

UNIVERZITET U BEOGRADU

FILOLOŠKI FAKULTET

Milica M. Mirić

**ODNOS JEZIKA STRUKE PREMA
OPŠTEM JEZIKU NA PRIMERU
FRANCUSKOG JEZIKA U OBLASTI
ZDRAVSTVA**

doktorska disertacija

Beograd, 2014

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

Milica M. Mirić

**ON THE RELATIONSHIP BETWEEN
LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES
AND GENERAL LANGUAGE: A STUDY
BASED ON FRENCH IN HEALTH
SCIENCES**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2014

Mentor:

dr Mihailo Popović, vanredni profesor

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Članovi komisije:

1. _____

2. _____

3. _____

Datum odbrane:

Izuzetnu zahvalnost dugujem svom mentoru prof. dr Mihailu Popoviću koji je sa mnogo razumevanja i strpljenja uvek bio spreman da mi uputi dragocene sugestije i savete tokom izrade ove doktorske disertacije.

Posebno sam zahvalna svojim dragim prijateljicama doc. dr Danijeli Đorović i mr Tatjani Marković na nesebičnoj pomoći, dragocenim razgovorima, podršci, savetima i podsticaju da u ovom radu istrajem.

Najsrdanije se zahvaljujem svom drugu inž. Nikoli Spasiću, koji je neštedeći vreme uložio veliki trud i znanje u statističku obradu podataka, a posebno i u tehničko uređenje ove doktorske disertacije.

Zadovoljstvo mi je da se ovim putem zahvalim svim prijateljima i kolegama koji su mi bili podrška na mom naučnom putu.

Svojim roditeljima, Danici i Milanu, koji su mi otkrili lepotu naučne radoznalosti, zahvalna sam za svaki trenutak razumevanja za moje dileme i za bezrezervnu podršku koju mi uvek pružaju.

U Beogradu, aprila 2014. godine

Milica Mirić

ODNOS JEZIKA STRUKE PREMA OPŠTEM JEZIKU NA PRIMERU FRANCUSKOG JEZIKA U OBLASTI ZDRAVSTVA

Rezime

Predmet ove doktorske disertacije predstavlja ispitivanje odnosa opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke na osnovu sintaksičke i semantičke analize njihovih leksičkih osobenosti. Cilj istraživanja jeste da se utvrde potencijalne razlike u distribuciji leksičkih osobenosti opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke i da se objasne razlozi njihovog nastajanja. Analiza je vršena na korpusu od oko 3800 leksičkih jedinica koje su u upotrebi u najznačajnijim oblastima medicine: kardiologiji, onkologiji, endokrinologiji, imunologiji, genetici, kao i u srodnim područjima farmacije i hemije.

U teorijskom delu rada razmatrane su opšte i specifične osobine jezika struke sa posebnim osvrtom na jezik zdravstvene struke. Pored istorijskog razvoja, definicije i terminološkog određenja pojmova, bliže su opisane njihove pragmatičke, funkcionalne i lingvističke karakteristike. Ukazano je na značaj terminologije kao discipline za ovu oblast istraživanja, na najznačajnije terminološke teorije i na određenje terminološke jedinice kao osnovnog predmeta istraživanja.

Morfosintaksička analiza, zasnovana na principima inspirisanim generativnom gramatikom, odnosila se na utvrđivanje frekvencija kategorija reči, kao i na ispitivanje strukture leksičkih jedinica iz ekscerpiranog korpusa. Rezultati su pokazali da je u francuskom jeziku zdravstvene struke najbrojnija kategorija imenica, a zatim i prideva, dok su glagoli najslabije zastupljeni. Prema strukturnom tipu, dominantne su kompleksne leksičke jedinice, potom izvedenice, učene složenice, a najmanje je prostih reči.

Leksičko-semantički aspekt francuskog jezika zdravstvene struke pokazao je prisustvo različitih semantičkih odnosa: homonimije, polisemije i njenih mehanizama – metafore i metonimije, zatim sinonimije, antonimije i hijerarhijskih odnosa koji su utvrđeni na osnovu komponencijalne analize i teorije prototipa.

Dobijeni rezultati istraživanja nedvosmisleno pokazuju da opšti i francuski jezik zdravstvene struke imaju iste funkcije i da poštuju iste zakonitosti i koriste iste tvorbene postupke koji se ne razlikuju u dubinskoj strukturi jezika, na osnovu čega je zaključeno

da su termini leksičke jedinice kao i reči iz opšteg jezika. Utvrđeno je da se u francuskom jeziku zdravstvene struke javljaju isti semantički odnosi kao u opštem jeziku. Analiza jedinica iz ispitivanog korpusa dopušta da se izvede zaključak da terminologiju zdravstvene struke ne čine samo uskospecijalizovani termini, već i reči koje nose bilo samo opšte, bilo opšte i stručno značenje.

Razlike između opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke uočene su u frekvenciji pojedinih kategorija reči, tvorbenih postupaka, formanata i semantičkih odnosa. Utvrđeno je da su ove razlike uzrokovane specifičnim zahtevima jezika struke koji podrazumevaju, pre svega, preciznost i ekonomičnost izraza. Zbog toga se nominalizacije, upotreba određenih sufiksa i učenih formanata skraćene forme, a punog značenja, potom sigle i kompleksne leksičke jedinice učestalije javljaju u francuskom jeziku zdravstvene struke nego u opštem jeziku. Od semantičkih, najzapaženiji su hijerarhijski odnosi i antonimija, a i sinonimija se često beleži. Redom pojavom metafora i metonimija dokazuje se da je referencijalna funkcija primarna u jeziku zdravstvene struke.

Ključne reči: francuski jezik, francuski jezik zdravstvene struke, termini, morfosintaksička analiza, tvorbeni postupci, leksičko-semantička analiza, leksički odnosi

Naučna oblast: Francuska lingvistika

Uža naučna oblast: Leksikologija, Terminologija

UDK broj:

ON THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES AND GENERAL LANGUAGE: A STUDY BASED ON FRENCH IN HEALTH SCIENCES

Summary

The present doctoral dissertation explores the relationship between General French and French in health sciences, based on the syntactic and semantic analyses of their respective lexical properties. The goal of the study was to determine the potential differences in the distribution of lexical properties of General French and French in health sciences, and to explain the reasons for their emergence. The analysis has been conducted on a corpus of approximately 3,800 lexical units in use in the most prominent medical fields: cardiology, oncology, endocrinology, immunology, genetics, as well as in the related fields of pharmacy and chemistry.

The theoretical part of the study discusses the general and the specific features of the LSP (Language for Specific Purposes), with a particular emphasis on the language of health sciences. Apart from the historical development, and the definition and terminological distinction of concepts, their pragmatic, functional and linguistic characteristics have been described in more detail. The importance of terminology as a discipline in this field of study has been pointed out; furthermore major theories of terminology and the definition of the terminological unit as their main subject have been identified and outlined.

The morphosyntactic analysis, based on the principles inspired by generative grammar, has been directed at determining the frequency of word classes, as well as exploring the structure of the lexical units from the excerpted corpus. The findings have revealed that French in health sciences shows the predominance of the substantival category, followed by adjectives, whereas verbs are the least represented. According to structural type, complex lexical units prevail, followed by derivatives, learned compounds, whereas simple words are the least present.

The lexico-semantic aspect of the French language in health sciences has shown the presence of various semantic relationships: homonymy, polysemy and its mechani-

sms – metaphor and metonymy, then synonymy, antonymy and hierarchical relationships determined according to componential analysis and the theory of prototypes.

The results of the research unmistakably show that the General French and the French in health sciences have the same functions and observe the same rules, and use the same word formation processes that do not differ in the deep structure of the language. Based on these observations it can be concluded that terms are lexical units the same as words from the general language. It has been established that the same semantic relationships exist in French in health sciences as in the general language. The analysis of the units from the investigated corpus allows for the conclusion that the terminology of health sciences is made up not only of highly specialized terms solely, but also from words bearing a general meaning only, or both a general and a specialized meaning.

The differences between General French and French in health sciences have been observed in the frequency of certain word classes, in the word formation processes, learned affixes and semantic relationships. It has been determined that these differences are caused by the particular requirements of the Language for Specific Purposes, which, above all, has a prerequisite for preciseness and economy of expression. Therefore, nominalizations, the use of specific suffixes and learned affixes appearing to have an abbreviated form, yet having a full meaning, then abbreviations/acronyms and complex lexical units are more frequent in French in health sciences than in the General French language. As far as semantic relationships are concerned, the most prominent are hierarchical relationships and antonymy, with synonymy also frequently observed. A somewhat rarer appearance of metaphors and metonymy proves that the referential function is a primary one in the language of health sciences.

Keywords: the French language, the French language in health sciences, terms, morphosyntactic analysis, word formation, lexico-semantic analysis, semantic relationships

Scientific field: French linguistics

Scientific discipline: Lexicology, Terminology

UDC number:

SKRAĆENICE

Adj – (*adjectif*), pridev

Adj_q – (*adjectif qualificatif*),
kvalifikativni pridev

Adj_r – (*adjectif relationnel*),
relacioni pridev

Dét_n – (*déterminant numéral*), broj

engl. – engleski

fr. – francuski

Gén. – (*sens général*), opšte značenje

ISO – (*International Organization for
Standardization*), Međunarodna
organizacija za standardizaciju

it. – italijanski

IUPAC – (*International Union of Pure
and Applied Chemistry*), Međunarodna
unija za čistu i primenjenu hemiju

KLJ – kompleksna leksička jedinica

KTТ – Komunikativna teorija
terminologije

N – (*nom*), imenica

N₁ – osnova kompleksne leksičke jedi-
nice

N₂ – ekspanzija kompleksne leksičke
jedinice

N_p – (*nom propre*), lično ime

NR – naučni rad

OTT – Opšta teorija terminologije

Prép – (*préposition*), predlog

Spéc. – (*sens spécialisé*), stručno
značenje

SN – (*syntagme nominal*), nominalna
sintagma

sr. – srpski

SV – (*syntagme verbal*), verbalna
sintagma

V – (*verbe*), glagol

VN – vulgarizacija nauke

SIMBOLI

+ i

* neprihvatljiv/ neodgovarajući iskaz

→ pravac transformacije

← pravac transformacije

=> implicira

≈ oko

≠ nije isto

SADRŽAJ

I. UVOD.....	14
I.1. PREDMET I CILJ RADA	2
I.2. KORPUS	3
I.3. STRUKTURA RADA.....	5
II. JEZIK STRUKE.....	11
II.1. ISTORIJAT I TERMINOLOŠKO ODREĐENJE	12
II.2. PITANJE ODREĐENJA POJMA	16
II.3. OPŠTE KARAKTERISTIKE JEZIKA STRUKE.....	18
II.4. O NEKIM SPECIFIČNIM ASPEKTIMA JEZIKA STRUKE.....	19
II.4.1. Pragmatički aspekti jezika struke	20
II.4.1.1. Horizontalno raslojavanje jezika struke.....	20
II.4.1.2. Vertikalno raslojavanje jezika struke.....	21
II.4.2. Funkcionalni aspekti jezika struke.....	24
II.4.3. Lingvistički aspekti jezika struke	26
III. TERMINOLOGIJA.....	28
III.1. OD TERMINOLOŠKE PRAKSE DO NAUČNE DISCIPLINE.....	28
III.2. DEFINICIJE TERMINOLOGIJE	30
III.3. PRAVCI I ŠKOLE MIŠLJENJA	32
III.3.1. Lingvističko-terminološki pravac.....	32
III.3.1.1. Bečka škola	32
III.3.1.2. Sovjetska škola.....	33
III.3.1.3. Praška škola.....	34
III.3.2. Prevodilački pravac	34
III.3.3. Normativni pravac	34
III.4. TEORIJE TERMINOLOŠKIH JEDINICA.....	35
III.4.1. Terminološka jedinica u Opštoj teoriji terminologije	36
III.4.2. Kritike Opšte teorije terminologije.....	39
III.4.3. Terminološka jedinica u Komunikativnoj teoriji terminologije.....	41
IV. JEZIK ZDRAVSTVENE STRUKE	46
IV.1. KRATAK OSVRT NA ISTORIJU MEDICINE	46

IV.2. PREGLED RAZVOJA JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE	48
IV.3. PRAGMATIČKE I FUNKCIONALNE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE ...	50
IV.4. GRAFIČKE I FONETSKE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE	52
IV.5. SINTAKSIČKE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE	53
V. MORFOSINTAKSIČKI ASPEKTI FRANCUSKOG JEZIKA	
ZDRAVSTVENE STRUKE	65
V.1. ZASTUPLJENOST KATEGORIJA REČI	65
V.2. SINTAKSIČKA ANALIZA TERMINOLOŠKIH JEDINICA	68
V.2.1. Proste reči	69
V.2.2. Izvedenice	73
V.2.2.1. Sufiksna derivacija	73
V.2.2.1.1. Nominalizacija	76
V.2.2.1.1.1. Verbalne nominalizacije	76
V.2.2.1.1.2. Pridevske nominalizacije	83
V.2.2.1.2. Adjektivizacija	85
V.2.2.1.2.1. Verbalne adjektivizacije	85
V.2.2.1.2.2. Nominalne adjektivizacije	90
V.2.2.1.2.2.1. Relacioni pridevi.....	90
V.2.2.2. Prefiksna derivacija	96
V.2.2.2.1. Prefiksi kojima se izražavaju prostorni odnosi	99
V.2.2.2.2. Prefiksi kojima se izražava intenzitet.....	102
V.2.2.2.3. Prefiksi kojima se izražava negacija	103
V.2.2.2.4. Prefiksi anti-/contre- i pro-.....	105
V.2.2.2.5. Prefiksi kojima se izražavaju vremenski odnosi	107
V.2.2.2.6. Prefiks dys-	107
V.2.2.2.7. Prefiks re-	108
V.2.2.3. Neafiksna derivacija	108
V.2.2.3.1. Konverzija.....	108
V.2.2.3.2. Redukovane leksičke jedinice	111
V.2.3. Složenice.....	118
V.2.4. Učene složenice	123
V.2.4.1. Učene složenice glagolskih osnova.....	129
V.2.4.1.1. Učene složenice glagolskih osnova koje označavaju radnju.....	130
V.2.4.1.2. Učene složenice glagolskih osnova koje označavaju vršioca radnje	133

V.2.4.1.3. Učene složenice glagolskih osnova različitih nominalnih realizacija	134
V.2.4.2. Učene složenice imenskih osnova	143
V.2.4.2.1. Složenice strukture Adj+N.....	144
V.2.4.2.1.1. Složenice Adj+N, tip I.....	144
V.2.4.2.1.2. Složenice Adj+N, tip II.....	145
V.2.4.2.2. Složenice strukture N+N.....	147
V.2.5. O još nekim tvorbenim postupcima specifičnim za jezik zdravstvene struke	150
V.2.5.1. Formant –ose	151
V.2.5.2. Formant –ite	152
V.2.5.3. Formant –ome	153
V.2.5.4. Formanti u oblasti hemije.....	154
V.2.6. Kompleksne leksičke jedinice	156
V.2.6.1. Kompleksne leksičke jedinice glagolskih osnova	161
V.2.6.2. Delimično fiksirane kompleksne leksičke jedinice	162
V.2.6.3. Strukturni tipovi kompleksnih leksičkih jedinica.....	163
V.2.6.3.1. Struktura N+Prép+N	163
V.2.6.3.1.1. Struktura N+de+N, tip I.....	164
V.2.6.3.1.2. Struktura N+de+N, tip II	165
V.2.6.3.1.3. Struktura N+à/en+N	166
V.2.6.3.2. Struktura N+Adj.....	166
V.2.6.3.2.1. Struktura N+Adj _r	167
V.2.6.3.2.2. Struktura N+Adj _q	177
V.2.6.3.3. Proširenja struktura kompleksnih leksičkih jedinica.....	179
V.2.6.3.3.1. Proširenja strukture N+de+N.....	179
V.2.6.3.3.2. Proširenja strukture N+Adj.....	182
V.2.6.4. Eponimi	184

VI. LEKSIČKO-SEMANTIČKI ASPEKTI FRANCUSKOG JEZIKA

ZDRAVSTVENE STRUKE	188
VI.1. NIVO SPECIJALIZOVANOSTI LEKSIČKIH JEDINICA	189
VI.2. MONOSEMIJA, POLISEMIJA I HOMONIMIJA.....	192
VI.2.1. Monosemija i polisemija u jeziku struke.....	192
VI.2.2. Polisemija i homonimija u jeziku struke	194
VI.2.3. Mehanizmi polisemije	196

VI.2.3.1. Metafora.....	196
VI.2.3.1.1. Metafora u jeziku struke	196
VI.2.3.1.2. Metafora u jeziku zdravstvene struke	200
VI.2.3.1.3. Termini u metaforičkoj upotrebi u opštem jeziku	207
VI.2.3.2. Metonimija.....	209
VI.2.3.2.1. Metonimija u jeziku zdravstvene struke	211
VI.3. SINONIMIJA.....	213
VI.3.1. Sinonimija u jeziku struke	214
VI.3.2. Sinonimija u jeziku zdravstvene struke.....	215
VI.3.2.1. Sinonimi koji pripadaju opštem i jeziku zdravstvene struke.....	216
VI.3.2.2. „Profesionalni“ sinonimi.....	219
VI.3.2.3. Sinonimi koji pripadaju različitim jezicima	220
VI.3.2.4. Sinonimija formanata.....	221
VI.4. ANTONIMIJA	221
VI.4.1. Stepenovani antonimi	223
VI.4.2. Nestepenovani antonimi	225
VI.4.2.1. Odnos komplementarnosti / kontradiktornosti.....	225
VI.4.2.2. Odnos recipročnosti	226
VI.4.2.3. Ortogonalne i antipodne opozicije	227
VI.4.3. Pragmatički antonimi (Oppositions contrastives)	228
VI.4.4. Morfološki antonimi.....	228
VI.4.5. Antonimija u jeziku zdravstvene struke	229
VI.5. HIJERARHIJSKI ODNOSI	235
VI.5.1. Hiperonimija.....	236
VI.4.1.1. Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema.....	239
VI.4.1.2. Međunarodna klasifikacija medicinskih postupaka	240
VI.4.1.3. Anatomsko-terapijsko-hemijska klasifikacija lekova	240
VI.5.2. Meronimija	245
VII. ZAKLJUČAK	253
LITERATURA	266
REČNICI	290
LITERATURNI IZVORI KORPUSA.....	291
PRILOG	297

I. UVOD

Za čoveka u svim društvenim zajednicama svojstveno je da opisuje pojave i ponašanje i daje imena svemu što ga okružuje, od živog sveta do stvari. Kao deo okružujućeg sveta, čovek pokušava da ga razume i objasni (Célio Conceição, 2005:21). Potreba za razumevanjem sveta rađa naučnu radoznalost koja je u osnovi napretka društva. U traganju za otkrivanjem novih istina o zakonitostima prirode i društva, nauka je neiscrpno polje rada sadašnjih i budućih generacija. Savremeni svet obeležava ogromna produkcija tekstova naučnog i naučno-popularnog karaktera usled čega se javlja sve veći broj termina. Na ovaj način stvara se neraskidiva i produbljena veza između jezika i nauke čija je manifestacija i jezik struke koji danas, svesno ili ne, koriste mnogi: od naučnika i stručnjaka, preko nastavnika i studenata, do urednika časopisa i novinara. Novim terminima posvećuje se sve veća pažnja ne samo u specijalizovanim, već i u opštim rečnicima. Jezik struke je kompleksan i interdisciplinarni fenomen koji se istražuje kroz lingvistiku, terminologiju, psihologiju, sociologiju, kognitivne i mnoge druge naučne discipline.

Najbrojnija i najobimnija istraživanja jezika struke vezuju se za englesko govorno područje. Međutim, engleski jezik struke ne ispituju samo izvorni govornici, već je on predmet interesovanja mnogih, uključujući i naše istraživače. Razlog za ovakvo stanje svakako treba tražiti u poziciji engleskog jezika koji se danas smatra međunarodnim jezikom ne samo nauke, već i mnogih drugih oblasti čovekovog delovanja. Ako se zna da je udeo frankofonih zemalja u ukupnoj svetskoj naučnoj produkciji još pre dvadesetak godina bio svega 7-10% (Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992:72), onda je potpuno očekivano i opravdano da se interesovanje za francuski jezik struke javilo kasnije i u znatno manjem obimu u odnosu na engleski jezik, što važi i za mnoge druge jezike.

Zbog svog izuzetnog napretka, biomedicinske nauke zauzimaju privilegovano mesto u naučnom svetu. O brzom razvoju terminologije koji prati ovu oblast, ali i o njenom širenju u opšti jezik putem medija, svedoče predgovori različitih izdanja rečnika *Le Petit Robert* i *Le Grand Robert*. U njima se navodi da najveći broj novih reči koje se uključuju u rečnike pripada baš ovim naukama, a poseban značaj za širenje naučnih znanja van naučne zajednice pridaje se medicinskim i farmaceutskim terminima (Rey,

1990 i 2001; Rey-Debove/Rey, 2001). Imajući u vidu pomenuti značaj biomedicinskih nauka, ali i sve veće zanimanje za jezik struke na našim prostorima, opredelili smo se da u ovom radu istražimo jednu od brojnih oblasti francuskog jezika struke i uporedimo ga sa standardnim francuskim jezikom.

I.1. PREDMET I CILJ RADA

Predmet ovog rada je analiza leksičkih osobenosti francuskog jezika zdravstvene struke sa morfosintaksičkog i leksičko-semantičkog stanovišta u odnosu na opšti francuski jezik. Iako se kroz literaturu najčešće govori o francuskom jeziku u medicini (*français médical*), opredelili smo se da u radu koristimo naziv *francuski jezik zdravstvene struke* jer smatramo da je sveobuhvatniji, budući da ovo istraživanje pored medicinske terminologije obuhvata i terminologije srodnih, ali ipak odvojenih naučnih oblasti kao što su farmacija, biologija i hemija. Mišljenja smo da je najadekvatnije polazište za istraživanje odnosa opšteg i jezika zdravstvene struke upravo leksika, koja se prema mnogim autorima smatra glavnim obeležjem jezika struke. Smatramo da su istraživanja u ovoj oblasti opravdana imajući u vidu da proučavanja francuskog jezika zdravstvene struke u našoj sredini nisu vršena sistematski i sveobuhvatno¹.

Cilj rada jeste da se na osnovu sintaksičke i semantičke analize korpusa:

- (a) utvrde osobenosti francuskog jezika zdravstvene struke u smislu odabira leksičkih jedinica, frekventnosti njihovih struktura i zastupljenosti različitih semantičkih odnosa,
- (b) ispita da li i u kom stepenu postoje razlike između opšteg i jezika zdravstvene struke, a na osnovu poređenja dobijenih rezultata sa prosečnim vrednostima u opštem francuskom jeziku i
- (c) ukaže na razloge koji dovode do potencijalno različite distribucije osobenosti leksičkih jedinica.

Rešavanjem postavljenih ciljeva u ovoj doktorskoj disertaciji ostvario bi se skroman naučni doprinos boljem poznavanju francuskog jezika u domenu zdravstva i njegovog

¹ Prema dostupnim podacima, ova oblast je istraživana u engleskom jeziku kroz doktorsku disertaciju S. Mičić: *Kontrastivna analiza naziva za oboljenja i telesne poremećaje u engleskom i srpskom jeziku*, koja je odbranjena 2003. godine na Filološkom fakultetu u Beogradu.

odnosa prema standardnom francuskom jeziku. Ova istraživanja pored teorijskog, imaju i praktičan značaj.

I.2. KORPUS

Kako je predmet rada lingvistička analiza leksičkih jedinica u jeziku zdravstvene struke, polazište istraživanja može da bude njegova bilo pisana bilo usmena forma. Pošto je usmeni materijal teže prikupiti², odlučili smo se da analizu postavljenu ciljem rada izvršimo na odgovarajućem pisanom materijalu.

Reprezentativni korpus formiran je tako što je prvo izvršen odabir odgovarajućih tekstova prilikom čega se vodilo računa o nekoliko kriterijuma: jeziku kojim su tekstovi pisani, temama koje tretiraju, vrsti medija iz kojih se preuzimaju i vremenskom periodu kada su objavljeni.

Budući da smo se opredelili za analizu odnosa opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke, bilo je značajno da svi odabrani tekstovi budu izvorno napisani na francuskom jeziku.

Kako je zdravstvena struka široko i interdisciplinarno polje ljudske delatnosti, bilo je neophodno ograničiti tematski okvir. Odlučili smo se da istraživanje sprovedemo u okviru onih stručnih oblasti koje se, prema podacima Svetske zdravstvene organizacije (WHO Mortality Database, France: 2005), bave bolestima koje pogađaju najveći procenat populacije u Francuskoj. Tako je utvrđeno da se radi o kardiovaskularnim i malignim oboljenjima, dijabetesu, sidi i problemu gojaznosti. Polje istraživanja prošireno je i na oblast genetike budući da ona u današnje vreme pruža najveću nadu za izlečenje mnogih, pa i gore navedenih, bolesti.

Tekstovi su preuzeti iz nekoliko različitih izvora. Prvu grupu čine naučni časopisi dostupni preko baze *PubMed*³ iz koje je preuzeto 28 naučnih radova u kojima su izneta najnovija dostignuća iz zdravstvene struke. Ovi tekstovi namenjeni su stručnoj i naučnoj javnosti i podrazumeva se da su čitaoci u potpunosti upućeni u tretiranu tematiku. Druugu grupu čini 31 teksta iz naučno-popularnog časopisa *Science et Vie*, a namenjeni su

² Snimanja razgovora morala bi da se vrše na francuskom govornom području što zahteva uključivanje značajnih materijalnih sredstava, a pored toga, za snimke razgovora lekara i pacijenata potrebno je pribaviti posebne dozvole zbog poverljivosti podataka.

³ *PubMed* je internet baza podataka u slobodnom pristupu, a prikuplja radove iz oblasti prirodnih nauka i biomedicine.

uglavnom čitaocima sa širom naučnom kulturom, te je za njihovo razumevanje potrebno posedovati neka predznanja o temama kojima se bave. Konačno, pošto zdravstvo izaziva posebno veliko interesovanje široke publike⁴, opredelili smo se da treću grupu tekstova (ukupno 20) preuzmemo iz popularnih časopisa *Santé Magazine* i *Femme Actuelle*, potom iz brošura koje u cilju edukacije pacijenata izdaju farmaceutske kuće i zdravstvene ustanove i, konačno, sa internet sajtova specijalizovanih za zdravstvene teme. Na ovaj način prikupljeno je 79 tekstova koji se paralelno bave istom tematikom, a čine osnovu za ekscerpiranje građe za analizu. Odabir tekstova različitog nivoa stručnosti omogućava detaljniju analizu kako samog jezika zdravstvene struke, tako i njegovog odnosa prema opštem jeziku. Pretpostavka je da će najveće razlike biti zabeležene u odnosu na naučne radove, a najmanje u odnosu na tekstove namenjene širokoj čitačkoj publici.

Svi odabrani tekstovi datiraju iz perioda 2001 – 2008. godine (samo jedan tekst je iz 1999. godine). Pošto će se analiza jezika zdravstvene struke u radu vršiti iz sinhronijske perspektive, zbog toga, ali i zbog brzine razvoja ove naučne oblasti, odlučili smo se za period od proteklih petnaestak godina. Naime, može da se pretpostavi da u ovom vremenskom razdoblju nije došlo do značajnijih terminoloških promena koje bi građu učinile nereprezentativnom za analizu za koju smo se opredelili. Detaljna bibliografija svih korišćenih tekstova data je na kraju ovog rada.

Nakon faze prikupljanja tekstova, izvršeni su detekcija i manuelan odabir leksičkih jedinica koje su nosioci specijalizovanih značenja u oblasti za koju smo se opredelili. Ekscerpirane su sve pune reči (imenice, pridevi, glagoli i prilozi), dok gramatičke reči (determinanti, predlozi, veznici) nisu činile samostalne unose jer „nemaju terminološki karakter“ (Cabré, 1998:227) iako neke od njih vrlo često ulaze u sastav kompleksnih leksičkih jedinica. Iako su u stručnim tekstovima u većem broju zastupljene i nelingvističke jedinice (*unités brachygraphiques*) kao što su brojevi, simboli i alfanumerički izrazi (Kocourek, 1991:93-94), one nisu uvrštene u korpus i nisu predmet istraživanja pošto bi se njihovim uključivanjem ono previše proširilo.

Na ovaj način ekscerpirano je oko 3800 jedinica razvrstanih u dva odvojena korpusa u zavisnosti od vrste izvora iz kojeg su ekscerpirane (primarni naučni diskurs i

⁴ U literaturi se navodi da su dve velike „naučne“ teme u časopisima namenjenim velikom broju čitalaca zdravlje i životna sredina (Eurin Balmet i Henao de Legge, 1992:97).

diskurs vulgarizacije nauke⁵). Terminološke jedinice u svakom korpusu prvo su razvrstane prema kategorijama reči kojima pripadaju, zatim je u svakoj od podgrupa izvršena nova podela na osnovu njihovih morfosintaksičkih karakteristika i različitih semantičkih osobina.

I.3. STRUKTURA RADA

Prvi deo rada obuhvatiće teorijska pitanja vezana za jezik struke kao globalni lingvistički fenomen. Pored istorijata i najvažnijih faza u razvoju, biće reči o problematici terminološkog određenja i definiciji jezika struke. Određenju jezika struke u odnosu na opšti jezik posvetiće se posebna pažnja. Zatim će se opisati opšte i specifične osobine jezika struke i to sa pragmatičkog, funkcionalnog i lingvističkog aspekta. Pragmatičke osobenosti tiču se horizontalnog i vertikalnog raslojavanja jezika struke i tipova naučnog diskursa na čije će se karakteristike skrenuti posebna pažnja. Konačno, ukazaće se i na grafičke, fonetske, leksičke i sintaksičke osobenosti, a u odnosu na opšti jezik.

Drugi deo rada baviće se razvojem i definicijom terminologije kao discipline, pravcima istraživanja i školama mišljenja, kao i najuticajnijim teorijama. Terminologija je okrenuta ka prevođenju, jezičkoj politici i planiranju i lingvističkim istraživanjima, koja će, u skladu sa predmetom ovog rada, biti detaljnije razmotrena. Osnovni principi predstavljenih teorija terminologije biće izloženi kroz načine na koje se u njima pristupa terminu kao osnovnom predmetu produbljenih analiza. U svakom od ovih tumačenja karakteristike termina poređiće se sa osobinama leksema iz opšteg jezika. Prvo će se ukazati na prirodu i osobenosti termina u okviru Opšte teorije terminologije koja je bila prvi i, dugi niz godina, jedini teorijski pristup ovoj problematici. Zatim će se izneti kritički osvrt na ovu teoriju u okviru kognitivnih nauka, lingvistike, sociologije i teorije komunikacija. Na kraju će se kroz postulate Komunikativne teorije terminologije prikazati objedinjen (lingvistički, kognitivnan i komunikativan) pristup analizi termina. Ova teorija ima za cilj da kroz formalni, semantički i funkcionalni opis termina dokaže da su oni, baš kao i leksemi u opštem jeziku, leksičke jedinice, ali da imaju specijalizovanu vrednost određenu upotrebom i kontekstom.

⁵ Detaljan opis i karakteristike tipova diskursa u jeziku struke biće izložene u okviru teorijskog dela rada.

Treći deo rada odnosiće se na jezik zdravstvene struke. Pored kratkog osvrta na istoriju medicine, neophodnog da bi se shvatila složenost ovog domena, ukratko će biti opisan i razvoj jezika karakterističnog za ovu oblast. Kako je predmet rada fokusiran samo na sinhronijsku perspektivu, istorija jezika zdravstvene struke neće se detaljnije razmatrati. Opis jezika zdravstvene struke vršiće se i sa stanovišta njegovih pragmatičkih i funkcionalnih osobenosti. Radi potpunijeg uvida u ovaj fenomen, ukazaće se i na njegove fonetske, grafičke i sintaksičke karakteristike.

Težište *četvrtog dela rada* činiće morfosintaksička analiza jedinica ispitivanog korpusa koja će obuhvatiti određivanje zastupljenosti kategorija reči i ispitivanje njihove strukture. Pošto korpus čine pune reči biće značajno utvrditi stepen učešća svake od ovih kategorija i uzroke dobijenih rezultata. Zbog značaja prideva za jezik zdravstvene struke, o kojem se sve češće govori u literaturi, ovaj deo analize proširiće se na proveru načina na koji se ova kategorija reči tretira u specijalizovanim rečnicima.

Najobimniji deo istraživanja u ovom delu rada obuhvatiće ispitivanje unutrašnje strukture jedinica i odnosa između tvorbenih elemenata. U tu svrhu, a radi lakše analize, sve zabeležene kategorije reči biće prvo razvrstane u četiri velike grupe: prostih reči, izvedenica, složenica i kompleksnih leksičkih jedinica. Zatim će u okviru svake od grupa u kojima to bude moguće biti izvršena nova podela u podgrupe, a na osnovu tvorbenih osobenosti.

Analiza grupe prostih reči odnosiće se na utvrđivanje stepena zastupljenosti grecizama, latinizama i anglicizama u korpusu i to onih oblika koji su direktno preuzeti iz ovih jezika, kao i ukupnog učešća prostih reči u korpusu. Analiza će se zadržati na sinhronijskom aspektu jezika zdravstvene struke.

U okviru grupa izvedenica i složenica razmatraće se (a) koji su od ovih tipova tvorbe prisutni u korpusu i u kolikom procentu u odnosu na ceo korpus, (b) koji tvorbeni elementi i sa kolikom zastupljenošću uzimaju učešće u tvorbi jedinica iz korpusa, (c) koje kategorije reči najčešće nastaju putem zabeleženih tvorbenih postupaka, (d) koji odnosi se uspostavljanju između baza i formanata i šta one označavaju i (e) u kojoj meri izvedenice i složenice učestvuju u daljim izvođenjima jedinica iz korpusa. Svaki od ovih segmenata uporediće se sa dostupnim podacima koji se odnose na opšti jezik. Ovaj deo analize omogućiće i uvid u strukturu i osobenosti učenih složenica, a skreneće se pažnja i na tvorbene postupke karakteristične za jezik zdravstvene struke. Pored nave-

denog, postaviće se pitanje značaja, zastupljenosti i strukture sigli koje se u literaturi navode kao jedno od značajnih obeležja jezika struke. Konačno, detaljnom analizom relacionih prideva proveriće se teza da su oni veoma upadljiva karakteristika jezika zdravstvene struke.

Pored utvrđivanja procentualnog udela u analiziranom korpusu, kompleksne leksičke jedinice analiziraće se sa stanovišta stepena njihove fiksiranosti, unutrašnje strukture i mogućnosti daljeg proširivanja. U ovom delu nastaviće se analiza relacionih prideva kroz ispitivanje njihovog odnosa sa bazama kompleksnih leksičkih jedinica i to tako što će se pribegavati formulaciji sintaksičkih parafraza kojima ti odnosi mogu da se iskažu. Takođe, ispitiće se prisustvo i struktura eponima u korpusu.

Teorijski okvir za analizu morfosintaksičkih osobenosti francuskog jezika zdravstvene struke čine principi inspirisani generativnom gramatikom koji se najviše sreću u radovima Gilbera i Diboia. Prema ovoj teoriji sve leksičke jedinice nastaju na osnovu jedinstvenog procesa kreacije zasnovanog na sintaksi. Naime, baš kao što se rečenični konstituenti u govoru povezuju u jedinstvenu poruku koja je nosilac značenja rečenice, tako se i leksički elementi sintaksički grupišu da bi dali nov niz leksičkog karaktera koji je nosilac novog značenja (Guilbert, 1971:IX). Stoga se smatra da je nastajanje leksičkih jedinica u tesnoj vezi sa sintaksom rečenice. Izvedenice i složenice na površinskoj ravni jezika rezultat su niza transformacija implicitnih baznih rečenica u dubinskoj strukturi. Ovakav pristup analizi odabran je zbog toga što se na ovaj način najbolje mogu objasniti specifični oblici tvorbe u jeziku struke (pre svega upotreba formanata grčkog i latinskog porekla) i opravdati postojanje sintagmi različitog stepena fiksiranosti.

U *petom delu rada* vršiće se ispitivanje leksičko-semantičkih aspekata jezika zdravstvene struke. Prvo će se obrazložiti opravdanost ove vrste istraživanja, s obzirom na činjenicu da se kroz literaturu termini najčešće karakterišu kao monosemični i obosstrano jednoznačni, a da se potencijalno polisemični termini tumače kao homonimi. U narednoj fazi ispitivanja izvršiće se provera nivoa specijalizovanosti analiziranih jedinica, a prema tipu korpusa u kojem su zabeležene, kao i prema kategorijama reči. Rečnici opšteg francuskog jezika poslužiće kao osnova za proveru da li je njihovo značenje opšte, specijalizovano, ili se, pak, javljaju oba značenja. Nakon obrade ovih podataka biće ponuđeno objašnjenje dobijenih rezultata. Zatim će, kroz teoriju leksičke semantike i terminologije, biti definisani fenomeni monosemije, polisemije i homonimije i odrediti

njihov status u jeziku zdravstvene struke. Analiza jedinica iz korpusa omogućuje da se otkrije da li je i u kojoj meri homonimija prisutna u jeziku zdravstvene struke. Istraživanje polisemije vršice se utvrđivanjem prisustva metaforičkog i metonimijskog imenovanja, a na osnovu analize korpusa. Neophodno je da ovi mehanizmi prvo budu definisani, a potom i da se ispituju njihove karakteristike, uloga, mesto, opravdanost i uzroci njihovog postojanja u jeziku zdravstvene struke. Radi preglednosti rezultata analize, metaforički nazivi iz korpusa biće razvrstani u semantičke grupe prema oblastima koje su bile izvor motivacije za imenovanja, a zatim će u okviru svake od grupa gde to bude moguće biti izvršena nova podela na podgrupe, a na osnovu tipa sličnosti. Ispitivaće se i koje su kategorije reči, odnosno tvorbeni postupci najfrekventniji u okviru svake od grupa. Končno, biće proverena metaforička upotreba termina iz korpusa u opštem francuskom jeziku. Metonimija će se ispitivati tako što će se prvo kroz opšte i specijalizovane rečnike proveriti koji termini iz korpusa imaju metonimijsku upotrebu, a potom će oni biti podeljeni u grupe na osnovu pojmova prema kojima je vršeno imenovanje i biće određene njihove karakteristike.

Istraživanje će biti prošireno na sinonimijske i antonimijske odnose. Pored određivanja pojmova i tipologizacije ova dva tipa odnosa, postaviće se pitanje njihovog položaja u jeziku struke, sa posebnim osvrtom na jezik zdravstvene struke. Pošto je pitanje sinonimije u jeziku struke još uvek otvoreno, sa ispitivanjem ovog fenomena započeće se utvrđivanjem njegovog postojanja u korpusu kao i uzroka koji do toga dovode. Ukazaće se na to koje realije su najčešće predmet sinonimijskog imenovanja, koji tipovi sinonima se javljaju u korpusu, koje su im karakteristike i sintaksička struktura. Ukratko će biti reči i o sinonimiji formanata. Analiza antonimije zasnivaće se na određivanju tipova antonima prisutnih u korpusu. Oni će biti razvrstani na osnovu morfološke strukture u grupe gramatičkih i leksičkih antonima, a potom na podgrupe prema prirodi semantičkih odnosa koji su između njih uspostavljeni. U okviru svih grupa i podgrupa istraživati će se frekventnost kategorija reči i tvorbenih postupaka.

Analiza korpusa biće usmerena i na pitanje hijerarhijskih odnosa: hiperonimije i meronimije. Ukazaće se na njihovu svrhu u jeziku zdravstvene struke, ispitiće se stepen njihovog prisustva u korpusu kao i nivoi razgranatosti i utvrditi oblasti zdravstvene struke u kojima je ova vrsta semantičkih odnosa od izuzetnog značaja.

Rezultati dobijeni u ovom delu rada takođe će se uporediti sa karakteristikama opšteg francuskog jezika u leksičko-semantičkom smislu.

Leksičko-semantička analiza oslanja se na semičku (komponencijalnu) analizu i njen model koji je predložio Rastje (Rastier, 1987). Minimalna značenjska obeležja koja čine označenik neke semantičke strukture su semi koji mogu da budu generički ili specifični. Generički semi nekog označenika uključuju ga u semantičku kategoriju njemu sličnih označenika, dok ga specifični semi razlikuju u odnosu na članove iste kategorije. I generički i specifični semi mogu da imaju dva različita statusa: inherentnih i aferentnih sema. Inherentni semi pripadaju po prirodi stvari nekom pojmu, denotativni su, distinktivni i ne zavise od konteksta. Međutim u kontekstu dolazi do interakcije različitih označenika čime nastaju aferentni semi koji su konotativni. Značaj ovakvog modela za istraživanje jeste analiza značenja u kontekstu, a termini su u ovom radu definisani kao leksičke jedinice čije se specijalizovano značenje aktivira određenim kontekstom. Takođe, ovaj model omogućava precizno poređenje dva ili više značenja leksema, primenljivo je na konkretnu leksiku (što termini i jesu) i značajno je za analizu figurativnih značenja.

Osnovu za istraživanje hiperonimije pružio je model prototipa koji je pogodan za analizu tematskih grupa leksema i hijerarhijskog ustrojstva kategorija. Naime, prema ovom modelu stvarnost se kategoriše kroz horizontalnu i vertikalnu dimenziju. Horizontalna dimenzija se bavi unutrašnjom strukturom kategorija i pretpostavlja da se značenje nekog njenog člana zasniva na sličnosti sa tipičnim predstavnikom – prototipom. Vertikalna dimenzija, koja je značajnija za ovaj rad, proučava odnose između kategorija i pretpostavlja postojanje hijerarhijskih odnosa. Model prototipa precizno opisuje ovaj tip odnosa i omogućava da se sagleda stepen razgranatosti kategorija kako u opštem, tako i u jeziku struke.

Prilog radu činiće ceo prikupljen i analiziran korpus prikazan kao dvojezični registar termina. Odrednice na francuskom jeziku biće izložene abecednim redom, sa oznakom kategorije reči i roda, a za svaku će biti dat odgovarajući termin na srpskom jeziku. Sve kompleksne leksičke jedinice biće posebni unosi. Na kraju će biti izdvojena lista svih sigli sa razvijenim oblicima, njihovim značenjima i oblicima koji su u upotrebi u

srpskom jeziku⁶. Prikupljeni podaci mogu da predstavljaju osnovu za izradu specijalizovanog dvojezičnog rečnika iz oblasti zdravstva, budući da na našem području ne postoji savremeni francusko-srpski rečnik medicine. Jedini specijalizovani rečnik u kojem je delimično pokriveno ovo polje na francuskom jeziku jeste *Višejezički medicinski rečnik* dr Aleksandra Đ. Kostića čije prvo izdanje datira još od 1956. godine.

⁶ U srpskom jeziku često su u upotrebi engleske sigle.

II. JEZIK STRUKE

Istorija civilizacije jasno pokazuje da jezik struke postoji od davnina. Tako su, na primer, Kinezi i Rimljani imali razvijenu vojnu terminologiju, Egipćani jezik u oblasti poljoprivrede, a Grci građevinarstva. Tokom istorije, društvo je doživelo veoma brze naučne i tehnološke promene ispoljene kroz različita otkrića i tehnička rešenja čime se stvorila potreba za sistematičnijim pristupom ovom fenomenu.

U današnje vreme istraživanje jezika struke sve je aktuelnije, kako zbog same struke, tako i zbog nastavne delatnosti kao izraza društvenih potreba. Jezik struke može da se analizira sa lingvističkog i didaktičko-pedagoškog stanovišta.

Lingvistička analiza jezika struke podrazumeva utvrđivanje njegovog identiteta, odnosa prema opštem jeziku i određivanje njegovih kategorijalnih osobenosti na nivou leksičke, morfološke i sintaksičke analize. Savremenije teorije jezika struke sve su više orijentisane i ka njegovim pragmatičkim i funkcionalnim karakteristikama.

Didaktičko-pedagoška istraživanja okrenuta su usvajanju jezika struke. U tu svrhu ispituju se i razvijaju različiti, za jezik struke specifični, pristupi, metode, strategije i tehnike kako učenja tako i nastave. Pri tome se vodi računa o potrebama polaznika ovakvih kurseva, ciljevima i ishodima učenja, kreiranju nastavnog materijala i evaluaciji znanja.

Najveći broj istraživača u oblasti jezika struke vezuje se za anglofono govorno područje. Međutim, uzimajući u obzir, s jedne strane, činjenicu da se pristupi analizi ovog fenomena u engleskoj i francuskoj literaturi značajno razlikuju, a sa druge strane, da se u ovom radu analizira francuski jezik u oblasti zdravstva, teorijska razmatranja u radu zasnovana su prevashodno na frankofonoj literaturi. Iz istih razloga detaljno je razmatran samo razvoj jezika struke u Francuskoj, dok se za ostale jezike daje samo terminološko određenje.

Iako je već dugo podvrgnut ispitivanjima kroz mnoge različite i raznorodne discipline (lingvistika, filozofija, psihologija, sociologija, semiotika, terminologija, pedagogija i dr.), jezik struke je i dalje otvoreno pitanje u pogledu definicije, terminološkog određenja i načina na koji mu treba pristupiti.

II.1. ISTORIJAT I TERMINOLOŠKO ODREĐENJE

Istorijat istraživanja jezika struke, ali ne u današnjem smislu reči, započinje tridesetih godina prošlog veka u Praškoj školi (Jakobson, Trubecki) kada se javlja i prvi termin kojim se imenuje ovaj fenomen – *funkcionalni stil*. U Francuskoj je 1927. godine objavljen prvi priručnik za učenje francuskog jezika struke namenjen potrebama vojske. Nova naučna saznanja i tehnička rešenja uslovlila su potrebu za sistematičnijom analizom stručnog izraza.

Jezik struke koji se i danas ispituje sa živim interesovanjem, našao se u centru istraživanja tek sredinom XX veka. Naime, u svetu posle Drugog svetskog rata dolazi do izuzetno velikog napretka u nauci. Promene do kojih je došlo uslovile su potrebu i zanimanje za učenje jezika uopšte, ali su skrenule pažnju i na značaj i neophodnost poznavanja jezika struke u cilju olakšavanja stručne i naučne komunikacije. Ove promene prvo su uticale na engleski, da bi se zatim prenele i na druge jezike (Ignjačević, 2008:151). Naporedo sa društveno-ekonomskim promenama dolazi do značajnog napretka u lingvističkim istraživanjima. Od perioda tradicionalne lingvistike koja je postavila sebi za cilj opisivanje jezika i njegove gramatike, prelazi se na savremeniji pristup podstaknut istraživanjima u sociolingvistici i psiholingvistici. Ove tendencije u središte istraživanja stavljaju način na koji se jezik koristi u komunikaciji (Lakić, 1999:140).

Pedesetih godina XX veka u Francuskoj se pojavljuje prvi naziv za jezik struke – *français scientifique et technique*. Sledeći period, koji obuhvata narednu deceniju dvadesetog veka (1963-1973), obeležen je nazivom *français langue de spécialité*. Paralelno sa ovim, javljaju se i razni drugi nazivi, ali se oni uvode u upotrebu i nestaju u zavisnosti od didaktičkih teorija, metoda za učenje jezika struke, odnosno, uopšteno govoreći, potreba prilikom učenja francuskog jezika. U tom smislu, najplodniji period upravo jesu sedamdesete godine XX veka, kada, zahvaljujući prevashodno institucionalnoj podršci državnih organa, svestrano učenje francuskog jezika doživljava ekspanziju. U tom periodu, jezik struke naziva se *français fonctionnel*.

Za razvoj francuskog jezika struke značajni su i politički razlozi, tj. želja da se francuskom jeziku povрати ugled koji je imao ranije, a čiji primat je postepeno počeo da preuzima engleski jezik. U tom smislu se pedesetih godina u opštem jeziku istražuju mogućnosti za olakšanim učenjem francuskog jezika. Tada, na inicijativu francuskog

Ministarstva prosvete, Gugenhajm u saradnji sa drugim lingvistima izrađuje inventar najfrekventnijih reči u francuskom jeziku, sačinjen na osnovu korpusa govornog jezika, tzv. *français fondamental* (Gougenheim et al, 1964:14). On je značajan, jer su se na osnovu njega stvarali i inventari drugih reči, namenjeni specifičnim grupama polaznika kurseva francuskog jezika. Tako je nastao *Vocabulaire général d'orientation scientifique* (VGOS) sa idejom da se njime olakša nastavak studija u Francuskoj. Ovaj inventar čine reči iz opšteg jezika, ali one koje se koriste u naučnom diskursu. Polazište za njegovu izradu zasnivalo se na pretpostavci da je deo naučne terminologije zajednički za više naučnih oblasti (Qotb, 2008:32)⁷.

Godine 1989. pojavljuje se metoda za učenje francuskog jezika struke *Le français et les sciences* čime je označen još dublji prodor jezika struke u didaktiku francuskog jezika. Od tog vremena, pa i danas još uvek, naziv *français à objectif(s) spécifique(s)* (FOS)⁸ odnosi prevagu nad svim ranije korišćenim terminima u oblasti nastave francuskog jezika struke. Konačno, krajem prošlog veka, paralelno sa nazivom FOS ustaljuje se i naziv *français langue professionnelle* (FLP), sa varijantama *français professionnel* (FP) i *français à visée professionnelle* (Vidić, 2009:132).

Iako se u početku naziv *français de spécialité* koristio i za lingvistički i za metodički pristup jeziku struke, smatra se da je on mnogo širi od termina FOS i da se odnosi na globalni pristup jeziku struke koji pokriva najširu publiku. Nasuprot tome, FOS više odgovara didaktičko-pedagoškoj koncepciji jezika struke jer može da se odnosi na svaku pojedinačnu struku i izlazi u susret specifičnim zahtevima i potrebama tačno definisane publike (Magniante/Parpette, 2004:16-17).

Dva najuticajnija teorijska dela koja se bave analizom francuskog jezika struke iz lingvističke perspektive nastala su u razmaku od desetak godina, osamdesetih i devedesetih godina XX veka.

Rostislav Kokurek (*Rostislav Kocourek*), kanadski lingvista ruskog porekla, objavljuje prvo izdanje svoje knjige *La langue française de la technique et de la science – vers une linguistique de la langue savante*, 1982. godine. U predgovoru drugom izdanju

⁷ Valja napomenuti da su kasnije, inspirisani ovim inventarima, nastali i *Vocabulaire général d'orientation technique* (VGOT) i *Vocabulaire général d'enseignement scientifique* (VGES). Prva lista vezana je za stručne tekstove na francuskom jeziku u Kanadi, dok je druga nastala sa ciljem da olakša prenos naučnih znanja u oblasti fizike, hemije, prava i ekonomije (Cazevieuille, 2007:175).

⁸ Ovaj termin nastao je kao kalk engleskog naziva *ESP* (*English for Specific Purposes*).

ove knjige Re ističe da je ova studija otvorila put ka postavljanju teorije jezika struke i metodologije koja je za to potrebna (Rey u: Kocourek, 1991:VIII). U poglavlju koje se bavi historijatom jezika struke, Kocourek navodi veći broj termina kojima su lingvisti tokom vremena nazivali francuski jezik struke (Kocourek, 1991:16):

langues techniques et scientifiques (Quemada, 1955),

langue professionnelle (Wartburg, 1963),

langue des sciences (Fuchs, 1966),

langues techniques (Dauzat, 1967),

langue spéciale et technique (Vendryès, 1968),

langues spéciales (Saussure, 1975) i

langue de groupes particuliers (Meillet, 1975).

Iako se iz naslova njegove studije to ne bi moglo zaključiti, Kocourek se opredelio da ovaj fenomen naziva *langue de spécialité*. Prvi teorijski problem kojim se bavi je pitanje da li postoji jedan (*langue de spécialité*) ili više jezika struke (*langues de spécialité*) (Kocourek, 1991:17-18). Kocourek je utvrdio da je češće zastupljen stav da postoji više jezika struke, ali da se na taj način akcenat stavlja na osobenosti svake pojedinačne specijalnosti. Zbog toga on u nazivu *jezici struke* vidi potencijalnu opasnost od podela jedinstvene teorije jezika struke kojoj lingvisti teže. Slična teza se mogla još ranije zapaziti kod Britanca Pitera Vekslera, jednog od prvih lingvista koji je doktorirao na temu jezika struke. On, naime, smatra da ne postoje *jezici struke*, jer oblasti čovekove delatnosti nikada nisu potpuno zatvorene i jasno odeljene (Wexler, 1955 u: Lerat, 1995:19). Upotrebljen u jednini, termin jezik struke označava specijalnost kao kontinuum i potvrđuje postojanje zajedničkih karakteristika za jezik svih struka. Na ovaj način jezik struke može da se sagleda kao globalni lingvistički fenomen.

Godine 1995., sa pojavom studije Pjera Lera (*Pierre Lerat*) *Les langues spécialisées*, uvodi se još jedan termin koji odgovara samom naslovu dela. Prema njegovom mišljenju, ovakvim nazivom jasnije se upućuje na prirodu jezika struke koji za izraz koristi lingvistički sistem, a za znanja različite struke (Lerat, 1995:16). Ovim terminom neutrališe se i razlika jednine i množine i omogućava se da se jezik struke sagleda kroz različite nivoe specijalizovanosti, normiranja i integracije egzogenih elemenata: pozajmljenica i/ili nelingvističkih jedinica (Lerat, 1995:20).

Konačno, Depeker (Depecker, 2002:63-64) smatra da treba sačuvati i koristiti oba termina: i *langue spécialisée* i *langue de spécialité*. Prema njegovom mišljenju, *langue spécialisée* pokazuje da je jezik struke vid specijalizovanog opšteg jezika sa kojim je u stalnoj interakciji. Sa druge strane, terminom *langue de spécialité* podvlači se da se jezik struke često artikuliše prema specijalnosti i da može da varira u zavisnosti od doma na kojem pripada.

Iako davno uveden u upotrebu, termin *langue de spécialité* koristi se najčešće i danas kao generički termin u lingvistički orijentisanim istraživanjima ovog fenomena (Carton, 2008:42). On je pogodan budući da je neobebežen, odnosno nema značenje sam po sebi niti upućuje na neku konkretnu struku (Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992; Carton, 2008).

U srpskom jeziku najčešće se sreće naziv *jezik struke*, iako se u nekim radovima nailazi i na termin *stručni jezik*. Bugarski ovaj drugi naziv vidi kao adekvatniji, jer se prema njegovom mišljenju njime naglašava da jezik struke u stvari pripada jeziku, a ne struci (Bugarski, 1997:205). Ovakav stav je blizak stavu koji je izneo Depeker u vezi sa francuskim jezikom struke. Bugarski predlaže još jedan termin – *jezik u funkciji struke* – koji i sam smatra prilično nezgrapnim. Ovim nazivom bi se zapravo najbolje ilustrovala priroda ovog fenomena, odnosno omogućilo da se lakše odgovori na pitanje na koji način se ista jezička sredstva koriste u različitim strukama.

Valja napomenuti da francuski i srpski jezik nisu izuzeci u kolebanju oko terminološkog određenja jezika struke. Naime, u italijanskom jeziku ne postoji uniformnost u imenovanju, tako da se sreću nazivi *lingue speciali*, *lingue/linguaggi settoriali*, *lingue/linguaggi specialistici*, *lingue di specialità*, *microlingue*, *linguaggi per scopi speciali/specifici* (Đorović, 2010), što je slučaj i sa španskim jezikom: *lenguajes de especialidad*, *lenguajes especializados*, *lenguas con fines específicos*, i *lenguas especiales* (Garcia, 2009:40). Na anglofonom govornom području situacija je nešto uniformnija. Šezdesetih godina XX veka javlja se prvi termin – *Language for Special Purposes*, koji je osamdesetih godina XX veka zamenjen sveobuhvatnijim terminom *Language for Specific Purposes* (LSP - jezik za specifične namene). I u nemačkom jeziku situacija je slična - u upotrebi je naziv *Fachsprachen*.

Najsavremenija istraživanja u ovoj oblasti u francuskom jeziku sve više se okreću ka naučnom diskursu i ideji da postoji jezik koji je zajednički za sve nauke, nezavisno

od uže specijalnosti. Ova oblast pokrivena je terminom *langue scientifique générale* (LSG).

II.2. PITANJE ODREĐENJA POJMA

Teorijska realnost jezika struke pokazuje, nažalost, da on ni danas još uvek nije dovoljno lingvistički istražen. Iznoseći stav da je jezik struke retko ispitivan kroz lingvističke teorije i da, bar u Francuskoj, ne postoji dovoljan broj radova koji se odnose isključivo na lingvističke aspekte jezika struke i nauke, Lera potvrđuje ovakvo stanovište (Lerat, 1995:11).

Prvi veliki teorijski problem predstavlja sama definicija jezika struke. I letimičan pregled literature koja se odnosi na ovaj fenomen, dovoljan je da se zaključi da konkretna definicija jezika struke zapravo i ne postoji. Da bi odredili ovaj pojam, teoretičari se vode principom kojim se, kako Kristal kaže, služe i moderni lingvisti prilikom definisanja jezika uopšte: identifikuju se ona svojstva koja u značajnoj meri određuju njegove karakteristike (Kristal, 1996:396). Pored toga, jasno su uočljiva i mimoilaženja u mišljenjima, nejasnoće i nesporazumi u lingvističkoj analizi jezika struke. Određenja ovog pojma kretala su se od ekstremnih – potpunog zanemarivanja njegovog postojanja ili, pak, njegovog poimanja kao zasebnog entiteta – preko umerenijih – da je reč o samo o registru ili dijalektu – do onih najprihvatljivijih da je reč o podjeziku datog jezika koji poseduje svoje specifičnosti na lingvističkom, pragmatičkom i funkcionalnom nivou.

Mnogi lingvisti jezik struke vide samo kao *terminologiju*⁹. Tako Munen (Mounin, 1979:13) smatra da „ne postoji jezik prava, već samo pravna terminologija“, a Kemada (Quemada, 1978:1153) da „treba govoriti samo o terminologijama“. I Re (Rey, 1976:VII) je bio mišljenja da je pogrešno govoriti o jeziku struke, već da je primereniji termin stručni vokabular. Međutim, ako bi se jezik struke ovako usko posmatrao, za njegovo opisivanje i analizu dovoljno bi bilo samo izraditi liste termina karakterističnih za određene naučne ili stručne oblasti. Iako se mnogi autori (Kokurek, 1991; Lerat, 1995; Bugarski, 1997) slažu da se značaj termina za jezik struke ne može poreći i da je terminologija nesumnjivo njegov najvažniji i najupečatljiviji aspekt, on ipak ne može da se svede samo na tu kategoriju.

⁹ Reč terminologija upotrebljena je u značenju skupa/sistema naziva, termina iz određene naučne oblasti, struke, profesije i sl. (Klajn/Šipka, 2006).

Drugi analitičari jezik struke vezuju za zatvorenu i brojno ograničenu grupu ljudi koja se bavi istim zanimanjem u okviru neke stručne oblasti. Ovakav stav omogućava im da jeziku struke pristupe kao *dijalektu*, odnosno *tehnolektu* ili *stručnom žargonu*. Slično prethodnom stanovištu, i ovde bi karakteristična bila isključivo leksika koju koriste i razume samo određena, manja društvena zajednica u preciznim govornim situacijama. Činjenica je da je deo uskostručne leksike nerazumljiv za većinu govornika datog jezika, ali isto tako, terminologiju mogu da koriste stručnjaci u netipičnim situacijama. Broj govornika takođe nije validan kriterijum jer „veći broj govornika služi se, na primer, engleskim ili španskim poslovnim nego danskim ili švedskim opštim jezikom“ (Garcia, 2009:43).

Jezik struke ne može da se svede ni na *registar*, jer on najčešće izražava i neke kulturne specifičnosti zajednice, dok „stručni jezici tehnološki razvijenih društava pokazuju na planu sadržaja značajnu meru uniformnosti, dakle odsustva kulturnih posebnosti“ (Bugarski, 1997:204). Pored ovoga, sam jezik struke nije homogen skup jasno diferenciranih oblasti, već se i on sam raslojava na različite registre (Kocourek, 1991:17). Budući da u sebi kombinuje različite lingvističke i specijalizovane aspekte, podrazumeva se da se jezik različitih nauka i struka delom svoje upotrebe i strukture podudara.

Ipak, najznačajnije jeste pitanje odnosa i razlike između opšteg i jezika struke koje je teško rešivo i predmet je brojnih teorijskih rasprava (Cabr  , 1998:134). Nijedan od odgovora nije univerzalno primenjiv, budući da je teoretičarima savršeno jasno kako opšti i jezik struke praktično funkcionišu, ali se ujedno opiru preciznom definisanju i određenju (Varantola, 1986 u Cabr  , 1998:134). Ranije je bilo tendencija da se jezik struke ekstremno definiše kao poseban sistem, drugačiji od jezika uopšte (Spillner, 1981:42). Prema ovakvom tumačenju, on funkcioniše kao nezavisan kod i nov sistem lingvističkih znakova. Ovakav stav je u kontradikciji sa Benvenistovim mišljenjem da se u jeziku može izmeniti, umnožiti ili zameniti samo način označavanja, ali nikad i jezički sistem u celini (Benveniste, 1974:94). Dakle, jezik struke nije nezavisan od nekog datog jezika. Naime, naučna delatnost i komunikacija u naučnim krugovima ne mobiliju neki specifičan jezik, jer pored jezika koji služi opštoj komunikaciji ne postoji neki drugi i drugačiji jezik za nauku i struku koji bi imao morfosintaksički sistem, strukture i funkcije koje bi se razlikovale od opšteg francuskog jezika (Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992:69). Međutim, da bi se ovakva tvrdnja dokazala neophodno je razgrani-

čiti pojmove *jezik (langue générale/entière)*, *opšti jezik (langue commune/courante)* i *jezik struke*¹⁰.

Pod *jezikom (langue générale)* se podrazumeva apstraktan skup znakova koji, da bi se sagledao, može da se deli na osnovu eksternih elemenata na više funkcionalnih podjezika (Saussure, 1995:40-43). On je, dakle, sistem sačinjen od više podsistema, odnosno skup skupova. *Opšti jezik (langue commune)* predstavlja skup pravila i jedinica koji su zajednički većini govornika (Cabré, 1998:115). Njega koriste govornici neke govorne zajednice u opštoj komunikaciji. On je jedan od podskupova jezika i čini vezu sa svim ostalim podskupovima koji unutar jezika funkcionišu. Jedan od njih je i jezik struke.

Stoga je jezik struke sadržan u jeziku i čini poseban vid njegove upotrebe koji služi pojmovnom i terminološkom konstituisanju neke struke i komunikaciji unutar nje (Bugarski, 1997:201). Stručnjaci datih oblasti njime se služe i da bi postigli različite ciljeve u sferi svojih aktivnosti (Kokurek, 1991:41). Jezik struke je, dakle, prirodan jezik, i kao formalizovan i kodifikovan varijetet jezika služi prenošenju i razmeni stručnih znanja (Picht/Draskau, 1985:3; Lerat, 1995:20).

Zbog svega navedenog može se izvesti zaključak da jezik i jezik struke ne mogu naporedo da postoje. Za svaki jezik struke može se reći da predstavlja posrednika između tog jezika i ekstralingvističke stvarnosti koju čine različite struke i nauke. Dakle, jezik struke ostaje u jeziku, ali jeziku okrenutom struci (Bugarski, 1997:205). Opšti i jezik struke su u stalnom su preklapanju (Calberg-Challot, 2007:74), njihova interakcija je stalna i raste sa razvojem nauke. Između njih ne može da se povuče jasna granica. Dakle, teorija jezika struke mora da se oslanja na opštu teoriju jezika (Lerat, 1995:24).

II.3. OPŠTE KARAKTERISTIKE JEZIKA STRUKE

Još jedno od pitanja koje se postavlja u vezi sa jezikom struke jeste koje su to opšte karakteristike jezika struke kao lingvističkog fenomena. U literaturi se sreću brojne liste osobina – od detaljnih do onih svedenijih – koje treba da zadovolji jezik struke. Poredeći opšti i jezik struke, Vimer (Wimmer, 1982 u: Contente, 2006:455) ističe da je jezik

¹⁰ U ovom radu pojam *langue générale* prevodi se kao *jezik (jezik uopšte, dati jezik)*, dok se naziv *opšti jezik* koristi za *langue commune*, jezik koji je u svakodnevnoj upotrebi. Termini kojima se u francuskom jeziku imenuje *jezik struke* navedeni su i objašnjeni u prethodnom poglavlju.

struke precizan, jednoznačan, ekonomičan, okrenut jednoj temi i jednoj komunikativnoj situaciji. Ile Šmit (Ihle Schmidt, 1983 u: Spillner, 1992:43) kao najznačajnije osobenosti navodi visoku preciznost, težnju ka jednoznačnosti, konciznost, ekonomičnost, objektivnost i neutralnost. Za Hofmana (Hoffmann, 1984 u: Đorović, 2010) značajne osobine su: egzaktnost, jednostavnost, jasnost, objektivnost, apstraktnost, generalizacija, gustina informacija, sažetost, emotivna neutralnost, odsustvo dvosmislenosti, bezličnost, logička koherencija, korišćenje strogo definisanih termina, simbola i figura. Semantička preciznost, emotivna neutralnost, formalna i semantička ekonomija su prema Kokureku (Kocourek, 1991:40-42) osnovne i najbitnije odlike jezika struke, bez obzira na koju oblast nauke se on odnosi. Kokurek objašnjava i da ove osobine mogu da se postignu definisanjem leksičkih jedinica, kontrolom polisemije i homonimije, ukidanjem sinonimije, pojednostavljenjem sintakse, neutralisanjem emotivnosti i subjektivnosti. Za njega je još jedna značajna osobina koju drugi citirani autori ne pominju upotreba brojnih ne-lingvističkih elemenata kao što su slova, brojevi, simboli i njihove kombinacije (Kocourek, 1991:93-94). Budući da je sastavni deo jezika uopšte, i jezik struke usklađen je sa postojećim jezičkim normama.

Na osnovu navedenih lista, kao najznačajnije osobenosti izdvajaju se preciznost, nedvosmislenost, ekonomičnost i objektivnost. Ove karakteristike u skladu su sa samim ciljem jezika struke da tačno i efikasno informiše i prenese naučna znanja i kao takve treba da važe za svaku struku. Ali, jasno je da je ovde reč o teorijskom uopštavanju koje se dovodi u pitanje čim se sprovedu detaljnije lingvističke analize na konkretnim korpusima. Ovoj tezi u prilog ide i Kokurekov stav da su navedene karakteristike jezika struke ideal kojem on teži (Kocourek, 1991:41). Dakle, jedino se empirijski, na konkretnim primerima, može utvrditi da li su i u kojoj meri ovi zahtevi ispunjeni.

II.4. O NEKIM SPECIFIČNIM ASPEKTIMA JEZIKA STRUKE

Teorijski govoreći, jezik struke ima neke univerzalne karakteristike, ali praktično, on pokazuje brojne specifičnosti. Navedene opšte osobenosti, na primer, češće se sreću u egzaktnim naukama, a kod drugih mogu da budu odsutne (Dimković-Telebaković, 2003:43). Samim tim, jezik struke pokazuje specifičnosti u zavisnosti od naučne discipline kojom se bavi. Primenljivost kriterijuma zavisi takođe i od tipa teksta, konteksta, komunikativne situacije ili potreba korisnika (Spillner, 1992:44).

Kabre (Cabr , 1998:135) osobnosti jezika struke svrstava u tri grupe: pragmat ke, funkcionalne i lingvističke.

II.4.1. Pragmat čki aspekti jezika struke

Pragmat čki, jezik struke ispoljava specifičnosti po pitanju korisnika, tematike i komunikativne situacije. Tipični korisnici jezika struke jesu svakako naučnici i stručnjaci, tj. svi govornici koji poseduju visok stepen znanja o nekoj naučnoj/stručnoj oblasti. Oni jedini mogu da budu pošiljaoci ovakvog tipa poruke, odnosno, jedini mogu da proizvedu naučne i stručne tekstove i saopštenja. Međutim, primaoci ovakve vrste poruke mogu da budu ne samo stručnjaci, već svi govornici nekog jezika koji se zanimaju u bilo kom smislu za datu oblast. Kako je jezik struke definisan kao vektor naučnih i stručnih znanja, onda je i tematika kojom se jezik struke bavi specifična, a ne svakodnevna i „uobičajena“. Konačno, komunikativna situacija za koju je vezan jezik struke često je formalna i uslovljena je različitim stručnim i naučnim kriterijumima.

Pošto je prihvaćena definicija da je specijalnost skup produbljenih znanja o datom, ograničenom polju istraživanja koje je sastavni deo neke šire oblasti, onda su ta znanja konkretizovana i dostupna preko sadržaja različitih formi specijalizovanog diskursa. Zbog opštih osobnosti jezika struke, dakle zbog težnje ka objektivnosti i preciznosti, pisana forma zauzima najznačajnije mesto u ovoj oblasti (Ghazi, 1985:63). Vidovi u kojima se javlja mogu biti naučni radovi, recenzije, monografije, udžbenička literatura, ali članci u periodičnim publikacijama namenjenim širokoj čitalačkoj publici, kao i na internetu. Jezik struke manifestuje se sekundarno i u usmenoj formi kroz saopštenja na naučnim skupovima, diskusije, predavanja, radio i televizijske emisije (Mi i , 2003:98). Samu specijalnost karakterišu, pored unutrašnjih, lingvističkih, i spoljni faktori, na osnovu kojih dolazi do raslojavanja jezika struke. Kako se i terminološki postavlja pitanje da li postoji jedan ili više jezika struke/struka, jasno je da ovaj fenomen, baš kao i opšti jezik, nije u potpunosti homogen.

II.4.1.1. Horizontalno raslojavanje jezika struke

Osnovna i najupadljivija karakteristika specijalnosti jeste pripadnost nekom domenu ili disciplini. Nastajanje specijalnosti podrazumeva podelu naučnih oblasti na različite discipline koje vremenom mogu da steknu status zasebne nauke. Ovaj proces zavisi od postojećih znanja, tehnika, instrumenata, metodologija i samih struktura u kojima se

ostvaruje praktična primena naučnih saznanja. Nastajanje specijalnosti modifikuje ne samo način bavljenja nekom strukom, već i način na koji se naučna znanja prenose, dakle i sam jezik struke (Pinell, 2005:5). Ovo, tzv. *horizontalno raslojavanje* uslovljeno je tematskim sadržajima koje stručnjaci obrađuju u cilju postizanja specifičnih ciljeva. Tako se govori o jeziku medicine, prava ili ekonomije. Kako sama specijalnost, odnosno naučni domen, ne spada u lingvističke osobenosti jezika struke, lingvisti se nisu u velikoj meri bavili samom klasifikacijom nauka i naučnih oblasti. Horizontalno raslojavanje jezika struke od značaja je za terminologiju, tj. za lakšu obradu terminoloških jedinica i izradu terminoloških baza.

Tipologija nauka i naučnih disciplina doživela je tokom vremena velike promene uzrokovane nastajanjem nekih disciplina, zatim marginalizacijom ili čak nestajanjem nekih drugih, kao i preispitivanjem i reorganizacijom mnogih oblasti u skladu sa naučnim dostignućima. Pored toga, u savremeno doba sve se više nameće interdisciplinarnost u radu, pa se i na taj način brišu jasne granice između nauka.

Postoje mnoge klasifikacije naučnih disciplina i baš zbog toga se čini da ne postoje norme i pravila na osnovu kojih se one vrše. Tako, na primer, CNRS¹¹ predlaže podelu na čak 40 različitih grupa (Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992:91). U anglosaksonskoj literaturi, a ponekad i u francuskoj, sreće se podela na „tvrde“ (engl. *hard*, fr. *dures*) i „meke“ (engl. *soft*, fr. *molles*) nauke (Hedges, 1987:444; Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992:92). „Tvrde“ nauke su eksperimentalne i preciznije, dok su „meke“ zasnovane na kvalitativnim analizama i manje su stroge. Ipak, najčešća, vrlo uopštena podela razlikuje grupu egzaktnih (prirodnih) i grupu društveno-humanističkih nauka.

II.4.1.2. Vertikalno raslojavanje jezika struke

Druga vrsta raslojavanja, koja se naziva i *vertikalnim raslojavanjem*, odnosi se na analizu nivoa specijalizovanosti stručnih tekstova u određenoj naučnoj disciplini. Na neki način, vertikalna diferenciranost preseca horizontalnu tako što se jezik u okviru neke od disciplina (što predstavlja horizontalnu ravan) diferencira prema stepenu apstrakcije koji se postiže, a u zavisnosti od učesnika, komunikativne situacije i samih sadržaja koji se prenose (Kocourek, 1991:37). Vertikalno raslojavanje jezika struke zna-

¹¹ CNRS (*Centre national de la recherche scientifique*) je javna naučno-tehnološka ustanova koja funkcioniše pod okriljem Ministarstva za visoko obrazovanje i nauku Republike Francuske.

čajno je za razvijanje metoda učenja francuskog jezika struke, ali i za ispitivanje njegovih pragmatičkih i funkcionalnih osobenosti.

I kod ovog tipa raslojavanja uočavaju se različite tipologizacije, od vrlo razuđenih do svedenijih. Na frankofonom govornom području, a prema raspoloživim podacima, tipove naučnog diskursa identifikovali su i objasnili Lofle-Lorian (Loffler-Laurian, 1983:10-12), Erin Balme i Enao de Leg (Eurin Balmet/Henao de Legge, 1992:95-100) i Desme (Desmet, 2006:236-237). Tipologizacija je vršena prema Jakobsonovom modelu komunikacije, odnosno u zavisnosti od pošiljaoca i primaoca poruke, kao i same poruke. Kategorije koje se sreću kod svih autora su:

- specijalizovani naučni diskurs (*discours scientifique spécialisé*),
- naučni diskurs u zvaničnoj komunikaciji (*discours scientifique officiel*),
- pedagoški naučni diskurs (*discours scientifique pédagogique*),
- diskurs delimične vulgarizacije nauke¹² (*discours de semi-vulgarisation scientifique*) i
- diskurs vulgarizacije nauke (*discours de vulgarisation scientifique*).

Neznatno drugačiju, odnosno svedeniju podelu dao je Žakobi (Jacobi, 1993:70)¹³ koji razlikuje sledeće tri kategorije:

- primarni naučni diskurs (*discours scientifique primaire*),
- pedagoški naučni diskurs (*discours à vocation didactique*) i
- diskurs vulgarizacije nauke (*discours de vulgarisation scientifique*).

Primarni naučni diskurs stvaraju i koriste naučnici, stručnjaci određenih oblasti, a namenjen je komunikaciji sa drugim naučnicima/stručnjacima. Zastupljen je najviše u naučnim i stručnim časopisima, kao i u naučnim/stručnim monografijama¹⁴. U ovu grupu može se uvrstiti i pomenuti *naučni diskurs u zvaničnoj komunikaciji* budući da su i

¹² Termin *vulgarizacija nauke* predstavlja predmet rasprava pošto njegovo značenje u opštem jeziku ima negativnu konotaciju. Zbog toga neki autori smatraju da se samim nazivom značaj ovog diskursa umanjuje, te da bi adekvatnije bilo preuzeti termin *popularizacija nauke* koji se koristi u engleskom jeziku (Jacobi, 1993:75). Ipak, kroz dostupnu literaturu na francuskom jeziku sreće se samo naziv vulgarizacija nauke, pa smo ga iz tih razloga usvojili.

¹³ Slične podele sreću se i na drugim govornim područjima, samo terminološki drugačije određene. Tako, na primer, Kortelazo (Cortelazzo, 1990:5) izdvaja komunikaciju *stručnjak-stručnjak*, *stručnjak-budući stručnjak* i *stručnjak-šira publika*, a Vidouson (Widdowson, 1979) *naučno izlaganje* (engl. *scientific exposition*), *naučno podučavanje* (engl. *scientific instruction*) i *naučno novinarstvo* (engl. *scientific journalism*).

¹⁴ Usmena forma primarnog naučnog diskursa predstavljena je različitim saopštenjima na naučnim skupovima.

kod njega pošiljalac i primalac poruke stručnjaci datih oblasti, bez obzira na to što zauzimaju različite pozicije u društvu. Naime, pošiljaoci poruke su stručnjaci, naučni radnici ili eksperti, a primaoci administrativni radnici koji se takođe jako dobro razumeju u dati domen. On se najčešće može sresti u zvaničnim političkim, ekonomskim ili pravnim dokumentima (zakonska akta, na primer). Cilj primarnog naučnog diskursa jeste upoznavanje naučnika i stručnjaka odgovarajućih oblasti sa najnovijim dostignućima i razmena znanja na naučnom nivou kroz objektivna saopštenja i dokaze.

Pedagoški naučni diskurs namenjen je formalnom obrazovanju. Njega stvaraju nastavnici, stručnjaci ili naučnici, a namenjen je učenicima školskog uzrasta ili studentima na svim nivoima studija. On podleže institucionalizovanim pravilima i određen je nastavnim programima kojih nastavnici moraju da se pridržavaju, a učenici su u obavezi da ih savladaju. Budući institucionalizovan, uspeh se zvanično priznaje izdavanjem diplome. Pisana forma ovakvog tipa diskursa sreće se najčešće u udžbenicima koji uvek moraju da slede određenu formu, a usmeni vid čine predavanja. Bez obzira na formu u kojoj se javlja, pedagoški naučni diskurs ima za cilj obrazovanje novih stručnjaka i/ili naučnika.

Diskurs vulgarizacije nauke upućen je širokoj, heterogenoj publici i po nivou obrazovanja, ali i po interesovanjima, dakle, primarno laicima. Mediji u kojima se ovakav diskurs javlja vrlo su raznovrsni – od popularnih i naučno-popularnih časopisa, lako dostupnih najširoj publici, preko interneta do televizijskih emisija. Autori ovakvih tekstova čine takođe vrlo heterogenu grupu: to su najčešće novinari, ali se u ovaj tip diskursa sve češće uključuju i naučnici i nastavnici. Upadljiva osobenost ovog tipa diskursa jeste mnogo veća sloboda po pitanju forme i odabira tema. Pošto za cilj ima širenje znanja i informacija van naučne zajednice tako što će određenom domenu podučiti široku publiku, može se reći da diskurs vulgarizacije nauke u celosti služi neformalnom obrazovanju (Jacobi/Schiele/Cyr, 1990:84-85). Odabir tema isključivo zavisi od sklonosti i interesovanja publike, jer neformalno obrazovanje predstavlja stvar slobodnog izbora. Samim tim, autori nisu u obavezi da iznesu sve naučne činjenice i raspoložive podatke, već uključuju samo one koje će zainteresovati i privući najveći broj čitalaca, ali sa obavezom da se ne izgubi naučni karakter izlaganja. Za razliku od primarnog naučnog diskursa, autori su vrlo prisutni u svojim delima i neretko pored činjenica eksplicitno iznose lično mišljenje i subjektivne stavove. Ipak, i u ovim tekstovima zapa-

ža se veliki broj naučnih termina. Iako nekada laici mogu pogrešno da interpretiraju stručne/naučne teme i to usled nesavesnog rada autora ovakvih tekstova ili ozbiljnog nedostatka elementarnih znanja iz oblasti kojima se autori bave, diskurs vulgarizacije nauke, do sada možda i potcenjen, ima značajnu ulogu u demistifikaciji nauke.

II.4.2. Funkcionalni aspekti jezika struke

Polovinom XX veka Jakobson je formulisao teorijski model komunikacije koji je i danas značajan jer se njime skrenula pažnja da jezik nije samo sredstvo komunikacije, već da obavlja i druge funkcije (Škiljan, 1987:68). Jakobson je svoj model zasnovao na teoriji informacije i lancu komunikacijskog procesa. Na taj način, funkcije jezika definišu se prema delovima komunikacijskog lanca na koje je jezik u datom trenutku usredsređen. Osnovu Jakobsonovog modela činio je Bilerov model u kojem se razlikuju tri činioca komunikacije – pošiljalac, primalac i poruka kojima su dodeljene referencijalna, emotivna i konativna funkcija. Jakobson uvodi nova tri činioca – kontekst, kod i kanal, tako da se razlikuje šest osnovnih funkcija jezika:

- *referencijalna (denotativna, kognitivna)* koja se odnosi na kontekst,
- *metalingvistička* koja govori o jeziku
- *konativna (apelativna)* koja je usmerena na primaoca poruke,
- *fatička* koja u centar pažnje stavlja kanal i upućuje na govornika,
- *poetska* koja je vezana za samu poruku i
- *emotivna (afektivna, ekspresivna)*.

Prema Jakobsonu ove funkcije nisu izolovane i nezavisne jedna od druge, već se u svakom iskazu istovremeno ostvaruje više njih.

Postavlja se pitanje koje od ovih funkcija imaju najveći značaj za jezik struke. Komunikativna, odnosno saznavna funkcija karakteristična je kako za opšti, tako i za jezik struke. Ali, činjenica da jezik struke predstavlja vektor prenosa znanja, odnosno da služi, pre svega, informisanju i razmeni objektivnih i preciznih informacija o nekoj stručnoj temi, ukazuje na to da je *referencijalna funkcija* od presudnog značaja za jezik struke (Kocourek, 1991:22). Ona je prevashodno okrenuta ka informaciji, tj. sadržaju poruke. Budući da se njome daje prednost kontekstu, dakle samoj naučnoj disciplini, za jezik struke je od najvećeg značaja tema diskursa. Pomoću ove funkcije jezikom struke izražavaju se događaji, zastupaju se stavovi ili iznose argumenti. Definicijama, opisima,

argumentacijom i klasifikacijom najlakše se postižu objektivnost i bezličnost koje se zahtevaju od jezika struke. S druge strane, naracija, upotreba direktnih pitanja ili dijalog, toliko česti u opštem jeziku, izostaju iz stručnog diskursa. Kokurek, međutim, smatra da autori stručnih tekstova u njima vode neku vrstu implicitnog dijaloga, iako on na prvi pogled ima formu monologa. Takav dijalog Kokurek naziva *dialogue savant simulé* (Kocourek, 1991:60). Ovakva vrsta „dijaloga“ skrivena je u citatima, navođenju mišljenja drugih autora sa kojima autor teksta polemíše, koje interpretira, komentariše, prihvata ili odbija.

Kako su prenos znanja i kognicija najznačajnije za jezik struke, olako se može zaključiti da u njemu nema mesta drugim funkcijama koje poznaje opšti jezik. Međutim, dubljom analizom utvrđeno je da i jezik struke ispunjava svih šest funkcija koje Jakobson navodi, ali da ga od opšteg jezika razlikuje učestalost njihovog javljanja (Cabré, 1998:138; Kocourek, 1991:57-64).

Detaljna objašnjenja, definicije i opisi simbola i/ili simboličkog jezika i termina neophodni su u jeziku struke. On na taj način ispunjava još jednu, veoma značajnu, *metalingvističku funkciju*. Kvantitet metalingvističkih elemenata u obrnutoj je proporciji sa nivoom stručnosti teksta. Ukoliko primalac stručne poruke poseduje manje stručnih znanja, tekstovi će sadržati više objašnjenja i definicija.

U određenim situacijama, stručna komunikacija usmerena je pre svega na primaoca poruke, te samim tim, jezik struke ima i *konativnu funkciju*. Ona se najčešće sreće kod instrukcija koje se odnose na principe funkcionisanja, uputstava za upotrebu, održavanje ili montažu i sl. Na ovaj način autor indirektno uverava primaoca u validnost poruke, a prema naučnim i stručnim pravilima discipline o kojoj je reč. Prisustvo ili odsustvo ove funkcije vezano je za samu komunikativnu situaciju, a ne za suštinske karakteristike jezika struke.

Fatička funkcija najčešća je u usmenoj komunikaciji, a njom se učvršćuje odnos pošiljaoca i primaoca poruke. Ona se najlakše može uočiti u iskazima nastavnika na predavanju, tipa: „Da li ste razumeli šta sam rekao?“ ili „Ne znam da li ste me dobro shvatili.“. (Đorović, 2010).

Ideal objektivnosti i bezličnosti doveo je do toga da je u jeziku struke najosporavnije prisustvo poetske i emotivne funkcije. *Poetska funkcija* odnosi se na formalni aspekt iskaza, gde sama forma može da prenese informaciju ili da čini sastavni deo po-

ruke. Tako, jezik struke prilikom nastajanja specijalizovanih tekstova u formalnom smislu propisuje preciznost sadržaja, konciznost forme, sistematičnost prilikom upotrebe termina. Ovaj estetski cilj koji postavlja jezik struke, Kokurek dovodi u vezu sa poetskom funkcijom, koja, svakako, nije od prioritarnog značaja za jezik struke (Cabr  , 1998:224). Konačno, emotivnost, iako kontrolisana, sastavni je deo stručne komunikacije. Kokurek smatra da je sam ideal bezličnosti neka vrsta samonametnute emotivne funkcije jezika struke (Kocourek, 1991:63).

Broj funkcija koje jezik može da ima nije ograničen na   est ranije navedenih. Benvenist je, na primer, izneo stav da su funkcije jezika toliko raznolike i brojne da bi ih bilo te  sko nabrojati (Benveniste, 1974:217). Stoga, Kokurek (Kocourek, 1991:62) opravdano uvodi još jednu značajnu funkciju jezika struke koju naziva *kumulativnom* (*fonction cumulative*). Ova funkcija odnosi se na osobenost jezika struke u celini, a ne na neki od elemenata komunikacijskog lanca. Ova funkcija podrazumeva prikupljanje, akumulaciju znanja, odnosno utiče na to da ovladavanje jezikom struke treba da podrazumeva i ovladavanje znanjima datog domena.

II.4.3. Lingvistički aspekti jezika struke

Lingvistički gledano, op  sti i jezik struke pokazuju brojne sličnosti, ali i razlike. Budući da je usvojen stav da op  sti i jezik struke nisu odvojeni entiteti, odnosno da je jezik struke definisan kao podjezik datog jezika, on ne raspolaže sopstvenim jedinicama, kategorijama ili pravilima koja ne postoje u op  stem jeziku. I op  sti i jezik struke koriste iste grafičke znake (isti alfabet u slučaju francuskog jezika), primenjuju isti fonolo  ski i morfolo  ski sistem, imaju iste kombinatorne mogućnosti i kod oba se sreću isti tipovi rečenica. Međutim, jezik struke pokazuje odre  dene osobenosti u izboru jezičkih sredstava i leksičkih jedinica, kombinacijama jezičkih jedinica, stepenu strukturiranosti i frekvencija različitih jedinica i struktura (Bugarski, 1997:203; Cabr  , 1998:136).

Grafičke i fonetske osobenosti mogu da predstavljaju glavni, ili bar najupadljiviji izvor netransparentnosti jezika struke (Lerat, 1995:57). Ipak, razlike na nivou pisanja i izgovora nisu od presudnog značaja za razlikovanje op  steg i jezika struke (Cabr  , 1998:153). Upotreba nelingvističkih znakova, brojeva, slova iz grčkog alfabeta ili alfanumeričkih izraza samo su neke od grafičkih karakteristika jezika struke u većini domena. Lična imena, ili redukovane leksičke jedinice mogu da izazovu probleme na nivou

izgovora, te se zbog toga često sreće stav da je jezik struke pre svega pisani jezik (Lerat, 1995:62).

Leksičke osobenosti jezika struke još uvek su polje brojnih polemika. Kao što je napomenuto, neki autori su mišljenja da se jezik struke zapravo svodi na terminologiju i da je njegovo jedino obeležje upravo specifična leksika. U današnje vreme ovakav pristup je često kritikovan i u tom smislu formulisani su zahtevi da se jezik struke ispituje i tumači sveobuhvatnije. Pored ovih neslaganja, postavlja se pitanje definicije termina i njegovog odnosa sa leksemama iz opšteg jezika. Ipak, i bez obzira na polemički ton koji je dobila analiza ovog segmenta jezika struke, leksika u naučnom diskursu ostaje „nesumnjivo osnovni i najznačajniji aspekt stručnih tekstova, te analiza termina treba da zauzme posebno mesto“ u istraživanjima (Kocourek, 1991:15). Dakle, terminologija jeste najupadljivije i najvažnije kategorijalno obeležje jezika struke (Bugarski, 1997:202).

Uopšteno govoreći, jezik struke odlikuju specifičan odabir i upotreba leksičkih jedinica. Pre svega, u stručnim tekstovima mogu da se sretnu leksičke jedinice različitih nivoa specijalizovanosti. Pod ovim se podrazumevaju opšte leksičke jedinice, razumljive svim govornicima datog jezika, potom „prelazni“ oblici, zajednički za više različitih naučnih disciplina, kao i uskostručne jedinice, koje se ne sreću u opštem jeziku i specifične su za svaku pojedinačnu disciplinu. Takođe, najčešći su nominalni oblici, i to, pre svega, imenice. Zatim, za jezik struke karakteristična je i visoka frekventnost određenih morfoloških struktura. To su učene složenice, kompleksne leksičke jedinice, sigle i pozajmljenice.

Sintaksičke osobenosti u tesnoj su vezi sa opštim karakteristikama jezika struke. U jeziku struke sreću se iste jezičke pojave kao i u opštem jeziku, samo je učestalost njihovog javljanja različita, pa bi sintaksička analiza trebalo da se zasniva na utvrđivanju statistički dominantnih formi izraza (Lerat, 1995:75). Kocourek (Kocourek, 1991) je sintaksičke karakteristike jezika struke podelio na sledeće četiri grupe: odabir gramatičkih kategorija, složenost strukture, sintaksička kondenzacija, depersonalizacija. Navedene specifičnosti postižu se na različite načine i pomoću različitih sredstava. Ona su najčešće predstavljena kroz posebnu upotrebu zamenica i determinanata, glagolskih lica, načina, vremena, stanja i konstrukcija, rečeničnih modaliteta, a zatim kroz leksičke transformacije i složenost rečenice.

III. TERMINOLOGIJA

Kada se sagleda istorijski razvoj terminologije, uviđa se da je terminološka praksa nastala mnogo ranije od terminologije kao naučne discipline. Tokom vremena, terminologija je nosila različite nazive i prolazila kroz različite periode razvoja. Takođe, više različitih pravaca i škola mišljenja obeležilo je razvoj terminologije koja, nažalost, ni danas nije uniformno definisana.

III.1. OD TERMINOLOŠKE PRAKSE DO NAUČNE DISCIPLINE

Iako se danas terminologija smatra novom naučnom disciplinom, njeni koreni sežu u daleku prošlost. Interesovanje za nazive u različitim oblastima čovekove delatnosti započeto u antičko doba dolazi do izražaja još u Srednjem veku. Tada se, kao rezultat znanja prikupljenih u oblastima lečenja, alhemije i biljnog sveta, javljaju prvi glosari flore, faune, lekovitih supstanci i dragog kamenja. Ovo je period kada se započinje sa prikupljanjem, popisivanjem i klasifikacijom znanja sa ciljem da se ona sačuvaju i prenesu narednim pokolenjima, dok se ideja o stvaranju discipline koja bi se bavila terminološkim pitanjima oformila tek nakon Renesanse (Rey, 1992:4). U društvenom smislu, ovo je period života u malim, uglavnom seoskim zajednicama koje se umnogome oslanjaju na religiju, a stanovnici su slabo obrazovani i mahom nepismeni. Ovakva situacija nije pogodovala bržem i značajnijem razvoju nauke.

Društveni napredak s kraja XVIII i u XIX veku odigrao je značajnu ulogu u razvoju terminologije. Ovaj period velikih previranja doveo je do rastućeg razvoja znanja i istraživanja. Sve veći broj ljudi živi u gradskoj sredini, započinje period tržišne ekonomije, demokratizacije odnosa i, što je od velikog značaja, širenja obrazovanja. U XVIII veku počinje, a u XIX veku će se nastaviti, veliko zanimanje naučnika za imenovanje i klasifikaciju naučnih pojmova, pošto je industrijska revolucija dovela do mnogih novih otkrića. Tada se javljaju i prva dela terminološkog karaktera. Line (*Linné*) je postavio temelje sistematike biljnog i životinjskog sveta, a Lavoazije (*Lavoisier*) reformisao nazive u oblasti hemije. Svakako se ne sme zanemariti značaj Didroove i Dalamberove

Enciklopedije¹⁵ u kojoj su zastupljene i na poseban način obrađene specijalizovane informacije iz oblasti nauke i tehnike. Stoga se neki njeni članci mogu smatrati nekom vrstom osnove za razvoj teorije terminologije (Rey, 1992:5). Na potrebu za izučavanjem i stvaranjem specijalizovanih vokabulara uticalo je i nestajanje latinskog jezika kao *lingua franca* i, posledično, sve veće zanimanje za nacionalne jezike, čime se čine početni naponi u njihovom normiranju i standardizaciji, a kao rezultat prvih međunarodnih konferencija iz oblasti botanike, zoologije i hemije (Cabr  , 1994:22).

U XX veku za terminologiju se ne zanimaju samo nau cnici, već ona postaje preokupacija i brojnih stručnjaka. Tridesetih godina, zahvaljujući radovima Eugena Vistera (*Eugen Wüster*), započinje period moderne terminologije. Prva etapa razvoja trajala je do šezdesetih godina XX veka i bila je orijentisana na izradu metodologije i normiranje. U cilju normiranja i olakšane međunarodne komunikacije na stručnom planu u Londonu je oktobra 1946. godine osnovana i Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO).

Sistemat ijnija istraživanja principa, teorijskih osnova i metoda zapo e e tek u drugoj polovini XX veka, kada terminologija na međunarodnom planu počinje da dobija priznanje za svoj značaj. U tom periodu, poznatom kao postindustrijska era, društvo se usmerava ka sticanju materijalnih dobara i podsticanju individualnosti, a izuzetan značaj pridaje se razvoju novih tehnologija i širenju informacija. Vrtoglavi razvoj struka i nauka utiče na pojavu velikog broja novih pojmova koje je neophodno imenovati. Sve više jačaju međunarodni odnosi i nastaju multinacionalne kompanije. Međunarodne razmene nisu ograničene samo na ekonomiju, već se vrše i na kulturnom, naučnom i stručnom nivou. Sve ove pojave pojačavaju potrebu za jasnom i uspe nom komunikacijom, dovode do pitanja višejezičnosti, normiranja, jezičke politike i planiranja. Nove tehnologije otvaraju vrata novim, brzim vidovima komunikacija i utiču u velikoj meri na povećavanje značaja, ali i na brzinu nastajanja novih informacija. Da bi se tako velika količina informacija prenela i sačuvala bilo je neophodno stvaranje lako dostupnih i svakodneвно ažuriranih baza podataka. Razvoj medija za masovnu komunikaciju počinje da utiče na uključivanje termina u opšti jezik.

Druga etapa, koja je trajala od šezdesetih godina pa do 1975. godine, može da se smatra periodom postavljanja teorijskih temelja terminologije. Tada nastaju i prve baze

¹⁵ Denis Diderot, Jean Le Rond D'Alembert, *Encyclop  die ou Dictionnaire raisonn   des sciences, des arts et des m  tiers*, 1751-1772.

podataka, a terminologija se organizuje na međunarodnom nivou. Period procvata ove discipline vezuje se za narednu deceniju (1975-1985). Jezička politika i planiranje otvaraju vrata terminologiji čiji se značaj ističe i u osavremenjivanju jezika i društva. Dalji razvoj informatike utiče na promenu načina rada i obradu podataka.

Nova značajna faza razvoja terminologije započela je 1985. godine. Od tada su terminolozima na raspolaganju efikasna sredstva za rad koja su prilagođena njihovim potrebama. Stvaraju se i međunarodne organizacije za terminologiju koje se bave kako obrazovanjem terminologa, tako i rešavanjem različitih problema.

Iako je u početku bila okrenuta samo komunikaciji između stručnjaka, terminologija danas ima mnogo šire polje delovanja. Pred njom stoje mnogi izazovi nastali usled opštih društvenih promena. Njen cilj treba da bude unapređenje kvaliteta života i snažnije razvijanje međuljudskih odnosa tako što će svima približiti nova naučna i tehnološka znanja.

III.2. DEFINICIJE TERMINOLOGIJE

Na samom početku, u tzv. preterminološkoj eri, ova aktivnost nije bila imenovana specifičnim terminom. Tek u XVI veku u upotrebi se povremeno sreće reč *nomenclatura* (*nomenclature*). Međutim ona je tada u francuskom jeziku označavala liste reči, što je značenje koje se suštinski ne razlikuje od reči *rečnik* (*dictionnaire*). Od XVIII veka, ovaj naziv se sistematičnije javlja i upućuje na termine koji se koriste u nekoj struci ili nauci (Rey, 1992:5). Za razliku od francuskog jezika, u engleskom se od XVII veka javlja reč *tehnologija* (fr. *technologie*, engl. *technology*) sa značenjem skupa reči koje pripadaju nekoj struci. Reč *tehnologija* će u francuskom jeziku u XIX veku označavati skup termina karakterističnih za neku struku.

Reč *terminologija* (fr. *terminologie*, engl. *terminology*) po prvi put se javlja krajem XVIII veka, tačnije 1786. godine, i to u nemačkom jeziku. Nju je upotrebio nemački filozof Šic (*Schütz*) da bi označio skup pojmova i termina koje ih imenuju. Ubrzo nakon toga, 1801. godine, ova reč pojavljuje se i u engleskom jeziku, ali svoje modernije značenje dobija tek krajem tridesetih godina XIX veka. Vilijem Hjuel (*William Whewell*) je 1837. godine terminologiju definisao kao sistem termina koji se koriste za opis predmeta istraživanja prirodnih nauka. U ovoj dugo zanemarivanoj definiciji zapažaju se reči kao što su *sistem*, *termin* ili *nauka* zbog kojih ona i danas zvuči veoma savremeno iako

je bila ograničena samo na jednu oblast ljudskog delovanja (Rey, 1992:7). U XIX veku se i u Francuskoj sreće reč terminologija, ali sa sasvim drugačijom konotacijom - skupa teških, nejasnih i nepotrebnih reči¹⁶. Upotreba pojma terminologija u savremenom smislu reči jako retko se javljala u rečnicima engleskog i francuskog, za razliku od nemačkog i ruskog jezika. Francuski jezik sačekaće šezdesete godine XX veka da bi u upotrebu uveo reč terminologija u modernom značenju (Portelance, 1991:64).

Značenje pojma *terminologija* evoluiralo je od trenutka kada se ovaj termin po prvi put pojavio. Mnogi autori su se bavili pitanjem određenja značenja ovog pojma, odnosno njegovom definicijom, koja ni danas, nažalost, nije jedinstvena.

Terminologija ima najmanje dva značenja: jedno, konkretnije, koje označava specijalizovanu leksiku, a drugo, apstraktnije koje se odnosi na teorijski pristup ovoj leksici (Wüster, 1976:49). Ova osnovna dihotomija u definiciji terminologije sreće se i u rečnicima opšteg jezika. Tako se u Grand Robert électronique (GRé, 2005) navode sledeća značenja:

- (a) skup termina koji pripadaju nekoj oblasti znanja i odgovarajućem sistemu pojmova i
- (b) skup teorijskih i praktičnih aktivnosti koje se odnose na sisteme pojmova i njihove nazive.

Međunarodna organizacija za standardizaciju terminologiju vidi kao naučno izučavanje pojmova i termina koji se koriste u jeziku struke (ISO 1087-1, 2000), a oblast njenog delovanja vezana je za specijalizovane rečnike, metodologiju rada i normiranje pojmova i termina. Za Lera (Lerat, 1995:20) to je skup izraza koji u nekom jeziku imeuju pojmove u usko tematski ograničenim oblastima znanja.

Felber (Felber, 1987:1) daje tri različite definicije terminologije. Za Felbera je ona nauka, zatim skup termina koji predstavljaju pojmove u nekoj oblasti i, konačno, publikacija u kojoj je sistem pojmova date oblasti predstavljen terminima.

De Bese (De Bessé, 1994 u: Cabré, 1998:106), pak, smatra da se ovaj pojam odnosi na:

- (a) skup termina koji su karakteristični za neku specifičnu oblast i istovremeno zbirke termina;

¹⁶ Prvi ju je upotrebio, i to iste godine kad i u engleskom jeziku, Sebastijen Mersije (*Sébastien Mercier*) u svom delu *Néologie* (Rey, 1992:6).

- (b) imenovanje /označavanje pojmova/sistema pojmova;
- (c) opisivanje sistema termina;
- (d) istraživanja u oblasti postupka imenovanja /označavanja, i
- (e) metodološke aspekte opšte i teorijske terminologije.

Najprihvatljivijim se čini način na koji Kabré definiše terminologiju (Cabr  , 1998:70). Ona smatra da se ovim pojmom označavaju: *disciplina* (skup principa i pravila neophodnih za izučavanje termina), *metodologija* (skup pravila koja omogućavaju terminografsku praksu) i *skup termina u nekoj stručnoj oblasti*.

Na osnovu navedenih različitih pristupa može se zaključiti da je sama definicija terminologije polisemi  na, ali da se u svakom od značenja termin javlja kao osnovni predmet istraživanja.

III.3. PRAVCI I ŠKOLE MIŠLJENJA

Tridesetih godina XX veka sistematsko zanimanje za terminologiju istovremeno se javilo u više tadašnjih evropskih zemalja: Austriji, SSSR-u i   ehoslova  koj, da bi se kasnije proširilo i na druge krajeve Evrope i sveta (Francuska, Kanada, Belgija, Danska, Skandinavija i dr.). Razvoj terminologije obeležen je sa tri velika pravca orijentisana ka lingvistici, prevođenju i jezičkoj politici i planiranju, tj. normiranju.

U radu će detaljnije biti prikazan samo lingvističko-terminološki pravac jer problematika prevođenja i jezičkog planiranja nije predmet istraživanja u ovoj doktorskoj disertaciji.

III.3.1. Lingvističko-terminološki pravac

Ovaj pravac obele  ile su tri velike škole mišljenja: Be  ka, Praška i Sovjetska   kola. Svima je zajednički lingvistički pristup terminologiji jer je vide kao sredstvo izražavanja i komunikacije. Ove   kole imale su presudan značaj za postavljanje teorijskih osnova i metodoloških principa terminologije i njenog formiranja kao zasebne discipline.

III.3.1.1. Be  ka   kola

Ova   kola nastala je tridesetih godina XX veka i imala je možda najveći broj predstavnika u svetu (Cabr  , 1998:37). Javila se iz potrebe da se prevaziđu problemi u stručnoj komunikaciji uzrokovani neprecizno  cu, raznoliko  cu i polisemi  no  cu prirodnog jezika. Osnivač Bečke   kole, njen najznačajniji predstavnik i začetnik moderne teo-

rije terminologije bio je austrijski inženjer Eugen Vister (1898-1977). U početku, Visterov rad odnosio se pre svega na metodološka pitanja i normiranje, dok se interes za teoriju javio znatno kasnije. Helmut Felber (*Helmut Felber*) je 1979. godine izdao posthumno Visterovo delo *Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie* nastalo na osnovu njegovih beležaka iz perioda 1972-1974 godine. U ovom delu izneti su principi i objašnjenja Visterovih teorijskih razmatranja koja su i danas poznata kao Opšta teorija terminologije (fr. *Théorie générale de la terminologie*, engl. *General Theory of Terminology*)¹⁷.

Vister je sebi za cilj postavio da ukloni dvosmislenost iz stručne komunikacije i učini je efikasnom tako što će standardizovati terminologiju i uveriti sve njene korisnike u korist i značaj ovog postupka i da uspostavi terminologiju kao praktičnu disciplinu na naučnim principima. Za ostvarenje ovih ciljeva bilo je potrebno razviti standardizovane, međunarodno priznate principe za opisivanje i prikupljanje termina, zatim formulisati opšte principe terminologije i konačno stvoriti međunarodni centar za prikupljanje, širenje i koordinaciju informacija o terminologiji¹⁸.

U ranim radovima, Vister je terminologiju smatrao granom primenjene lingvistike, ali sa razvojem njegove misli i shvatanje terminologije se promenilo, te je ona kasnije dobila status nezavisne discipline nastale na osnovu praktičnog iskustva i sa ciljem praktičnog bavljenja terminologijom (Felber, 1987:81).

Prema Opštoj teoriji terminologije osnovni predmet terminologije predstavlja istraživanje *pojmov* (*concept, notion*). Priroda pojmova, njihovi sistemi i odnosi od najvećeg su značaja za terminologiju. Cilj terminologije je ispitivanje termina u svetlu standardizacije pojma i *forme* (*dénomination, terme*). Precizna i obostrano jednoznačna stručna komunikacija obezbeđuje se putem praktične primene normiranih termina.

III.3.1.2. Sovjetska škola

Nastala je takođe tridesetih godina XX veka, a njen osnivač bio je prvi pravi profesor terminologije Dimitrij Semjonovič Lote (*Lotte*). Ova škola, iako inspirisana Viste-

¹⁷ Zanimljivo je da sam Vister nikada nije govorio o teoriji (nem. *Theorie*), već o doktrini (nem. *Lehre*), što bi pre upućivalo na praktična uputstva za bavljenje terminologijom nego na teorijski pristup temi (Cabré, 2003:165).

¹⁸ Ovaj centar formiran je pod okriljem Unesco i poznat je kao Infoterm (engl. *International Information Centre for Terminology*).

rovom aktivnostima u oblasti terminologije koju je primenila na ruski jezik, nastavila je da razvija teorijsku misao i postala je najuticajnija u domenu normiranja i jezičke politike. Međutim, Lote je, za razliku od Vistera, ukazao na veliki značaj konteksta i govora u kojem termini dobijaju svoju vrednost (Auger, 2001:186). Sovjetska škola razvila je koncepciju terminologije koja je bila mnogo bliža lingvistici i u kojoj se nije osećao veliki uticaj filozofije i logike (Gaudin, 1993:28). Osnovne teorijske preokupacije Lotea i njegovih saradnika odnosile su se na definiciju terminologije, razgraničenje terminologije i nomenklature, kao i na specifičnosti termina i pojmova. Pored teorijskih razmatranja, aktivnosti ove škole bile su orijentisane i ka normiranju pojmova i termina, najpre zbog višejezičnosti karakteristične za tadašnji SSSR.

III.3.1.3. Praška škola

Njen nastanak usko je vezan za Praški lingvistički krug aktivan od 1926. godine do početka Drugog svetskog rata i radove njegovih najpoznatijih predstavnika Jakobsona i Trubeckog. U osnovi teorijskih radova nalazi se koncepcija jezika kao funkcionalnog sistema izražajnih jedinica koji služi sporazumevanju. Za širenje ove teorije u oblast terminologije najzaslužniji je Drozd (*Drozd*), predstavnik Praške terminološke škole. Značaj ove škole ogleda se u tome što je sebi za cilj postavila strukturno i funkcionalno opisivanje jezika struke u kojima terminologija ima izuzetan značaj, a potom normiranje terminologije i jezika.

III.3.2. Prevodilački pravac

Ovaj pravac teži da usko poveže terminologiju i prevođenje. Međunarodne prevodilačke službe, naročito pri Organizaciji ujedinjenih nacija i Evropskoj uniji, značajno su uticale na terminološka istraživanja. Zbog toga su za ovaj pravac najznačajniji napori višejezičnih međunarodnih organizacija kao i zemalja koje su zvanično dvojezične ili višejezične. Cilj ovog pravca jeste utvrđivanje terminoloških ekvivalenata u različitim jezicima i stvaranje baza podataka sa ciljem da olakšaju stručno prevođenje i doprinesu kvalitetu prevoda.

III.3.3. Normativni pravac

Sedamdesetih godina XX veka javlja se potreba za revalorizacijom manjinskih jezika, te se i u oblasti terminologije ukazuje značajna pažnja jezičkoj politici i planiranju

kao i normiranju. Terminologija se smatra jednim od osnovnih elemenata jezika. Iz tog razloga on mora da ima na raspolaganju ažuriranu i koherentnu terminologiju kojom se obezbeđuje uspešna stručna komunikacija u svim domenima. Jedan od osnovnih ciljeva ovog pravca jeste podsticanje stvaranja novih termina (neologizama) i izbegavanje pozajmljivanja iz drugih jezika. Jezičko normiranje podrazumeva sve etape od nastanka nekog termina do njegovog uvođenja u upotrebu (istraživanje, normiranje, širenje, implementacija, kontrola, ažuriranje).

III.4. TEORIJE TERMINOLOŠKIH JEDINICA

Svi stručnjaci zainteresovani su za entitete koje čine sadržina i forma. Ti entiteti nose različite nazive¹⁹ i imaju različite statuse u zavisnosti od teorijskog pristupa, ali su u svakom od njih zastupljeni. Samim tim, njihova priroda predstavlja osnovni predmet terminoloških istraživanja.

Budući da predmet teorijskih razmatranja treba da budu elementi koji čine neku disciplinu i formiraju perspektive analize, onda je adekvatnije govoriti o teoriji terminoloških jedinica nego o teoriji terminologije (Cabr  , 2000b:10). Zbog toga smo se i opredelili da teorije terminologije u radu budu predstavljene kroz način na koji one pojme termin.

Iako, nažalost, neki autori (Gaussier, 2001:168; Sager, 2000:40) smatraju da potpuno operativna definicija termina još uvek ne postoji, kroz literaturu se mogu izdvojiti dve tendencije u poimanju osnovne terminološke jedinice. Prema prvoj, termin je lingvistička etiketa, odnosno, materijalna realizacija pojma koji je, pak, osnovni i suštinski predmet terminologije kao discipline. Termin je, dakle, konvencionalni simbol koji predstavlja pojam definisan u nekoj oblasti znanja (Felber, 1987:1). Ovakvo polazište odgovara tradicionalnom poimanju termina i zasnovano je na Opštoj teoriji terminologije (OTT). Prema drugoj, termin je jedinica prirodnog jezika koja se koristi u specifičnim komunikativnim situacijama sa ciljem da prenese znanje. (Cabr  , 1998:149). Termini čine podgrupu leksike nekog jezika, a specifični su po tome što imaju str  u  no značenje, odnosno značenje koje je povezano sa nekom str  u  nom oblašću (L’Homme, 2004a:33).

¹⁹ U literaturi se sreću nazivi *terme*, *unit   terminologique*, *terme sp  cialis  *, *unit   lexicale sp  cialis  e*, *terme technique* i dr. (L’Homme, 2004a:31).

Ovo određenje uklopljeno u moderniji pristup ovoj problematici u okviru Komunikativne teorije terminologije (KTT).

III.4.1. Terminološka jedinica u Opštoj teoriji terminologije

Odnos terminologije i lingvistike je u OTT najčešće istican i za istraživanje terminoloških jedinica najznačajniji odnos. Specifičnost terminologije sadržana je u njenom pristupu predmetu istraživanja. Leksička jedinica smatra se elementom opšteg jezika, a samim tim i predmetom lingvistike, dok je terminološka jedinica osnovna karakteristika jezika struke (Kocourek, 1991:105) i predmet terminoloških istraživanja.

Da bi se uočila distinkcija između leksičke i terminološke jedinice, koja se ističe u okviru OTT, potrebno je ukratko podsetiti na osnovne karakteristike leksičke jedinice. Ona je jezički znak koji se sastoji od *označenika* (apstraktnog dela, značenjskog sadržaja jezičkog znaka) i *označitelja* („akustičke slike“, materijalnog dela, odnosno formalnog vida jezičkog znaka). Svaki jezički znak upućuje na *referent* koji pripada vanjezičkoj stvarnosti. To mogu biti predmeti, pojave, bića, mesta itd. Referent uvek postoji, ali ne nužno u realnom svetu (Le Guern, 1989:340). Tako, na primer, referent *konj* odgovara realnom, a referent *jednorog* fiktivnom svetu. Označitelj i označenik neraskidivo su vezani, a njihova veza je proizvoljna i nesvesno uspostavljena.

I termin je jedinica koju čine sadržina i forma, ali se one, prema OTT, samo prividno podudaraju sa leksičkim jedinicama. Da bi se podvukle razlike između termina i leksema uveden je niz novih naziva elemenata koji čine terminološku jedinicu. Uporedni pregled naziva u lingvistici i terminologiji dat je u Tabeli 1²⁰.

Tabela 1: Uporedni pregled naziva elemenata leksičkih i terminoloških jedinica

LINGVISTIKA	TERMINOLOGIJA
<i>signifié</i> (označenik) <i>sens</i> (značenje) <i>contenu</i> (sadržaj)	<i>concept / notion</i> ²¹ (pojam)
<i>signifiant</i> (označitelj)	„ <i>terme</i> “ ²²

²⁰ Prevodni ekvivalenti terminoloških naziva preuzeti su iz Mihaljević, 1990.

²¹ Jedno vreme su u upotrebi bila oba naziva. Prvi naziv, *concept*, bio je karakterističan za anglofono, a drugi, *notion*, za frankofono govorno područje. Međutim, revizijom standarda ISO 1087 (ISO 1087-1, 2000) u francuski jezik uvedeno je obavezno korišćenje naziva *concept* (Humbley, 2004:41; Célio Conceição, 2005:50-51).

<i>forme</i> (oblik, forma)	<i>dénomination</i> ²³ (ime)
<i>réfèrent</i> (referent)	<i>objet</i> (objekat)
<i>trait</i> (obeležje)	<i>caractère</i> (svojstvo)

Pojam je osnovni predmet svakog terminološkog istraživanja. On je element misli i definisan je kao mentalna predstava nekog *objekta* koji postoji nezavisno od čoveka i predstavlja fenomen spoljašnjeg (avion, npr.) ili unutrašnjeg sveta (psihički ili fizički bol, npr.) (Felber, 1987:98). Objekat mogu biti različiti predmeti, entiteti ili fenomeni (Depecker, 2002:21). Pojam čine tzv. *svojstva* kojima se opisuje ili identifikuje kvalitet nekog objekta. Zahvaljujući svojstavima moguće je porediti, klasifikovati ili definisati pojmove, a značajni su i prilikom kreacije imena. *Ime* je bilo koji konvencionalni simbol koji predstavlja pojam definisan u predmetnom polju (Felber, 1987:167). Ono služi da se njime označi sam pojam, a ne referent. Ime je etiketa koja služi identifikaciji pojma (Petit, 2001/2:65).

Pojmovi ulaze u odnose sa drugim pojmovima istih ili (vremenski ili prostorno) bliskih svojstava. Na taj način formiraju se grupe pojmova koje čine tzv. *pojmovna polja* (*champs conceptuels*) (Cabré, 1998:87). Svi pojmovi neke oblasti čine njenu pojmovnu strukturu zahvaljujući kojoj ta oblast postaje misaono dostupna (Felber, 1987:101). Ime dobija svoju vrednost u pojmovnoj strukturi neke oblasti. Kako su stručne oblasti strogo odeljene, terminološka jedinica sagledava se isključivo u okviru sistema pojmova karakterističnih samo za jednu stručnu oblast na koju njena upotreba mora da bude ograničena. Povezivanjem pojma i imena u jednoj stručnoj oblasti postiže se *nedvosmislenost* terminološke jedinice.

Leksičke jedinice su lingvistički znaci kod kojih su forma i značenje neraskidivo vezani. Reč jeste polazište leksikoloških istraživanja, ali se značenje reči nikad ne posmatra izolovano od forme. U lingvistici se, dakle, polazi od forme da bi se došlo do značenja, te se ovakav pristup naziva *semaziološkim*. S druge strane, pojam prethodi i postoji nezavisno od svoje lingvističke realizacije – forme. Ovakvo tumačenje podrazumeva da je terminologija disciplina koja polazi od postojećih pojmova i traži potenci-

²² Reč „*terme*“ nije analogna jezičkom znaku već se pojmi kao etiketa, odnosno forma čija je sadržina vanjezička, tj. kognitivna (Petit, 2001/2:65). Ovaj naziv stavljen je među navodnike da bi se načinila razlika sa nazivom *terme* u značenju terminološke jedinice.

²³ I ovde postoje jezičke neusaglašenosti. Tako Depecker (Depecker, 2002:20), na primer, za ime koristi naziv *désignation* jer smatra da bi naziv *dénomination* upućivao samo na imenice, a da termini pripadaju i kategorijama prideva i glagola.

jalno nepostojeća imena. Na osnovu već postojećeg pojma predlažu se najadekvatnija imena za svaki jezik koja će konačno postati standardizovane forme koje treba da se koriste u stručnoj komunikaciji (Cabr , 2000a:23). Primenjeni pristup, koji polazi od značenja da bi onda tražio odgovarajuću formu kojom bi ga označio, zove se *onomazioloski*.

Kako je već napomenuto, veza između forme i sadržine neke leksičke jedinice proizvoljna je i uspostavlja se sasvim nesvesno. Normu formira upotreba re i u kontekstu, tzv. *deskriptivna norma*. Lingvistika odbacuje mogućnost svake vrste intervencije (odabira odgovarajućih oblika re i, npr.), jer se na taj način sprečava bogaćenje jezika (Cabr , 1998:73). Kod terminološke jedinice pojam postoji nezavisno od forme, a uspostavljanje veze između njih rezultat je svesne intervencije, tzv. *preskriptivne norme*. Ako bi se na terminološke jedinice takođe primenila deskriptivna norma, to bi dovelo do neuređenog sistema i nemogućnosti komunikacije (Candel, 2004:17), a za stručnu komunikaciju neophodne su preciznost i nedvosmislenost. Zbog toga su normiranje i standardizacija od izuzetnog značaja. Norme se utvrđuju na međunarodnom nivou i trebalo bi da va e za svaki jezik, u svakom dru stvenom, kulturnom i ekonomskom kontekstu. Propisuju se i načini formiranja terminoloških jedinica i to sa ciljem da budu međunarodno prepoznatljive. U tu svrhu najčešće se koriste „nacionalni“ formanti iz grčkog i latinskog jezika. Jedino što može da bude uslovljeno nekim pojedinačnim jezikom jeste lingvistička dimenzija, forma terminološke jedinice (Petit, 2001/2:67), odnosno njena fonetska ili morfološka interpretacija ( ipka, 1998:128).

Leksičke jedinice nosioci su brojnih psiholoških i socijalnih konotacija koje predstavljaju subjektivne i promenljive elemente koji zavise od konteksta (Popović, 2009:112). Terminološke jedinice, pak, imaju isključivo *denotativnu* vrednost koja podrazumeva stabilno i objektivno značenje nezavisno od konteksta. Zbog toga se gramatička, diskurzivna i komunikativna svojstva terminoloških jedinica mogu zanemariti. Konotativne vrednosti leksičkih jedinica utiču na to da se njihova značenja mogu umnožavati, tako da jezički znak ima više od jednog označenika. Na ovaj način leksičku jedinicu karakteriše polisemi nost. Kod terminoloških jedinica jedno ime mora da bude trajno dodeljeno samo jednom pojmu i obrnuto. Zato se one smatraju obostrano *jednoznačnim* i *monosemi nim*. A pošto je veza pojma i imena trajno uspostavljena, pojam je

fiksiran i statičan. Stoga terminologiju i ne može da zanima evolucija pojmova, već isključivo njihovo trenutno značenje, pa je značajna samo njihova *sinhrona realizacija*.

Leksičkom jedinicom iskazuje se pojmovna i formalna raznolikost realnosti. Ona zavisi od mnogih promenljivih faktora kao što su kulturni kontekst, socio-ekonomske prilike, geografske razlike ili različiti registri i jezici. Međutim, naučno znanje je homogeno jer ne postoje naučne istine koje bi zavisile od nekih od gore navedenih faktora. Zbog toga se smatra da su pojmovi *univerzalni*.

Ukratko, ovako shvaćena, terminološka istraživanja baziraju se na analizi terminoloških jedinica na osnovu pojmova koje oni označavaju i njihovih međusobnih odnosa. Polazište je identifikovanje i prepoznavanje pojmova jedne stručne oblasti za koje se, potom, vezuju odgovarajuće, standardizovane forme. Da bi se uopšte odredio neki pojam, neophodno je utvrditi skup opštih svojstava karakterističnih za pojedinačne objekte koji će biti imenovani, dok se druge osobenosti zanemaruju. Terminologiju karakterišu onomaziološki pristup analizi terminoloških jedinica, njihova sinhrona dimenzija, kao i oslanjanje na preskriptivnu normu. Terminološke jedinice karakteristične su po univerzalnosti i fiksiranosti (statičnosti) pojma, denotativnoj vrednosti, obostranoj jednoznačnosti i monosemičnosti, nedvosmislenosti i internacionalnosti.

Ipak, u praksi se pokazalo da su ovi zahtevi često nekompatibilni, čak i kontradiktorni, te je termin najčešće rezultat kompromisa između različitih zahteva (Šipka, 1998:128). Čak i Felber smatra da ove uslove termin treba da ispuni ukoliko je to moguće. Ukoliko nije, on propisuje brižljivo preispitivanje uslova u cilju utvrđivanja onih koji bi bili prioritetni (Felber, 1987:151).

III.4.2. Kritike Opšte teorije terminologije

Svaka naučna disciplina napreduje zahvaljujući sučeljavanju mišljenja, proveri hipoteza kroz praktičnu primenu, predlaganju novih, alternativnih teorija i procenjivanju njihove validnosti. U tom smislu, terminologija iz nekoliko razloga nije doživela uobičajen razvoj (Cabr , 2003:169).

Terminologija je relativno mlada disciplina, razvijena tek sredinom pedesetih godina XX veka. Rasprave o teoriji terminologije dugo su se svodile samo na pretpostavke bez suštinske razmene mišljenja i uz ozbiljan nedostatak diskusija o osnovnim teorijskim postavkama. Naučnike drugih disciplina kao što su lingvistika, psihologija, filozo-

fija i sl., teorija terminologije nije mnogo zanimala, te napredak u ovim oblastima nije koristio terminologiji niti je na nju imao nekog uticaja. Ona se godinama svodila isključivo na praksu sa ciljem da zadovolji specifične potrebe i iznađe rešenja za probleme u oblasti prevođenja ili nastave jezika struke. Svaka kritika bila je dočekaana kao namera da se postojeća teorija terminologije negira. Međutim, periodi stagnacije uvek se smenjaju sa periodima napretka. Tako je i dugotrajna stagnacija teorijskih razmatranja u oblasti terminologije dovela do pojave velikog broja novih ideja sredinom devedesetih godina XX i prvih godina XXI veka. Iako je i dalje postojao pravac koji se doslovce pridržavao postavki OTT, mogle su se uočiti i dve drugačije tendencije: jedna sa zahtevom da se OTT u potpunosti revidira i odbaci, a lingvistika i terminologija još više udalje i druga, da se Visterova teorija uzme kao osnova, ali da se proširi, dopuni i prilagodi dostignućima u drugim disciplinama (Cabr  , 2003:173-174).

Kognitivne nauke (kognitivna psihologija i filozofija) dovele su u pitanje postavljanje ošt  re granice izmeđ  u op  steg i stručnog znanja kao i uniformnost ovog drugog. Važnu ulogu u izgradnji svakog znanja, što uključuje i stručno, imaju govornici, a u percepciji op  ste i stručne stvarnosti kultura. Op  ste znanje, takođe, u velikoj meri doprinosi sposobnosti usvajanja stru  čnih znanja (Cabr  , 2003:171). U lingvističkim i socio-lingvističkim razmatranjima uočava se kritika o  stre podele na op  šti i jezik struke, kao i uspostavljanja razlike izmeđ  u terminolo  ških i leksičkih jedinica. Ove discipline istiu značaj semantike i pragmatike za terminologiju, kao i njene kognitivne i funkcionalne aspekte. Konačno, sociologija i teorija komunikacija odbacuju idealističku koncepciju termina prema kojoj naučno znanje prethodi svakom izrazu i nezavisno je od jezika i kulture (Cabr  , 2000b:13).

U svim kritičkim osvrtima uočava se neprihvatanje klasičnog poimanja i definicije terminolo  ških jedinica. Ono se smatra nedovoljnim i pojednostavljanim što onemogućava da se ove jedinice sagledaju u svoj svojoj kompleksnosti. Najvi  še je kritikovano shvatanje pojma kao statičnog i fiksiranog entiteta koji a priori postoji i prethodi formi. Kritici je podvrgnuto i insistiranje na jednoznačnosti termina, njihovoj preciznosti i univerzalnosti kao i na značaju koji se pridaje njihovoj standardizaciji u okviru međunarodne profesionalne komunikacije, ograničenosti samo na pojedinačne, izolovane domene i sagledavanje termina izolovano od realnog konteksta.

Kako smatra Goden (Gaudin, 1996:609), pojam ne prethodi imenu, već nastaje u diskursu, a njegova analiza treba da bude zasnovana na ukorenjenosti pojma u jeziku. Polazište ispitivanja i definicije terminoloških jedinica ne treba da bude pojam, već sveukupna jezička, diskurzivna, društvena i istorijska funkcija termina u kontekstu. Kada se obuhvati širi kontekst, jasno je da se moraju u obzir uzeti i morfološki i sintaksički aspekti termina, mogućnosti varijacija, nedostatak izuzetnog stepena sistematičnosti i univerzalnosti, s jedne strane, a postojanje komunikativne, ekspresivne i konotativne funkcije, s druge strane. Termin nastaje, evoluira i varira, a varijabilnost termina nije problem koji je potrebno rešiti, već fenomen koji treba opisati. U zavisnosti od konteksta, termini mogu da imaju jedno, ali i više različitih značenja. Ova osobina termina u skladu je sa samom suštinom naučnih istraživanja koja ne teže stabilnosti jer bi to značilo njihovu potpunu stagnaciju. Unapred definisani i fiksirani termini služe isključivo deskripciji, a ne objašnjavanju naučnih otkrića. U okviru svake naučne discipline sučeljavaju se različite škole mišljenja, pa, samim tim, naučno znanje nije uniformno, već dopušta da termini budu polisemični i sinonimni čime se ne remeti naučni rad (Hermans, 1989:530). Istraživanje polisemije i sinonimije u terminologiji samo može da podstakne kreativnost u naučnom istraživanju i mišljenju (Temmerman, 2000:37).

U svakom slučaju, kritike su poslužile razvijanju različitih pristupa određenju termina čime se omogućilo sagledavanje terminološke jedinice u svoj njenoj složenosti u okviru stručne komunikacije. Opredelili smo se da prikazemo i prihvatimo model terminološke jedinice u okviru Komunikativne teorije terminologije jer on omogućava i opravdava pristup analizi termina zdravstvene struke sa stanovišta njihove strukture i značenja koji je primenjen u ovom radu.

III.4.3. Terminološka jedinica u Komunikativnoj teoriji terminologije

Od 1996. godine, Marija Tereza Kabre (*Maria Teresa Cabré*) razvija Komunikativnu teoriju terminologije (*Théorie communicative de la terminologie - TCT*) koju predstavlja kao lingvističku teoriju terminoloških jedinica sa kognitivnim i komunikativnim elementima (Cabré, 2007). Ona ovom teorijom pokušava da pomiri različita poimanja termina u dotadašnjim pristupima ovoj tematici.

Prema ovoj teoriji, terminologija je interdisciplinarna oblast znanja jer njen osnovni predmet istraživanja, terminološka jedinica u upotrebi u stručnim oblastima, može da se

opíše isključivo pomoću drugih naučnih oblasti kao što su lingvistika, kognitivne nauke i komunikacija (Cabré, 2000c). Terminologija je i transdisciplinarna zato što, zahvaljujući terminima koji reprezentuju različita stručna znanja, predstavlja sastavni deo brojnih stručnih oblasti (Cabré, 1998/99:9). Zbog toga Kabre (Cabré, 2000b:14 i 2003:186) smatra da je za sagledavanje kompleksnog karaktera ovih jedinica neophodno sveobuhvatnije pristupiti problematici i u tu svrhu predlaže tzv. *teoriju / model vrata*²⁴ (fr. *théorie / modèle des portes*, engl. *Theory of Doors*). Naziv teorije Kabre (Cabré, 2012) objašnjava metaforom kuće (predmet istraživanja) koja ima troja vrata (različiti pristupi predmetu istraživanja). U kuću može da se uđe na bilo koja vrata, ali je za svaka potreban odgovarajući ključ (različite teorije potrebne da se pristupi istraživanju). Bez obzira na vrata kroz koja se ulazi, kuća uvek ostaje ista. Ona ima više soba, a da bi se stiglo u neku od njih, potrebno je, u zavisnosti od odabranih ulaznih vrata, preći različite putanje (metodologija istraživanja). Ključne pojmove u ovoj teoriji čine kuća, vrata i ključevi. Teorijom vrata predstavljena je neophodnost višestrukog, ali ne i istovremenog pristupa definiciji i analizi termina.

Složenost prirode termina može da se ilustruje praktičnim primerom. Za poremećaj kao što je bulimija (*boulimie*) zanima se veći broj naučnih disciplina – medicina, psihologija ili sociologija, na primer. Svaka od ovih oblasti daće novu dimenziju datom fenomenu. On će u svakoj od njih postati centralni predmet istraživanja, zauzeti drugačije mesto u pojmovnoj strukturi i, samim tim, biti analiziran na drugačiji način. Ovakav pristup moguć je zbog toga što je termin višedimenzionalni entitet koji se realizuje na dva nivoa. S jedne strane, on je jedinica koja se istovremeno javlja u tri vida: lingvističkom, kognitivnom i komunikativnom, i kroz njih je uključen u različite teorije - znakova, jezika, znanja i komunikacija. Stoga termin valja analizirati sa stanovišta njegove forme, značenja i funkcije (Cabré, 2000c). Polazište u opisu i objašnjenju terminološke jedinice može biti bilo koja od ove tri dimenzije, ali preostale dve ne smeju se zanemariti. S druge strane, termin je sastavni element različitih stručnih domena i može da mu se pristupi i na osnovu specifičnih oblasti u kojima se koristi.

Kabre (Cabré, 2000b:14) predlaže da se termini tretiraju kao diskurzivne jedinice čija je osnova zapravo leksička jedinica koju korisnik poznaje bilo kao govornik datog

²⁴ Sama Kabre ovaj pristup naziva *teorijom vrata* (Cabré, 2000b i 2003) i *modelom vrata* (Cabré, 2007 i 2012).

jezika, bilo kao stručnjak neke oblasti. Taj osnovni oblik leksičke jedinice²⁵ sadrži brojne informacije (gramatičke, pragmatičke, enciklopedijske), a u određenim diskurzivnim situacijama aktiviraju se samo neke od njih. U zavisnosti od toga koje su se informacije aktivirale, te leksičke jedinice stiču posebnu pragmatičku vrednost koja je vezana za značenjska obeležja označenika. Da bi leksička jedinica dobila *terminološku*, tj. *specijalizovanu vrednost*, potrebno je da se steknu uslovi da se aktivira njen specifičan označenik (Cabré, 2007). Znači, stručno značenje leksičke jedinice nije unapred definisano i fiksirano, već je rezultat specifičnog odabira semantičkih obeležja koji zavisi od komunikativne situacije. Dakle, može se zaključiti da svaka leksička jedinica ima potencijal da postane termin. Termini zato mogu da se definišu kao specijalizovane leksičke jedinice²⁶ čije se specifično značenje aktivira u posebnim uslovima, tj. čiji je stepen stručnosti određen *upotrebom* (Bouveret, 1998:11), odnosno definisan specijalizovanim *kontekstom*. One svoju vrednost mogu da dobiju samo upotrebom u nekoj stručnoj oblasti (Cabré, 2003:190). Termine karakteriše njihova dvostruka funkcija – oni predstavljaju i prenose stručna znanja tako što imenuju pojmove karakteristične za stručne oblasti i čine deo fundamentalnih znanja stručnjaka. Ove funkcije termina mogu da se ispolje u različitom stepenu i u različitim situacijama²⁷. Za naučne discipline termini su sredstvo za stručno izražavanje i komunikaciju i služe da predstavljaju strukturu znanja date oblasti. Ali, pored pripadnosti stručnoj oblasti, termin uključuje i niz kulturnih, ideoloških i psiholoških aspekata koji nisu upadljivi prilikom apstraktnog opisivanja termina, ali postaju vrlo vidljivi kada se oni analiziraju u kontekstu (Cabré, 1998/99:11). Zbog toga se i smatra da je termin entitet sa više aspekata, od kojih su lingvistički, kognitivni i komunikativni osnovni.

Lingvistički gledano, termin je, baš kao i reč u opštem jeziku, leksička jedinica, jezički znak koji je prirodno prisutan u jeziku (Cabré, 2012:8, Condamines, 1994:39, Bouveret, 1998). On je deo strukturno uređenih sistema u kojima zauzima mesto leksičkih jedinica i ulazi u odnose sa drugim jedinicama istog, ali i drugih nivoa. Samim tim, on

²⁵ Kabre ga naziva *unité lexicale de base* (Cabré, 2000b:14).

²⁶ Kabre (Cabré/Estopa, 2003 i Cabré, 2007) termine/terminološke jedinice naziva još i jedinicama sa specijalizovanim značenjem (fr. *unités de signification spécialisée*, engl. *units of specialized meaning*).

²⁷ Predstavljanje stručnih znanja vezano je za jezičke faktore (morfološke, leksičke, sintaksičke), a prenos znanja obeležen je pragmatičkim faktorima (pošiljalac, primalac poruke, komunikativna situacija). Zbog toga se u stručnoj komunikaciji javljaju različiti nivoi kognitivne transparentnosti termina koji su u srazmeri sa terminološkom gustinom (Cabré, 2000b:14).

se ne može analizirati izolovano, tj. nezavisno od drugih znakova u jeziku. Njega čine forma i sadržina, što mu omogućava da istovremeno imenuje i znači (Cabré, 2012:8).

U okviru teorije znanja, koja objašnjava načine na koje se pojmi stvarnost, termin je pojmovna jedinica koja ulazi u odnose sa drugim pojmovima i uključena je u pojmovnu strukturu neke stručne oblasti. Međutim, za pojam nije važno u kojoj oblasti je nastao, već u kojem domenu se koristi, jer u zavisnosti od toga on zadržava, menja ili modifikuje svoja obeležja (Cabré, 1998/99:11). Pojmovi su najmanji samostalni elementi na kognitivnom nivou. Na jezičkom planu, oni se povezuju sa leksičkim jedinicama i tako dobijaju status termina. Ovako sagledani, termini su zapravo jedinice specijalizovanog znanja (engl. *units of specialized knowledge*), a mogu biti nelingvističke i lingvističke prirode, od prostih reči do niza rečenica (Cabré/Estopa, 2003:16).

U komunikativnom smislu, termini su jedinice kojima mogu da se identifikuju pojedinci koji pripadaju grupama stručnjaka, a doprinose održavanju tih grupa tako što prenose znanje (Cabré, 2012:8). Za ovakav pristup analizi termina značaj imaju tip korisnika, vrsta komunikativne situacije, tematika koju uvode i tip diskursa u kojem se javljaju.

Prilikom opisa termina ne treba insistirati na razlikama između termina i reči, jer oni pokazuju visok stepen sličnosti, čak podudarnosti. Na fonetskom, morfološkom i sintaksičkom nivou termini ne pokazuju osobenosti koje će ih izdvojiti u odnosu na druge leksičke jedinice (Cabré, 2000b). Naime, i jedne i druge mogu podjednako biti opisane u pogledu forme i funkcionisanja u jeziku. Baš kao i reči iz opšteg jezika i termini su deljivi na manje elemente – morfeme. Njihova osnovna morfološka struktura odgovara strukturi reči iz opšteg jezika, odnosno čine je baza i različiti afiksi. I termini se mogu podeliti na grupe prostih i složenih termina. I oni nastaju derivacijom, kompozicijom, ili pripadaju grupama kompleksnih ili redukovanih leksičkih jedinica. Termini koriste iste formalne resurse prilikom izvođenja i tvorbe, tj. nastaju pomoću formanata koji postoje u jeziku. Mehanizmi i pravila za kombinovanje formanata isti su kao u opštem jeziku. Termini pripadaju i istim kategorijama reči – mogu biti imenice, pridevi ili glagoli. Jedinu razliku čini frekventnost tvorbenih postupaka ili zastupljenost pojedinih kategorija reči²⁸. Stoga se nameće zaključak da termini i reči zapravo predstavljaju

²⁸ Prema Kabre prototip termina predstavljaju imenice (Cabré/Estopa, 2003:16).

različite realizacije istog tipa leksičkih jedinica (Cabr , 2000a:30), odnosno, da ih razlikuju uslovi produkcije i recepcije, kao i način označavanja (*mode de signification*) (Cabr , 2000b:14).

Konačno, termini imaju dinamički karakter zbog činjenice da se u određenim kontekstima aktualizuje samo jedan deo semantičkog polja neke leksičke jedinice (Kocourek, 1991:180). To znači da oni imaju sposobnost da lako prelaze iz jedne u drugu stručnu oblast, ali i da se kreću od opšteg ka jeziku struke i obrnuto (Cabr , 2003:190). Pošto služe stručnoj komunikaciji, oni neminovno trpe i varijacije forme i sadržine. Te varijacije uslovljavaju pojavu različitih imena za isti pojam (sinonimija) ili semantičke otvorenosti jednog imena (polisemija). Ovaj princip važi i za sve termine, budući da je prihvaćen stav da su oni leksičke jedinice. Ali stepen varijabilnosti termina menja e se u zavisnosti od stepena stručnosti komunikacije. Oni će biti najstabilniji u primarnom naučnom diskursu, a najpromenljiviji u diskursu vulgarizacije nauke (Cabr , 2000c).

Može se zaključiti da je cilj ovako koncipirane terminologije kao discipline da formalno, semantički i funkcionalno opiše leksičke jedinice sa potencijalnom terminološkom vrednošću, zatim da opiše načine i uslove pod kojima dolazi do aktivacije terminoloških značenja i da analizira odnose ovih jedinica sa drugim jedinicama istog ili različitih sistema. Praktična primena teorije odnosi se na prikupljanje termina iz nekog domena i/ili komunikativne situacije i utvrđivanje njihovih osobenosti u odnosu na komunikativnu situaciju. Jedan od vidova praktične primene terminologije jeste i postupak standardizacije termina.

Ovakvim tumačenjem terminologija je približena lingvistici, ali joj ništa nije oduzeto od njene samostalnosti kao naučne discipline.

IV. JEZIK ZDRAVSTVENE STRUKE

Pod jezikom zdravstvene struke podrazumeva se specifičan način izražavanja i sporazumevanja kojim se koriste svi zdravstveni radnici u svojoj praksi, naučnom ili obrazovnom radu. On je usko vezan za medicinsku terminologiju i njenu uspešnu upotrebu kroz različite vidove izražavanja. Pored pisane komunikacije, jezik zdravstvene struke odnosi se i na usmenu komunikaciju i to između zdravstvenih radnika različitih nivoa, kao i između zdravstvenih radnika i pacijenata.

Zdravstvena struka ima dugu istoriju tokom koje se neprestano razvijala, obogaćivala i unapređivala. Nužna posledica ovakvog stanja jeste svakodnevno umnožavanje specijalnosti i supspecijalnosti koje imaju sve uža polja istraživanja i zahtevaju sve specifičnije naučne i saznavne kompetencije. Iako svaka nova disciplina zahteva imenovanje novih dostignuća, „nauka leti, a terminologija kaska za njom“ (Jammal, 1988:535). U tom smislu, razvoj biomedicinskih nauka je, posebno u današnje vreme, toliko munjevit, da njena terminologija često ne može da ga prati.

IV.1. KRATAK OSVRT NA ISTORIJU MEDICINE

Od svog postanka čovek je svestan stalnog prisustva bolesti. Bilo da je bolest tumačena sa religioznog stanovišta ili u svetlu moderne medicine, zdravstvo, kao specifična ljudska delatnost, kroz različite periode razvoja civilizacije neprekidno nastoji da pomogne bolesnom čoveku, ali i da se, svesno svojih ograničenja, stalno usavršava. Zbog svog neospornog značaja, ova oblast čovekove delatnosti doživljava neprestanu ekspanziju. Medicina kao disciplina stara više milenijuma, duboko je ukorenjena u istoriju civilizacije, te ne čudi činjenica da su na njenu terminologiju veoma veliki uticaj izvršili svi koji su se njom služili (Balliu, 2005).

Prvi, svakako, slikovni zapisi o lečenju datiraju još iz praistorije. Na zidovima pećine Lasko u Francuskoj nalaze se crteži koji svedoče o upotrebi bilja u svrhe lečenja. U XXVIII veku p.n.e. u starom Egiptu izvršene su prve hirurške intervencije, a civilizacija stare Indije je još u XXIII veku p.n.e. posedovala znanja iz medicine i stomatologije. U Antičkoj Grčkoj se kao najznačajniji predstavnici ove oblasti pominju Hipokrat (V vek p.n.e.), koji se ujedno smatra i ocem moderne medicine, i Galen (II vek), koji je za so-

bom ostavio brojne značajne spise u vezi sa lečenjem i strukturom ljudskog tela. Smatra se da Rimljanima dugujemo otkriće brojnih hirurških instrumenata. Muslimanski svet je tokom srednjeg veka dao veliki doprinos razvoju anatomije, hirurgije, oftalmologije, fiziologije, farmakologije i farmacije. Valja pomenuti Avicenu i njegovo delo *Kanon medicine* u kojem je on klasifikovao i opisao sve do tada poznate bolesti i njihove uzroke (Žiropađa, 2011). Ovo delo, prevedeno na sve tadašnje evropske jezike, vekovima je služilo kao osnova za obrazovanje studenata medicine i lekara, kako na istoku, tako i u celoj Evropi.

U XI veku u srednjovekovnoj Evropi otvara se prva medicinska škola u Salernu. Zanimanje za anatomiju ponovo je oživelo u XVI veku, dok XVII vek donosi nekoliko veoma značajnih otkrića. Tada je utvrđeno postojanje krvotoka, pronađen je lek protiv malarije i otkriven mikroskop zahvaljujući kojem su prvi put uočeni mikroorganizmi i bakterije. Temelji epidemiologije postavljeni su u XVIII veku kada je i Džener otkrio vakcinu protiv boginja.

Od XIX veka počinje period savremene medicine koja doživljava revolucionaran napredak zahvaljujući brojnim pronalascima, posebno u oblasti hemije i laboratorijskih tehnika. Postignut je napredak u lečenju već poznatih bolesti pomoću novih grupa lekova i vidova terapije. Krajem XIX i početkom XX veka postavljene su osnove genetike (Mendel), otkriveni su: postupak pasterizacije i vakcina protiv besnila (Paster), aspirin (Hofman), izazivači tuberkuloze i kolere (Koh), penicilin (Fleming). Alchajmer je po prvi put opisao kliničku sliku bolesti koja danas nosi njegovo ime, pogađa veliki broj ljudi, ali za koju lek, nažalost, još uvek nije pronađen. Erlih je otkrio hemioterapiju, a Banting je izolovao insulin kao lek za tretiranje dijabetesa. Rentgen je otkrio X zračenje, pa je rendgenografijom omogućeno dijagnostikovanje mnogih bolesti.

U našem vremenu, ubrzano se nižu otkrića, a napredak u lečenju brojnih bolesti neprestano se poboljšava zahvaljujući novim medicinskim uređajima (elektrokardiograf, ultrazvučni aparati, skener), masovnoj proizvodnji novih grupa antibiotika i drugih lekova. Teorija i praksa zdravstvene struke izmenile su se u poslednjih 200 godina mnogo više nego u prethodnih mnogo milenijuma.

IV.2. PREGLED RAZVOJA JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

Uz razvoj naučnih disciplina neminovno se razvija i odgovarajuća terminologija jer „osnova znanja o nekom predmetu (...) dostupna je samo ako su prethodne generacije uspele da izraze svoja otkrića precizno i nedvosmisleno“ (Kristal, 1996:380). Zdravstvena struka ne predstavlja izuzetak. Naime, stručnjaci ove oblasti, tokom duge istorije borbe za nova saznanja, stvarali su veliki broj novih reči kako bi tačno opisali rezultate svojih dostignuća. Tako je rođen jezik zdravstvene struke koji se, sa svojim usponima i padovima, razvijao kroz vekove, a razvija se i obogaćuje i danas.

Prvi pisani dokumenti iz ove oblasti vezuju se za Hipokratovo delo, kada počinje period hegemonije grčkog jezika u medicini. U to vreme Rimski imperija ne poznaje medicinu kao disciplinu, niti pridaje veći značaj lečenju. Aktivnost u ovoj oblasti potpuno je prepuštena grčkim lekarima, berberima i robovima. Početkom I veka Celzus, rimski aristokrata, piše prvu medicinsku enciklopediju (*De Medicina*) na latinskom jeziku. Međutim, latinski jezik još uvek nema ekvivalente za grčke termine, tako da Celzus koristi brojne reči iz grčkog jezika, a ostale prevodi bukvalno (Faure, 2012:8-9). U srednjem veku arapski, kao treći jezik, širi svoj uticaj na medicinu. Renesansa je period kada počinju da opadaju uticaj i prisustvo grčkog jezika, a latinski preuzima primat kao *lingua franca*, ne samo u medicini, već u nauci uopšte (Faure, 2010). Ovim jezikom služe se samo obrazovani ljudi za kojima ostaju pisani tragovi. Međutim, lečenjem se bave i oni koji se za to nisu školovali, pripadnici različitih društvenih slojeva. Oni koriste svoju medicinsku terminologiju koja je latinskog, keltskog, germanskog, ponekad i arapskog porekla. Mnoge od tih reči, naročito onih koje označavaju delove tela (npr. *tête, bras, cuisse*), čine deo savremene francuske leksike, a osnova su današnjeg medicinskog izraza (Sournia, 1994:693). Potreba za razmenom znanja zadovoljavana je putem prevođenja brojnih dela iz oblasti medicine. Tako se, na primer, latinska tradicija zasniva na prevodima sa grčkog; arapski lekari, takođe, prevode dela sa grčkog jezika, a početna znanja iz oblasti medicine u Salernskoj medicinskoj školi stečena su zahvaljujući prevodima arapskih i vizantijskih dela.

U drugoj polovini XVI veka razvijena je anatomska terminologija na latinskom jeziku koja se, sa nekim manjim modifikacijama, koristi i danas. U njoj se javljaju reči iz mnogih oblasti znanja, kao što su arhitektura (*atrium* - predvorje, označava srčanu pretkomoru), botanika (*cortex* - kora odn. kora velikog mozga) ili zoologija (*muscle* -

musculus odn. mali miš). Krajem XVI i početkom XVII veka medicina je postala zasebna nauka kojom se ne bave samo školovani lekari. Tada počinje šira upotreba francuskog jezika u ovoj oblasti sa ciljem da se znanja iz medicine podele sa narodom koji o njoj do tada nije imao saznanja. U XVIII veku, brojna nova znanja stvaraju potrebu za uvođenjem novih reči i za revizijom postojeće terminologije, čime se bogate i modifikuju pojedinačni jezici (Faure, 2012:11). Rezultat razvoja medicinske terminologije u pojedinačnim jezicima imalo je kao posledicu paralelnu upotrebu više termina, najčešće za istu bolest.

Medicina se sve više razvija kao nauka, te počinje da se oseća potreba za konciznijim i preciznijim izražavanjem. Zbog toga se prilikom imenovanja sve češće izbegavaju metafore koje ustupaju mesto imenovanju na osnovu izazivača bolesti (*Helicobacter pylori*, *Papilloma virus*), a eponimi se zamenjuju toponimima (*Ebola*, *maladie de Lyme*). Nazivima se preciziraju grupe bolesti (*grippe A, B, C*), ili čak i sojevi patogenih agenasa (*grippe H1N1*). Sve je češća i upotreba sigli za koje se smatra da preciznije mogu da imenuju neko oboljenje (*VIH, sida*).

Od 1950. godine sve se više teži internacionalizaciji jezika u oblasti zdravstva, a najupadljiviji primer ove težnje čini anatomija. Anatomska terminologija vraća se latinskim korenima. Tako se i u francuskom, na primer, preporučuje upotreba termina *atrium* umesto *oreillette*, *pelvis* umesto *bassin*, *tonsille* treba da zameni *amygdale*, a umesto prideva *crural* i *externe* treba koristiti prideve *fémoral* i *latéral*. I bolesti se sve češće imenuju prema mestu organa na kojem se javljaju ili na osnovu nekih drugih osobenosti (*insuffisance surrénalienne, atteinte respiratoire hypoxémiante*).

U današnje vreme globalizacije, stručnjaci iz oblasti zdravstvene struke imaju možda više nego ikada potrebu za nekim vidom zajedničkog jezika. Zbog najvećeg broja uticajnih radova istraživača iz Sjedinjenih Američkih Država, pre svega, poslednje dve decenije engleski jezik postepeno zamenjuje latinski kao *lingua franca* u oblasti zdravstva (Gjuran-Coha/Bosnar-Valković, 2013:108). Ipak, mora se naglasiti da grčki, latinski, a danas i engleski jezik predstavljaju osnovne koordinate jezika u zdravstvenoj struci (Mičić, 2009:81).

Jezik zdravstvene struke po svojim osnovnim karakteristikama podudaran je sa jezikom struke mnogih drugih stručnih oblasti, ali ima i niz specifičnosti.

IV.3. PRAGMATIČKE I FUNKCIONALNE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

Oblasti medicine, farmacije i stomatologije spadaju u grupu egzaktnih, biomedicinskih nauka. Jezik zdravstvene struke pokriva sve ove oblasti, te se može zaključiti da je i on sam razuđen u smislu vertikalnog raslojavanja, a nova otkrića uslovljavaju njegovo dalje usložnjavanje.

Logička organizacija sadržaja i izraza predstavlja osnovno načelo svake nauke, a primenljivo je i na zdravstvenu struku (Gjuran-Coha/Bosnar-Valković, 2013:109). U formalnom smislu, način saopštavanja i iznošenja činjenica u naučnim radovima unapred je određen i podleže strogo utvrđenim pravilima. Naučni radovi uvek moraju da sadrže uvod, metodologiju istraživanja, rezultate, diskusiju rezultata i zaključke, i to obavezno ovim redosledom. U skladu sa opštim načelom nauke su i težnja ka objektivnosti i apstraktnosti koji karakterišu primarni naučni diskurs. Stavovi i mišljenja samih autora nikad nisu eksplicitno prisutni, teži se preciznosti izraza i izbegavanju redundantnih činjenica. Svi tekstovi obiluju stručnom terminologijom, a objašnjenja se daju samo za termine koje naučnici po prvi put predlažu ili redefinišu. Literaturni podaci navode se u cilju potkrepljivanja iznetih teza. Prisutni su i grafički elementi i to najčešće u vidu grafikona ili tabela.

Diskurs vulgarizacije nauke veoma je zastupljen u zdravstvenoj struci. Interesovanje široke publike za biomedicinske nauke rezultat je želje da se oblast od koje zavise zdravlje i bezbednost građana podvrgne društvenoj kontroli i to tako što će njena dostignuća biti razumljiva i dostupna najvećem broju govornika. U lingvističkom smislu, naučna dostignuća u disciplinama kao što su botanika, zoologija, anatomija i medicina lako mogu da se prevedu u diskurs vulgarizacije nauke, jer pored brojnih termina kojima se ove nauke služe, one poseduju i široko rasprostranjenu i u opšti jezik uvrštenu narodnu terminologiju (Schiele/Jacobi, 1988:20). Analizom tekstova koji obrađuju tematiku zdravlja i bolesti, a svrstavaju se u diskurs vulgarizacije nauke utvrđeno je da autori na raspolaganju imaju brojna nelingvistička i lingvistička sredstva kojima će ovu tematiku približiti čitaocima koji iz date oblasti imaju malo znanja ili ga uopšte ne poseduju²⁹.

²⁹ Detaljni rezultati analize publikovani su u Mirić, 2011.

U formalnom smislu, tekst vulgarizacije nauke bitno se razlikuje od teksta u naučnom časopisu. Slova različitih vrsta i boja, neformalan prelom stranice i prisustvo različitih tipova ilustracija, osobenosti su koje upućuju na zaključak da se u ovim tekstovima veoma insistira na vizuelnom utisku koji će se ostaviti na čitaoca. Brojne ilustracije služe kao sredstvo koje u velikoj meri olakšava razumevanje obrađene teme, te one na neki način imaju i didaktičku ulogu. Utvrđeno je da postoji nekoliko različitih tipova ilustracija. Grafikoni i tabele, prisutni i u primarnom naučnom diskursu, javljaju se i u ovim tekstovima, ali u manjem broju. Međutim, za razliku od naučnih radova, cilj njihovog uključivanja u tekst nije obezbeđivanje legitimnosti rezultata. Oni predstavljaju neku vrstu neospornog autoriteta, jer čitalac iznete podatke ne može da proveriti u tekstu ili da ih uporedi sa drugim naučnim rezultatima. Sama sadržina teksta prikazuje se i šematski ili vizuelno. Reč je najčešće o crtežima koji ilustruju temu i mogu biti praćeni tekstom ili ne. Pomoću ovih prikaza autori skreću pažnju čitaoca na delove koje izdvajaju kao najinteresantnije ili najšokantnije. Konačno, veoma su česti izdvojeni delovi teksta čiji je cilj da se značajniji podaci istaknu ili da se čitaoci koji su zainteresovani za produbljenje upoznavanje teme upute na druge literaturne podatke.

Termini, prisutni u velikoj meri i u ovom tipu diskursa, mogu da zbune prosečnog čitaoca i ometu ga prilikom čitanja teksta. Rešenje ovog problema autori vide u izradi glosara ili preformulaciji termina. Glosari sa definicijama naučnih termina, sigli i skraćenica prisutnih u tekstu najjednostavniji su način približavanja naučne terminologije laicima. Preformulacija termina, pak, predstavlja metalingvistički postupak prilikom kojeg se autor vraća na nepoznati termin da bi čitaocu pomogao da shvati njegov smisao (Jacobi, 1993:77). Preformulacija se može definisati i kao „metalingvistički postupak uspostavljanja semantičke identifikacije“ (Delavigne, 2003:86) jer se između naučnog termina i poznatih reči iz leksičkog fonda opšteg jezika uspostavlja ekvivalencija. Termin se, dakle, ne zamenjuje u potpunosti, nego se nudi njegov ekvivalent ili se on eksplicitno poredi sa nekom poznatijom reči. Prilikom ovog postupka mora da se vodi računa da se ne izađe iz okvira struke i nauke (Mortureux, 1993:2). Postupak preformulacije termina biće detaljnije prikazan u delu rada koji se odnosi na sintaksičke osobenosti jezika zdravstvene struke.

I za jezik zdravstvene struke od najveće važnosti je referencijalna jezička funkcija budući da su definicije i opisi njegove najupadljivije karakteristike. Uočava se i prisus-

tvo metalingvističke funkcije koja do izražaja dolazi naročito u diskursu vulgarizacije nauke. Konativna funkcija najčešće se sreće u različitim uputstvima koje zdravstveni radnici daju pacijentima i mogu da imaju pisanu i usmenu formu. To su, na primer, uputstva za upotrebu leka ili postupci kojih pacijenti treba da se pridržavaju pre i tokom različitih tipova analiza, pregleda i tretmana bolesti. Ovde mogu da se uvrste i uputstva namenjena samim zdravstvenim radnicima, a vezana su za upotrebu aparata i instrumenta, kao i za sprovođenje brojnih procedura. Fatička funkcija je i u ovom domenu vezana pre svega za pedagoški diskurs. Emotivna ili poetska funkcija se, kao i metalingvistička, mogu sresti u diskursu vulgarizacije nauke.

IV.4. GRAFIČKE I FONETSKE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

U jeziku zdravstvene struke koriste se uobičajeni, ali i posebni grafički znaci koji se ne sreću u opštem jeziku. Na osnovu analiziranog korpusa utvrđeno je postojanje sledećih osobenosti:

- upotreba slova iz grčkog alfabeta

rayons γ , π , μm

- upotreba arapskih (češće) i rimskih brojeva

10-20 (mmol), 22 (%), 1000 (patients), (Tableau) 5, (lésions de type) VI

- upotreba specijalnih, nelingvističkih znakova i simbola

=, <, >, %, /

- upotreba alfanumeričkih izraza (kombinacija slova i brojeva)

fer (II) (fer ferreux), HbA1c (hémoglobine glyquée), 5-FU (5-fluoro-uracile), (rapport) L/T % (rapport libre/total exprimé en pourcentage)

- upotreba velikih i malih slova prilikom formiranja oznaka mernih jedinica, formula ili sigli

NaCl, Pa, CNRS, Afssaps

- zadržavanje specifičnog pisanja grčkih i latinskih glasova

ph – encéphalite, phénotype

th – thérapie, épithélium

ch – échographe, technique

y – antioxydant, type

- upotreba crtice koja bi trebalo da bude od značaja za značenje, ali se često uočava njena nekonzistentna upotreba

cardio(-)vasculaire, anti(-)dépressif, court-circuit

Sigle, pozajmljenice i internacionalizmi (često je reč o nazivima mernih jedinica ili hemijskih elemenata i jedinjenja) izazivaju probleme na nivou izgovora. Tako se, na primer, za merne jedinice koje odgovaraju ličnim imenima okleva između izgovora karakterističnog za jezik u kojem su upotrebljene i jezika zemlje iz koje potiče naučnik prema kojem je jedinica imenovana. Takođe, skraćenice za nazive elemenata i jedinjenja imaju različitu razvijenu formu u zavisnosti od jezika u kojima se javljaju. Simbol elementa *Na* u srpskom jeziku izgovara se kao *natrijum*, a u francuskom *sodium*. Takođe, jedinjenje *HCl* se u srpskom jeziku može izgovoriti kao *hlorovodonična*, *sona* ili pak *hidrohlorična kiselina*, a u francuskom jeziku kao *chlorure d'hydrogène* ili kao *acide chlorhydrique*.

IV.5. SINTAKSIČKE OSOBENOSTI JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

Ispitivanje i provera sintaksičkih osobenosti u ovom radu zasniva se na analizi tekstova koji su činili osnovu za ekscerpiranje korpusa.

Već je napomenuto da je jedna od osnovnih odlika jezika struke težnja ka objektivnosti i bezličnosti, pa se s tim u vezi u naučnom diskursu u prvi plan stavljaju i ističu značaj samog istraživanja i postignuti rezultati. Istraživač je u drugom planu i na njega se upućuje neodređenim i bezličnim formama. Depersonalizacija tekstova postiže se redukovanjem sistema lica. To znači da su zamenice za drugo lice jednine i množine (*tu, vous*) izostavljene jer ne postoji konkretan primalac poruke kojem se autor obraća. U želji da zauzme distancu, autor se neće služiti ni zamenicom za prvo lice jednine (*je*) već će umesto nje upotrebiti zamenicu za prvo lice množine (*nous de modestie*). Kako zamenjuje prvo lice jednine, uz nju se pridevi i participi javljaju u jednini (Dubois/Lagane, 1988:90).

***Nous** proposons la séquence suivante (...) [16]³⁰*

*Pour aborder ces questions **nous** avons mené une recherche rétrospective multicentrique. [24]*

³⁰ Brojevi u uglastim zagradama upućuju na literaturne izvore korpusa iz kojih su preuzeti primeri.

Nous avons également étudié la possibilité de retarder le traitement jusqu'à maturation fœtale, les modalités d'accouchement recommandées et la conduite thérapeutique à tenir. [79]

Pored upotrebe lične zamenice, često se sreće i odgovarajući oblik prisvojnog determinanta (posesiva) za prvo lice množine.

Notre enquête étiologique a permis de rattacher la péricardite aiguë à une cause probable chez 44 patients. [69]

Nos travaux chez l'animal ont aussi montré qu'un traitement chronique par la simvastatine (...) corrigeait (...) les anomalies (...) [74]

Notre expérience n'est pas celle-là. [77]

Kokurek smatra da je upotreba zamenice *on* možda i češća od zamenice *nous* budući da je „manje lična“ (Kocourek, 1991:71). Međutim, Rulo navodi da se u medicinskim tekstovima ova zamenica ipak ne sreće toliko često u odnosu na druge oblike, na primer u poređenju sa pasivom (Rouleau, 1993:447). Ipak, analizom tekstova potvrđena je Kokurekova tvrdnja o zastupljenosti ove zamenice, koja se relativno često sreće.

On a rencontré un seul refus. [24]

On peut aussi sélectionner certains types cellulaires par un marquage moléculaire spécifique (...) [1]

On estime à 90% la réduction des décès par ce cancer. [57]

On comprend donc l'effort qui est mené par les scientifiques (...) [35]

On peut donc envisager d'agir de façon ciblée sur l'apoptose et/ou sur cette protéine. [25]

Depersonalizacija može da se postigne i upotrebom unipersonalnih glagola i konstrukcija. Česte su konstrukcije *il est*+Adj, kao i upotreba glagola *rester, convenir, s'avérer, arriver, importer, sembler* (Kocourek, 1991:84; Loffler-Laurian, 1995:253).

De l'analyse du corpus, il n'a pas été possible de dégager un type d'angoisse qui semblerait plus à l'œuvre chez les sujets rencontrés. [25]

Avant le séquençage, il était nécessaire de rechercher des donateurs volontaires d'ADN. [72]

De plus, étant dosés après l'IDM, il est difficile de déterminer s'ils en sont la cause ou la conséquence. [39]

Il n’existait pas de mutation de facteur V Leiden et de la prothrombine (facteur II). [27]

En pratique il convient de distinguer les situations de prévention primaire et secondaire. [69]

Mais, il arrive qu’au terme de plusieurs dizaines d’années, elles évoluent vers des lésions de type V, plus communément nommées plaques d’athérosclérose. [35]

Il en résulte une augmentation de la zone ischémique, pouvant aboutir à une amputation du ou des membre(s) atteint(s). [72]

Pasivizacija je još jedan od modaliteta za postizanje objektivnosti i bezličnosti u naučnom tekstu. U jeziku struke pasiv ima stilsku funkciju. Zahvaljujući ovakvoj konstrukciji predmet izlaganja zadržava se u okviru jednog pasusa, i tako se omogućava jasan protok informacija. Pomoću pasiva se lakše razlikuju tema (ono o čemu se govori, poznati element) i rema (ono što se o temi govori, nešto novo i nepoznato) (Kocourek, 1991:85). Tematski element se tako odnosi na poznate informacije, a rematsku poziciju zauzimaju nove informacije. Ipak, osnovna uloga pasiva je da omogući izmeštanje autora ili drugih istraživača iz centra pažnje, u koji se smestaju procesi i činjenice, predmet istraživanja kao i dobijeni rezultati. Bedar (Bédard, 1986:156) naziva ovakvu pasivnu poruku *message chosocentrique*, jer je centar (*centrique*) čitavog diskursa izučavana materija (*chose*), te da bi se ona istakla, u rečenici mora da zauzme mesto subjekta. Glagol je uvek u trećem licu jednine. U jeziku zdravstvene struke pasivne konstrukcije čine oko 50% glagolskih oblika (Rouleau, 1993:444). U analiziranim tekstovima pasiv je zastupljen velikim brojem primera.

U naučnom diskursu, koji uključuje i jezik zdravstvene struke, veoma je česta upotreba pasivne konstrukcije bez izraženog agensa. U ovakvim slučajevima radnja se pripisuje uopštenom agensu, a razmatrani fenomen može da se smatra istinitim samo pod takvim okolnostima (Rouleau, 1993:446). Istovremeno, upućivanje na agens bilo bi suvišno, jer je primaocima poruke jasno ko su vršioci radnji o kojima je reč. Ono ne bi imalo informativnu funkciju, već bi samo sintaksički opteretilo rečenicu (Tanasić, 2012:85).

Une coordination nationale a récemment été mise en place. [73]

Très peu d’études prospectives ont été conduites à ce propos. [77]

*Les dosages de PSA total et libre **sont** largement **prescrits** en France.* [32]

*(...) les injections **ont été effectuées** tous les 15 jours.* [59]

Pored ovakvih pasivnih konstrukcija, sreće se i upotreba glagola sa pasivnim značenjem, ali je ona ređa.

*L'entraînement **s'accompagne** d'adaptations du système cardiovasculaire quantitatives et qualitatives.* [10]

*Le diabète de type 2 **se caractérise** par une longue phase de latence préclinique (...)* [40]

*Ces symptômes **s'observent** fréquemment lors de la grossesse.* [79]

Depersonalizacija pomoću pasivizacije može da se vrši i tako što se umesto agensa javlja subjekat srednjeg roda il praćen glagolom u trećem licu jednine.

*Dans ces modèles de rongeurs, **il a été démontré** que la surcharge lipidique des îlots de Langerhans pouvait être prévenue par l'administration de TZD.* [34]

***Il est établi** que les papillomavirus dits à risque sont les agents responsables des lésions précancéreuses et du cancer du col utérin.* [57]

***Il n'est pas précisé** si les patients traités par statines se distinguaient des autres par leur comorbidité ou les traitements associés.* [69]

*En cas de récurrence sur l'épiziotomie, **il est recommandé** de pratiquer une résection de celle-ci et une irradiation locale.* [79]

Alternativa pasivnoj konstrukciji bez izraženog agensa jeste upotreba bezličnih aktivnih konstrukcija u kojima se u funkciji subjekta nalaze personifikovane nežive imenice (Tanasić, 2005:100; Živković, 2012:79) kao što su: *résultat, étude, données, travail, analyse*. One su najčešće uz glagole tipične za naučna istraživanja, a čiji je agens uobičajeno čovek: *suggérer, montrer, confirmer, rapporter* i slično.

***Les résultats suggèrent** que le bénéfice des statines persisterait quel que soit le taux de LDL-cholestérol.* [69]

***L'analyse** des études cliniques **suggère** une tolérance globale satisfaisante avec une prédominance de réactions au site d'injection et de réactions fébriles.* [60]

*Différentes **études** épidémiologiques **ont rapporté** une prévalence de l'hyperglycémie modérée à jeun (...)* [40]

L'étude fonctionnelle des mutations de MC4R a confirmé le rôle physiopathologique de ces mutations dans la survenue de l'obésité des patients porteurs. [49]

Les études cliniques ont montré que les TZD diminuaient la glycémie postprandiale et postabsorptive et réduisaient l'insulinémie. [33]

Druga značajna osobenost jezika struke sadržana je u konciznosti izraza i sažetosti sintaksi, odnosno u izostavljanju svega nefunkcionalnog i suvišnog. U tesnoj vezi sa tendencijom da se specijalizovani sadržaji iskažu rečenicama koje će da budu maksimalnog semantičkog naboja, ali koje istovremeno neće prelaziti i određenu dužinu stoji tzv. sintaksička kondenzacija. Ona umnogome naglašava potrebu da se svi rečenični elementi, ukoliko je to moguće, pojednostave, a da se pri tome ne izgubi ništa od značenja.

Pojednostavljenja mogu da se postignu različitim postupcima. Jedan od njih je upotreba simbola, odnosno brojeva, slova ili njihovih kombinacija. Pomoću njih predstavljeni su različiti složeni izrazi koji se na ovaj način privremeno modifikuju ili obeležavaju. Tekstovi iz oblasti zdravstvene struke obiluju ovakvim vidom pojednostavljenja.

Chaque augmentation de 1 mmol/l du cholestérol total s'accompagne d'une diminution de 15% de la mortalité (RR: 0,85, IC 95% = 0,79-0,91) pour un total de 642 décès répertoriés. [69]

Plus récemment l'étude de cohorte EUROSIDA montrait une diminution de l'incidence encore plus prononcée de 24,7 [IC 95% :17,2-32,2] pour 1000 PA en 1994 à 4,7 [IC 95% : 2,7-6,7] pour 1000 PA en 1997 et 1,7 [0,7-3,4] pour 1000 PA ces dernières années. [6]

Le relevé du dernier contrôle Afssaps IA50 montre une distribution unimodale pour le PSA total (Fig. 1) mais pas pour le PSA libre (Fig. 2). [32]

Pored ovoga, upotreba relativnih rečenica, impersonalnih oblika (participi, gerundiv, infinitiv) i leksičkih transformacija značajno doprinosi sintaksičkoj kondenzaciji rečenice u jeziku struke. Ovim postupcima stvara se jedna kondenzovana rečenica punog značenja, ali svedenije dužine.

Upotrebom relativne rečenice dolazi do povezivanja dve nezavisne rečenice u jednu zavisnu, pod uslovom da obe sadrže istu reč (Papić, 1984:196).

*Seuls étaient exclus les diagnostics **qui** ne posaient de problème, ni thérapeutique, ni diagnostique étiologique. [68]*

*Les jeunes hommes adultes **qui** ont la perception d'une faible capacité de travail, ont un rapport taille/hanche plus élevé. [47]*

*L'échantillon comprenait 16 adolescents et jeunes adultes avec un âge médian de 18 ans lors de l'évaluation, **dont** nous présentons les principaux résultats. [24]*

Relativnu rečenicu uvedenu zamenicom *qui* u funkciji subjekta, moguće je pretvoriti u participsku rečenicu. To se postiže izostavljanjem relativne zamenice i svođenjem glagola na particip. Ovakva transformacija moguća je jer particip ima sopstveni agens (Papić, 1984:123).

*Les données **accumulées** au cours des dix dernières années ont clairement montré que le petit poids de naissance était un facteur de risque de développer une insulino-résistance et un diabète de type 2. [5]*

*Les études épidémiologiques **menées** depuis près de quatre décennies ont consacré le rôle des dyslipidémies dans l'athérogenèse. [10]*

*C'est une procédure lourde **nécessitant** une hospitalisation avec isolement stérile pendant un mois, puis un suivi étroit d'une année. [24]*

*Les patients **ayant** une PR ont deux fois plus de risque de développer un accident cardiovasculaire (...) [26]*

Upotreba gerundiva takođe doprinosi kondenzaciji rečenice.

*L'objectif de la seconde phase est de produire une séquence „finie“ du génome humain, **en remplissant** les trous dans la séquence (...) [71]*

***En modifiant** les conditions de culture, on peut à tout moment orienter la culture des CSEh in vitro vers un type cellulaire mature. [1]*

Pored ovog postupka, iza odgovarajućih veznika (*pour, afin de, en vue de, npr.*) u složenim rečenicama može se upotrebiti i infinitiv.

*Devant une HMJ associée ou non à des facteurs de risque de diabète, il convient de réaliser une HGPO **afin de rechercher** une intolérance glucosée ou un diabète. [40]*

*La majorité des femmes exposées aux HPV développe une immunité liminale **pour s'en protéger**. [57]*

Leksičke transformacije takođe su od velikog značaja za jezik struke. I one podrazumevaju sintaksičku kondenzaciju koja se postiže tako što je ciljni izraz (leksička jedinica, npr.) na nižem sintaksičkom nivou od izvornog izraza (rečenice, npr.) (Kocourek, 1991:85). Najčešći vidovi leksičkih transformacija jesu nominalizacija i adjektivizacija³¹ budući da jezik struke karakteriše slabljenje glagola i jačanje nominalnih i pridevskih formi. Ipak, veliki broj imenica i prideva nastaje transformacijama glagola, te se s pravom može reći da je za jezik struke zapravo karakteristično redukovanje samo ličnih glagolskih oblika. Na ovaj način uspostavlja se ravnoteža između nominalnih i verbalnih elemenata u naučnom diskursu.

L'augmentation du débit sanguin musculaire et cardiaque au cours de l'exercice permet d'augmenter l'apport d'O₂ aux tissus et de façon concomitante augmente les forces de cisaillement et par conséquent la production de NO. [74]

En l'absence d'évaluation cognitive des sujets et de données médicales précises sur le retentissement cognitif potentiel des atteintes organiques, il nous est apparu cliniquement que certains adolescents présentaient des troubles cognitifs probablement directement liés à la maladie. [24]

Jezik struke odlikuje se i posebnom upotrebom glagolskih vremena za koju se može reći da je ograničena, ali funkcionalna. Smatra se da glagoli u jeziku struke gube svoj temporalnu vrednost i da su vremena koja se sreću zapravo netemporalno upotrebljena. Kao najčešće korišćeno vreme navodi se indikativ prezenta u aktivu ili pasivu. Sreće se podatak da on čini čak 85% svih upotrebljenih vremena u stručnim i naučnim tekstovima (Kocourek, 1991:71). Razlog ovome leži u činjenici da je ovo vreme najpogodnije za opise, definicije, objašnjenja ili formulisanje naučnih zakona i slično.

Les statines améliorent la fonction endothéliale. [74]

Grâce à leurs récepteurs éboueurs, les macrophages captent les LDL oxydées pour les phagocyter. [35]

La leptine diminue la prise alimentaire par un double impact. [2]

De nouvelles molécules sont proposées pour améliorer le pouvoir diagnostique du PSA, mais nécessitent une validation pour utilisation en routine. [32]

³¹ Načini na koji se ove transformacije ostvaruju biće detaljno opisani u delu rada koji se odnosi na morfosintaksičku analizu korpusa.

Pored prezenta sreću se i prošla vremena (*passé composé* i *imparfait*) i futur (*futur simple*). Prošlo vreme koristi se da opiše prethodna istraživanja, način na koje je dato istraživanje sprovedeno, a podaci prikupljeni, ali je čest i u zaključnim delovima naučnih radova.

Si, comme nous l'avons vu, ils ont été considérés comme un événement très lié au VIH (...) leur évolution (...) est peu discordante par rapport aux autres événements. [6]

Les données accumulées au cours des dix dernières années ont clairement montré que le petit poids de naissance était un facteur de risque (...)[4]

Avant 1950, le dogme était que la filtration glomérulaire et l'aldostérone réglaient l'excrétion du sodium.

Futur je zastupljen pre svega u uvodnim razmatranjima sa ciljem najavljivanja predmeta datog ili budućih istraživanja.

Nous présenterons tout d'abord les mécanismes décrits dans des études in vitro et in vivo chez l'animal et discuterons les rares essais réalisés chez l'homme. [75]

La poursuite d'études épidémiologiques permettra de préciser les priorités et modalités de prévention et de dépistage dans cette population spécifique. [6]

Dans la suite de l'article nous nous focaliserons sur les effets des TZD sur le muscle cardiaque. [33]

Što se rečeničnog modaliteta tiče, najčešće se koristi deklarativni modalitet. Ako se sretnu, interogativni modalitet uglavnom pretpostavlja retorička pitanja kojima se postiže kohezija teksta jer ona upućuju na narednu rečenicu u kojoj se daje mogući odgovor (Kocourek, 1991:72).

Dans ce contexte de dépistage précoce des anomalies de la tolérance glucosée, quelle est la prévalence et la signification de l'hyperglycémie modérée à jeun? [40]

Comment incorporer le programme de vaccination dans les stratégies actuelles de dépistage du cancer du col ? [57]

U nekim radovima nailazi se i na imperativni modalitet i to u prvom licu množine. Njegova uloga je ponovno povezivanje autora sa čitaocem.

Sans détailler l'ensemble de ces études, citons quelques exemples. [49]

Considérons la séquence suivante (...) [60]

Jezik struke karakterističan je i po dužini svoje rečenice. Prema nekim statističkim analizama, rečenica u naučnom diskursu duga je 28,6 reči (Kocourek, 1991:73), dok je u oblasti zdravstvene struke ona za nijansu kraća i iznosi 24,6 reči (Rouleau, 2006:299). Zbog navedene dužine neki autori je istovremeno smatraju i kompleksnom (Kocourek, 1991). Hofman smatra da kompleksnost rečenice potiče od većeg broja zavisnih rečenica od koje se sastoji, a koje su, pak, prirodni rezultat njene dužine (Hoffmann, 1987). Međutim, druge analize pokazale su da dužina rečenice u jeziku struke nije u direktnoj vezi sa njenom složenošću. Analizirajući 480 rečenica iste dužine u opštem i u jeziku zdravstvene struke, Rulo je zaključio da rečenica u jeziku struke sadrži do 30% manje zavisnih rečenica u odnosu na opšti jezik (Rouleau, 2006:304). Ovim rezultatom je potvrdio tezu da jezik struke karakteriše redukcija ličnih glagolskih oblika. U primeru koji sledi pokazano je kako je u izuzetno dugoj rečenici prisutan samo jedan glagol u ličnom glagolskom obliku.

Sans reprendre les effets bénéfiques des statines sur les différents processus physiopathologiques impliqués dans les syndromes ischémiques, l'objectif de cette revue de la littérature est de discuter ces nouvelles voies thérapeutiques et en particulier les actions des statines sur l'endothélium vasculaire, en insistant sur le métabolisme énergétique myocardique et rénal, l'inflammation, la thrombose, le stress oxydatif, le remodelage ventriculaire et l'hypertrophie, et la fonction rénale. [74]

Dakle, gramatički gledano, rečenica se ne može smatrati složenom samo zbog svoje dužine. Rečenice iste dužine, makar ona bila i velika, mogu da pokažu različit stepen složenosti. Međutim, ukoliko se prihvati ovakav stav, onda se postavlja pitanje u čemu bi onda mogla da se ogleda kompleksnost rečenice u jeziku struke.

Na dužinu rečenice u jeziku struke veliki uticaj ima zapaženo prisustvo, pre svega složenih, nominalnih formi koje vrše najrazličitije funkcije (subjekta, objekta, dopuna i sl.), participa i infinitiva. Autori naučnih tekstova nisu skloni upotrebi složenih rečenica sastavljenih od više od dve do tri zavisne rečenice (Kocourek, 1991:74). U jeziku zdravstvene struke autori se češće odlučuju da iznesu veću količinu informacija u zgradama ili između crtica (Rouleau, 2006:304), što je potvrđeno i sprovedenom analizom.

En revanche, l'élévation de la CRP (Fig.: 3) entre l'admission et le lendemain après l'admission (respectivement 32 et 49 mg/L) est significative (test non paramétrique apparié de Wilcoxon, $p = 0,0002$). [68]

Les modèles expérimentaux chez l'animal – de dénutrition ou surnutrition maternelle et/ou postnatale – et les études épidémiologiques les plus récentes mettent clairement en évidence l'origine préconceptionnelle fœtale (...)[73]

Ipak, ako se prihvati stav da je za razumljivost rečenice najznačajnija njena gramatička struktura, te da će složena rečenica koja sadrži više zavisnih rečenica biti razumljivija (Richaudeau, 1969:117), onda rečenica u jeziku struke može da se okarakterise kao kompleksna, ali na nivou razumevanja.

Na frekvenciju različitih sintaksičkih konstrukcija uticaj imaju različiti stilistički i funkcionalni zahtevi jezika struke (bezličnost, objektivnost, konciznost), ali i tipovi tekstova i oblast istraživanja. Smatra se, na primer, da su naučni radnici u oblasti zdravstva u potpunosti odsutni u svojim radovima, da se u oblasti ekonomije oni mogu nazreti, a da su lingvisti najčešće eksplicitno prisutni sa polemičkim tonom (Fløttum, 2006:23). Takođe, nominalizacija je karakterističnija za prirodne nauke, ali i pravo i ekonomiju, jer su teme ovih oblasti apstraktne i uopštene, te značenja glagola postaju redundantna (Radovanović, 1990:45). Konačno, složenost rečenice je, kako se i iz izloženog može videti, različita u zavisnosti od oblasti. Rečenica u jeziku prava, na primer, smatra se i dužom i kompleksnijom od proseka u jeziku struke (Coulombe/Robichaud, 2006:431).

Sve do sada navedene sintaksičke osobine odnosile su se prevashodno na članke iz naučnih časopisa. Što se tiče članaka koji pripadaju diskursu vulgarizacije nauke, od primarnog značaja je preformulacija termina, odnosno njegovo povezivanje sa odgovarajućim ekvivalentom u opštem jeziku, jer je osnovni cilj ovog tipa tekstova da približe tematiku većem broju čitalaca. U tu svrhu koriste se različiti metalingvistički markeri.

Postupak preformulacije može da podrazumeva upotrebu glagola kao što su *désigner*, *nommer* ili *appeler*. Ovi metalingvistički markeri koriste se tako što pomoću njih jedan od elemenata daje dodatnu informaciju neophodnu za razumevanje drugog elementa.

La cardiopathie ischémique désigne les maladies du muscle cardiaque (...)
[29]

*On **nomme** cette affection, la cardiomyopathie dilatée « idiopathique » (...)*
[29]

*La pression minimale, **appelée** pression diastolique est elle aussi mesurée avec un tensiomètre.* [28]

U cilju uspostavljanja ekvivalencije između termina i njegove definicije koriste se glagol *être*, koordinacija (pomoću *ou* ili *c'est-à-dire*) ili jukstapozicija. Redosled navođenja termina i reči iz opšteg jezika nije značajan budući da oba elementa imaju isti referent.

*Le myocarde **est** le muscle cardiaque.* [37]

*Il renseigne sur le sens du courant sanguin et sa vitesse **ou** vélocimétrie.* [27]

*Chez une personne saine, le pancréas secrète une hormone, l'insuline, régulant la glycémie ; **c'est-à-dire** le taux de sucre dans le sang.* [23]

*Le plus souvent, la thrombose veineuse s'accompagne d'**une phlébite, réaction inflammatoire** de la veine lorsque le caillot grossit et adhère à la paroi.* [22]

Navodnici, zgrade, vrsta fonta i sl. mogu da se jave u funkciji metalingvističkih markera. Između zagrada, na primer, može da se navede preformulacija termina, a značima navoda se ukazuje na naučni termin koji se na taj način kvalifikuje kao nepoznat. Ipak, pravopisni znaci mogu da budu samo pomoćno sredstvo prilikom uspostavljanja veze između termina i reči iz opšteg leksičkog fonda, jer su oni prvenstveno vezani samom sintaksom rečenice.

Il est transporté dans le sang par de grosses molécules qu'on appelle « les lipoprotéines ». [45]

une anémie (insuffisance du nombre de globules rouges) [70]

Zapaža se i da se različiti markeri često javljaju udruženi u istoj rečenici čime se samo potencira pojednostavljenje teksta u težnji da se on što više približi čitaocu.

*Elle consiste, par injection d'un médicament, à « lyser le thrombus », **c'est-à-dire** à détruire le caillot de sang développé dans l'artère rétrécie.* [30]

*La cardiopathie ischémique **désigne** les maladies du muscle cardiaque provoquées par une affection des artères du cœur (les coronaires) prolongée ou aiguë ou à la suite d'un infarctus du myocarde.* [29]

Zahtevi za preciznošću, konciznošću i objektivnošću nisu od velikog značaja za ovaj diskurs, te ostale, ranije navedene sintaksičke osobenosti, veoma upadljive u naučnim člancima, sreću se, ali sa manjom frekvencijom.

V. MORFOSINTAKSIČKI ASPEKTI FRANCUSKOG JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

Morfosintaksička analiza jezika zdravstvene struke u ovom radu obuhvata određivanje specifičnosti odabira leksičkih jedinica u smislu zastupljenosti različitih kategorija reči, zatim utvrđivanje stepena njihove specijalizovanosti i konačno njihove strukture.

V.1. ZASTUPLJENOST KATEGORIJA REČI

Priroda imenica da imenuju različite entitete u skladu je sa ciljem da se naučna znanja strukturiraju i opišu (L'Homme, 2005:1119), zbog čega je jasno što se ova kategorija reči u literaturi pominje kao osnovno obeležje terminologije. I kategorija prideva pobuđuje sve veće interesovanje stručne javnosti, jer se smatra da oni imaju veliki značaj za jezik struke. U ranijim teorijama terminologije akcenat je uvek stavljan na imenice, budući da je preovladavalo mišljenje da terminologije imenuju specijalizovane pojmove i da, za razliku od opšteg jezika, ne upućuju ni na kakve kvalitete (Cabr  , 1998:76). Međutim, kako je teorija terminologije u reviziji, ona u središte interesovanja stavlja kontekstualizovan, a ne izolovan termin kao jedinicu, te se samim tim ne ograničava samo na imenice. Shodno tome, za adekvatnu upotrebu termina potrebno je poznavati i druge vrste reči. Tako pridevi počinju da zauzimaju značajno mesto u istraživanju jezika struke. Baš kao i prideve, i glagole sa specijalizovanim značenjem do pre dvadesetak godina zanemarivali su kako leksikolozi, tako i terminolozi. Oni se i danas se u najvećem broju radova razmatraju iz perspektive prevođenja i obrade u stručnim rečnicima, ali se povremeno ispituju i u okvirima leksičke semantike³². Dugo je vladalo mišljenje da glagol može da se smatra specijalizovanim isključivo ako je njegova značenska sadržina povezana sa imenicom čijim izvođenjem je nastao (Guilbert, 1973; Rey, 1992). Činjenica je da se oko glagola koji su nastali ovakvim izvođenjem najlakše postiže saglasnost da je reč o stručnom glagolu (*infecter*, *g  notyper*, *hospitaliser*, na primer). Međutim ima i glagola koji imaju osnovno opšte značenje, ali svoj poseban status u jeziku struke postižu kontekstom, tj. činjenicom da se uz njih često javljaju

³² Ovom temom bavili su se, između ostalih, Blanco, 2000, L'Homme, 1995, 1998, 2012, Mathieu-Colas, 2002.

određeni termini (*administrer un médicament, éjecter le sang, tolérer une maladie, établir le diagnostic*). Kako su struka i nauka tesno vezane ne samo za teoriju, već i za praksu, analiza glagola u jeziku struke treba da zauzme značajnije mesto da bi se u stručnim oblastima što detaljnije i preciznije opisala i sama radnja (Bourigault/Condamines, 1999).

Autori se slažu da je prisustvo nominalnih formi dominantno u jeziku struke. Naime, neke studije pokazuju da je zastupljenost imenica u korpusu jezika struke 44%, da doseže čak do 60% ukoliko se dodaju i pridevi³³, dok je taj procenat u opštem jeziku daleko niži i iznosi svega 28% (Sager et al., 1980). Lom (L'Homme, 2005) iznosi podatak da je procenat zastupljenosti imenica u stručnim rečnicima između 84 i 98%. Razlog dominacije nominalnih formi sadržan je u karakteristici termina da imenuju pojmove, ali i u činjenici da su one stabilnije i lakše se uklapaju u specijalizovan tekst od verbalnih formi (Guilbert, 1973:16).

Analizom korpusa potvrđeno je da su imenice najbrojnija kategorija reči, dok su pridevi drugi po zastupljenosti, a najmanji broj primera svrstava se u kategoriju glagola. Od ostalih punih reči, zabeleženo je svega osam priloga za način, te oni nisu uzeti u razmatranje za dalju analizu.

U celom korpusu zabeleženo je oko 79% imenica, što je nešto niži procenat u odnosu na literaturne podatke. U delu korpusa koji je ekscerpiran iz naučnih radova (NR), procenat imenica je oko 78%, a 80% u delu koji je dobijen iz tekstova vulgarizacije nauke (VN). Pridevi su u korpusu zastupljeni sa gotovo 18% (oko 20% u NR, odnosno oko 16% u VN). Glagoli su očekivano najslabije zastupljeni sa ukupno oko 2,5% (u NR oko 2%, odnosno oko 3,5% u VN). Može se pretpostaviti da je malo neslaganje procenatne zastupljenosti imenica prema literaturnim podacima u poređenju sa analiziranim korpusom uzrokovano činjenicom da su se u dosadašnjim analizama zanemarivale ostale vrste reči. Takođe, veći procenat prideva u naučnim radovima ukazuje na njihov značaj u jeziku zdravstvene struke, budući da se njima dodatno preciziraju značenja terminoloških jedinica. Ukupan procenat nominalnih formi (imenica i prideva) u korpusu iznosi čak 97%, što se u potpunosti slaže sa literaturnim podacima. Manji broj glagola upućuje na pretpostavku da se jezik zdravstvene struke za iskazivanje radnje najčešće

³³ Prilikom istraživanja naišli smo i na podatke da nominalni elementi čine i do 99% istraživanih korpusa (Cormier/Rioux, 1991:262).

koristi glagolima koji postoje u opštem francuskom jeziku. Samim tim, retko se tvore nove forme ili dodaju nova, specijalizovana značenja već postojećim glagolima.

Zbog značaja prideva za jezik zdravstvene struke, smatrali smo da bi u cilju njihove preciznije analize bilo značajno utvrditi (a) koliko je prideva iz korpusa zabeleženo u stručnim rečnicima; (b) da li konsultovani rečnici uključuju ili ne iste prideve u svoje liste; (c) za koliko prideva postoji poseban članak; (d) ako je pridevu posvećen poseban članak koliko je on detaljan; i (e) da li konsultovani rečnici na isti način obrađuju prideve. U ovu svrhu koristili smo stručne rečnike DITM, GDT i DM. Analiza se odnosila isključivo na prideve sa specijalizovanim značenjem.

U raspoloživoj literaturi nismo naišli na statističke podatke o zastupljenosti prideva u stručnim rečnicima, ali Lom (L'Homme, 2005), na primer, navodi da su pridevi zastupljeni u rečnicima samo ukoliko se javljaju u okviru kompleksnih leksičkih jedinica. Analizom je utvrđeno da 20% svih prideva iz korpusa nije zabeleženo ni u jednom od ova tri rečnika. Od ukupnog broja prideva zabeleženih u korpusu najmanji broj (oko 39%) javlja se u DITM, a najveći (oko 65%) u DM. U sva tri rečnika nalazi se svega nešto više od četvrtine svih prideva iz korpusa (oko 26%).

Pridevi se u konsultovanim rečnicima često navode samo kao odrednice u muškom i ženskom rodu bez daljeg interpretiranja njihovog značenja i upotrebe ili su uključeni u članak o, oblikom odgovarajućoj, imenici. Ponekad se daje veoma oskudan opis prideva, odnosno, on je objašnjen samo pomoću parafraza tipa *qui a rapport / qui se rapporte / qui concerne* + *N*. Ovakav status prideva najčešći je u GDT (oko 49%), zatim u DM (oko 45%), a najmanji broj prideva ovako je obrađen u DITM (oko 34%).

Vrlo retko se događa (u oko 21% slučajeva u DM, oko 10% u GDT i u DITM u svega oko 3% slučajeva) da je pridev detaljno obrađen sa navodima mnogih značenja koje on može da ima u zavisnosti od imenice uz koju stoji.

Članci posvećeni pridevima razlikuju se u sva tri konsultovana rečnika. Iako ih je u DITM najmanje, a objašnjenja su često veoma oskudna, u okviru članaka dat je veliki broj primera sintagmi i kolokacija u kojima se ovi pridevi javljaju. Ovakvi podaci korisni su za stručnjake u oblasti zdravstva koji su u stanju automatski da prepoznaju značenja, ali ne i onima kojima je potrebno da se sa ovom oblašću tek upoznaju.

Opšti zaključak koji bi se mogao izvesti posle konsultacije navedenih rečnika jeste da pridevima, bez obzira na njihovu brojnost i značaj za jezik zdravstvene struke, u rečnicima nije posvećena dovoljna pažnja.

V.2. SINTAKSIČKA ANALIZA TERMINOLOŠKIH JEDINICA

Smatra se da osnovna morfološka struktura termina nije drugačija od strukture reči iz opšteg jezika (Cabré/Estopa/Vivaldi, 2000:855), ali da ipak pokazuje izvesne specifičnosti. Naime, u velikom broju jezika, a posebno u romanskim jezicima, najupadljivije je prisustvo formanata i pozajmljenica iz klasičnih jezika. Prema literaturnim podacima³⁴, ovi jezici izvršili su najveći uticaj i na francuski jezik u oblasti zdravstva. Taj uticaj rezultat je istorijskih okolnosti, s jedne strane, ali i lingvističkih karakteristika grčkog i latinskog jezika, sa druge strane (Nybakken, 1959:29). Istorijski gledano, utemeljivačima medicine kao nauke, kao što je napomenuto, smatraju se grčki lekar Hipokrat i rimski lekar i filozof Galen. Takođe, tokom XVI, a posebno u XVII i XVIII veku, nove reči formirane su na osnovu tvorbenih postupaka karakterističnih za grčki i latinski jezik, a pomoću elemenata koji su direktno preuzimani iz ovih jezika (Guilbert, 1971:X). U jednom periodu grčki je češće bio izvor neologizama jer je način tvorbe specifičan za ovaj jezik omogućavao da se jednom rečju izrazi više ideja i da se tako povežu zahtevi koji se postavljaju pred termine: opisivanje, analitičnost i konciznost (Guilbert, 1975:226). Pored toga, grčki je pružao velike mogućnosti kombinacija tvorbenih elemenata (Sournia, 1994:696), tako da je mali broj njih ušao u strukturu velikog broja termina (Cabré/Estopa/Vivaldi, 2000:856). Konačno, prednost klasičnih jezika leži u tome da se na njima zasnovana terminologija, uz manje formalne varijacije, svuda lako prepoznaje i razume (Nybakken, 1959). Tako govornici ne doživljavaju da su takvi elementi preuzeti iz drugih jezika, pa se zbog toga oni smatraju internacionalizmima. U savremenom francuskom jeziku, formanti iz grčkog i latinskog jezika i dalje se koriste u cilju kreiranja termina, a sve češće se kombinuju sa rečima ili elementima iz opšteg

³⁴ Mnogi autori navode ovakve podatke: Nybakken, 1959; Van Hoof, 1970; Guilbert, 1971 i 1975; Degauquier, 1994; Sournia, 1994; Cabré/Estopa/Vivaldi, 2000.

francuskog jezika (Cabr , 1998:159). U današnje vreme nove reči se često dobijaju pozajmljivanjem iz drugih jezika, posebno iz engleskog³⁵.

Pre nego što se pristupilo detaljnoj sintaksičkoj analizi, sve jedinice iz korpusa podeljene su u četiri velike grupe: proste reči, izvedenice, složenice i kompleksne leksičke jedinice. Kod grupa u kojima je to bilo moguće izvršena je podela na podgrupe. Izvedenice su svrstane u podgrupe jedinica dobijenih sufiksacijom, prefiksacijom i konverzijom, kao i u podgrupu sigli; složenice su razvrstane u podgrupe učenih složenica i specifičnih tvorbenih oblika, a u okviru kompleksnih leksičkih jedinica izdvojena je podgrupa eponima. U Tabeli 2 prikazana je procentualna zastupljenost većih grupa, dok će u narednim poglavljima biti data detaljnija statistička analiza podgrupa.

Tabela 2: Procentualna zastupljenost sintaksičke strukture jedinica u korpusu

<i>proste reči</i>	≈11%
<i>izvedenice</i>	≈35%
<i>složenice</i>	≈13%
<i>kompleksne leksičke jedinice</i>	≈41%

V.2.1. Proste reči

Najopštije shvaćeno, proste reči možemo definisati kao jednomorfemske jedinice koje se ne mogu dalje deliti. To znači da se, ukoliko se ovakvoj reči oduzme i jedan fonički element, dobija jezička forma koja ili uopšte ne postoji u francuskom jeziku ili čini dekliniran ili konjugovan element početnog oblika (Mitterand, 1976:23). Takođe, „prostim rečima mi danas smatramo i sve one reči koje su nesumnjivo po poreklu izvedene, ali u kojih se nijedan deo ne oseća određenim nastavkom“ (Stevanović, 1989:388-397). Takve reči nazivaju se i *netvorene reči* (*mots non-construits*) jer odgovaraju onim rečima koje ne sadrže afikse, odnosno čija je struktura redukovana na jedan jedini element. Takve su, na primer, *reči arbre, femme, globe, rein, foie, estomac*.

U savremenom francuskom jeziku sreću se i reči kao što su *hérédité, capillaire, substance, femelle, insomnie*. Kod njih se može identifikovati jedan formant (bilo baza, bilo afiks), ali se daljom analizom utvrđuje da drugi element te reči ne postoji samostalno u jeziku. Tako se, na primer, kod reči *échantillon* ili *anorexie* lako uočavaju su-

³⁵ O predominaciji engleskog u oblasti zdravstvene struke pisali su Gjur n-Coha/Bosnar-Valković, 2013; Faure, 2010; Mićić, 2009 i 2003; Beltran-Vidal, 2007; Silva, 2006; Balliu, 2001; Gourevitch, 2001; Kreckova, 1997 i drugi.

fiksi –illon, odnosno –ie. Međutim, elementi *échant*–, tj. *anorex*– ne mogu se prepoznati kao baza. Takve reči poseduju određenu formu i semantičku strukturu, ali ne i sve druge uslove da bi bile prepoznate kao tvorene. Ovakve oblike Korben (Corbin) naziva *složene netvorene reči* (*mots complexes non-construits*) (Corbin, 1987:188).

Ovakvo stanovište odnosi se na sinhronijsku perspektivu, te se može reći da su, na ovaj način posmatrane, proste reči nemotivisane.

Sve navedene karakteristike prostih reči važe kako za opšti tako i za specijalizovani leksički fond. Zbog toga su, u okviru analize korpusa, u ovu grupu svrstane sve proste reči u pravom smislu, kao i složene netvorene, tj. sve one koje nisu motivisane iz sinhronijske perspektive.

Smatra se, iako nisu sprovedena sistematska ispitivanja relativnog odnosa prostih reči i tvorenica, da proste reči čine oko 33% ukupnog rečničkog fonda francuskog jezika. Njihov procenat bi bio znatno veći (80%) ako bi se ovako ispitivanje sprovedo na uzorku govornog jezika. Ova disproporcija objašnjava se činjenicom da u ukupnom rečničkom fondu postoji jako veliki broj tvorenica koje pripadaju jeziku struke (Mitterand, 1976:25-26). Proste reči čine nešto preko 11% ukupnog analiziranog korpusa, što ni približno ne odgovara podacima iz literature. Razlozi ovakve razlike u rezultatima mogu se naći u činjenici da u korpusu postoji jako veliki broj kompleksnih i redukovanih leksičkih jedinica koje su dominantna karakteristika jezika struke. One su retko sistematski zabeležene u stručnim rečnicima, dok u rečnicima opšteg francuskog jezika gotovo da uopšte nisu prisutne. Procenat prostih reči u korpusu raste na preko 21% (što je rezultat približniji literaturnim podacima) kada se ove dve kategorije izostave prilikom izračunavanja.

Ova grupa reči bila je zanimljiva za analizu zbog jednog od vidova bogaćenja rečničkog fonda nekog jezika - pozajmljivanja reči iz drugih jezika, posmatranog iz sinhronijske perspektive. Pod ovakvim pristupom podrazumevaju se oni termini koji su već zauzeli svoje mesto u strukturi francuskog, ali potiču iz drugih jezika. Sam fenomen pozajmljivanja podrazumeva da se u neki jezički sistem uvedu lingvistički elementi čija fonološka, sintaksička i semantička struktura odgovaraju nekom drugom jezičkom sistemu (Guilbert, 1975:90). Leksičke pozajmljenice predstavljaju potpuno ili delimično usvajanje leksičke jedinice (oblik i/ili značenje) iz nekog drugog jezika (Office québécois de la langue française, 2007:21). Prema dostupnim podacima, najčešće se

pozajmljuju imenice, a uzrok tome je što se one daleko lakše nego glagoli integrišu u francuski jezik (Mitterand, 1976:69). Autori koji su se bavili frekventnošću pozajmljenica u francuskom jeziku utvrdili su da je najveći procenat njih ušlo u jezik struke, a da je procenat pozajmljenica u opštem jeziku suštinski mali (svega 3 do 4%) (Candel 2000:356; Mitterand, 1976:67, Munteanu, 2005:3). Ovo takođe može da bude objašnjenje većeg broja pozajmljenih imenica, budući da su one kao kategorija reči najzastupljenije u francuskom jeziku struke.

Kao i drugi romanski jezici, i francuski se razvio na osnovu vulgarnog latinskog. Ne čudi onda značajan uticaj ovog jezika na formiranje francuske terminologije u oblasti zdravstvene struke. Takođe, preko latinskog jezika u francuski ulaze i reči iz grčkog jezika. Ovde nije reč samo o pomenutom velikom broju formanata iz latinskog i grčkog koji i danas, neprestano, služe bogaćenju jezika struke, već i o rečima koje su pozajmljene iz ovih jezika. Naučna znanja Grka, a potom i Rimljana odnosila su se na „astronomiju, aritmetiku i geometriju, geografiju, medicinu sa pojmovima iz anatomije i fiziologije, zoologiju, botaniku, mineralogiju, neke pojmove iz fizike“ (De Clercq, 2000:II). Pozajmljenice iz latinskog i grčkog nazivaju se učenim rečima (Popović, 2009:17). One, ipak, ne predstavljaju isključivu osobenost francuskog jezika zdravstvene struke, jer grčke i latinske reči pripadaju gotovo svim evropskim jezicima, te se smatraju međunarodnim rečima – internacionalizmima (Popović, 2005:17).

I pored toga što se mogu naći podaci da 60% ukupne francuske terminologije u oblasti zdravstva potiče iz grčkog jezika (Landrison, 2000:4), uvidom u različite rečnike (TLFi, GRé, PRé) dobijaju se drugačiji podaci. Na ovaj način je utvrđeno da je većina grčkih termina u francuski jezik ušla posredno, preko latinskog jezika. Budući da istraživanje nije obuhvatilo dijahronijsku perspektivu, ovo pitanje nije detaljnije obrađeno. Takođe, iako među ovako pozajmljenim prostim rečima mogu da se razlikuju *pozajmljenice* (termini koji su sa istim značenjem postojali i u antičko doba) i *adaptacije* (termini koji su postojali u latinskom i grčkom jeziku, ali čije je značenje prilagođeno zdravstvenim disciplinama u francuskom jeziku) (Landrison, 2000:23), iz istih razloga ni ova problematika nije produbljeno obrađena. Zbog toga su u grupu grecizama svrstane samo one proste reči koje su prema podacima dostupnim u navedenim rečnicima termini koji su direktno ušli u francuski jezik iz grčkog, što čini oko 2,5% od svih pro-

stih reči. To je i razlog što analizom korpusa nije mogla da bude potvrđena teza da je francuska zdravstvena terminologija sačinjena mahom od grecizama.

coma, pancréas, plasma, psoriasis, sepsis, stroma, épiploon

Latinizama je daleko više, ali je, začuđujuće i njihov broj relativno mali (oko 10% broja prostih reči).

anus, fœtus, mucus, intima, placenta, rectum, tractus, infarctus

Među ovim rečima može se zapaziti nekoliko primera u kojima se javljaju dubleti, odnosno dve reči koje upućuju na istu realiju, od kojih je jedna izričito vezana za opšti, a druga za jezik struke. Uočava se i da su narodni termini u većini slučajeva kompleksne leksičke jedinice, a da proste reči pripadaju specijalizovanom diskursu. Može se pretpostaviti da je uzrok ove pojave u većoj transparentnosti značenja kompleksnih leksičkih jedinica.

angine de poitrine – angor

écorce cérébrale – cortex

Pored pozajmljivanja iz grčkog i latinskog, u korpusu se uočava i prisustvo anglicizama. Iako prema *Académie française* pozajmljivanje iz engleskog jezika predstavlja stari fenomen (Munteanu, 2005:3), njegov uticaj na francuski jezik počinje da raste od XVIII veka (Bannenberg, 2002:4). Ipak, ubrzano preuzimanje anglicizama vezuje se za drugu polovinu XX veka kada Sjedinjene Američke Države postaju sila koja širi svoj ekonomski, kulturni i naučni uticaj. Oprema, aparati, nova tehnologija i naučna otkrića stižu svuda uz uputstva i objašnjenja na engleskom jeziku. Govorna zajednica onda u isto vreme prihvata do tada joj nepoznate referente i termine kojima su oni imenovani (Guilbert, 1975:91-93, Popović, 2005:22). Naučno-stručna komunikacija dovodi do upliva engleske stručne terminologije u francuski jezik. Anglicizmi su u francuskom jeziku, kako tvrdi Hambli, kvantitativno dominantni (Humbley, 2008:221).

Iako se sve češće navodi da je engleski međunarodni jezik zdravstvene struke (Landrison, 2000:5), u korpusu nema značajnijeg broja termina direktno preuzetih iz ovog jezika (oko 7% svih prostih reči). Jedan od mogućih uzroka ovoj pojavi može da bude i činjenica da su i u engleskom jeziku termini iz ove oblasti formirani na osnovu grčkog i latinskog jezika (Marečková/Šimon/Červený, 2002:582). Neki od primera su:

artefact, flare-up, scanner, score, test, interface, spray

Takođe, mogu se uočiti i pokušaji da se engleskim terminima nađu adekvatne zamene francuskim rečima, a rezultat ovakvih težnji je uglavnom paralelna upotreba oba termina.

clearance – clairance

pacemaker – stimulateur cardiaque

stent – prothèse endocavitaire

V.2.2. Izvedenice

Izvedenice (*dérivés*) nastaju postupkom derivacije (*dérivation*) koji podrazumeva stapanje leksičkih elemenata u jedinstvenu celinu (Guilbert, 1971:IX). Ti elementi su leksička baza, koja je najčešće slobodan morfem, i jedan ili više afiksa, koji su nesamostalni, vezani morfemi. Ovi elementi stoje u takvom odnosu da baza određuje afiks. Tako, na primer, kod reči *humanité*, afiks *-ité* nosi značenje *qualité de*, ali zahvaljujući bazi *humain* između ovih elemenata se uspostavlja specifičan odnos koji postoji u izvedenici i daje joj značenje *qualité d'humain* (Guilbert, 1971:XXXII). Da bi se objasnila priroda ove veze, izvedenice je potrebno sagledati kroz implicitne bazne rečenice u dubinskoj strukturi jezika čijim transformacijama one zapravo nastaju.

Afiksi se prema mestu u odnosu na bazu dele na *sufikse* (nalaze se iza baze) i *prefikse* (prethode bazi). U zavisnosti da li se bazi dodaju sufiksi, prefiksi ili oba ova afiksa istovremeno, derivacija može da bude sufiksalna, prefiksalna i parasintetička.

Iako Kokurek navodi da derivacija ne uključuje grčke i latinske vezane morfeme (Kokourek, 1991:109), drugi podaci (Amiot, 2011:24-25), kao i analiza korpusa upućuju na to da oni učestvuju u specifičnim tvorbenim postupcima u jeziku struke, o čemu će kasnije biti reči.

V.2.2.1. Sufiksalna derivacija

Sufiksalna derivacija podrazumeva skup postupaka prilikom kojih se spajanjem glagolske, imeničke ili pridevske baze i sufiksa najčešće uobličava nova kategorija reči. Postupci sufiksacije su:

- (a) *nominalizacija*, kada dolazi do prelaska glagola, prideva ili neke druge imenice u kategoriju imenica

détruire → destruction

humain → humanité

cerise → *cerisier*

- (b) *adjektivizacija* koja podrazumeva prelazak imenice ili glagola u kategoriju prideva

ambition → *ambitieux*

durer → *durable*

- (c) *verbalizacija* kojom se imenice ili pridevi prevode u kategoriju glagola i

arme → *armer*

pur(e) → *purifier*

- (d) *adverbijalizacija* kada se pridevi transformišu u kategoriju priloga.

lent(e) → *lentement*

Sufiksi predstavljaju vezane, postponirane morfeme koji najčešće vrše promenu kategorije reči kroz sintaksičke i morfološke transformacije implicitnih baznih rečenica u dubinskoj strukturi jezika. U tom slučaju definišu se kao *operatori* (*opérateur*) te promene (Guilbert, 1975:161). Oni u velikom broju slučajeva označavaju vrstu reči, a često upućuju i na njen rod. Tako, na primer, sufiksi kao što su *–té*, *–age* ili *–tion*, grade isključivo imenice.

bonté, chauffage, manifestation

Takođe, sufiks *–eur* upućuje na to da se radi o imenici muškog roda, ako je dodat glagolu.

chanter → *un chanteur*

Pošto je suština sufiksalne derivacije najčešće shvaćena kao promena kategorije reči, moglo bi se pogrešno zaključiti da jedan sufiks uvek odgovara samo jednom tipu transformacija. Često se događa da jedan sufiks vrši više različitih tipova transformacija, odnosno, da se može dodavati bazama koje pripadaju različitim kategorijama reči (Guilbert, 1975:167). Na primer, sufiks *–aire* vrši prelazak glagola ili imenice u pridev.

imaginer → *imaginaire*

aliment → *alimentaire*

Međutim, prilikom dodavanja sufiksa može da se dogodi da novonastala reč pripada istoj kategoriji reči kao i njena baza. Tada je reč o kvantitativnoj ili kvalitativnoj modifikaciji imenica i prideva, odnosno aspektualnoj modifikaciji glagola. Tada su sufiksi *modifikatori* (*modificateur*) imenica, prideva ili glagola (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:9).

poule → *poulette*

chauffeur → *chauffard*

tousser → *toussoter*

Pored uobličavanja novih vrsta reči ili modifikovanja leksičkih baza, sufiksi su i nosioci različitih značenja. Na primer, imenički sufiks *-ois(e)* označava stanovnika grada/države koja je osnova reči (*chinois*, *e*), a pridevski sufiks *-u(e)* ima značenje *koji ima* reč koja se nalazi u osnovi (*barbu*). Sufiks može i da utiče na suženje značenja baze. Kada ona ima više značenja, dodavanjem sufiksa odabira se samo jedno (Popović, 2009:33). Glagol *battre*, na primer, ima širok spektar značenja, ali dodavanjem sufiksa *-eur* na bazu *batt-* izvedenica (*batteur*) označava samo vršioca radnje (u oblasti muzike) ili sredstvo za rad (u kulinarskoj terminologiji).

Zbog ovih osobenosti, kod sufiksa, baš kao i kod samostalnih leksičkih jedinica, javljaju se:

- (a) *sinonimija*, kada više sufiksa nosi isto značenje. Na primer, sufiksi *-eur*, *-oir* i *-et* označavaju sredstvo, predmet (*aspirateur*, *arrosoir*, *sonnette*).
- (b) *homonimija*, kada jedan sufiks nosi više različitih značenja. Sufiks *-at* označava zvanje/instituciju, skup, rezultat radnje i stanje (*secrétariat*, *artisanat*, *agglomérat*, *bénévolat*).

Takođe, sufiksi u jeziku nisu prisutni u podjednako meri. Ovde se može govoriti o njihovoj apsolutnoj frekventnosti, s jedne, i raspoloživosti (*disponibilité*) s druge strane (Corbin, 1987:42, 177 u: Dal, 2003:6). Apsolutna frekventnost podrazumeva ukupno prisustvo nekog sufiksa u francuskom jeziku, nezavisno od vremenskog perioda. Tako je u nekom trenutku sufiks *-ure* bio produktivan, a danas se gotovo više i ne koristi. Raspoloživost, pak, posmatra sadašnji trenutak i sposobnost sufiksa da u njemu tvori nove reči. Sufiks *-age*, na primer, danas je, zahvaljujući oblasti tehnike, jedan od produktivnijih sufiksa u francuskom jeziku (Tamine, 1982:33). Ovo praktično znači da neki sufiks može da ima veću frekvenciju od nekog drugog sufiksa jer je u nekom trenutku razvoja jezika formirao nove reči, ali da u savremenom jeziku više nije raspoloživ.

Reči koje su dobijene sufiksalsnom derivacijom čine oko 23% ukupnog nominalnog korpusa.

V.2.2.1.1. Nominalizacija

Nominalizacijom je dobijeno 37,5% termina u okviru grupe dobijene sufiksacijom, odnosno, ona čini oko 9% svih tvorbenih postupaka. U korpusu je utvrđeno javljanje velikog broja imeničkih sufiksa (ukupno 21 sufiks)³⁶ koji su se pokazali veoma različito frekventnim. Od ovog broja, samo se sufiksi *-tion* i *-té/-ité* mogu smatrati izrazito frekventnim, sufiksi *-age*, *-ance*, *-ment* i *nulti sufiks* imaju relativno veliku frekventnost, dok su svi ostali zabeleženi sa po nekoliko primera. Ovakva brojnost imeničkih sufiksa bila je i očekivana s obzirom na to da su imenice najbrojnija kategorija reči u korpusu.

Najveći broj sufiksa vrši nominalizaciju glagolskih ili imeničkih osnova, a samo dva (*-té/-ité* i *-esse*) nominalizaciju pridevskih osnova.

U radu će biti bliže analizirani samo najproduktivniji sufiksi jer se na osnovu malog broja primera ne mogu izvesti relevantni zaključci o sufiksaciji u jeziku zdravstvene struke.

V.2.2.1.1.1. Verbalne nominalizacije

Verbalne nominalizacije podrazumevaju transformacije glagola u imenicu. Ovaj postupak predstavlja gotovo 85% svih nominalizacija. U korpusu ovakvu vrstu transformacija vrše sledeći sufiksi (navedeni prema opadajućoj frekventnosti): *-tion*, *nulti sufiks*, *-ment*, *-age*, *-ance*, *-eur*, *-ure*, *-son* i *-is*.

Kod ovog tipa transformacija, bazna rečenica ima strukturu SN+SV, a glagol iz verbalne grupe može biti direktno prelazan u pasivnom obliku, pronominalan sa pasivnim značenjem ili neprelazan.

U baznoj rečenici u kojoj verbalna grupa predstavlja prelazan glagol mogu se istovremeno naći i dve nominalne grupe koje vrše funkcije subjekta i objekta, ili subjekat može da bude implicitan, odnosno iskazan zamenicom *on*. U dubinskoj strukturi uvek se polazi od bazne rečenice u aktivnom obliku.

On enseigne le français dans cette école.

Le caillot a obstrué l'artère.

³⁶ *-ade*, *-age*, *-ance*, *-ée*, *-erie*, *-esse*, *-et/-ette*, *-eur*, *-ien*, *-ille*, *-illon*, *-is*, *-iste*, *-ment*, *nulti sufiks*, *-ot*, *-son*, *-té/-ité*, *-tion*, *-ule*, *-ure*

Sledeća faza transformacije predstavlja prelazak glagola iz aktiva u pasiv, odnosno verbalna grupa dobija oblik *être+particip prošli*.

Le français est enseigné dans cette école.

L'artère a été obstruée par le caillot.

U konačnoj fazi transformacije dolazi do zamene sufiksa participa prošlog odgovarajućim imeničkim sufiksom:

l'enseignement du français dans cette école

l'obstruction de l'artère par le caillot.

Kada je reč o pronominalnim glagolima pasivnog značenja osnovni glagolski oblik podrazumeva strukturu *être+particip prošli*.

Ce texte se traduit (est traduit) du français vers l'anglais.

Zbog toga, transformacije imaju isti oblik kao kod direktno prelaznih glagola.

la traduction de ce texte du français vers l'anglais

Prilikom transformacije neprelaznih glagola prva faza je, kao i kod direktno prelaznih, aktivna rečenica.

L'avion atterrit.

Le sang circule.

U narednoj fazi, koja je prelazna transformacija od aktivne rečenice do sufiksalne izvedenice, glagol aktivne rečenice transformiše se u verbalnu grupu oblika *être+particip prezenta*³⁷.

**L'avion est atterrissant.*

**Le sang est circulant.*

Konačna faza transformacije odvija se tako što dolazi do brisanja sufiksa participa prezenta i njegove zamene odgovarajućim imeničkim sufiksom.

l'atterrissage de l'avion

la circulation du sang

Može se dogoditi da se verbalne nominalizacije vrše na osnovu glagola koji su implicitni ili potencijalni (nisu zabeleženi u rečnicima). Kod implicitnih glagola zapravo se misli na situacije kada glagoli u osnovi izvedenice više nisu (ili su retko) u upotrebi u

³⁷ Zanimljivo je da je u starofrancuskom postojala aspekatska perifraza *être + participe présent / gérondif*.

savremenom francuskom jeziku, ili su, pak, direktne pozajmljenice iz latinskog jezika gde je ovakav vid derivacije postojao.

évènement ← *evenire* (*arriver*)

compétition ← *competere* (*se battre, lutter*)

insatisfaction ← « *insatisfaire* »

Nominalizacije ovog tipa prisutne su u opštem, ali često i u jeziku struke.

coarctation ← *coarctare* (*serrer*)

congestion ← *congerere* (*accumuler*)

Pored pozajmljivanja iz latinskog, u jeziku struke glagolske osnove pozajmljuju se i iz engleskog jezika, u koje su pak ovi oblici došli takođe iz latinskog.

*compulsion*³⁸ ← *compulsere*

U svim navedenim slučajevima glagol u osnovi i izvedena imenica morfološki se razlikuju.

succion ← *sucer*

location ← *louer*

description ← *décrire*

compréhension ← *comprendre*

Takođe, pozajmljivanje može da dovede do pojave dubleta koji imaju blisko značenje, ali, zapravo pripadaju različitim jezičkim registrima ili domenima.

ajouter → *ajout* (dodavanje) i *addition* (dodavanje, račun, ali i matematička radnja sabiranje)

enlever → *ablation* (hirurško odstranjivanje obolelog dela tela) i *amputation* (hirurško odstranjivanje ekstremiteta)

Dodavanjem najvećeg broja sufiksa dobijaju se imenice kojima su označene glagolska radnja ili njen rezultat.

éjection, débit, pontage, avortement, destruction, surveillance

dénutrition, surveillance, étranglement

Većina ovih izvedenica učestvuje u daljoj tvorbi termina kroz prefiksaciju i kompleksne leksičke jedinice.

³⁸ Kada reč pripada terminologiji psihoanalize u značenju « *tendance intérieure impérative poussant le sujet à accomplir des actes mentaux ou certaines actions répétitives qu'il réprouve afin de neutraliser son sentiment de détresse ou d'empêcher un événement redouté* ». (GDT)

Sufiks –tion

U korpusu se javlja veliki broj termina nastalih dodavanjem ovog sufiksa na glagolsku osnovu. Oni čine gotovo 70% grupe imenica nastalih transformacijom glagola. Ovaj podatak potvrđuje navode iz literature da je reč o jednom od najfrekventnijih sufiksa u stručnom vokabularu, odnosno u jeziku zdravstvene struke (Kocourek, 1991:110, 123; Ghazi, 1985:90).

Najveći broj imenica u osnovi ima prelazan glagol.

activation, dégradation, élévation, fécondation, hospitalisation, mutation, oblitération, palpation, rétention, stimulation, utilisation, vaccination

Svega nekoliko imenica formirano je na osnovu neprelaznog, odnosno pronominalnog glagola.

action, bifurcation, dégénération, déviation, intervention, prolifération, respiration, cancérisation, infection.

Od svih analiziranih sufiksa iz korpusa, jedino su kod sufiksa –tion utvrđene strukture sa implicitnim glagolom. Jedan deo ove grupe imenica formiran je direktno na osnovu glagola iz latinskog jezika.

sudation (sudare, lat.; suer, fr.)

occlusion (occludere, lat. ; fermer, fr.)

location (locare, lat. ; louer, fr.)

déplétion (deplere, lat. ; emplir, fr.)

congestion (congerere, lat. ; accumuler, fr.)

nutrition (nutrire, lat.; nourrir, fr.)

Nekoliko imenica u francuski jezik je ušlo iz engleskog jezika u kojem su ovi termini takođe tvoreni na osnovu latinskog.

détection, addiction, compulsion

Kod ostalih imenica iz ove grupe, glagol u osnovi morfološki se značajno razlikuje od imenice, što opet upućuje na latinsko poreklo.

constriction (contraindre)

expansion (épandre)

inflammation (enflammer)

restriction (restreindre)

rétention (retenir)

tension (tendre)

Zbog toga što je pristup analizi sinhronijski, ovaj fenomen je samo konstatovan, ali ne i dublje analiziran.

Najveći broj imenica dobijenih pomoću sufiksa *-tion* upućuje na glagolsku radnju.

consultation, méthylation, stimulation, oxygénation, respiration, vaccination, immunisation, élévation, obstruction, accumulation, destruction, pénétration

Manji broj njih upućuje na stanje koje je rezultat te radnje.

affection, dénutrition, décompensation, implication

Neke imenice, pak, mogu da označavaju i radnju i rezultat te radnje.

occlusion, calcification, innervation, oblitération

Najčešća varijanta sufiksa *-tion* (zastupljenog sa oko 24%) u korpusu je *-ation* (oko 57%), a za njim sledi *-sion* (oko 12%), dok su ostale imenice sa sufiksima *-isation* i *-ification*. Zanimljivo je da u literaturi postoji podatak da su varijante *-isation* i *-ification* (uz *-éfaction* koja nije prisutna u korpusu) vrlo česte u jeziku struke (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:25), dok su u analiziranom korpusu na poslednjem mestu po frekventnosti. Ovi nalazi su potvrđeni i opsežnom analizom francuskog jezika u oblasti medicine koju je sproveo Gazi (Ghazi, 1985:151), gde se sufiks *-ation* pominje kao najfrekventniji (sa oko 60%), a sufiksi *-isation* i *-ification* kao najslabije frekventni u korpusu koji je obuhvatao preko 1300 termina dobijenih pomoću sufiksa *-tion*.

Svi ovako dobijeni termini su produktivni u proširivanju terminološkog fonda zdravstvene struke. Oko 19% imenica učestvuje u postupku prefiksacije, a preko 70% njih ulazi u sastav kompleksnih leksičkih jedinica.

Nulti sufiks

Iako znatno manje zastupljen od sufiksa *-tion*, nulti sufiks nalazi se na drugom mestu po frekventnosti u grupi sufiksa koji vrše transformacije glagola u imenice. Procentualno izraženo, on je prisutan kod svega oko 9% ove grupe imenica.

Ovakav vid derivacije danas se smatra veoma produktivnim, ali u argou i farmili-jarnom jeziku (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:29, Popović, 2009:35).

bouffe ← bouffer

débrouille ← débrouiller

Razliku pomenutog vida derivacije sa derivacijom u standardnom francuskom jeziku čine struktura implicitne bazne rečenice i značenje izvedenice. Naime, u standard-

nom francuskom jeziku, bazna rečenica će najčešće sadržati direktni objekat, koji je u argou i familijarnom jeziku često izostavljen. Takođe, izvedenica u standardnom jeziku može da označi bilo radnju bilo njen rezultat, dok je kod ostalih imenica značenje rezultativno (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:29).

Ce livre aide les étudiants. → Les étudiants sont aidés par ce livre. → l'aide de ce livre

On bouffe dans ce restaurant. → la bouffe dans ce restaurant

Svi glagoli koji čine osnovu termina iz korpusa prelazni su i grade imenice i muškog i ženskog roda. Iako se smatra da su nominalizacije koje kao rezultat daju imenice ženskog roda vrlo produktivne (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:29), u korpusu je prisutno neznatno više reči muškog roda. One gotovo sve odgovaraju glagolskim osnovama koje se završavaju na konsonant.

apport, choc, débit, implant, refus, support

Ipak, zabeležena su dva primera koja se završavaju vokalom: *manque* i *trouble*.

Sve imenice ženskog roda završavaju se na vokal, a većina njih predstavlja glagolsku osnovu koja se završava na *-e*.

analyse, contrainte, plaque, recherche

Ovi termini uglavnom iskazuju rezultat neke radnje ili stanje, dok manji broj njih označava glagolsku radnju

analyse, attaque, choc, manque, réserve, trouble

débit, recherche, transport

Imenica *implant* označava proizvod koji je u medicinskoj upotrebi, dok termin *plaque* pored navedenog značenja, označava i patološki proces.

Ova grupa imenica ne može se smatrati produktivnom za dalja izvođenja, budući da samo po jedna učestvuje u prefiksaciji (*charge*), odnosno u strukturi kompleksnih leksičkih jedinica (*trouble*).

Sufiks *-ment*

Ovaj sufiks veoma je blizak po frekventnosti u korpusu sa nultim sufiksom i njime tvoreni termini čine malo preko 8% ove grupe imenica.

Kod najvećeg broja ovako izvedenih termina u osnovi se nalazi prelazni glagol.

accouchement, comportement, prélèvement, traitement

Samo je nekoliko primera kod kojih je u osnovi primarno neprelazni glagol.

amaigrissement, avortement, dysfonctionnement, saignement

U korpusu se ne javlja nijedan termin koji u osnovi ima implicitan ili potencijalan glagol.

Svi ovako dobijeni termini muškog su roda. Najveći broj njih iskazuje rezultat radnje ili stanje kojim se ukazuje na neki zdravstveni poremećaj.

prélèvement, dysfonctionnement, étranglement

Neki termini označavaju samu glagolsku radnju, tj. neki medicinski postupak ili događaj.

saignement, vomissement, avortement, traitement

Što se tiče dalje produktivnosti, nekoliko termina javlja se samo u oblicima sa prefiksima (*débouchement, dérèglement, dysfonctionnement, emplacement*), iako se u rečnicima beleže oblici i bez njih. Svi termini sa sufiksom *-ment* učestvuju u tvorbi kompleksnih leksičkih jedinica, ali samo jedan (*traitement*) je izrazito produktivan i daje 25 ovakvih termina.

Sufiks *-age*

Iako se na osnovu dostupnih literaturnih podataka može zaključiti da je reč o vrlo frekventnom sufiksu u savremenom francuskom jeziku struke (Kocourek, 1991:119; Tamine, 1982:33), u korpusu su ovako dobijeni termini u značajno manjem broju. Oni čine svega oko 6,5% ove grupe imenica. Uzrok ovakvom stanju može da bude pripadnost domenu, jer je ovaj sufiks najčešće prisutan u terminologiji tehnike i industrije (Guilbert, 1975:168). Nalazi iz korpusa potvrđeni su i studijama francuskog jezika medicine (Ghazi, 1985:159).

Sve imenice rezultat su transformacija prelaznih glagola u pasivnom obliku, što je i bilo očekivano jer se smatra da je u jeziku struke ova struktura najčešća (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:21). Ovako dobijeni termini muškog su roda i označavaju glagolsku radnju. U jeziku zdravstvene struke ova radnja zapravo predstavlja neku intervenciju ili postupak:

curetage, pontage, séquençage, sevrage.

Primeri učešća ovih imenica u prefiksnoj derivaciji u korpusu nisu zabeleženi. Gotovo svi termini učestvuju u strukturi po jedne kompleksne leksičke jedinice, ali svega su dva termina (*dépistage* i *pontage*) uključena u više njih.

Sufiks –ance

Termini tvoreni pomoću ovog sufiksa nisu brojni u korpusu. Prilikom transformacije glagola u imenicu ovim sufiksom, međufazu predstavlja particip prezenta.

croître → croissant → croissance

Ovako dobijene imenice iskazuju neki proces/radnju.

observance, surveillance, espérance, résistance

Jedan zabeležen termin (*performance*) preuzet je iz engleskog jezika.

Ovi termini nisu značajnije produktivni u procesu prefiksacije (javlja ih se svega tri), a svi grade po jednu kompleksnu leksičku jedinicu.

Sufiks –eur

Ovaj sufiks ne može se smatrati frekventnim u korpusu, iako podaci iz literature govore drugačije (Popović, 2009:43). Njemu pripada manje od 2% ove grupe imenica.

Ovako dobijeni termini direktno su vezani za glagol čijim transformacijama nastaju. Svi glagoli koji učestvuju u transformacijama su prelazni, dok su dobijene imenice muškog roda, a označavaju:

- aparate ili supstance koje se koriste kao sredstvo za vršenje analiza
stimulateur, transmetteur, défibrillateur, marqueur
- vršioca radnje koji može biti osoba, ali je u korpusu češće reč o supstancama koje vrše određene funkcije u organizmu

bloqueur, inhibiteur, constricteur

Kod nekih imenica, glagol u osnovi je implicitan jer su one većinom preuzete iz latinskog jezika (samo jedna je preuzeta iz engleskog).

précurseur, récepteur, constricteur, séquenceur (engl.)

V.2.2.1.1.2. Pridevske nominalizacije

Pridevske nominalizacije podrazumevaju transformacije prideva u imenicu dodavanjem odgovarajućih sufiksa. One predstavljaju 15% nominalizacija u korpusu i najčešće se vrše sufiksom *–té/–ité*, koji se jedino on može smatrati frekventnim. Za razliku od njega, sufiksi *–ance*, *–esse* i *–eur* dali su svega nekoliko primera iz korpusa, te iz tih razloga neće biti dalje analizirani.

Kod ove vrste transformacija u implicitnoj baznoj rečenici sadržan je glagol *avoir* sa dopunom strukture *N+Adj*. Pridev iz nominalne sintagme koja čini dopunu predstavlja osnovu izvedenice, dok je *N* teorijski prisutna imenica sa značenjem „*qualité*“.

Le problème a «la qualité» complexe.

La substance a «la qualité» acide.

Transformacija se dalje obavlja relativizacijom bazne rečenice.

Le problème qui a «la qualité» complexe.

La substance qui a «la qualité» acide.

U konačnoj fazi transformacije, relativna zamenica se briše, a dodavanje odgovarajućeg imeničkog sufiksa na pridev uslovljava brisanje imenice „*qualité*“.

la complexité du problème

l'acidité de la substance

Sufiks –té/–ité

Ovo je jedini produktivan sufiks u okviru pridevskih nominalizacija, a nalazi se na drugom mestu po produktivnosti u okviru svih sufiksa zastupljenih u korpusu.

Sufiks –té/–ité (odnosno odgovarajuća alomorfna varijanta) dodaje se mahom na ženski rod prideva i to:

- (a) bez značajne modifikacije osnove kada se pridev završava na –e (–ité/–abilité); –if/–ive (–ivité); –in/–igne (–ignité):

acide – acidité; contractile – contractilité; dense – densité; fertile – fertilité;
grave – gravité; obèse – obésité; palatable – palatabilité
active – activité; connective – connectivité; évolutive – évolutivité
maligne – malignité

- (b) sa modifikacijom osnove kod prideva na –aire, –eux, –ique, –ible:

cellulaire – cellularité; vasculaire – vascularité
adipeux – adiposité; variqueux – varicosité
chronique – chronicité; spécifique – spécificité; toxique – toxicité
compatible – compatibilité; sensible – sensibilité; transmissible – transmissibilité.

Sve ovako dobijene imenice ženskog su roda, a označavaju kvalitet, osobinu ili sposobnost.

Transformacije prideva koji se završavaju na *-ible* pokazuju određene osobenosti. Naime, jedino kod imenica nastalih od ovih prideva bazna rečenica ima oblik *N+peut+être+particip prošli*.

La maladie peut être transmise.

Sledeća faza transformacije podrazumeva prelazak glagola u pridev i brisanje glagola *pouvoir*.

La maladie est transmissible.

Konačno, brisanjem glagola *être* i dodavanjem imeničkog sufiksa na pridev dobija se izvedenica.

la transmissibilité de la maladie

Kod nekih imenica, osnova je pozajmljena iz latinskog jezika.

cécité ← *aveugle*

sécurité ← *sûr, e*

maturité ← *mûr, e*

Nekoliko imenica učestvuje u prefiksnoj derivaciji, dok su neke u korpusu zabeležene samo u obliku sa prefiksom. Dve imenice (*activité* i *obésité*) produktivne su u tvorbi kompleksnih leksičkih jedinica, dok ostale učestvuju u strukturi samo jedne do dve njih.

V.2.2.1.2. Adjektivizacija

Postupak adjektivizacije na primerima u korpusu produktivniji je od nominalizacija i obuhvata 62,5% termina nastalih sufiksalsnom derivacijom. U tvorbi prideva, koji su proizvod transformacija glagola ili imenica, učestvuje veći broj sufiksa različite frekventnosti. Među najfrekventnije spadaju *-ique*, *-aire* i *-al(e)*, sufiksi *-if(-ive)* i *-ien(ne)* su relativno frekventni, dok najslabiju frekventnost pokazuju *-eux(-euse)*, *-able/-ible/-uble*, *-ent(e)* i *-eur(-euse)*.

V.2.2.1.2.1. Verbalne adjektivizacije

Verbalne adjektivizacije su u korpusu zastupljene sa oko 17% u okviru adjektivizacija, odnosno čine gotovo 11% svih termina dobijenih sufiksacijom.

Pridevi nastali transformacijama glagola rezultat su rečenice oblika *N qui V*. Ovako nastali pridevi imaju osobine baš kao i pridevi u pravom smislu reči, budući da su prošli

kroz fazu relativizacije. Ipak, oni zadržavaju i neke osobine glagola jer implicitna bazna rečenica čijom transformacijom nastaju sadrži pun glagol, a ne kopulu. Ovakvi pridevi imaju funkciju epiteta i atributa. U transformacijama glagola u pridev učestvuju sledeći sufiksi: *-able/-ible/-ile*; *-ant/-ent*; *-é/-u/-i/-t*; *-eur*, *-eux*, *-if*, *-aire* i *-oire* (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:82). Od ovih sufiksa u korpusu su zabeleženi: *-if (-ive)*, *-able/-ible/-uble*, *-ent(e)*, *-eur (-euse/-trice/-eresse)* i *-oire/-atoire*.

Sufiks *-if (-ive)*

Ovaj sufiks služi verbalnim i nominalnim adjektivizacijama, a spada u produktivnije sufikse ove grupe sa oko 42%, a čini nešto malo preko 7% svih prideva izvedenih sufiksacijom.

Pridevi nastali transformacijama osnovnog oblika bazne rečenice koji glasi *qui V* mogu da poprime različita značenja, pa se i struktura bazne rečenice formalno menja. Ona može biti

- (a) aktivna (*qui V*)

qui dure → duratif

- (b) pasivna (*qui peut être V*)

qui peut être induit → inductif

- (c) ili može imati faktitivno značenje (*qui fait V*)

qui fait avorter → abortif.

Okako nastali pridevi mogu da budu direktno vezani za glagol od kojeg su izvedeni.

C'est une substance qui pallie. → une substance palliative

Glagol može da bude potencijalan, odnosno, pridev se izvodi od glagola koji je postojao u latinskom jeziku.

C'est un médicament qui guérit (lat. curare). → un médicament curatif

C'est un centre qui fait sentir (lat. olfacere). → un centre olfactif

Iako se prema nekim dostupnim literaturnim podacima može zaključiti da je najveći broj prideva iz ove grupe nastao transformacijama imenica zamenom sufiksa *-tion* pridevskim sufiksom *-if* (Guilbert, 1971:XXXIX; GR), i oni su uvršteni u grupu verbalnih adjektivizacija zbog svoje strukture i sintaksičkih osobina. I ovi pridevi u osnovi imaju istu baznu rečenicu, ali su prošli kroz međufazu transformacije koja prvo podrazumeva prelazak u imenicu, pa tek onda u pridev (potvrđeno u Dubois/Dubois-Charlier,

1999:116). Stoga se smatra da je kod njih glagol implicitan. Razliku sa pridevima na *-if* izvedenim od imenice čini, dakle, baš struktura bazne rečenice koja je *qui V*, a ne *qui est de N* ili *qui a N*.

évolatif ← *C'est une maladie qui évolue.*

**C'est une maladie qui est d'évolution/a une évolution.*

invasif ← *C'est une tumeur qui envahit.*

**C'est une tumeur qui est d'invasion/a une invasion.*

régénératif ← *C'est un traitement qui régénère (qui contribue à la régénération).*

**C'est un traitement qui est de régénération /a une régénération.*

Samo jedan zabeležen primer nastao je transformacijom imenice u pridev.

massif ← *qui est de masse* ← *masse*

Sufiks *-eur* (*-euse/-trice/-eresse*)

Ovaj sufiks se nalazi na drugom mestu po frekventnosti u okviru grupe verbalnih adjektivizacija sa 30,5%. Ipak, njegova frekventnost sagledana u okviru grupe svih prideva (oko 5%) i cele grupe sufiksacijom dobijenih termina (oko 3%) vrlo je mala.

Pridevi su nastali transformacijom glagola preko relativne rečenice strukture *N qui V*.

Cette crème est N qui régénère la peau. → une crème régénératrice

Gilber smatra da su pridevi koji nose ovaj sufiks samo jedna faza u transformaciji glagola u kategoriju imenica (Guilbert, 1971:XXXVI).

Oni imaju značenje *koji vrši glagolsku radnju*, a označavaju trajni kvalitet ili osobinu. I u ovoj grupi razlikuju se pridevi koji u osnovi imaju glagol koji postoji u francuskom jeziku, kao i oni čije su osnove preuzete iz latinskog jezika.

activateur ← *activer*

inhibiteur ← *inhiber*

hypertenseur ← *tendere* (lat.)

vasoconstricteur ← *constringere* (lat.)

Sufiks *-oire/-atoire*

Svega nekoliko primera iz korpusa nosi ovaj sufiks u značenju *koji vrši radnju glagola* (Popović, 2009:50). Ovi pridevi nastaju transformacijom relativne bazne rečenice. Glagol koji se nalazi u osnovi može da bude jasno uočljiv ili implicitan. U tom slučaju nastaje paralelno sa imenicom, nosiocem sufiksa –ion.

Cette mesure « transite » (sert de transition) → mesure transitoire

Cette glande « secrète » (sert à la sécrétion) → glande sécrétoire

Sufiksi -able/-ible/-uble³⁹

Ni ovi sufiksi nisu frekventni u korpusu. Ovako nastali pridevi smatraju se modalnim jer su u implicitnim baznim rečenicama čijim transformacijama nastaju sadržani glagoli *pouvoir* ili *devoir* (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:82). Stoga oni ukazuju na mogućnost, sposobnost, obavezu ili neophodnost, te nose značenja *koji može biti/koji može izvršiti radnju glagola* (Popović, 2009:46).

Kod svih zabeleženih primera u korpusu pridevi su nastali transformacijama prelaznih glagola, a subjekti baznih rečenica označavaju bilo živo bilo neživo.

Prva faza transformacija podrazumeva prelazak aktivne u pasivnu rečenicu.

On peut opérer ce patient. → Ce patient peut être opéré.

On peut injecter cette substance. → Cette substance peut être injectée.

U narednoj fazi dolazi do relativizacije pasivne rečenice koja uvek poprima oblik *N qui V*.

Ce patient est un N qui peut être opéré.

Cette substance est une N qui peut être injectée.

Prilikom konačnog prelaska glagola u kategoriju prideva vrši se brisanje relativne zamenice i kopule *être*.

un patient opérable

une substance injectable

Glagol koji se nalazi u osnovi prideva može da postoji u francuskom jeziku.

résorber → résorbable

désirer → désirable

³⁹ Gilber ovaj sufiks navodi kao –ble (Guilbert, 1971:XXXVII), a u zagradi daje njegove varijante, kod Diboia/Diboia-Šarlije (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:82,88) navode se samo sufiksi –able/-ible, dok Popović razdvaja tri sufiksa (Popović, 2009:46).

Neki pridevi u osnovi sadrže implicitan ili potencijalan glagol, ali zadržavaju iste osobine kao i pridevi nastali na osnovu postojećih glagola.

Ce changement peut être vu. → Ce changement est visible.

U ovu grupu svrstavaju se i pridevi koji predstavljaju pozajmljenice iz latinskog jezika, što bi trebalo da bude čest slučaj u jeziku struke. S obzirom na slabu frekventnost ovog sufiksa, u korpusu je zabeležen samo jedan ovakav primer. I u literaturi je potvrđeno da se u ovim slučajevima najčešće radi o sufiksu *-uble* (Guilbert, 1971:XXXVII).

soluble (fr. *dissoudre*, lat. *solvere*)

Pridevi nastali na ovaj način mogu da dobiju i odričnu formu. Ako se negacija odnosi isključivo na glagol, onda se ovakav oblik postiže dodatnom prefiksacijom pomoću *non-* ili *in-*. U korpusu su registrovani primeri *inopérable* i *indésirable*. Oni implicitno sadrže superlativno značenje (*absolument, complètement, définitivement*) (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:95).

Cette tumeur est un N qui ne peut être absolument opérée. →

une tumeur inopérable

Sufiks *-ent*

Pridevi koji nose ovaj sufiks takođe imaju osobine i prideva i glagola. Kao pridevi preuzimaju rod i broj imenice koju modifikuju, imaju atributivnu funkciju i mogu da budu nominalizovani, dok od glagola preuzimaju mogućnost dopuna.

U korpusu je mali broj ovako izvedenih prideva, te ovaj sufiks može da se smatra slabo frekventnim.

Veza ovih prideva sa glagolom ostvaruje se najčešće indirektno. Glagol u osnovi je pozajmljen iz latinskog jezika, što je potvrđeno i primerima iz korpusa.

déficient ← *deficere* (lat.)

permanent ← *permanere* (lat.)

Sufiks *-escent* se negde u literaturi navodi kao poseban sufiks, a negde kao specifična forma sufiksa *-ent* (Popović, 2009:47; Dubois/Dubois-Charlier, 1999:106). Bez obzira na to kako se tumači, on je inkohativan, značenja *koji počinje/je u toku/postaje/liči na*. Ovi pridevi su najčešće latinskih osnova i smatraju se uobičajenim za jezik struke (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:106). U korpusu su zabeležena dva ovakva primera.

effervescent ← *effervescere* (lat.)

quiescent ← *quiescere* (lat.)

Njima odgovaraju nominalne forme na –escence, od kojih je jedna zabeležena u korpusu.

quiescent → *quiescence*

V.2.2.1.2.2. Nominalne adjektivizacije

Ovaj postupak, koji podrazumeva transformacije imenica u prideve, u korpusu je najzastupljeniji vid izvođenja. Nominalne adjektivizacije javljaju se u dva tipa.

Kod prvog tipa nominalnih adjektivizacija implicitna bazna rečenica ima strukturu $SN_1 + avoir + SN_2$, gde SN_2 čini osnovu prideva.

La fille a la fortune.

Naredna faza transformacije je relativizacija osnovnog oblika rečenice.

La fille qui a la fortune.

Konačno, brisanjem glagola avoir i determinanta, te dodavanjem odgovarajućeg pridevskog sufiksa, završava se proces transformacije imenice u pridev.

la fille fortunée

U ovakvim slučajevima u baznoj rečenici ne postoji glagol kao, na primer, u postupku konverzije participa prošlog u pridev. Ako i postoji određena forma glagola, smatra se da je ona nastala na osnovu prideva (Guilbert, 1971:XXXIX).

accidenter ← *accidenté, e*

U korpusu su zabeleženi jedino primeri prideva nastali dodavanjem sufiksa –é(e).

La femme a la ménopause. → *La femme qui a la ménopause.* → *la femme ménopausée*

Oni imaju značenje *qui contient* ili *qui se rapporte à*.

sodé, ménopausée, amylacé, méningé, cutané, glucosé

Baze označavaju delove tela (*méningé*), supstance (*amylacé, sodé*) ili određeno fiziološko stanje (*ménopausée*). One mogu da budu učene (*cutané*) ili da postoje kao takve u francuskom jeziku (*glucosé*).

V.2.2.1.2.2.1. Relacioni pridevi

Kod drugog tipa nominalnih adjektivizacija javlja se rečenica u čijoj strukturi se ispred imenice koja čini osnovu prideva mogu naći različiti predlozi (*de, en, par ...*).

le discours du président

le rétrécissement de l'aorte

une infection par la bactérie

Prilikom transformacije strukture *N+Prép+N* dolazi do brisanja determinanta ispred druge imenice, kao i do dodavanja odgovarajućeg pridevskog sufiksa.

le discours du président → *le discours présidentiel*

le rétrécissement de l'aorte → *le rétrécissement aortique*

une infection par la bactérie → *une infection bactérienne*

Ova „podgrupa neatributivnih prideva“ (Monceaux, 1997:39) sve više okupira pažnju brojnih lingvista sa morfosintaksičkog i semantičkog stanovišta. Oni se u srpskom jeziku nazivaju *relacionim pridevima*, a u francuskom nose brojne nazive – od *adjectifs relationnels*, preko *adjectifs de relation*, *pseudo-adjectifs dénominaux* do *adjectifs dérivés sémantiques* (Daille, 1999; Monceaux, 1992; L'Homme, 2004; Mélis-Puchulu, 1991; Noailly, 1999).

Smatra se da su ovi pridevi ključni element za bilo koji jezik struke, kao i da su vrlo često prisutni u terminologijama romanskih jezika, a najbrojniji u francuskom jeziku medicine (Maniez, 2009a:117; L'Homme, 2004; Borillo, 2004:51-52). Ova teza nalazi svoju potvrdu u deskriptivnom karakteru naučnih disciplina koje pokriva oblast zdravstva što iziskuje čestu upotrebu prideva. Sa nešto iznad 80% oni u korpusu čine najbrojniju grupu prideva.

Sa morfosintaksičkog stanovišta najupadljivija karakteristika ovih prideva jeste morfološka sličnost sa imenicom iz koje su izvedeni (Carrière, 2008:7). Takođe, oni pokazuju određene osobenosti na osnovu kojih se mogu razlikovati od kvalifikativnih prideva (Monceaux, 1997; Daille, 1999). Oni se nikad ne mogu naći ispred imenice u funkciji epiteta.

**la fémorale artère*

Zatim, nemaju mogućnost upotrebe u funkciji atributa.

**Ce système est nerveux.*

Ako se prihvati da je ovakva konstrukcija i moguća, ponavljanje osnove iza glagola se podrazumeva (Carrière, 2006:17).

la balance énergétique - la balance qui est (une balance) énergétique

Relacioni pridevi ne mogu biti stepenovani ili kvantifikovani. Navodi se da su oni posebno inkompatibilni sa prilogom *très* (Maniez, 2009a:119).

**une infection très bactérienne*

**le globule très rouge*

U navedenim primerima, jasno je da bakterijska infekcija može da bude samo prisutna ili odsutna, a da za crveno krvno zrnce nije od značaja intenzitet boje. Ipak, mogu biti modifikovani priložima kao što su: *strictement, uniquement, surtout, essentiellement*.

une infection strictement bactérienne

Ne mogu biti nominalizovani pomoću glagola *avoir*, odnosno pridev ne može da bude zamenjen delom rečenice koja će sadržati glagol i imenicu izvedenu iz prideva jer neće nositi isto značenje (Levi, 1978 u: Hietbrink, 1985:47).

*le système nerveux ≠ *la nervosité du système*

Pored toga, ovi pridevi uglavnom ne mogu da budu nominalizovani ni prostim dodavanjem generičkog člana, a da se pritom ne podrazumeva i prisustvo imenice ispred njega. Tako npr. *l'hypertendu* podrazumeva kompleksnu leksičku jedinicu *le patient hypertendu*. Međutim, kod prideva dobijenih konverzijom ovo pravilo je manje primenljivo budući da isti oblik ispunjava funkciju i prideva i imenice.

le bêtabloquant naturel

l'activité bêtabloquante

Relacioni pridevi nastaju sufiksalsnom derivacijom. Kao najčešći sufiksi navode se *–aire, –al, –el, –ien, –ier, –ique* (Monceaux, 1997:39; Daille, 1999:106), mada se pored njih sreću i *–ace, –ain, –ard, –é, –esque, –eux, –in, –iaque, –iste, –ite, –ois, –ol, –ote* i *–u* (Melis-Puchulu u: Maniez 2009:34). U analiziranom korpusu zabeleženi su sufiksi (prema opadajućoj frekvenciji): *–ique, –aire, –al, –ien, –eux, –el, –é, –in*.

lipidique, prostatique, thoracique, myocardique, glucidique, plaquettaire, cellulaire, vasculaire, musculaire, tumoral, vertébral, abdominal, coronarien, endocrinien, médicamenteux, cancéreux, artériel, cutané, sanguin

Po nekoliko primera javlja se i sa osnovama *–if, –in* i *–oire* za koje su nađeni podaci da ne odgovaraju previše relacionim pridevima (Guyon, 1993 u: Daille, 1999:108).

digestif, utérin, opératoire

Analizom ovih prideva u okviru korpusa potvrđeni su navodi iz literature o najfrekventnijim sufiksima.

Najveći broj prideva u korpusu, njih oko 38%, nastalo je transformacijama pomoću sufiksa **–ique**⁴⁰ koji se i inače smatra veoma frekventnim (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:139). Njegovo značenje je *qui est/relève de gde de* može da označava različite odnose, o čemu će biti reči prilikom analize kompleksnih leksičkih jedinica u čiji sastav ulaze ovi pridevi.

anatomique, cétonique, insulinique, épidémique, microscopique, pharmacologique, apoptique, lupique, sérique, gastrique, hépatique, hydrique, néphrotique

Pridevi nastali dodavanjem sufiksa **–al(e)** imaju značenje *qui est relatif à/ qui se rapporte à/ qui concerne*. U TLFi u okviru članka o sufiksima **–al** i **–el** napominje se da je ovaj sufiks vrlo frekventan u jeziku zdravstvene struke. U korpusu je na drugom mestu po frekventnosti u okviru grupe relacionih, a na trećem od svih prideva sa oko 23%, odnosno 19%. Osnovama prideva označavaju se organi, delovi tela, organske supstance, bolesti ili njihovi uzročnici i vidovi ispoljavanja. Veći broj ovih osnova vodi poreklo iz latinskog jezika.

statural, obstétrical, anal, viral, duodénal, nasal, tumoral, humoral

Sufiks **–aire** uglavnom nosi značenje *qui est de la nature/la forme de N* gde je *N* konkretan naziv za organ ili hemijsku ili neku drugu supstancu. Smatra se karakterističnim za jezik zdravstvene struke (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:136). U korpusu je prisutan kod 15% prideva.

dentaire, salivaire, testiculaire, oculaire, axillaire, mammaire, médullaire

Pridevi koji nose sufiks **–ien(ne)** imaju značenje *qui est de/ se rapporte à*, a imenica pripada jeziku struke.

bactérien, crânien, œsophagien, aérien, coronarien

Dva primera iz korpusa izvedena su od vlastitih imenica: *mendélien* i *Hodgkinien*.

Smatra se da je sufiks **–el(le)** sve zastupljeniji u savremenom jeziku struke, posebno zbog činjenice da se najčešće dodaje na osnove iz francuskog jezika (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:137). Ipak, primeri zabeleženi u korpusu nisu brojni, pa ovo mišljenje, samim tim, nije bilo moguće potvrditi.

individuel, mortel, résiduel, superficiel, carentiel, artériel, fonctionnel, lésionnel, mictionnel, tensionnel, corporel

⁴⁰ Ovaj sufiks može da se javi u oblicima *–ique/–tique/–atique/–étique*.

Pridevi dobijeni pomoću sufiksa **–eux(euse)**, nose isto značenje kao i pridevi sa sufiksom **–aire**. Najčešće se sreće u terminologiji biologije ili hemije.

douloureux, veineux, angineux, graisseux, fibreux, cartilagineux, nerveux, adipeux

Ovaj sufiks, tj. njegov oblik **–ateux** smatra se karakterističnim za jezik zdravstva (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:135), što nije moglo da bude potvrđeno budući da se u korpusu ne javlja veliki broj ovakvih primera.

mésenchymateux, athéromateux, lymphomateux

Bez obzira na sufikse kojima su dobijeni, osnove relacionih prideva mogu biti:

- (a) samostalne, kada se jasno uočava od koje imenice je pridev izveden

allélique ← *allèle*

prostatique ← *prostate*

ionique ← *ion*

plaquettaire ← *plaquette*

ganglionnaire ← *ganglion*

alvéolaire ← *alvéole*

vaginal ← *vagin*

intestinal ← *intestin*

médicamenteux ← *médicament*

sanguin ← *sang*

- (b) nesamostalne forme, grčkog ili latinskog porekla, kod kojih nije upadljiva morfološka veza sa imenicom iz koje je izvedena

foie – *hépatique*

œil – *oculaire*

noyau – *nucléaire*

moelle osseuse – *médullaire*

poids – *pondéral*

nez – *nasal*

peau – *cutané*

cellule – *cytologique*

sein – *mammaire*

eau – *hydrique*

vaisseaux – vasculaire

aisselle – axillaire

cerveau – cérébral

côlon – colique

nouveau-né – néonatal

U nekim slučajevima mogu da se jave dva oblika prideva koja su izvedena od iste osnove (*musclé* i *musculaire*, npr.), ali koji nemaju isto značenje. Onda se najčešće događa da se upotreba jednog prideva ograničava na opšti, a drugog na jezik struke (Borillo, 2004:53).

Osnove relacionih prideva zabeleženih u okviru ove strukture ukazuju najčešće na delove tela i na sve organske strukture koje čine ljudski organizam.

plaquettaire, anal, cardiaque, herniaire, cérébral, médullaire, vertébral, cervical, méningé, maculaire, rénal, hypothalamique, veineux, osseux, coronarien, spinal, fémoral, myocardique, pulmonaire, thyroïdien, endothélial, mammaire, myocytaire, nucléaire

Pored toga osnovama se upućuje i na:

- različite supstance u organizmu

sanguin, hormonal, lymphatique, biliaire, lipidique, calcique, hydrique, urinaire, sodé, grassex, salin, glucidique, plasmique

- pojmove iz oblasti genetike

génétique, génique, phénotypique, génotypique, allélique, chromosomique

- oboljenja i poremećaje

cancéreux, néoplasique, ischémique, thrombotique, tumoral, métastatique, inflammatoire, diabétique, dépressif.

Sa semantičke tačke gledišta, osobina relacionih prideva da imaju vrednost imeničke dopune obezbeđuje im funkciju determinacije (Monceaux, 1997:40). Pod determinacijom se podrazumevaju svi determinacioni postupci (specifikacija, karakterizacija, definicija imenice koju dopunjuju) kojima se sužava značenje kompleksne leksičke jedinice (Rodríguez Pedreira, 1997:311). Iz ove funkcije proističe i njihova druga značajna osobenost da klasifikuju (Fradin, 2008; Bosredon, 1988; Rodríguez Pedreira, 1997). Naime, relacioni pridevi vrše potkategorizaciju realija označenih imenicom koju dopu-

njuju stvarajući grupe pojmova koje ulaze u binarne ili višestruke opozicije (Rodríguez Pedreira, 1997:313).

cancer prostatique/colorectal/rénal/digestif...

Gore navedeni pojmovi imaju sopstveni referencijalni potencijal na osnovu njima nadređenog pojma *cancer*. Zbog toga se relacioni pridevi ne mogu izostaviti bez promene značenja složene jedinice u čiji sastav ulaze (Bosredon, 1988:4).

O različitim značenjima i osobinama u okviru kompleksnih leksičkih jedinica u čiju strukturu ulaze ovi pridevi biće reči u odgovarajućem odeljku.

V.2.2.2. Prefiksalna derivacija

Prefiksalna derivacija je tvorbeni postupak kod kojeg dolazi do spajanja prefiksa i osnove reči. Prefiksi su morfemi koji zauzimaju poziciju ispred osnove ili nekog drugog prefiksa, a ovako dobijene izvedenice rezultat su transformacija implicitnih baznih rečenica. Na dubinskoj ravni javljaju se dve rečenice:

La librairie utilise des étiquettes; ces étiquettes sont contre le vol.

Le médecin a implanté une prothèse; cette prothèse est dans le corps.

Postupak transformacija započinje relativizacijom druge rečenice u odnosu na prvu i brisanjem njenog subjekta.

La librairie utilise des étiquettes qui sont contre le vol.

Le médecin a implanté une prothèse qui est dans le corps.

Potom se glagol *être*, zamenica *qui* i determinant iz druge rečenice brišu, a transformacija se završava dodavanjem odgovarajućeg prefiksa.

*La librairie utilise des étiquettes **antivol**.*

*Le médecin a implanté une **endoprothèse**.*

Sam prefiks dobijen je transformacijom priloga ili predloga koji u baznoj rečenici modifikuje glagol bazne rečenice. Zbog toga ovako dobijene reči mogu da iskažu raznovrsne odnose: prostorne (*antichambre*), vremenske (*préadolescence*), kvantifikativne (*hypertension*) i slično.

Ako se prefiksacija uporedi sa sufiksacijom, razliku ova dva tvorbeni postupka ne čini samo odgovarajuća pozicija afiksa. Prefiksacija u najvećem broju slučajeva, za raz-

liku od sufiksacije, ne dovodi do promene kategorije reči⁴¹. Dakle, ovakva izvedenica se u odnosu na svoju bazu ne razlikuje prema kategoriji, već prema drugačijem semantičkom sadržaju koji rezultira iz odnosa sastavnih delova izvedenice uspostavljenog tokom procesa transformacije implicitnih baznih rečenica. Zbog toga isti prefiks može stajati ispred različitih vrsta reči.

anticorps (N); ***anti-inflammatoire*** (Adj)

incertitude (N); ***inoublisable*** (Adj); ***inactiver*** (V)

Ipak, uočava se da se zbog svojih sintaksičkih i semantičkih svojstava neki prefiksi češće javljaju uz posebne vrste reči (Popović, 2009: 54). Na primer, prefiks *in-* najčešće stoji uz prideve.

indifférent, inoublisable, inaccessible, inconciliable, in formulable, inséductible

Sve navedene osobine prefiksarne derivacije mogu se lako primeniti na situacije kada se na bazu dodaje prefiks koji je vezani morfem (*anti-*, *hyper-*, *pro-*, *trans-*, i sl.). Međutim, spajanje baze i prefiksa koji je slobodni morfem (*avant-*, *contre-*, *sur-*, i sl.) u literaturi izaziva brojne, još uvek definitivno nerešene polemike. Naime, postavlja se pitanje da li su ovakve formacije rezultat prefiksacije ili kompozicije. Pošto je reč o spajanju dve samostalne morfeme (što je osnovno obeležje kompozicije), ovakve formacije ispunjavaju formalne uslove da budu svrstane u grupu složenica. Međutim, sintaksički gledano, struktura implicitnih baznih rečenica na dubinskoj ravni jezika različit je za ova dva tvorbeno procesa. Tako se prefiks, za razliku od elemenata koji ulaze u proces kompozicije, nikada u baznoj rečenici ne javlja kao deo predikativnog odnosa (tj. u funkciji subjekta ili predikata), već isključivo uzima oblik priloga ili predloga (Gulibert, 1975:217). Zbog toga se on smatra „relacionim elementom, operatorom unutar predikata koji u semantičkom i sintaksičkom sadejstvu sa bazom formira novu reč“ (Popović, 2008: 213).

Prihvatajući ovu argumentaciju, u grupu reči nastalih prefiksacijom uvrstili smo sve one koje su dobijene dodavanjem prefiksa, bilo da su oni nesamostalne ili samostalne morfeme.

Motivisanost prefiksa može se sagledavati iz sinhronijske ili dijahronijske perspektive. Neki prefiksi su motivisani samo na dijahronijskoj ravni. U drugim slučajevima,

⁴¹ U savremenom francuskom jeziku, dodavanje nekih prefiksa (kao što su *anti-* ili *inter-*) dovodi do promene kategorije baze. O ovom fenomenu biće više reči u odgovarajućim poglavljima u nastavku rada.

prefiksna derivacija motivisana je sa sinhronijskog stanovišta, odnosno, značenje prefiksa je jasno uočljivo u njegovom odnosu sa bazom u nizovima izvedenica koje oni formiraju.

U savremenom francuskom jeziku prefiksi mogu da budu *produktivni* (*anti-*, *sur-*, *hyper-*, *pro-*, *dé-*), *poluproduktivni* (*a-/ad-*) ili *neproduktivni* (*ab-*). Produktivni prefiksi su u stalnoj upotrebi prilikom nastajanja novih reči: *anticellulite*, *hyperinflation*, *surconsommation* i dr. Poluproduktivne prefikse savremeni govornik ne uočava kao takve, ali se ponekad dogodi da dođe do njihove ponovne motivacije i njihovo značenje u odnosu na osnovu može da se utvrdi. Tako je, na primer, prefiks *a-/ad-* ušao u sastav reči kao što su: *atterrir*, *alunir*, *amerrir*. Neproduktivni prefiksi više ne učestvuju u tvorbi novih reči, a njihova analiza vrši se iz dijahronijske perspektive.

Značenjski gledano, i kod prefiksa se javljaju sinonimija, homonimija i polisemija. Više različitih prefiksa može da nosi isto značenje. Tako se prefiksi *hypo-*, *sous-* i *sub-* (*hypoglycémie*, *sous-estimer*, *subliminal*), ili *a-*, *in-* i *non-* (*arythmie*, *indésirable*, *non-chirurgical*) smatraju sinonimnim pošto svi izražavaju inferiornost, odnosno negaciju. Homonimni su prefiksi *ex-* u značenju *izvan*, *iz* (*exhumer*) i *ex-* u značenju *bivši* (*ex-mari*). Neki prefiksi mogu imati različite, ali ipak bliske značenjske vrednosti. Prefiks *sur-* izražava superiornost, bilo da označava prostor (*surréal*) ili intenzitet (*suralimentation*).

Reči nastale prefiksacijom predstavljaju oko 6,5% korpusa. Zabeleženo je javljanje velikog broja prefiksa⁴² koji pokazuju različitu produktivnost. U okviru termina dobijenih prefiksacijom, najbrojnija je grupa kojom se izražavaju prostorni odnosi (oko 32%), potom intenzitet (24%), zatim negacija (oko 13%) i prefiks *anti-* (oko 11%). Svi preostali prefiksi čine oko 20% ove grupe, pa se zato može smatrati da nisu produktivni.

Uočena je nedoslednost u pravopisnim oblicima nekih termina. Većina njih piše se spojeno, dok se neki pišu bilo spojeno bilo pomoću crtice. Ovaj nalaz potvrđuje tezu da je upotreba crtice u pisanju izvedenica ili složenica u savremenom francuskom jeziku neujednačena (Popović, 2009:53). Navedeni su neki primeri kod kojih su moguće obe pravopisne varijante.

anti(-)oxydant, anti(-)angiogénique, pro(-)angiogénique

⁴² *a-*, *anti-*, *anté-*, *co-*, *contre-*, *dé-*, *demi-*, *dys-*, *é-*, *endo-*, *épi-*, *extra-*, *ex-*, *exo-*, *hémi-*, *hyper-*, *hypo-*, *in-*, *inter-*, *intra-*, *non-*, *para-*, *péri-*, *post-*, *pré-*, *pro-*, *re-*, *rétro-*, *sur-*, *sous-*, *supra-*, *trans-*

V.2.2.2.1. Prefiksi kojima se izražavaju prostorni odnosi

Prefiksi endo-/intra- i exo-/extra-

Ovde je reč o antonimnim prefiksima grčkog i latinskog porekla sa značenjem *unutar* (*à l'intérieur de*) odnosno *izvan* (*à l'extérieur de*). Svi prefiksi učestvuju u izvođenju imenica i prideva u naučnom diskursu.

Prefiksi *endo-* i *exo-* služe za izvođenje imenica i prideva. U korpusu je zabeležen najveći broj prideva izvedenih pomoću prefiksa *endo-* čije su osnove uglavnom pridevi izvedeni od imenica.

endocervical, endorectal, endocoronaire, endo-cavitaire

Kod imenica ovog tipa osnove su, osim kod jednog primera (*endoprothèse*), učene.

endoscopie, endomètre, endoscope

U nekim slučajevima radi se o pozajmljenicama iz grčkog jezika kada se zbog opozicije termina, tipa *endorphine* – *exorphine*, može govoriti o delimičnoj motivaciji ovih prefiksa. Iako je u korpusu zastupljen veći broj primera sa prefiksom *endo-* utvrđeno je da gotovo svima njima u terminologiji zdravstvene struke odgovara paralelni termin sa prefiksom *exo-*.

endoderme – exoderme

endoprothèse – exoprothèse

Prefiksima *intra-* i *extra-* izvode se pridevi, što je i potvrđeno svim primerima iz korpusa. Ovi pridevi dobijeni su istovremenim dodavanjem prefiksa i pridevskog sufiksa.

intra-abdominal, intraveineux, intramusculaire, intracrânien, intra-cérébral, extracellulaire, extra-corporel, extrahématologique

Osnova može da bude i složen pridev: *intracérébroventriculaire*.

Veća frekventnost prefiksa *endo-* i *intra-* može da se objasni činjenicom da se ispitivanja, pregledi ili istraživanja u ovoj oblasti delatnosti češće odnose na unutrašnjost organizma.

Prefiksi épi-/sur-/supra- i sous-

Prefiks *épi-*, prostornog značenja *na, iznad* (*au-dessus de*), javlja se u strukturi učениh reči, bilo da su pozajmljene iz grčkog, bilo da su formirane u naučnom diskursu. U korpusu je prisutan mali broj ovakvih primera.

épiderme, épiblaste, épimutation, épinéphrine

Ovom prefiksu odgovaraju francuski prefiks *sur-* i latinski prefiks *supra-*, takođe prostornog značenja. U korpusu su registrovana samo tri primera :

surrénales (glandes au-dessus des reins), surénalien i supraventriculaire (au-dessus des ventricules).

Prefiks *sur-* smatra se vrlo produktivnim u opštem francuskom jeziku (*survêtement, surmonter*).

Prefiks *sous-* nosi značenje *ispod (au-dessous de)* i pomoću njega se izvode imenice i pridevi kako u opštem, tako i u jeziku struke. U savremenom francuskom jeziku je vrlo produktivan u ovom značenju za izvođenje imenica (Guilbert, 1971:XLIX): *sous-sol, sous-vêtement, sous-bois, sous-couche*. U korpusu se javlja nekoliko primera i to samo jedna imenica (*sous-épicarde*) i nekoliko prideva (*sous-clavier, sous-cutané, sous-épithélial*). Osnove prideva su uvek imenice koje označavaju deo tela.

Prefiks *inter-*

Prefiks *inter-* ima značenje *između, među (entre)* i učestvuje u izvođenju prideva i imenica. Pridevi se najčešće izvode dodavanjem prefiksa i pridevskog sufiksa na nominalnu osnovu koja može da bude bilo iz opšteg francuskog jezika, bilo učena. U korpusu je zabeležen mali broj ovakvih primera.

interosseux, intercostal, intergénique

U savremenom francuskom jeziku prefiks *inter-* može da uslovi promenu kategorije baze. Naime, u terminologiji sporta i administrativnom jeziku ovaj prefiks se često dodaje na imenice, a izvedenica pripada kategoriji prideva (TLFi).

rencontre interclubs

prêt interbibliothèques

train intervilles

Ovakvi primeri nisu zabeleženi u korpusu.

Neke imenice koje se javljaju u korpusu imaju formu koja podseća na izvedenice sa ovim prefiksom, ali se zapravo radi o pozajmljenicama iz engleskog jezika.

interface, interférence

Prefiks péri-

Prefiks *péri-* nosi značenje *oko (autour de)* i učestvuje u izvođenju imenica i prideva najčešće iz domena zdravstvene struke (medicine, anatomije, botanike, patologije, histologije i dr.). Smatra se da je u savremenom francuskom jeziku ovaj prefiks nemotivisan, a da su ove reči uglavnom pozajmljenice iz grčkog jezika (Guilbert, 1971:XLIX). U korpusu je zabeležen mali broj primera (svega 6), od kojih su dva ipak izvedena u savremenom francuskom jeziku: *périnatal* i *péritumoral*.

Prefiks trans-

Ovaj prefiks znači *preko, kroz (à travers)*. Pomoću njega se izводе pridevi i to istovremenim dodavanjem prefiksa i pridevskog sufiksa. Javlja se često u terminologiji geografije (*transcontinental, transalpin, transatlantique*), ali i u jeziku zdravstvene struke. U korpusu je vrlo malo zastupljen. Osnove koje su zabeležene označavaju delove tela.

transmembranaire, trans-oesophagien, trans-thoracique

Prefiks para-

Ovaj prefiks može da bude nosilac različitih značenja: blizine u prostoru (*parathyroïde*), sličnosti ili bliskosti⁴³ (*paraleucémie*), ili zaštite (*parapluie, parachute*). Ovo poslednje značenje ne javlja se u oblasti zdravstvene struke jer ga je preuzeo prefiks *anti-*. Prema literaturnim podacima, *para-* se javlja najčešće u pozajmljenicama iz grčkog jezika u kojima je izgubio motivaciju u odnosu na bazu (Guilbert, 1971:XLIX). Neke od tih pozajmljenica uticale su ipak na ponovnu motivaciju ovog prefiksa koji se danas uključuje u izvođenje novih reči.

Svega nekoliko primera u korpusu nosi ovaj prefiks u značenju *pored (à côté de)*, od kojih su neki pozajmljenice iz grčkog (*paraplégique, paracrine*), a neki izvedenice u savremenom francuskom jeziku (*parasympathique, paraventriculaire*).

Prefiksi anté- i rétro-

Prema dva zabeležena primera u korpusu oba ova prefiksa javljaju se sa prostornim značenjem i to *napred (devant)* odnosno *nazad (derrière)*.

antéflexion

rétrosternal

⁴³ Tada u opštem francuskom jeziku može da dobije i pejorativnu konotaciju (npr. *paralittérature*).

U korpusu se javlja još jedan primer sa prefiksom *anté-*, ali sa vremenskim značenjem ono što prethodi (*ce qui précède*): *anténatal*.

2.2.2.2. Prefiksi kojima se izražava intenzitet

Prefiksi *hyper-/sur-/supra-* i *hypo-*

Ovi prefiksi spadaju u produktivnije u savremenom francuskom jeziku (Guilbert, 1971:L). Mahom služe za izvođenje imenica i prideva, a prema baznim rečenicama:

- (a) za imenice: N_2 qui est au-dessus/au-dessous de N_1 , gde je N_1 baza izvedenice
la tension qui est au-dessus/au-dessous de la tension (normale) → l'hypertension/l'hypotension
- (b) za prideve: *au plus haut degré/trop+Adj*
trop gras → hypergras

Prefiks *sur-* učestvuje i u izvođenju glagola, što čini jednu od osnovnih razlika sa prefiksom *hyper-* koji ne poseduje to svojstvo.

surarmer, surcharger, surchauffer, surestimer, surexciter, surpayer

Svim prefiksima se iskazuje određeni intenzitet/stepen. Osnovaa ovako nastalih termina smatra se osnovnim stepenom neke pojave (predstavlja neku vrstu pozitivu). Dodavanjem prefiksa *hyper-* (*sur-/supra-*) izražava se viši, a prefiksa *hypo-* niži stepen ispoljavanja te iste pojave. Baze mogu da budu učene ili iz opšteg francuskog jezika. U ovome se sastoji i druga razlika prefiksa *hyper-* i *sur-*. Iako imaju isto značenje, prefiks *sur-* dodaje se na baze iz opšteg francuskog jezika, dok je prefiks *hyper-* češće vezan za učene osnove (Amiot, 2011:32), mada se u korpusu sreću i drugačiji primeri.

hypertrophie, hypercortisolisme, hyperlaxité, hyperplasie
surcharge, surarmement, surexcité, surdoué

U terminologiji medicinskih nauka dodavanje ovih prefiksa ukazuje ne samo na stepen izraženosti, već govori i o poremećaju nekog uobičajenog stanja. Tako, na primer, termin *glycémie* označava količinu šećera u krvi, dok se pod terminima *hyperglycémie* odnosno *hypoglycémie* podrazumevaju patološko povećanje, odnosno smanjenje te količine. S tim u skladu, prefiksima *hyper-* (*sur-/supra-*) ukazuje se na povećanje, preveliku količinu, porast, a prefiksom *hypo-* na nedovoljnost, smanjenje, pad ili nedostatak.

Upotreba ovih prefiksa u zdravstvenoj struci raširila se usled razvoja metoda za određivanje koncentracija supstanci u biološkom materijalu (Ghazi, 1985:130). Ovaj navod potvrđen je velikim brojem primera iz korpusa koji upravo označavaju (povišenu ili sniženu) količinu neke supstance u krvi.

hypercalcémie, hyperkaliémie, hyperlipidémie, hypercholestérolémie

Baze ovih termina uglavnom su učene, a mogu da budu i učene složenice.

hyperglycémie, hypocholestérolémiant, hypokinésie, hypotrophie, hyperinsulinémie

Ipak, mogu se izdvojiti primeri koji kao bazu imaju reč iz francuskog jezika.

hypersensibilité, hypersécrétion, hypotension, hypoventilation

U samom korpusu brojniji su primeri izvedeni pomoću prefiksa *hyper-*, zatim sledi prefiks *hypo-*. Nekoliko primera izvedeno je pomoću prefiksa *sur-* sa značenjem preteranosti, velike izraženosti (*au-dessus de la normale, trop*).

alimentation qui est au-dessus de la normale → suralimentation

Svi ovi primeri su imenice koje najčešće izražavaju proces, a baze su iz opšteg francuskog jezika.

sur-expression, surcharge, surnutrition, suralimentation

Jedan primer dobijen je izvođenjem pomoću prefiksa *supra-* sa istim značenjem: *supraphysiologique*.

U okviru ove grupe zabeleženi su i glagoli *hypertrophier, surcharger, surexprimer*.

Upotrebom prefiksa *hyper-* i *hypo-* vrlo često nastaju paradigme *hyper+osnovni pojam – osnovni pojam – hypo+osnovni pojam*, ali je, nažalost, njihov broj u korpusu nevelik.

hypertension – tension – hypotension

hypercholestérolémie – cholestérolémie – hypocholestérolémie

hypercoagulabilité – coagulabilité – hypocoagulabilité

V.2.2.2.3. Prefiksi kojima se izražava negacija

Specifičnost ove grupe prefiksa sastoji se u tome da se u njihovoj osnovi ne nalaze prilozi ili priloški izrazi, već gramatički elementi kojima se označava negacija. Pomoću negativnih prefiksa odriče se samo neki rečenični konstituent. Bazna rečenica u osnovi ovakvog izvođenja jeste *N₂ qui n'est pas N₁*, gde *N₁* predstavlja bazu izvedenice.

proportion qui n'est pas proportion → disproportion

état qui n'est pas normal → état anormal

U korpusu su zabeleženi primeri sa sufiksima *in-*, *a-*, *dé-*⁴⁴ i *non-*.

Prefiks **in-** važi za najproduktivniji negativni prefiks za izvođenje prideva u savremenom francuskom jeziku (Apothélos, 2003:36). U okviru ove grupe, prefiks *in-* najčešće se kombinuje sa pridevima na *-ble* ili sa participima u funkciji prideva (Anscombe, 1994:299). U zavisnosti od forme prideva i bazna rečenica može da ima različite oblike. U slučaju kada se prilikom transformacija dodaju i prefiks i pridevski sufiks, bazna rečenica ima oblik *qui ne peut être N₁*, gde *N₁* predstavlja bazu izvedenice.

Cet effet ne peut être désiré. → Cet effet est effet qui ne peut être désiré. → effet indésirable

Ovako su nastali i primeri *inopérable, irréversible i inactif*.

U slučaju kada je baza particip prošli, transformacije su ograničene samo na dodavanje prefiksa, jer je sam particip već preuzeo funkciju prideva. Tada bazna rečenica ima oblik *N₂ qui n'est pas N₁*.

Ce gène n'est pas activé. → Ce gène qui n'est pas activé. → gène inactivé

U korpusu su zabeleženi još i primeri *indifférencié i insaturé*.

Prefiks **a-** služi najčešće za izvođenje imenica i prideva koje uglavnom pripadaju jeziku struke (Guilbert, 1971:LIII). Specifičnost ovog prefiksa je u tome što se iz sinhronijske perspektive čak i kod pozajmljenica iz grčkog ili latinskog jezika prepoznaje njegovo odrično značenje. U zdravstvenoj struci njime se negiraju funkcija ili stanje, koji mogu da budu različito gradirani, od delimičnog (*atrophie*) do potpunog (*aménorrhée*). U okviru korpusa sve zabeležene imenice su ili pozajmljene ili formirane pomoću elemenata iz grčkog (češće) ili latinskog jezika.

amyotrophie, asthénie, anorexie

Što se prideva tiče, neki su izvedeni iz pozajmljenih imenica (*amyotrohique*), dok su drugi formirani na osnovu baza iz opšteg francuskog jezika (*asymptomatique, anormal*).

Prefiks **dé-** učestvuje u izvođenju imenica (i glagola) kojima se iskazuju negacija, udaljavanje, odvajanje ili prestanak (Popović, 2009:60).

désaccord, décolorer, débrancher

⁴⁴ Njihovi alomorfni oblici su *an-*; *im-/il-/ir-* i *dés-/de-/des-*.

U rečniku zdravstva ovaj prefiks upućuje na promenu nekog stanja u organizmu koja može da bude bilo pozitivna (*désensibilisation*) bilo negativna (*décompensation*). Njime se, takođe označava prestanak nekog stanja ili poništavanje dejstva neke radnje.

déshydratation, désordre, dénutrition

Baza ovih termina najčešće je imenička i u savremenom francuskom jeziku funkcioniše kao samostalna morfema.

charge – décharge

méthylation – déméthylation

pigmentation – dépigmentation

Svi primeri u korpusu su imenice, a njihove baze uglavnom pripadaju opštoj leksici savremenog francuskog jezika (npr. *charge, compensation, règlement*), dok ovako dobijene imenice pripadaju jeziku struke (*décharge, décompensation, dérèglement*).

Prefiks **non-** pominje se kao prefiks izbora za negaciju imenica u savremenom francuskom jeziku (Guilbert, 1971:LIII). Ipak, svi, ali malobrojni primeri iz korpusa su pridevi dobijeni adjektivizacijom imenica ili glagola.

non chirurgical, non syndromique, non-immunodéprimé

V.2.2.2.4. Prefiksi *anti-/contre-* i *pro-*

Prefiks **anti-** nosi značenje *protiv (contre)* i koristi se za izvođenje prideva i imenica kako u opštem, tako i u jeziku struke. U skladu sa njegovim značenjem, bazna rečenica ima oblik N_2 qui est contre N_1 , gde N_1 predstavlja osnovu za izvođenje.

Cette lutte est contre l'alcoolisme. → lutte contre l'alcoolisme → antialcoolisme

Ce médicament est contre le diabète. → médicament contre le diabète → médicament antidiabétique

Imenice nastaju spajanjem prefiksa i imeničke osnove koja može da bude prosta reč (*antigène, anticorps, anticyclone*), izvedenica (*anticolonialisme*) ili složenica (*anti-angiogénèse*).

Pridevi zabeleženi u korpusu najčešće se izvide istovremenim dodavanjem prefiksa i pridevskog sufiksa. Najveći broj primera nosilac je pridevskog sufiksa *-ique* mada se uočavaju i drugi sufiksi.

antidiabétique, antimitotique, antigénique, antithrombotique, antiviral, antimicrobien, antituberculeux, antiprolifératif, anticancéreux

Uočen je i jedan primer kod kojeg je osnova pridev koji već izveden prefiksacijom: *antihypertenseur*.

Međutim, uobičajen način izvođenja prideva se u savremenom francuskom jeziku sve češće zamenjuje dodavanjem prefiksa *anti-* na imeničku osnovu, čime se dobija uglavnom nepromenljiv pridev (GR, 2005).

des produits antirouille, des montres antichoc, des médicaments antifatigue

Ovakav vid izvođenja dokazuje tvrdnju da prefiksacija u nekim slučajevima može da dovede do promene kategorije reči. U korpusu se javlja samo jedan ovakav primer: *anticholestérol*.

Veći broj imenica iz korpusa zapravo predstavlja oblike koji su dobijeni konverzijom prideva u imenicu. U osnovi svih ovih imenica zapravo se nalaze kompleksne leksičke jedinice kod kojih je imenički element izostavljen bez uticaja na značenje, a pridev je preuzeo značenje čitave kompleksne leksičke jedinice.

un anticoagulant ← un médicament anticoagulant ← un médicament qui est contre la coagulation ← Ce médicament est contre la coagulation.

Takvi su i primeri *antiagrégant, antidépresseur, antidiabétique, antihypertenseur, anti-inflammatoire, antioxydants, antipaludéen*. Ovaj fenomen javlja se i u opštem jeziku.

un antiride ← un produit antiride ← un produit contre les rides ← Ce produit est contre les rides.

Uzrok ove pojave može se naći u principu jezičke ekonomije.

Najveći broj termina iz korpusa zastupljen je i svojim nemarkiranim oblikom:

antigène – gène

antioxydant – oxydant

anti(-)angiogénique – angiogénique.

Izuzetak čine *antibiotique, antalgique* i *antidote*. Kod primera *antidote* utvrđeno je postojanje sinonima izvedenog pomoću prefiksa **contre-** (sinonimni oblik za prefiks *anti-*) i imenice *poison* što je konačno dalo termin *contrepoison*. U korpusu se javlja samo još jedan primer sa prefiksom *contre-*: *contre-indiqué*. Ovaj oblik predstavlja pridevski upotrebljen particip prošli odgovarajućeg glagola *contre-indiquer*, što odgovara

tumačenju da ovaj prefiks prevashodno služi za izvođenje glagola (Guilbert, 1971:XLVII).

Svi primeri iz korpusa pripadaju oblasti farmakologije i imunologije. Oni označavaju bilo supstance koje neutrališu/inhibiraju/sprečavaju određene bolesti, bilo reakcije organizma na štetne uticaje. U literaturi se sreće podatak da je razvoj ovih disciplina uslovio povećanu produktivnost prefiksa *anti-* u oblasti zdravstva (Ghazi, 1985:137). Budući da je on sam zastupljen sa oko 11% u okviru reči izvedenih prefiksacijom, svrstan je u frekventnije prefikse čime je teza o njegovoj povećanoj produktivnosti potvrđena.

Prefiks *pro-* sa značenjem *koji je za, koji podržava* (*pour, en faveur de*), suprotan je prefiksu *anti-*. Smatra se produktivnim u francuskom jeziku i najčešće označava naklonost prema nekoj grupi: *profrançais, prosocialiste, pro-européen*. U korpusu se javljaju samo tri ovakva primera : *pro-angiogénique, progestatif* i *pro-inflammatoire*.

V.2.2.2.5. Prefiksi kojima se izražavaju vremenski odnosi

Prefiksi *pré-* i *post-*

Od brojnih prefiksa kojima se mogu izražavati vremenski odnosi, u korpusu su zastupljena dva antonimna: *pré-* i *post-*. Pomoću njih se izvode imenice i pridevi kojima se označava nešto što u vremenu prethodi ili sledi, a prema baznoj rečenici strukture N_2 *qui est avant/après N₁*. N_1 predstavlja bazu, dok N_2 može da bude reč ista kao N_1 , ili da se od nje razlikuje.

l'athérome qui est avant l'athérome → le pré-athérome

la période qui est après la naissance → la période postnatale

Osnove ovih izvedenica mogu da budu učene ili iz opšteg francuskog jezika.

postprandial, préconceptionnel, préadolescence, postopératoire

Ovi termini u korpusu uglavnom predstavljaju prideve, a brojniji su oni izvedeni pomoću prefiksa *pré-*.

V.2.2.2.6. Prefiks *dys-*

Za ovaj prefiks se smatra da učestvuje u izvođenju reči u jeziku struke, i to prevashodno zdravstva (Ghazi, 1985:135; TLFi, članak *dys-*). Njime se iskazuju teškoća ili

problem u funkcionisanju organa⁴⁵ ili se ukazuje na postojanje neke anomalije. Ovako izvedeni termini najčešće pripadaju kategoriji imenica. Njihove baze mogu da budu učene ili preuzete iz francuskog jezika.

dystrophie, dyspnée, dystocie, dysovulation

Malobrojni pridevi zabeleženi u ovoj grupi izvedeni su od postojećih imenica.

dysimmune, dysplasique

V.2.2.2.7. Prefiks *re-*⁴⁶

Ovaj prefiks služi prevashodno za izvođenje glagola, ali i imenica sa glagolskom osnovom ili glagolskih prideva. Ova grupa izvedenica u korpusu nije brojna (svega 4%).

Najčešće značenje koje se pripisuje ovom prefiksu jeste ponavljanje neke radnje, što je zabeleženo kod svega nekoliko primera u korpusu.

réabsorption, remodelage, recombinant

Ostali primeri ukazuju na radnju ili rezultat radnje koji imaju za cilj povratak u prethodno stanje, odnosno uspostavljanje ugroženih funkcija organizma. U okviru ovog značenja zabeležen je jedan glagol (*revasculariser*), dok su ostali primeri imenice.

réanimation, reperméabilisation, revascularisation

Pored navedenih prefiksa, zabeleženi su još i: *é-* (*énucléé*), *co-* (*co-infection*), *hémi-* (*hémicorporel*), *demi-* (*demi-vie*), *ex-* (*excroissance*), *per-* (*percutané*). Pošto su zastupljeni svega sa po jednim primerom, nisu smatrani relevantnim za analizu korpusa.

V.2.2.3. Neafiksna derivacija

U ovaj tip tvorbe reči svrstane su one leksičke jedinice koje su nastale konverzijom ili nekim vidom skraćivanja reči.

V.2.2.3.1. Konverzija

Konverzija (*conversion*) je jedan od vidova neafiksne derivacije koji označava postupak u kojem dolazi do promene kategorije reči bez ikakvih formalnih modifikacija.

⁴⁵ O ovome svedoči i samo postojanje termina *dysfonction(nement)*.

⁴⁶ Alomorfni oblici su *ré-* i *r-*.

Ovaj vid tvorbe imenovan je na mnogo različitih načina, kao da je svaki autor baveći se istraživanjem ovog fenomena odbacivao prethodno ime kao neadekvatno dajući mu novo koje je smatrao prikladnijim (Sabayrolles, 2007:98). Iako se u literaturi nailazi na nazive *dérivation incomplète/à morphème zéro*, *transfert (de classe)*, *hypostase*, *trans-catégorisation*, *translation*, *transposition*, *glissement de catégorie*, *altération de la fonction d'un mot*, *changement de catégorie grammaticale*, *recatégorisation*, danas je najčešće u upotrebi termin *conversion*. U literaturnim podacima starijeg datuma čest naziv je *dérivation impropre* na osnovu čega se vidi da su lingvisti prihvatili da se u ovim slučajevima radi o derivacionom postupku, budući da dolazi do promene kategorije reči. Međutim, smatrali su, takođe, da ovakav vid tvorbe nije uobičajen za morfologiju francuskog jezika, jer se očekivalo da u svakom morfološkom postupku učestvuju afiksi (Kerleroux, 1996:66). Ovaj termin odbačen je zbog svoje negativne konotacije.

Što se tiče tipova konverzije, najčešće se nalaze podaci da

- (a) u kategoriju imenica mogu da pređu glagoli, pridevi prilozi, predlozi, zamenice ili veznici;
- (b) u kategoriju prideva prelaze glagoli, imenice ili prilozi;
- (c) u kategoriju priloga prelaze pridevi i predlozi, a da
- (d) kategoriju predloga daju glagoli.

Neki autori ovaj postupak ograničavaju na prelazak glagola ili prideva u imenice, imenica ili prideva u glagole i imenica u prideve (Kerleroux, 1999:93). Do ovakvih neslaganja dolazi usled različitog pristupa tumačenju ovog fenomena – dijahronijskom ili sinhronijskom. Ako se konverzija sagledava kroz prizmu dijahronije (što nije pristup koji je primenjen u radu), otvaraju se brojnije mogućnosti. Na sinhronijskoj ravni funkcionišu samo neki tipovi konverzije (Grammaire Larousse, 1964:55). Ipak, najuvreženije je mišljenje da je najčešći mehanizam konverzije nominalizacija, jer je najjednostavnije da se neka vrsta reči prevede u kategoriju imenice samo dodavanjem člana (Kocourek, 1991:107). Na ovaj način dolazi isključivo do gramatičke konverzije, bez promene značenja.

déjeuner → *le déjeuner*

mis,e (mettre) → *la mise*

faux → *le faux*

bien → *le bien*

Analizom korpusa utvrđeno je da konverzija nije produktivna, jer joj pripada samo 1,5% u okviru svih tvorbenih postupaka. Nalazi o najčešćem mehanizmu konverzije u korpusu ne slažu se sa literaturnim podacima. Naime, u korpusu je zabeležen najveći broj primera konverzije glagolskih oblika – participa prošlog ili sadašnjeg – u kategoriju prideva. U ovim slučajevima izvršena je samo gramatička konverzija.

une réaction croisée
le diabète sucré
la solution saturée
le cholestérol estérifié
le gène muté
la thérapie ciblée
la pupille dilatée
le vaisseau occlus
une infection persistante
le sang circulant
l'effet dose-dépendant
le rayonnement ionisant
le pouvoir sucrant

Ovo je, može da se pretpostavi, produktivan vid konverzije jer „još su antički gramatičari uočili dvostruku prirodu ovog neličnog glagolskog oblika⁴⁷, a sam dodeljen naziv označava deljenje svojstava imenice, prideva i glagola“ (Samardžić, 2009:86).

Manji je broj primera konverzije participa prošlog u kategoriju imenice.

une mise, une prise, une atteinte, une saillie, un extrait, un comprimé, un composé, un joint

U korpusu se javlja još jedan vid konverzije koji se naziva *elipsa*. Ovakva situacija je zabeležena kod kompleksnih leksičkih jedinica kod kojih je moguće izostaviti neki element, posebno u jasno određenim kontekstima, a da se pritom ne naruši njihovo značenje. Na ovaj način se najčešće dobijaju imenice i to od prideva koji preuzimaju značenje cele kompleksne leksičke jedinice. Ovakav postupak prisutan je i u opštem jeziku.

un (téléphone) portable
une (voiture) automobile

⁴⁷ Ovde se misli na particip prošli i sadašnji.

Elipsom se u najvećem broju primera iz korpusa dobijaju termini od kompleksnih leksičkih jedinica u kojima su bile sadržane imenice *médicament* i *patient*.

un (médicament) générique, anti-inflammatoire, antihypertenseur, vasoconstricteur

un (patient) greffé, hypertendu, diabétique, séropositif

Nekada se mogu izostaviti i nazivi za deo tela ili supstancu.

des (glandes) surrénales

une (hormone) stéroïde

V.2.2.3.2. Redukovane leksičke jedinice

U grupu redukovanih leksičkih jedinica svrstavaju se skraćenice, simboli, sigle i akronimi. U radu se predlaže ovaj objedinjeni naziv sa željom i u pokušaju da se razreši potencijalna dvosmislenost termina *skraćenica* koji je u upotrebi za jednu od podgrupa ovih leksičkih jedinica. Zbog toga je prvo neophodno definisati svaku od ovih podgrupa.

Skraćenice (abréviations, abréviations ad hoc, abrégements) predstavljaju oblike kod kojih je došlo do brisanja slova u reči (pri čemu se zadržava makar početno slovo) i stenografskog su tipa (Vandaele/Pageau, 2006:168; Kocourek, 1991:158).

alt. max. - altitude maximale

vx - vieux

One moraju da se izgovaraju kao pune reči čijim skraćivanjem su nastale.

Simboli (symboles) predstavljaju konvencionalne znakove koji se javljaju kao:

- slovo ili grupa slova: *h, Bq*
- specijalan znak: *%*
- kombinacija slova i brojeva: *H₂SO₄, ISO 9001*
- kombinacija slova i specijalnih znakova: *Na⁺*
- kombinacija brojeva i specijalnih znakova: *100%*.

Simboli su karakteristični za jezik struke, a u upotrebi su posebno u matematici, fizici i hemiji (Kocourek, 1991:94).

Navedene podgrupe redukovanih leksičkih jedinica nisu bile predmet ovog istraživanja.

Sigle (sigles) su leksičke jedinice koje nastaju povezivanjem početnih slova ili slogova kompleksne leksičke jedinice, a mogu im se dodavati brojevi ili slova iz grčkog alfabeta. Na ovakav način obezbeđuje se prisustvo svakog od njenih, za značenje bitnih, konstituenata. U sastav većine sigli ne ulaze kratke, nenaglašene reči (predlog ili član) prisutne u kompleksnoj leksičkoj jedinici. Pretpostavlja se da je isključivanje ovih elemenata uvek moguće zato što oni ne remete razumljivost i motivisanost sigle, a njihovim uključivanjem u njen sastav ona bi samo dobila na dužini i bila teža za memorisanje. Prenos niza odrednica koje čine kompleksnu leksičku jedinicu u siglu čini je motivisanom (Guilbert, 1975:275). Sigle su koncizne, ali ne gube ništa od značenja (Kocourek, 1991:163) i u govoru funkcionišu kao bilo koja druga prosta ili izvedena reč (Popović, 2009:76).

Akronimi (acronymes) se tvore i imaju iste osobine kao i sigle, a razlikuju se prema načinu izgovora i pisanja.

Za razliku od sigli koje se speluju, akronimi se izgovaraju kao bilo koja druga, obična reč.

sigle: *P.D.G.* [pedeʒe]⁴⁸ *H.L.M.* [aʃɛlɛm]

akronimi: *OVNI* [ɔvni] *DOM-TOM* [dɔmtɔm]

Grafički gledano, ne postoje precizno formulisana pravila na osnovu kojih bi se napravila preciznija razlika između sigli i akronima. Jedno vreme se smatralo da se i sigle i akronimi pišu velikim slovima, da se tačka piše iza svakog slova sigle, dok se akronimi pišu bez tačke (Gehenot, 1975:285). Poslednjih decenija, tendencija je da se obe grupe redukovanih leksičkih jedinica pišu bez tačke pošto se tako potvrđuju jedinstvo znaka i njegova konciznost (Kocourek, 1991:166). Akronimi se često pišu samo početnim velikim slovom (*Inserm – Institut National de la santé et de la recherche médicale*), čime se stvaraju uslovi da se lakše asimiluju u opšti jezik (Mortureux, 1995:17). Tako su, na primer, akronimi *laser* ili *radar* ušli u opštu upotrebu i često služe kao osnove dalja izvođenja reči (*lasérothérapie, radariste*).

Neke redukovane leksičke jedinice mogu da se izgovaraju bilo spelovanjem bilo kao obične reči.

ONU [oɛny] ili [ony]

⁴⁸ Fonetska transkripcija preuzeta je iz GRé.

One se smatraju demotivisanim zbog svog međunarodnog karaktera (Mortureux, 1995:17).

Sigle i akronimi pripadaju isključivo grupi imenica i preuzimaju rod imenice koja čini bazu kompleksne leksičke jedinice čijim skraćivanjem nastaju.

le DALF – le diplôme approfondi de langue française

la CMU – la couverture maladie universelle

One su najčešće duge između dva i četiri slova. Duži oblici se retko sreću zato što je redukovanu leksičku jedinicu koja sadrži više od četiri slova znatno teže memorisati.

Redukovane leksičke jedinice karakteristične su za brzi životni ritam i neophodne su da bi se što veća količina informacija što brže prenela. One su jedna od osobenosti ne samo francuskog jezika struke, već i savremenog francuskog jezika uopšte, o čemu svedoči njihova brojnost kako u naučnim publikacijama tako i u novinama, reklamama, televizijskim emisijama i svakodnevnom govoru. Nastajanje sigli motivisano je pre svega jezičkom ekonomijom. Dugačke leksičke jedinice izvor su nestabilnosti u jeziku, te ako imaju veliku učestalost javljanja onda dolazi do njihove grafičke i fonetske redukcije. Međutim na njihovu frekventnost utiču i drugi razlozi: potreba za brзом i efikasnom komunikacijom među stručnjacima, predugački nazivi ustanova i institucija, kao i potreba za uštedom medijskog prostora (mali oglasi, reklame, novinski članci) (Kelemen, 1996:54). Neki autori su mišljenja da se one koriste više nego što je potrebno i da stvaraju nepotrebnu konfuziju u komunikaciji (Gehenot, 1975:277; Jammal, 1999:228). Oспорavanje upotrebe ovih jedinica rezultat je činjenice da je njihovo značenje često netransparentno u opštem jeziku, te da zato ne deluju motivisano. Neke od sigli su svakako poznate široj govornoj zajednici (ADN, HLM i sl.). Problemu nerazumevanja doprinosi i čest izostanak razvijenog oblika iz tekstova. Zbog toga, u današnje vreme, Internet može da bude značajan izvor novijih informacija, budući da međunarodne terminološke organizacije objavljuju i obnavljaju liste različitih redukovanih leksičkih jedinica. Za ostvarivanje naučne i stručne komunikacije poznavanje sigli je neophodnost. One su u okvirima tih diskurzivnih zajednica transparentnog značenja, a zbog svoje konciznosti, naučnici i stručnjaci ih smatraju izuzetno korisnim i značajnim. Njihova česta upotreba, dakle, sadržana je i u potrebama jezika struke. Velika brojnost sigli u domenu zdravstvene struke možda ilustruje i veliku složenost funkcionisanja živih

organizama (Vandaele/Pageau, 2006:174). Sam postupak tvorbe ne može da se smatra novim u jeziku, ali je njihova masovna distribucija rezultat napretka društva.

U korpusu su zabeležena samo dva akronima (*Afssaps - Agence française de sécurité sanitaire des produits de santé* i *le sida*), od kojih je samo jedan (*le sida*) ušao kao reč u francuski jezik i služi kao osnova za dalja izvođenja (*sidéen, ne*).

Sigle su relativno brojne i čine oko 6% imeničkog korpusa. U skladu sa opštim pravilom za formiranje sigli i one iz korpusa su najčešće duge između dva i četiri slova. Najbrojnije su troslovne sigle (nešto preko 60%), slede četvoroslovne (oko 20%) i dvoslovne (oko 10%). Jako mali broj je petoslovnih sigli. Prema dostupnim literaturnim podacima o siglama u francuskom jeziku zdravstvene struke (Ghazi, 1985:228), ovakvi rezultati su i bili očekivani.

Sigle su najčešće formirane na osnovu kompleksnih leksičkih jedinica:

AVC – accident vasculaire cérébral

CML – cellules musculaires lisses

TA – tension artérielle.

Retko se događa da njihov razvijeni oblik predstavlja složenicu:

ECG – électrocardiogramme

LDH – lactico-déhydrogénase.

Neke od njih rezultat su redukcije eponima:

MA – maladie d'Alzheimer

MH – maladie de Hodgkin

MP – maladie de Parkinson

SC – syndrome de Cushing

SPW – syndrome de Prader-Willi.

U korpusu su zabeležene i sigle koje su nastale kombinacijom slova i brojeva ili slova i hemijskih simbola.

G6PD – glucose-6-phosphate-déshydrogénase

Na⁺/K⁺ ATPase

Smatra se da su redukovane leksičke jedinice nastale i raširile se pod uticajem engleskog jezika (Grevisse, 2007:204). Mnoge od njih su se tako prvi put pojavile u francuskom preko publikacija na engleskom jeziku. Na osnovu analize korpusa zaklju-

čeno je da je engleski jezik imao značajan uticaj u kreiranju sigli u oblasti zdravstvene struke.

Prvi deo analize sastojao se u tome da se utvrdi da li za sve sigle postoje francuski ekvivalenti bilo sigli, bilo kompleksnih leksičkih jedinica.

Rezultati pokazuju da je najmanji broj sigli vezan isključivo za jedan od ova dva jezika (oko 10% ukupno). Sigle kao što su na primer: *AG (acide gras)*, *AMM (autorisation de mise sur le marché)* ili *ATU (autorisation temporaire d'utilisation)*, koriste se samo u francuskom jeziku. Engleske sigle *AgRP (Agouti-related protein)*, *MAG (Multiple Antigenic Glycopeptide)* ili *TNT (Treating to New Targets)* koriste se kao takve, ali nemaju odgovarajuće razvijene forme u francuskom jeziku.

Dalje, oko 12% sigli ima isti oblik u oba jezika. Ovde je reč bilo o kalkovima bilo o situacijama kada reči razvijenih oblika i u francuskom i u engleskom jeziku počinju istim slovima.

ADP – adénosine diphosphate, fr. i adenosine diphosphate, engl.

DHEA – déhydroépiandrosterone, fr. i dehydroepiandrosterone, engl.

AA – acide aminé, fr. i amino-acid, engl.

ECG – électrocardiogramme, fr. i electrocardiogram, engl.

Veliki broj sigli (oko 33%) preuzet je direktno iz engleskog, ali svaka od njih ima ekvivalentni razvijeni oblik u francuskom jeziku. Pored toga što su za neke sigle iz ove grupe prisutni razvijeni oblici i na francuskom i na engleskom jeziku, primećeno je i da postoje sigle čiji je razvijeni oblik isključivo francuski. Ovakve sigle zabeležene su u delu korpusa koji je ekscerpiran iz tekstova VN. Zbog karakteristika ovog diskursa bilo je neophodno da se širokoj čitalačkoj publici da objašnjenje sigle na francuskom jeziku.

BNP (Brain Natriuretic Peptide) – péptide natriurétique de type B

CRH (Corticotrophin Releasing Hormone) – hormone de libération de la corticotrophine

HDL (High Density Lipoproteins) – lipoprotéines de haute densité

EGF (Epidermal Growth Factor) – facteur de croissance de l'épiderme

UCP (Uncoupling Protein) – protéines découplantes

TNF (Tumor Necrosis Factor) – facteur de nécrose tumorale

Iako su u korpusu određene sigle zabeležene samo na engleskom jeziku, proverom kroz rečnike utvrđeno je da za njih postoje i francuski ekvivalenti, tako da se u tim slučajevima zapravo radi o paralelnoj upotrebi obe sigle.

HIV (Human immunodeficiency virus) i VIH (virus de l'immunodéficience humaine)

BMI (Body Mass Index) i IMC (indice de masse corporelle)

CIN (Cervical Intra-epithelial Neoplasia) i NIC (néoplasie intra-cervicale)

VMN (Ventromedial Nucleus) i NVM (noyau ventromédian)

Prema dostupnim podacima u literaturi nije bilo očekivano da najznačajniji broj sigli (oko 45%) bude formiran je po ugledu na englesku siglu, ali da ima francuski oblik.

ADN – acide désoxyribonucléique

DID – diabète insulino-dépendant

LCR – liquide céphalorachidien

HTA – hypertension artérielle

RCIU – retard de croissance intra-utérin

TCOT – théorie du champ d'organisation tissulaire

VES – volume d'éjection systolique

Drugi deo analize odnosio se na utvrđivanje referenata označenih siglami. U najvećem procentu (oko 38%) sigle služe za skraćivanje naziva jedinjenja, hormona, enzima ili drugih supstanci (*ANP, CETP, CNTF, CRH, EDRF, FGF, MMP, SNP, ZAC*, npr.). One su najčešće preuzete iz engleskog jezika. U literaturi je nađen podatak da na to često utiču regulatorna tela iz oblasti terminologije koja komuniciraju na engleskom jeziku, te ovaj jezik nameću kao međunarodni u ovoj oblasti (Vandaele/Pageau, 2006: 182). Takođe, u savremenoj nauci novi molekuli/supstance se jako brzo i mnogo otkrivaju, tako da i to može da odloži/spreči formiranje francuskih sigli. Često (u oko 25% slučajeva) se skraćuju i nazivi bolesti ili različitih stanja pacijenata (*AIT, FC, DNID, HF, IVG, PAD, PR, SDRA* i dr.). Treću poziciju (sa oko 10% i 8%) zauzimaju medicinski postupci, tehnike i pregledi (*FCU, HGPO, IRM, TCA, MAPA*) i ćelije/delovi tela (*EB, LEE, CML*). U ove dve grupe veći je broj francuskih sigli. Po nekoliko njih odnosi se na akta (*AMM, ATU*), lekove (*AINS, BCG*) i organizacije (*OMS*).

Neke od sigli formiraju paradigmatске nizove. U tom slučaju skupovi variraju obično u jednom, uglavnom poslednjem elementu. Sigla se takođe može proširiti dodavanjem i/ili variranjem nekog, najčešće poslednjeg elementa.

ADN, ADNc

ARN, ARNm, ARNs

AGS, AGMI, AGPI

CSE, CSEM, CSH

PSA, PSAC, PSAL, PSAT, PSAD

U korpusu najduži paradigmatски niz ima pet članova, dok je najčešća pojava dva člana.

Proširivanje sigli dovelo je do pojave sledećih struktura: *Sigle+Adj*; *Sigle+de+N* i *N+Sigle*.

HTA chronique / diastolique / gravidique / rénovasculaire / systolique / systolo-diastolique

IRM cardiaque

ECG d'effort / de repos

cholestérol HDL

test HPV

Prve dve strukture u potpunosti se uklapaju u sintaksu francuskog jezika. Pridev, odnosno dopuna *de+N* predstavljaju element kojim se precizira značenje sigle.

Treća struktura je specifična po tome što najčešće kombinuje imenice iz francuskog sa siglami iz engleskog jezika i ne odgovara sintaksi francuskog jezika. Naime, očekivalo bi se da između imenice i sigle postoji neka morfološka veza. Primer *test HPV* odgovara kompleksnoj leksičkoj jedinici *test de HPV*. Isto je sa primerima *système HLA* ili *gène APC*. Ovakve strukture mogle bi da se objasne prirodom sigle koja je postala jedinstven jezički znak, prava reč, te da se u ovakvim strukturama tumači kao da ima vrednost relacionog prideva.

cellules NKT – cellules du type NKT

syndrome HNPCC – syndrome de HNPCC

Samim tim, može da se prihvati odsustvo morfološke veze konstituenata, jer vrednost relacionog prideva omogućava uspostavljanje odgovarajuće semantičke veze.

Kod jedne sigle iz korpusa javlja se nepotrebna redundantnost: *virus VIH* (*virus d'immunodéficience humaine*). Ovakav primer može da se odbaci kao jezički neprihvatljiv.

V.2.3. Složenice

Kompozicijom se bavio veliki broj lingvista, ali činjenica da postoje varijacije naziva ovog tvorbenog postupka, o čemu će biti reči kasnije u radu, govori da se radi o složenom fenomenu čija se istraživanja još uvek sprovode. Gros smatra da bi se začetnikom produbljenijih istraživanja u ovoj oblasti mogao smatrati Darmesteter (Gross, 1996:25). De Sosir, Grevis, Martine, Benvenist, Gilber i Gros, samo su neki od lingvista koji su posvetili značajnu pažnju kompoziciji. Terminologija kao naučna disciplina zaslužna je za širenje saznanja o složenicama i to zbog dominacije nominalnih formi, a posebno složenica, u jeziku struke (Gross, 1996:27).

Kompozicija kao postupak tvorbe reči podrazumeva spajanje dva ili više elementa koje govornik može da identifikuje, u novu jedinicu koja ima jedinstven i stalni označevalnik (Benveniste, 1974:171; Guilbert, 1971:LVI i 1975:220; Kocourek, 1991:129; Ghazi, 1985:167). Ti elementi su slobodni morfemi koji su u jeziku samostalni. Složenice funkcionišu kao jedinstvena leksička jedinica, ali su sačinjene od više leksičkih elemenata (Gross, 1996:28). Prema Gilberu, neophodan uslov da bi se govorilo o kompoziciji jeste postojanje implicitne bazne rečenice koja svojim transformacijama u dubinskoj strukturi daje složenu leksičku jedinicu na površinskoj ravni jezika (Guilbert, 1971:LVI i 1975:221). Odnosi sastavnih elemenata jedne složenice zasnovani su, dakle, na sintaksičkim odnosima, baš kao i u govoru. Zbog toga Gilber tzv. *aglomerativne* složenice (Popović, 2009:79), tipa *cessez-le-feu*, *qui-vive*, zapravo i ne smatra pravim složenicama jer nisu rezultat sintaksičkih transformacija (Guilbert, 1975:221) već su nastale stapanjem u jednu celinu i fiksiranjem rečeničnih delova ili čitavih rečenica⁴⁹ usled ponavljanja i upotrebe. Zbog toga one zadržavaju sva morfološka obeležja vremena, načina i lica, kao i sintaksička obeležja redosleda rečeničnih konstituenata. Takođe, zasnovane su na pamćenju koje dovodi do leksikalizacije, a sama nominalizacija ostvaruje se prostom upotrebom determinanta. Pored imenica, ovako nastaju i pridevi (*bon marché*),

⁴⁹ Popović (2009: 79) govori čak o konverziji sintagmatskih jedinica.

prilozi (*naguère*), predlozi (*par-dessus*), veznici (*en attendant que*) i zamenice (*celui-ci*). Neke od aglomerativnih složenica izgledaju kao da su nastale sintaksičkim transformacijama i to onda kada se, na primer, vrši transpozicija čitave rečenice (*rendez-vous, va-nu-pieds*) jer su sastavni elementi izgubili svoju sintaksičku promenljivost i postali fiksirane nominalne konstrukcije. Ipak, ovi oblici nisu rezultat sintaksičkih odnosa sastavnih elemenata složenice u dubinskoj strukturi jezika (Guilbert, 1975:221).

Stoga, prema Gilberu (Guilbert, 1975), jedine prave složenice su tzv. *transformacione* složenice (tipa *sèche-linge, coffre-fort, micro-organisme*), jer su samo one nastale kroz procese sintaksičkih transformacija. Ovakva složenica je rezultat leksikalizacije samostalnih rečeničnih elemenata – nominalne grupe, verbalne grupe ili nekih njihovih delova, a implicitna bazna rečenica je uvek predikativna.

Proces transformacije bazne rečenice u složenicu podrazumeva nekoliko koraka. Ako se, na primer, pođe od bazne rečenice $SN_1 + V + SN_2$, naredni korak transformacije, koji se smatra najznačajnijim, jeste njena relativizacija: $SN_1 + qui + V + SN_2$. Ovim korakom, zapravo, omogućeno je da predikativna rečenica iz govora pristupi nominalizaciji pomoću relativne zamenice. Završni korak je sama nominalizacija kada se relativna zamenica zamenjuje determinantom, a determinant iz druge nominalne grupe briše⁵⁰, te konačno dolazi do fiksiranja elemenata složenice.

cela porte le manteau → ce qui porte le manteau → le portemanteau

Ovaj tip kompozicije podrazumeva isključivo postupak *nominalizacije*, odnosno, kao rezultat daje imenice i prideve. Na ovaj način ne mogu da se tvore glagoli zbog same strukture bazne rečenice. Naime, složenica nastaje iz predikativnog odnosa subjekta i predikata čime se isključuje mogućnost da se u baznoj rečenici jave dva glagola (Guilbert, 1975:222).

Elementi složenica mogu da stoje u odnosu *determinancije* gde je baza složenice određen element (*déterminé*), a njen modifikator odredbeni element (*déterminant*).

C'est un oiseau qui a les propriétés d'une mouche. → C'est un oiseau-mouche.

Kada oba elementa složenice imaju podjednaku sintaksičku i semantičku vrednost, a u baznoj rečenici su povezani veznikom *et*, radi se o odnosu *koordinacije*.

*Ceci est un bracelet et une montre. → Ceci est un bracelet-montre.*⁵¹

⁵⁰ Ovaj determinant može da bude zadržan u izuzetnim slučajevima (*trompe-la-mort, croque au sel*).

⁵¹ « *Bijou composé d'un bracelet sur lequel est montée une montre.* » (GR)

Budući da je fiksiranost komponenti bilo koje vrste složenica njihova najznačajnija osobenost, one se mogu smatrati nerazdvojivim (Popović, 2009:78). U praksi to znači sledeće:

- (a) Između elemenata složenice ne može se umetnuti nikakva druga reč.

un cure-dent

**un cure-la-dent*

- (b) Nijedan element složenice ne može biti zamenjen nekim drugim.

le chemin de fer

**le chemin d'acier*

- (c) Nijedan sastavni deo složenice ne može da bude izostavljen.

un sans-le-sou

**un sans-sou*

Pored vrste reči kojoj pripadaju (imenice, pridevi, itd.), ili njihove unutrašnje strukture (aglomerativne i transformacione), složenice se mogu klasifikovati i na osnovu drugih kriterijuma.

Prema načinu na koji je glagol prisutan u složenici, one se mogu svrstati u grupe *složenica glagolskih* i *složenica imenskih osnova*.

(1) *Složenice glagolskih osnova*

Ova grupa složenica nastaje transformacijom bazne rečenice u kojoj postoje i nominalna i verbalna grupa. Glagol u složenici postoji kao njen sastavni element jer je kao takav postojao i u baznoj rečenici. Nominalna realizacija je završetak niza transformacija kroz koje je prošla bazna rečenica strukture $SN_1 + V + SN_2$ ⁵². Sve verbalne osnove (osim *abat* i *fait*) potiču od glagola na *-er* (*porte, garde, passe, couvre, chasse*, itd.) (Guilbert, 1971:LVII). Rezultat transformacija je imenica koja može da označava i živo i neživo. Kada označavaju živo, složenice se najčešće odnose na osobe (*porte-parole*), ređe na životinje (*porte-musc*) ili biljke (*chasse-venin*).

(2) *Složenice imenskih osnova*

Osnovna karakteristika ovog tipa složenica jeste što je u nastaloj složenici odsutan morfološki element koji predstavlja glagol. On može da bude izbrisan jer je u baznoj rečenici postojao kao kopula (u obliku glagola *être* ili *avoir*) koja povezuje nominalne

⁵² Sve etape transformacija objašnjene su ranije u tekstu.

elemente složenice. U baznoj rečenici ti nominalni elementi mogu da vrše funkciju subjekta ili da budu sastavni deo verbalne grupe u funkciji objekta ili atributa.

U zavisnosti od strukture bazne rečenice razlikuju se tri tipa složenica imenskih osnova.

Prvi tip nastaje transformacijom bazne rečenice u sastav čije verbalne grupe ulazi kopula *être* praćena pridevom. Nominalna grupa ima funkciju subjekta, a u složenici predstavlja njen nominalni element. Dakle, oblik bazne rečenice je $SN+SV$ (*être+Adj*).

Ce coffre est fort.

Prisustvo determinanta *ce* jasno ukazuje da je reč o rečenici realizovanoj u nekoj govornoj situaciji. Zatim dolazi do relativizacije ($SN+qui+V(être+Adj)$) kojom se transformiše priroda predikativnog odnosa.

Ce coffre qui est fort.

U sledećoj fazi determinant *ce* zamenjuje se determinantom *un*.

Un coffre qui est fort.

U poslednjoj fazi dolazi do stvaranja leksičke jedinice tesnim povezivanjem sastavnih elemenata.

un coffre-fort

Pridevski element ovog tipa složenica može da bude predstavljen imenicom koja ima vrednost prideva

un oiseau-mouche.

Samu verbalnu grupu mogu činiti različite forme atributa ili nizovi koje čine predlog i imenica ($de+N$; $à+N$ i dr.)

grève surprise, chemin de fer, tasse à thé

Za razliku od prethodnog tipa složenica kod kojeg nominalna grupa ima funkciju subjekta, u drugom tipu složenica nominalnih osnova ona je sastavni deo verbalne grupe i vrši funkciju objekta, a u sastavu verbalne grupe nalazi se i glagol *avoir*. Dakle, oblik bazne rečenice je $SN_1+V(avoir)+SN_2$.

Cet homme a la peau rouge.

Ipak, u samoj osnovi ove složenice nalazi se bazna rečenica sa glagolom *être* $SN_2+SV(être+Adj)$.

La peau est rouge.

Na ovaj način uspostavlja se odnos determinacije između konstituenata buduće složenice. Naredna transformacija, koja podrazumeva uključivanje posesiva, neophodna je da bi se objasnila nominalizacija cele sintagme koja se odnosi na određenu kategoriju ljudi.

*Sa peau est rouge.*⁵³

Prisustvo posesiva dalje upućuje na neophodnost postojanja bazne rečenice sa kopulom *avoir*, što vraća na primer bazne rečenice sa početka :

Cet homme a la peau rouge.

Dalja transformacija podrazumeva uobičajenu relativizaciju, da bi se, na kraju, brisanjem glagola *avoir* i determinanta ispred SN_2 , kao i transformacijom SN_1 u determinant (*un/le*) došlo do konačne leksikalizacije složenice.

Cet homme qui a la peau rouge. → le peau-rouge

S obzirom na to da se rod složenice razlikuje od roda imenice koja je njen konstituent, kao i da se celom složenicom upućuje na realiju koja nije eksplicitno imenovana, ovde je reč, semantički gledano, o egzocentričnim složenicama.

Treći tip ovih složenica u osnovi ima dve iste bazne rečenice sa kopulom *être*: $SN_1 + V$ (*être + N*). Konstituenti složenice u svakoj rečenici imaju funkciju atributa.

Ceci est une porte et ceci est une fenêtre.

Bazne rečenice stoje u odnosu koordinacije čime se pokazuje da se oba konstituenta nalaze na istom sintaksičkom i semantičkom planu. Druga faza podrazumeva relativizaciju ove koordinirane grupe.

ce qui est une porte et une fenêtre

Zatim dolazi do brisanja determinanata i veznika *et*.

ce qui est porte-fenêtre

Konačna faza je sama nominalizacija.

la porte-fenêtre

Rezultat ovih transformacija su imence i pridevi.

Prema semantičkim obeležjima, složenice mogu da budu *endocentrične* i *egzocentrične*.

⁵³ *La peau de cet homme est rouge.*

(1) *Endocentrične složenice*

Značenje cele složenice isto je kao i značenje bar jednog od njenih elemenata. Jedan element uvek je subjekat bazne rečenice, a drugi preuzima različite uloge.

(2) *Egzocentrične složenice*

Značenje cele složenice i njenih sastavnih elemenata razlikuju se. Elementi složenice delovi su predikata bazne rečenice i imaju različite funkcije, dok se subjekat bazne rečenice ne javlja u nastaloj složenici.

Složenice su najčešće motivisane, što znači da se njihovo značenje može pretpostaviti. Ipak, kao i kod izvedenica, postoje složenice čije značenje nije sasvim očigledno, odnosno reč je o njihovoj delimičnoj demotivaciji. Konačno, određen broj složenica demotivisan je na sinhronijskom planu.

Konačno, složenice se i prema načinu na koje su nastale mogu podeliti u dve velike grupe. Međutim, ne postoji terminološka ujednačenost naziva ovih grupa. Prvu grupu čine one složenice koje su nastale spajanjem autonomnih leksičkih jedinica prema morfosintaksičkim pravilima francuskog jezika i o kojima je do sada u radu bilo reči. Ovaj način tvorbe naziva se *composition populaire* (stari naziv), *composition proprement dite* (Mitterand, 1976:47), *composition non-savante* (Fradin, 2003:195), *composition ordinaire* (Amiot/Dal, 2008:91), *composition indigène* (Radimsky, 2006:13) ili samo *composition* (Guilbert, 1975:220; Radimsky, 2006:13). Za ovu vrstu tvorbe reči u radu je korišćen naziv *kompozicija*, a rezultat tvorbe imenovan je kao *složenica*.

O drugoj vrsti složenica, terminološkim problemima, načinu i specifičnostima tvorbe, bližim karakteristikama, upotrebi latinskih i grčkih formata biće reči u narednom poglavlju.

V.2.4. Učene složenice

Iako je ranije u radu napomenuto da na lingvističkoj ravni reči i termini pokazuju izuzetno visok stepen sličnosti, nužno je ukazati na činjenicu da tvorba termina u nekim slučajevima ima određene specifičnosti i to naročito prilikom tvorbe složenica. U okviru svake stručne/naučne oblasti može se zapaziti jača ili slabija zastupljenost pojedinih načina tvorbe. U oblastima vezanim za zdravlje, koje su i predmet ovih istraživanja, ova vrsta kompozicije znatno je zastupljenija nego u nekim drugim naučnim oblastima (Cabré, 2000c:855). Kompozicija „učenih“ reči u literaturi sreće se pod različitim nazi-

vima: *composition savante* (Gross, Guilbert, Corbin, Fradin, Popović), *composition allogène* (Guilbert), *composition néoclassique* (Adams, Bauer, Namer, Villoing), *confixation* (Martinet), *recomposition* (Mitterand). Svi nazivi koji u sebi sadrže odrednicu *savant* pripadaju tradiciji francuskih autora. Odrednica *néoclassique* prvobitno je bila vezana za anglofono govorno područje, ali sve više ulazi u upotrebu i u francuskom jeziku (Amiot/Dal, 2008:92). Budući da se analiza korpusa oslanja na teorijska tumačenja koja je dao Gilber, u radu je preuzet naziv koji je on predložio: *učena/alogena kompozicija*.

Iako se u radu ne sagledava dijahronijski aspekt tvorbe termina, potrebno je pomenuti da se pojačana potreba za ovakvom vrstom neologizama osetila još u XVIII veku, periodu značajnog razvoja i ekspanzije naročito prirodnih nauka. Tada dolazi do utvrđivanja preciznih nomenklatura i razvoja sistema za imenovanje pojmova u okviru pojedinih naučnih disciplina. Ova potreba u to vreme bila je naročito izražena u botanici (Line) i hemiji (Lavoazije). U početku su korišćeni samo grčki, da bi se kasnije u upotrebu uveli i latinski formanti, koji su zajedno doprineli internacionalizaciji termina. Zbog toga je ovakav način formiranja termina opstao do današnjih dana i predstavlja produktivan model u terminologiji (Kocourek, 1991:129). Gilbert (Guilbert, 1973:17) navodi da je ovakav tip kompozicije izuzetno pogodan za nauke kao što su hemija i farmacija, što potvrđuje opravdanost istraživanja u ovom radu.

Ovom vrstom tvorbe termina bavio se još Darmesteter (Darmesteter, *Création actuelle de mots nouveaux dans la langue française*, 1877 u: Guilbert, 1975:226). On je bio mišljenja da prilikom nastajanja značenjskih jedinica u francuskom jeziku prema grčkom modelu, prvo dolazi do formiranja grčke složenice koja će poslužiti kao direktan model za formiranje francuske složenice. Darmesteter analizira značenjski odnos formanata u grčkom jeziku i zasniva ga na etimološkoj motivisanosti složenice. Ovakvom analizom utvrdio je da formanti uvek stoje u odnosu determinacije koji je obrnut u odnosu na strukturu francuskog jezika. Tradicionalna gramatika prihvata ovo tumačenje smatrajući da ovakva značenjska jedinica mora da ispuni određene uslove, odnosno da sadrži maksimalno dva elementa koji moraju biti dve grčke ili latinske osnove koje stoje u odnosu odredbeni element - određeni element.

Sagledana isključivo iz sinhronijske perspektive, učena kompozicija počiva na ponovnoj motivaciji postupka kompozicije u jeziku u kojem funkcioniše nova složenica

formirana pomoću elemenata preuzetih iz klasičnih jezika. Drugačije rečeno, govornik savremenog francuskog jezika pomoću ovih elemenata može samostalno da formira složenice (Guilbert, 1975:231).

Ovu ideju počeo je da razvija Benvenist (Benveniste, 1974:163-170) stojeći na stanovištu da su učene reči preuzele materijalni oblik iz klasičnih jezika, a zapravo su formirane u savremenom francuskom jeziku. Grčki i latinski formanti u novonastalim složenicama ne zadržavaju staro, već dobijaju novo značenje, jer novonastale složenice kao takve nisu mogle da postoje u klasičnim jezicima pošto su njima imenovane realije otkrivene znatno kasnije. Tvrdnjom da je morfološka analiza složenica nedovoljna, te da je nominalna kompozicija mikro-sintaksa i da svaki tip složenice treba izučavati kao transformaciju slobodnog sintaksičkog izraza Benvenist uvodi neke elemente generativne gramatike (Benveniste, 1974:145-146).

Usvajanjem generativističke metode analize, učena kompozicija može da se objasni na osnovu sintaksičkih odnosa tvorbenih elemenata u dubinskoj strukturi jezika. Efikasnost ove metode počiva u činjenici da se utvrđivanjem prirode sintaksičkih veza između tvorbenih elemenata mogu prevazići etimološke osobenosti kao i dijahronijski uslovljene promene na morfološkom planu. Ona takođe omogućava da se razume transformacija jednog modela koji ne pripada sintaksi francuskog jezika, a čiji je rezultat reč formirana upravo u francuskom jeziku.

Pored toga što se putem sintaksičke analize upoznaju mehanizmi kojima nastaju nove reči u savremenom jeziku, ona nam može objasniti i razloge za više ili manje izraženu produktivnost pojedinih tipova kompozicije. Zbog toga je potrebno utvrditi osnovni sintaksički model, baznu rečenicu u dubinskoj strukturi jezika, pri tome zanemarujući sve etimološke osobenosti ili morfološke modifikacije kojima je složenica bila izložena od svog nastanka u izvornom jeziku. Osnovni model može da se rekonstruiše samo na osnovu motivacije koju oseća savremeni govornik. Dakle, on može da bude produktivan ukoliko je utemeljen u jezičkoj kompetenciji savremenog govornika, čime će se stvoriti uslovi za nastajanje novih reči. U ovom slučaju, kada je reč o kompoziciji koja kao rezultat daje stručne/naučne termine, pojedinačni govornici osnovni model koriste na različite načine, jer ovaj postupak ne mora odmah i nužno da bude transparentan svakom govorniku. Naime, percepcija učenih složenica drugačija je od percepcije složenica u opštem jeziku. Kod složenica u opštem jeziku govornik lako uočava osnovni

model bazne rečenice, dok kod učenih složenica on uključuje motivaciju zasnovanu na poređenju sa sličnim složenicama koje već postoje u jeziku. Ovim postupkom se zame- njuje prepoznavanje sintaksičkih odnosa u dubinskoj strukturi jezika koji su bili prisutni prilikom nastajanja učene složenice. Upotrebom, formanti prestaju da budu posredno motivisani i počinju da se osećaju kao sastavni deo morfološkog i leksičkog sistema, u ovom slučaju, francuskog jezika. Kod prosečnog govornika, dakle, gubi se veza sa po- četnim sintaksičkim modelom, a uspostavlja se sa skupom identičnih tvorbenih eleme- nata koji već postoje u različitim složenicama. Ipak, početna motivacija može da opsta- ne ukoliko u jeziku istovremeno postoje dve jezičke kreacije: jedna učena i jedna opšta. Međutim, „učena“ reč najčešće postaje deo opšteg leksičkog fonda tako što se širi nauč- no znanje (Guibert, 1975:233-235).

U većini konsultovanih publikacija (Guilbert, 1971, 1973, 1975; Gross, 1996; Ko- courek, 1991; Ghazi, 1985; Popović, 2009; Aito, 1998; Zwanenburg, 1987; Amiot/Dal, 2008; Villoing/Namer, 2006) postoji saglasnost oko toga da se učene složenice po obli- ku i sintagmatskom sledu formanata razlikuju od složenica u opštem jeziku.

Učene složenice nastaju spajanjem pre svega grčkih i latinskih formanata (bilo di- rektno preuzetih, bilo morfološki prilagođenih), kao i formanata koji su pozajmljeni iz engleskog jezika. Ranija tumačenja tvorbe reči bila su na stanovištu da reči moraju biti homogene sa etimološke tačke gledišta, odnosno u slučaju termina, sačinjene isključivo od grčkih ili latinskih formanata. Zbog toga su reči nastale kombinacijom elemenata iz različitih jezika oštro kritikovane i pejorativno nazvane „hibridima“ (*hybride, terme hybride*) (Guilbert, 1975:228). Naziv hibrid ili hibridna složenica zadržao se do danas, ali je stav prema ovog grupi reči značajno izmenjen. U današnje vreme hibridnim for- mama smatraju se sve složenice nastale kombinovanjem ne samo grčkih i latinskih, već i formanata iz francuskog jezika, kao i njihovom kombinacijom sa nekom drugom slo- ženicom. Gilber (Guilbert, 1975:229) je kroz svoje istraživanje jezika u oblasti aeronau- tike utvrdio da su hibridne složenice brojnije i produktivnije od onih etimološki homo- genih. Gazi (Ghazi, 1985:169) piše o rasprostranjenosti upotrebe hibrida u jeziku zdrav- stvene struke čiji razlog vidi u različitim potrebama imenovanja. Konačno, u nekim sko- rijim istraživanjima jezika u oblasti zdravstva navodi se da su hibridi vrlo frekventni čak i u situacijama kada imaju etimološki homogene sinonime (Guérin, 2001:9-10). Neki od primera hibrida u oblasti zdravstva koji su u širokoj upotrebi, a zabeleženi su u ispitiva-

nom korpusu su: *adipocyte*, *cancérologie*, *ovocyte*, *radiologie*, *endoveineux*, *hystocompatibilité* i druge.

Sledeća karakteristika učenih složenica jeste da su njihovi tvorbeni elementi najčešće nesamostalni morfemi u savremenom francuskom jeziku⁵⁴, za razliku od tvorbenih elemenata složenica u opštem jeziku.

oncogènese prema *essuie-glace*

tachycardie prema *opéra-comique*

adipocyte prema *café-théâtre*

Samim tim, učene složenice se, naizgled, ne mogu uklopiti u definiciju kompozicije. Zbog toga Gros (Gross, 1996:30) smatra da su učene složenice prelazni vid tvorbe, između derivacije i kompozicije. Naime, ako se pođe od činjenice da su formanti učenih složenica nesamostalni i da poziciono odgovaraju sufiksima i prefiksima, onda se govori o nekim karakteristikama derivacije. Sa druge strane, ti isti formanti funkcionišu u jeziku na specifičan način jer nose određeno značenje, što je, pak, osobenost kompozicije. Primenom generativističkog pristupa može da se utvrdi da složenice i u opštem i u jeziku struke nastaju na osnovu istih baznih rečenica u dubinskoj strukturi jezika. Time se omogućava da se i učene složenice svrstaju u kompoziciju, ali sa određenim osobenostima.

Sintagmatski sled formanata takođe razlikuje složenice od učenih složenica. Kod učene kompozicije on predstavlja inverziju u odnosu na uobičajen red reči u francuskoj sintaksi: odredbeni element prethodi određenom elementu.

myocarde prema *assurance-vie*

lombalgie prema *essuie-mains*

Grafički posmatrano, spojeno pisanje elemenata učenih složenica ukazuje na izuzetno visok stepen njihove povezanosti. Povezivanje formanata najčešće se vrši pomoću tematskih vokala, i to kod grčkih –o– (*lipolyse*, *urologie*, npr.), a kod latinskih –i– (*carnivore*, npr.). Međutim, analize su pokazale da ovo nije uvek pravilo, odnosno da se tematski vokali karakteristični za jedan jezik, koriste za povezivanje formanata iz nekog drugog jezika. Tako, na primer, tematski vokal –o– može da posluži za povezivanje francuskih (*physico-chimie*) ili latinskih (*cérébro-spinal*) tvorbenih elemenata (Villo-

⁵⁴ Ipak, neki formanti (*phobie*, *manie*, *thérapie*, npr.) stekli su autonomiju usled česte upotrebe i u savremenom francuskom jeziku funkcionišu kao samostalne reči.

ing/Namer, 2006:178). Smatra se da je upotreba crtice retka, a koristi se najpre da bi se izbeglo povezivanje dva vokala (Kocourek, 1991:128) (*chémo-attractant*, *lympho-oedème*, *radio-isotope*), odnosno kod složenica kod kojih su elementi u odnosu koordinacije (*vasculo-cérébral*, *cervico-vaginal*). Međutim analizom korpusa utvrđeno je da se crtica ne koristi sistematski i po određenim pravilima. Potvrda ove teze jesu brojni primeri koji se javljaju u obliku sa crticom ili bez nje.

cardio-vasculaire i *cardiovasculaire*

insulino-résistance i *insulinorésistance*

vaso-constriction i *vasoconstriction*

auto-immun i *autoimmun*

Bez obzira na sve specifičnosti učene kompozicije, ona se ipak može smatrati delom morfološkog sistema francuskog jezika o čemu svedoče brojne učene složenice koje su ušle u opšti francuski jezik : *bibliothèque*, *astrologie*, *photographie*. Samim tim, i elementi koji ulaze u sastav učenih složenica veoma su zastupljeni u francuskom jeziku o čemu govore mnogi autori: Kokurek, Gazi, Gilber, Miteran (Kocourek, 1991; Ghazi, 1985:169; Guilbert, 1975; Mitterand, 1976:57). Kokurek (Kocourek, 1991:128), na primer, citira podatke o postojanju 2000 učenih osnova, od kojih je 662 vezano samo za oblasti biologije i medicine. Liste formanata, koje svakako nisu konačne, mogu se naći i kod Gilbera i Gazija (Guilbert, 1971:XXI-XXXI; Ghazi, 1985:189-197). Pored toga što Kokurek iznosi sumnje da grčkih i latinskih elemenata ima značajno više od 2000 o kojima govori, i analiza korpusa govori u prilog ovoj tezi. Naime, proverama kroz rečnike i raspoložive liste formanata utvrđeno je da se oni svi ne pojavljuju uvek u svakom rečniku ili na svakoj listi. Dalje, svi navedeni autori slažu se da su grčki elementi daleko više uticali na formiranje stručne terminologije i ističu njihovu dominaciju u francuskom jeziku. Gazi (Ghazi, 1985:217), na primer, u svom istraživanju iznosi precizne podatke: 66,35% korpusa činili su grčki, a 19,57% latinski formanti. I analizom korpusa koji je predmet ovih istraživanja mogu se izvesti slični zaključci: 84% formanata je grčkog porekla, dok samo 9% potiče iz latinskog jezika. Ostali formanti su iz fonda savremenog francuskog jezika.

U zavisnosti od sintaksičkih modela koji učestvuju u dubinskoj strukturi jezika i učene, baš kao i sve ostale složenice, mogu se svrstati u dve velike grupe: glagolskih i

imenskih osnova, a u zavisnosti od prisustva, odnosno odsustva glagola u novoformiranoj složenici.

Učene složenice čine oko 13% ukupnog korpusa, a dve grupe u koje su razvrstane zastupljene su vrlo sličnim procentima: oko 47% za složenice glagolskih i oko 53% za složenice imenskih osnova.

V.2.4.1. Učene složenice glagolskih osnova

Opšte pravilo, koje se primenjuje i na učene složenice, podrazumeva da se kod složenica glagolskih osnova, glagol iz bazne rečenice transponuje u složenicu i na ovaj način formira imenice, ređe prideve. Produktivni model tvorbe učenih složenica glagolskih osnova podrazumeva da se verbalni element uvek nalazi iza nominalnog elementa koji je u baznoj rečenici činio dopunu glagolu. Glagolska osnova u složenici može da se javi bilo kao element transformisan u imenicu ili pridev nultim sufiksom ili sufiksom –*ie* (što je češći slučaj).

histogramme, oncogène, bactéricide

gastrectomie, psychothérapie, cardiopathie, dorsalgie, néoplasie

Ako se kod iste složenice jave oba oblika, onda oni odgovaraju opoziciji vršilac radnje / sredstvo kojim se radnja vrši ili sama radnja.

endoscope – endoscopie

tomographe – tomographie

radiologue - radiologie

Složenice dobijene pomoću nultog sufiksa asimiluju se u morfofonološki sistem opšteg francuskog jezika. Sufiksom –*ie* pak dolazi do transformacije sintagmatskog odnosa dvaju termina koji imaju oblik korena reči u nominalnu složenicu. Prvo dolazi do relativizacije, a zatim i do pretvaranja sintaksičke reči u morfem bez sintaksičkih obeležja. Oblici baznih rečenica biće izloženi kasnije u tekstu, tokom analize pojedinih verbalnih osnova.

Neki od ovih tvorbenih elemenata imaju osobenost da mogu da zauzmu i prvu poziciju ispred neke druge osnove (npr. *pathologie, algogène, graphique, philanthrope, phagocyte*), ali se tada tumače kao nominalni elementi, a ne kao glagolske osnove.

U korpusu se javljaju tri tipa učenih složenica glagolskih osnova: onih koje označavaju radnju, vršioca radnje i onih koje imaju različite nominalne realizacije.

V.2.4.1.1. Učene složenice glagolskih osnova koje označavaju radnju

Nominalizacija se vrši na osnovu bazne rečenice koja ima oblik:

ce qui fait que N + V (u pasivu)

ce qui fait que la prostate est enlevée → la prostatectomie

Imenica iz bazne rečenice daje prvi, nominalni element složenice. Konačnom transformacijom, deo rečenice koji je relativizovan (*ce qui fait que*) pretvara se u determinant.

Verbalni element daje osnovu ovih složenica i zauzima drugu poziciju iza nominalnog elementa. Javlja se u učenom obliku koji kao takav uglavnom ne postoji u opštem francuskom jeziku. Ukoliko se i javi samostalno, do njegovog osamostaljivanja došlo je usled sekundarne derivacije, a na osnovu leksičke serije složenica koje sadrže ovaj element (npr. *algie* ili *genèse*).

Ovom tipu složenica pripada oko 28,5% u grupi složenica glagolskih osnova, odnosno oko 13,5% svih složenica u korpusu. Analizom je izdvojeno prisustvo sledećih glagolskih osnova (prema opadajućoj frekvenciji): *genèse, thérapie, ectomie, urie, lyse, rragie i rrhée, algie* i *opsie*.

Osnova *genèse*

Ova glagolska osnova ima značenje *nastati (naître)*, a njenom upotrebom nastaju složenice ženskog roda i to iz oblasti biologije i medicine. Bazna rečenica u osnovi ovako dobijenih složenica ima oblik *ce qui fait que N naît*.

ce qui fait que des capillaires naissent → l'angiogenèse

Nominalni element je najčešće iz grčkog, a ređe iz latinskog ili francuskog jezika.

U korpusu je ova osnova pokazala najveću produktivnost. Na ovaj način nastale su, na primer, sledeće složenice:

adipogenèse, cancérogenèse, oncogenèse, gamétogenèse, lipogenèse, spermatogenèse, athérogenèse i dr.

Ova osnova koristi se kao samostalna reč u savremenom francuskom jeziku.

Osnova *thérapie*

Ova osnova takođe pripada terminologiji zdravstvene struke i nosi značenje *lečiti (traiter)*. Oblik bazne rečenice je specifičan utoliko što je glagol u bezličnom pasivnom

obliku *il est traité par* sa značenjem *il y a traitement par* (Guilbert, 1971:LXII). Nominalizacija osnove vrši se sufiksom –ie.

ce qui fait qu'il y a traitement par N

ce qui fait qu'il y a traitement par antibiotiques → l'antibiothérapie

Ove složenice označavaju načine lečenja različitih vrsta oboljenja. Prvi element ukazuje na sredstvo kojim se lečenje obavlja, a to može biti:

- lekovita supstanca za unutrašnju upotrebu: *chimiothérapie*
- sredstvo koje se u cilju lečenja primenjuje spolja: *radiothérapie*
- vid psihološkog lečenja: *psychothérapie*.

Iako Gilber (Guilbert, 1971:LXII) navodi da je prvi element najčešće grčkog porekla, u korpusu se najveći broj primera bazira na rečima iz francuskog jezika.

antibiothérapie, immunothérapie, insulinothérapie

Ovaj podatak može da posvedoči o produktivnosti i motivisanosti ove osnove (spada u produktivnije u korpusu) čemu doprinosi i činjenica da je ona dobila potpunu autonomiju kao reč u savremenom francuskom jeziku.

Osnove ectomie i tomie

Ova dve glagolske osnove semantički su bliske i obe učestvuju u tvorbi termina iz oblasti hirurgije. Osnova *ectomie* (sr. *ukloniti*, fr. *enlever*) upućuje najčešće na potpunu amputaciju nekog organa ili dela tela, dok osnova *tomie* (sr. *seći*, fr. *couper*) označava delimično odstranjivanje. Bazne rečenice imaju isti oblik, varijacija je samo u značenju glagola: *ce qui fait que N est enlevé/coupé*. Nominalnim elementom složenice iskazani su organ ili deo tela na kojem se vrše hirurške intervencije.

ce qui fait que l'ovaire est enlevé → l'ovariectomie

ce qui fait que l'utérus est coupé → l'hystérotomie

Osnova *tomie* može imati realizaciju tome kojom je označen instrument kojim se operacija obavlja, što predstavlja razliku sa osnovom *ectomie* kod koje ovo nije moguće. U slučaju osnove *tome*, bazna rečenica ima oblik *ce qui coupe N*, gde nominalni element takođe označava organ ili deo tela.

ce qui coupe les veines → le phlébotome

U korpusu veću produktivnost pokazuje osnova *ectomie*.

hystérectomie, prostatectomie, gastrectomie, adrénalectomie, ovariectomie

Kod osnove tomie zabeleženi su samo *hystérotomie* i *épisiotomie*, dok primera za osnovu *tome* nema.

Osnova urie

Ova osnova ima značenje *mokriti (uriner)*, a daje složene termine prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est uriné*. Nominalni element označava supstancu koja se uobičajeno ne nalazi u mokraći, te samim tim, cela složenica ima specifično značenje patološkog prisustva neke supstance u mokraći.

ce qui fait que l'albumine est uriné → l'albuminurie

Iako Gilber (Guilbert, 1971:LXII) smatra da nominalni element složenice pripada francuskom jeziku, u korpusu postoji primer *hématurie* koji demantuje ovu tvrdnju.

Termin *polyurie* koji takođe postoji u korpusu označava povećanu količinu izlučene mokraće i tvoren je prema drugačijoj baznoj rečenici. Naime, formant *poly-* odgovara priloškoj dopuni koja determiniše glagolsku osnovu u bezličnom pasivnom obliku.

ce qui fait que l'urine est évacué en grande quantité → la polyurie

Osnova lyse

Pomoću ove glagolske osnove u značenju *razlagati (décomposer)*, tvore se imenice ženskog roda u oblasti hemije i biologije, a prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est décomposé*. Prvi, nominalni element najčešće označava supstancu sadržanu u organizmu, a složenica upućuje na njeno razlaganje ili raspadanje.

ce qui fait que les lipides sont décomposés → la lipolyse

Takvi primeri su i: *thrombolyse, fibrinolyse, protéolyse*.

U jednom primeru u korpusu nominalni element upućuje na deo tela, a značenje njegovog razlaganja označeno složenicom proširuje značenje na naziv poremećaja.

ce qui fait que les os sont décomposés → l'ostéolyse

Ova osnova spada u relativno produktivne u korpusu. Može da se koristi i autonomno u savremenom francuskom jeziku.

Osnove rragie i rrhée

Ove dve osnove tvore složenice ženskog roda iz oblasti medicine. Vrlo su semantički slične. Osnova *rragie* nosi značenje *kuljati, izbijati mlazom (jaillir)*, a osnova *rrhée* znači *teći, isticati (s'écouler)*. Nominalni element može da označi organsku tečnost koja ističe iz organizma. Bazna rečenica ima oblik *ce qui fait que N jaillit/s'écoule*.

ce qui fait que le sperme s'écoule → la spermorrhée

ce qui fait que le sang jaillit → l'hémorragie

Budući da je u savremenom francuskom jeziku motivisanost osnove rragie zasnovana na analogiji sa složenicom *hémorragie*, ova osnova će uvek da upućuje na krv.

Nominalni element može da označava i organ iz kojeg dolazi do oticanja organske tečnosti : *métrorragie (hémorragie de l'utérus)*, *rhinorrhée (écoulement du nez)*.

Ponekad se javljaju i parovi tipa *otorragie* i *otorrhée*, kada složenica sa osnovom *rragie* uvek označava krvarenje, a složenica sa osnovom *rrhée* upućuje na isticanje bilo koje druge tečnosti iz organa označenog nominalnim elementom.

Ove osnove su slabo produktivne u korpusu.

Osnova algie

Ova glagolska osnova sa značenjem *boleti (souffrir)* pripada isključivo rečniku zdravstvene struke. Prvi, nominalni element označava organ ili mesto na kojem se javlja bol. Bazna rečenica ima oblik *ce qui fait que N souffre*.

ce qui fait que le dos souffre → la dorsalgie

U korpusu su zabeležena samo dva ovakva primera. Pored gore navedenog, prisutna je i složenica *lombalgie*. Ova osnova stekla je autonomiju u savremenom francuskom jeziku.

Osnova opsie

Ova osnova sa značenjem *videti, posmatrati (voir)*, daje složenice prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est vu*. U korpusu je zabeležen jedan primer: *biopsie*.

V.2.4.1.2. Učene složenice glagolskih osnova koje označavaju vršioca radnje

Složenice ovog tipa nastaju transformacijom bazne rečenice oblika *celui/ce qui + V+N*. Nominalni element je u funkciji objekta glagola. Nominalizacija se vrši nultim sufiksom.

celui qui mange de la viande → carnivore

U korpusu su zabeležene samo dve ovakve osnove, *cide* i *fère*, a nijedna od njih nije pokazala značajnu produktivnost. Procentualno izraženo, one predstavljaju svega oko 1,5% složenica glagolskih osnova, odnosno oko 0,7% svih registrovanih složenica u korpusu.

Osnova cide

Ovom osnovom u značenju *ubiti* (*tuer*) dobijaju se složenice koje mogu da označavaju bilo vršioca radnje bilo samu radnju. Vršilac radnje može biti bilo živo bilo neživo, odnosno osoba ili neki proizvod. U *TLFi* se pominje da je reč o jakim hemijskim ili farmakološkim proizvodima ili lekovima koji imaju sposobnost da uništavaju. Transformacija se onda odvija prema baznoj rečenici *celui/ce qui tue N*. Ovako dobijene složenice mogu da funkcionišu kao imenice ili kao pridevi.

ce qui tue des bactéries → (*un*) *bactéricide*

U slučaju kada ovakva složenica označava samu radnju, bazna rečenica ima oblik *ce qui fait que N est tué*.

ce qui fait qu'un enfant est tué → *un infanticide*

U korpusu su zabeležena samo dva ovakva primera: *bactéricide* i *infanticide*, oba u funkciji prideva.

Osnova fère

Ova glagolska osnova u značenju *nositi* (*porter*) javlja se, između ostalog, u oblasti zoologije odakle je i jedini primer iz korpusa (*mammifère*). Bazna rečenica je oblika *ce qui porte N*, gde je nominalnim elementom označena neka anatomska struktura životinje.

ce qui porte la mamelle → *mammifère*

V.2.4.1.3. Učene složenice glagolskih osnova različitih nominalnih realizacija

Ova grupa složenica ima u osnovi istu baznu rečenicu kao i učene složenice verbalnih osnova koje označavaju radnju, a nominalna realizacija zavisi od toga da li se javlja nulti ili sufiks *-ie*. Složenice sa nultim sufiksom označavaju vršioca radnje, a one sa sufiksom *-ie* samu radnju.

U korpusu su ove složenice najzastupljenije, i to sa oko 69,5% u okviru grupe složenica glagolskih osnova, odnosno sa oko 33% svih složenica. Utvrđeno je postojanje velikog broja ovakvih glagolskih osnova, ali su one vrlo različito zastupljene. Takođe, neke od njih ne javljaju se u leksičkim serijama, već postoje samo u obliku koji označava radnju. Blježe će biti analizirane samo najzastupljenije verbalne osnove ovog tipa.

Osnove logie / logue (logiste)

Ove, u korpusu najproduktivnije glagolske osnove, u savremenom francuskom jeziku nose značenje *izučavati (étudier)*.

Osnovom *logie* označava se radnja, a bazna rečenica čijom transformacijom nastaju ovakve složenice ima oblik *ce qui fait que N est étudié*. Nominalni element označava oblast izučavanja i može biti grčkog / latinskog porekla ili je iz francuskog jezika. Ovakvo nastala složenica označava nauku ili naučnu disciplinu.

ce qui fait que la peau est étudié → la dermatologie

ce qui fait que les bactéries sont étudiées → la bactériologie

U korpusu je veći broj primera ovog tipa: *cancérologie, hématologie, néphrologie, pharmacologie, urologie* i dr.

Manje zastupljena u korpusu, ali veoma prisutna u savremenom francuskom jeziku jeste osnova *logue*, odnosno njena varijanta *logiste* (Guilbert, 1971:LXIV). Ona označava osobu koja se bavi istraživanjima odgovarajuće oblasti na *logie*. Bazna rečenica ima šemu *celui qui étudie N*, gde je nominalni element oblast na *logie*. Dalja nominalizacija te složenice vrši se

- (a) pomoću nultog sufiksa

celui qui étudie la sénologie → le sénologue

- (b) pomoću sufiksa -iste

celui qui étudie l'ophtalmologie → l'ophtalmologiste.

Oblici na *logue* i *logiste* mogu paralelno postojati, što je čest slučaj:

hématologue i *hématologiste*

radiologue i *radiologiste*

embryologue i *embryologiste*

Može se naći podatak da se oblici na *logiste* češće koriste za označavanje stručnjaka skorije razvijenih nauka ili disciplina, dok su oblici na *logue* uobičajeniji za nauke i discipline koje imaju dugu tradiciju (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:183). Ovi navodi nisu mogli da budu potvrđeni niti opovrgnuti na osnovu nalaza u korpusu.

Uvidom u različite rečnike (TLFi, GDT, GRé) utvrđeno je da je za najveći broj primera iz korpusa na *logie* postoji odgovarajući oblik na *logue/logiste*.

bactériologie, bactériologue

cardiologie, cardiologue

pharmacologie, pharmacologue

pathologie, pathologue i dr.

Ipak, za složenice *étiologie, physiopathologie, psycho-oncologie, symptomatologie* nisu potvrđeni oblici za vršioca radnje. Smatra se da uzrok ovakvog stanja može da bude činjenica da je reč o oblastima koje još nisu ostvarile stepen naučnog razvoja koji bi zahtevao da se u jeziku tvori ime naučnika ili specijaliste (Guilbert, 1971:LXIV). Drugi razlog mogao bi biti taj da složenice koje sadrže više tvorbenih elemenata (npr. *physiopathologie, psycho-oncologie*) teže tvore imena vršilaca radnje. Izuzetak u odnosu na ovo pravilo koji je zabeležen u korpusu je složenica *neurobiologie* za koju postoji oblik *neurobiologiste*.

Osnove pathie/ pathe

Ova glagolska osnova ima značenje *bolovati (souffrir)* i pripada terminologiji zdravstvene struke. Bazna rečenica u osnovi ovih složenica ima oblik *ce qui fait que N souffre*. Prvi, nominalni element (koji može biti grčkog ili latinskog porekla, a ređe je preuzet iz francuskog jezika) upućuje na organ ili na deo tela.

ce qui fait que le coeur souffre → la cardiopathie

Celom složenicom, dakle, upućuje se na patološko stanje ili oboljenje čije je poreklo označeno nominalnim elementom. U korpusu je zabeležen veći broj ovakvih primera.

adénopathie, hémoglobinopathie, néphropathie, pneumopathie, rétinopathie, vasculopathie i dr.

Gilber i Dibo/Dibo-Šarlije (Guilbert, 1971:LXV; Dubois/Dubois-Charlier, 1999 :74) navode da se u jeziku zdravstvene struke sreću složenice koje sadrže ovu osnovu, ali sa drugačijom semantičkom vrednošću. One su direktno pozajmljene iz drugih jezika i upućuju na tehniku lečenja (*homéopathie*, npr. preuzeto je iz nemačkog jezika). U korpusu nisu zabeleženi ovakvi primeri.

Osnovom *pathe* mogu se tvoriti pridevi (koji naknadnom transformacijom i dodavanjem determinanta mogu da budu nominalizovani), a prema baznoj rečenici (*celui qui souffre de N*). Nominalni element upućuje na oboljenje koje je iskazano složenicom na *pathie*.

(celui) qui souffre de cardiopathie → (un) cardiopathe

Tada složenica označava obolelu osobu.

Može se dogoditi i da se ovaj oblik tvori prema imenici na *pathie* kojom je označena tehnika lečenja. Tada bi bazna rečenica ima oblik *celui qui utilise N*, gde je nominalni element tehnika lečenja.

celui qui utilise l'ostéopathie → un ostéopathe

Cela složenica označava vršioca radnje, osobu koja koristi određenu tehniku lečenja. Složenice na *pathe* u korpusu nisu zastupljene.

Osnova gène

Ova glagolska osnova u značenju *stvarati/proizvoditi* (*engendrer*) daje složenice na osnovu transformacija bazne rečenice oblika *celui / ce qui engendre / produit / cause / provoque N*. Nominalni element u baznoj rečenici vrši funkciju objekta.

ce qui produit une allergie → un allergène

ce qui cause des tumeurs → un oncogène

ce qui provoque une thrombose → un thrombogène

Kod jednog primera iz korpusa, prvi element ima prilošku vrednost.

ce qui se produit à l'intérieur → un endogène

Kod prisustva grčkog nominalnog elementa tematski vokal koji vezuje delove složenice je -o-, dok se kod imenica francuskog porekla mogu sresti -o-, -i- ili čak -a-.

androgène, iatrogène, morphogène, pyogène, pathogène

cancérigène, collagène

Kod nekih složenica nominalni element nastao je skraćivanjem, kao što je sledeći, jedini primer iz korpusa:

un antigène ← anticorps + gène

Većina ovakvih složenica trebalo bi da pripada kategoriji prideva (Guilbert, 1971: LXIII). Ipak, u korpusu su zabeleženi primeri koji su se javili isključivo u funkciji imenice.

glycogène, collagène, androgène, plasminogène, pyogène, pathogène, antigène

Uvidom u različite rečnike (TLFi, GDT, GRé, PRé) utvrđeno je da su samo tri od svih primera navedeni isključivo kao imenice (*glycogène, plasminogène, antigène*), dok ostali imaju i funkciju prideva. I Gilber (Guilbert, 1971:LXIII) smatra da imenica u ovoj kategoriji predstavlja nominalizovan pridev, čime se naš nalaz potvrđuje. Ovako nominalizovani pridevi su uvek muškog roda.

Ova osnova smatra se vrlo produktivnom u savremenom francuskom jeziku, što se potvrđuje primerima kod kojih je nominalni element preuzet iz francuskog jezika (Guilbert, 1971:LXIII) (*cancérigène, allergène, collagène*, npr.). Njeno prisustvo zapaža se u različitim stručnim i naučnim domenima, uključujući i zdravstvenu struku (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:289-290). U korpusu ona je zabeležena kao relativno produktivna.

Pojava složenica sa glagolskom osnovom *génie* teorijski je retka, te ne čudi njeno odsustvo iz korpusa.

Osnove *graphie/ graphe/graphiste/ gramme*

Ove glagolske osnove javljaju se u značenju *pisati, opisati (écrire, décrire)* i pomoću njih se tvore složenice koje označavaju radnju, njenog vršioca ili rezultat.

Nominalne realizacije pomoću osnove *graphie* označavaju samu radnju, i to prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est décrit/écrit*. Teorijski, nominalni element najčešće vrši funkciju subjekta bazne rečenice (Guilbert, 1971:LXIII).

ce qui fait que l'univers est décrit → la cosmographie

Ipak, u određenom broju slučajeva, što je situacija sa svim primerima iz korpusa, nominalni element upućuje na sredstvo kojim se radnja vrši. Samim tim, bazna rečenica ima nešto izmenjen oblik i glasi *ce qui fait qu'il y a enregistrement par N*.

ce qui fait qu'il y a enregistrement par des rayons → la radiographie

Na ovaj način tvoreni su i termini *échographie* i *scintigraphie*. Većina ostalih primera tvorena je po analogiji sa terminom *radiographie* jer je to bila prva tehnika snimanja koja je razvijena u medicini, te je zauzela mesto hiperonima. Njegovim skraćivanjem dobija se osnova *graphie*, a prvim, nominalnim elementom složenice (latinskog ili grčkog porekla, ali i iz francuskog jezika) ukazuje se na delove tela ili organe čije snimanje se obavlja.

la radiographie des vaisseaux → l'angiographie

la radiographie des coronaires → la coronarographie

la radiographie des veines → la phlébographie

la radiographie de la glande mammaire → la mammographie

Glagolska osnova *graphe* označava vršioca radnje, osobu koja opisuje ili aparat kojim se opisivanje vrši. Bazna rečenica ima oblik *celui/ce qui écrit/décrit N*. U korpusu se javlja jedan ovakav primer i označava aparat kojim se vrši snimanje: *tomographe*.

ce qui décrit la tomographie → le tomographe

Najverovatnije po analogiji sa osnovom *logiste*, javlja se i osnova *graphiste*, koja upućuje na osobu koja vrši radnju označenu složenicom na *graphie*. U korpusu je zabeležen jedan ovakav primer: *échographiste*.

Osnova *gramme* označava rezultat radnje iskazane osnovom *graphie*, a prema baznoj rečenici *ce qui est écrit par N*. Nominalni element u primerima iz korpusa označava rezultat snimanja aparatom označenim osnovom *graphe*: *électrocardiogramme*.

Leksičke serije *graphie*, *graphe*, *gramme* mogu se sresti za sledeće primere (iako nisu sve prisutne u korpusu):

angiographie, angiographe, angiogramme

échographie, échographe, échogramme

radiographie, radiographe, radiogramme

mammographie, mammographe, mammogramme

scintigraphie, scintigraphe, scintigramme.

Na osnovu broja primera u korpusu, ove glagolske osnove pokazuju produktivnost.

Osnove *scope*/ *scopie* /*scopiste*

Ove osnove nose značenje *posmatrati, pregledati (observer)* i vezane su za jezik zdravstvene struke.

Glagolskom osnovom *scope* tvore se složenice kojima se označavaju medicinski aparati, a prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est observé*, gde nominalni element, najčešće grčkog porekla, predstavlja organ koji se ispituje tim aparatom.

ce qui fait que la vessie est observée → le cystoscope

Kod glagolske osnove *scopie* bazna rečenica ima formu *N₂ qui fait que N₁ est observé* gde *N₁* ima iste osobine kao i u baznoj rečenici osnove *scope*, a *N₂* označava aparat kojim se snimanje vrši. Ovako tvorene složenice iskazuju radnju ili njen rezultat.

cystoscope qui fait que la vessie est observée → la cystoscopie

Primeri *endoscope* i *endoscopie* ne uklapaju se u ovaj obrazac tvorbe budući da prvi element složenice ima prilošku vrednost upućujući na uslove pod kojima se ispitivanje vrši (unutrašnjost organizma), a ne na sam organ.

ce qui fait que l'intérieur (de l'organisme) est observé → l'endoscope

I kod ove serije osnova, po analogiji sa serijama *logie/logue/logiste* i *graphie/graphiste*, javlja se i treći element – osnova *scopiste* koja označava osobu koja

vrši ispitivanje. Bazna rečenica ima oblik *celui qui observe N*, gde je nominalni element ponovo organ koji se ispituje.

celui qui observe le vagin → le colposcopiste

U korpusu je prisutan primer *colposcopiste*, dok su u GDT potvrđeni i oblici *endoscopiste* i *laparoscopiste*.

Na osnovu dostupnih literaturnih podataka (Guilbert, 1971:LXVI; Dubois/Dubois-Charlier, 1999:76) trebalo bi zaključiti da u jeziku zdravstva postoji veliki broj ovako tvorenih složenica, ali u korpusu njihova brojnost nije na očekivanom nivou.

Osnova trope

Ova glagolska osnova ima osnovno značenje *okretati se, menjati (tourner, changer)*. Ipak, u rečniku zdravstvene struke dolazi do modifikacije značenja, te ono glasi *qui se fixe/agit sur N*. Nominalni, prvi element složenice u baznoj rečenici ima funkciju dopune glagola. Na ovaj način formiraju se isključivo pridevi.

ce qui agit sur les gonades → gonadotrope

ce qui se fixe à la thyroïde → thyroïdrotrope

Ova osnova ne može se smatrati produktivnom u korpusu.

Osnova mètre/métrie

Ove osnove u značenju *meriti (mesurer)* daju složenice iz oblasti tehničkih nauka, ali i zdravstvene struke. Bazna rečenica ima oblik *ce qui mesure N*. Nominalni element upućuje na predmet merenja, dok se čitavom složenicom nominuju merni instrumenti ili aparati.

ce qui mesure la tension → le tensiomètre

U korpusu je zabeležen još i primer *manomètre*.

Verbalnom osnovom *métrie* označavaju se metoda ili tehnika merenja, a prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est mesuré*. Nominalnim elementom se, takođe, upućuje na predmet merenja.

ce qui fait que la vitesse est mesuré → la vélocimétrie

U korpusu su prisutni još i primeri *dosimétrie* i *absorptiométrie*.

Osnove phile/philie

Glagolska osnova *phile* u značenju *voleti (aimer)* tvori prideve (mogu biti nominalizovani), a prema baznoj rečenici *celui qui aime N*.

celui qui aime le film → cinéphile

Generičko značenje ove osnove može da se proširi na *qui a de l'affinité pour N* (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:75).

ce qui a de l'affinité pour les os → *ostéophile*

U rečniku zdravstvene struke sklonost ka nečemu, označenom prvim elementom složenice, može da bude i patološke prirode.

Serije sa verbalnom osnovom *philie* imaju u osnovi baznu rečenicu *ce qui fait que N est aimé*. Ovi oblici se javljaju u situacijama kada iz bilo kog razloga ne može da dođe do nominalizacije prideva na *phile*. Nominalni, prvi element složenice je objekat glagola iz bazne rečenice.

ce qui fait que la thrombose est « attirée » → *thrombophilie*

U korpusu je zabeležen neznatan broj ovakvih primera.

Osnove phobe / phobie

Ove glagolske osnove antonimi su prethodno navedenim osnovama. Za razliku od njih, osnova na *-ie* (*phobie*) daleko je produktivnija od osnove sa nultim sufiksom (*phobe*). Tome u prilog govori i činjenica da je sama osnova dobila autonomiju kao reč u savremenom francuskom jeziku. Značenje osnove je *plašiti se* (*craindre*), a najviše je zastupljena u oblasti psihopatologije gde označava svaku vrstu nezdravog straha (TLFi).

U korpusu su zabeležena samo dva primera: *néophobie* i *hydrophobe*.

Osnove phage / phagie

Pomoću osnove *phage* u značenju *jesti, gutati* (*manger*) najčešće nastaju pridevi i to prema baznoj rečenici (*celui/ce*) *qui mange N*. Nominalni element najčešće vrši funkciju objekta. Pridevi mogu biti nominalizovani (dodatnom transformacijom, pretvaranjem determinanta *celui* u determinant *un*) i daju imenice koje označavaju vršioca radnje.

(celui) qui mange du poisson → *(un) ichtyophage*

(celui) qui mange des hommes → *(un) anthropophage*

U korpusu je zabeležen primer kod kojeg nominalni element ima prilošku funkciju, te je i način na koji je došlo do transformacije nešto drugačiji.

(celui) qui mange de manière importante → *(un) hyperphage*

Daljom nominalizacijom na *phagie* dobijaju se imenice koje ukazuju na uobičajeno ili patološko ponašanje. U rečniku zdravstvene struke ova osnova najčešće upućuje na

poremećaje u ishrani. Prvim elementom složenice iskazan je bilo predmet procesa bilo uzrok pojave.

hyperphage → *hyperphagie*

macrophage → *macrophagie*

Primer *æsophage* nosi isto značenje osnove (*qui transporte ce qu'on mange*), ali je formiran u grčkom jeziku, te se smatra pozajmljenicom.

Ove glagolske osnove nisu se pokazale produktivnim u korpusu gde je zabeleženo svega četiri ovakva primera.

Osnova *plastie*

Glagolska osnova sa značenjem *oblikovati* (*façonner*) tvori složenice prema baznoj rečenici *ce qui fait que N est façonné*. Ova osnova pripada rečniku hirurgije, pa je nominalnim elementom označen deo tela koji se oblikuje.

ce qui fait que le nez est façonné → *la rhinoplastie*

U korpusu su zabeleženi samo primeri *angioplastie* i *gastroplastie*.

Prema istoj šemi tvore se i termini kojima se opisuje oblikovanje materijala. Primer iz korpusa, *cimentoplastie*, pripada ovoj kategoriji, ali takođe upućuje na hiruršku proceduru.

Osnove *stasie* / *stase*

Ove glagolske osnove sa značenjem *prestati* (*s'arrêter*), u savremenom francuskom jeziku sreću se samo kao sastavni delovi pozajmljenica iz grčkog jezika. Takvi su i primeri zabeleženi u korpusu: *métastase* i *hémostase*. Postojanje dva oblika ne upućuje na razliku radnje i njenog vršioca, već je samo reč o formalnoj varijaciji (Guilbert, 1971:LXVI).

Osnova *culture*

Ova glagolska osnova značenja *uzgajati*, *podizati*, *brinuti se o* (*cultiver*, *élever*, *soigner*) gradi složenice kojima se iskazuje radnja. Bazna rečenica čijom transformacijom nastaju oblika je *ce qui fait que N est cultivé*. Nominalni element predstavlja predmet uzgoja ili brige.

ce qui fait que l'enfant est cultivé → *la puériculture*

Pored datog primera, u korpusu je zabeležen još i termin *hémostoculture*.

Osnova *culteur*, kojom se označava vršilac radnje, najčešće se javlja u paru sa osnovom *culture* (Guilbert, 1971:LXIII), iako takvo stanje nije zabeleženo u korpusu.

Osnove mane / manie

Zanimljivost ovih glagolskih osnova jeste što njihovo značenje u savremenom francuskom jeziku ne odgovara glagolu već pridevu odnosno imenici: *lud/ludilo* (*fou/folie*). Glagol, naime, postoji samo u grčkom jeziku, odakle ova osnova vodi poreklo. Složenice koje nastaju prema baznoj rečenici *celui qui est fou de N* označavaju vršioca radnje (osnova *mane*).

celui qui est „fou“ de cocaïne → un cocaïnomane

Složenice kojima je označeno stanje tvore se prema baznoj rečenici *ce qui fait qu'on est fou de N* (osnova *manie*).

ce qui fait qu'on est „fou“ de cocaïne → la cocaïnomanie

Prema Diboia/Diboia Šarlije (Dubois/Dubois Charlier, 1999:182) ove osnove mogu da označavaju:

- obolelog od nekog vida neuroze ili samu neurozu: *cleptomane/cleptomanie*
- zavisnika od droge ili nedozvoljene supstance, ili pak, samu zavisnost: *toxicomane/toxicomanie*
- osobu koja pokazuje strastveno zanimanje za neki predmet, ili samu radnju: *mélomane/mélomanie*.

Ove osnove su, baš kao i osnove *phobie/phobe*, produktivne u oblasti psihopatologije. Osnova *manie* stekla je autonomiju u savremenom francuskom jeziku. Ipak, u korpusu je zabeležen samo jedan ovakav primer (*toxicomane*), što je i bilo očekivano s obzirom na tematiku članaka iz kojih je korpus ekscerpiran.

V.2.4.2. Učene složenice imenskih osnova

Baš kao i složenice u opštem jeziku, i učene složenice imenskih osnova mogu da se svrstaju u tri kategorije: onih koje su nastale transformacijama baznih rečenica sa kopulom *être*, sa kopulom *avoir* ili onih koje su rezultat transformacija dve koordinirane rečenice. Strukturni tipovi koji odgovaraju ovim kategorijama, a zabeleženi su u korpusu jesu *Adj+N* i *N+N*.

V.2.4.2.1. Složenice strukture Adj+N

Ovakva struktura učenih složenica može da nastane transformacijama baznih rečenica sa kopulom *être* (u radu su označene kao Adj+N, tip I) ili *avoir* (u radu su označene kao Adj+N, tip II). Zajedničko im je to što se sastoje od nominalnog elementa koji je postponiran elementu sa pridevskom vrednošću. Taj prvi element složenice može da bude imenica koja ima pridevsku vrednost ili pridev u pravom smislu reči. Ovakva struktura složenice predstavlja obrnut sintagmatski sled elemenata u odnosu na uobičajeni redosled reči u savremenom francuskom jeziku.

U okviru grupe složenica imenskih osnova one čine oko 52%, dok su po brojnosti u okviru grupe složenica na drugom mestu, sa oko 27%.

V.2.4.2.1.1. Složenice Adj+N, tip I

Ova grupa složenica rezultat je transformacija bazne rečenice koja sadrži glagol *être*. Nominalna grupa, subjekat bazne rečenice, daje drugi, nominalni element složenice, dok je njen prvi, pridevski element nastao transformacijom verbalne grupe strukture est+Adj. Rezultat ovakvog tipa učene kompozicije uvek su imenice.

Cette cellule est blanche. → *une cellule qui est blanche* → *une cellule blanche*
→ *un leucocyte*

U korpusu se javlja veći broj različitih pridevskih elemenata: *allo* (*autre*), *haplo* (*simple*), *més* (*médian*), *néo* (*nouveau*), *brady* (*lent*), *tachy* (*rapide*), *hétéro* (*autre*), *homo* (*même*), *macro* (*grand*), *micro* (*petit*), *mélano* (*noir*), *leuco* (*blanc*).

Imenička osnova, drugi element složenice, takođe ima najraznovrsnije oblike. Ona može biti:

- (a) iz grčkog (najčešće) ili latinskog jezika

macrophage, mésoderme, tachycardie, néo-thrombus

- (b) iz savremenog francuskog jezika

allogreffe, microorganisme, néotissu, ili

- (c) element koji ima nominalnu vrednost

mélanome.

Sam postupak nominalizacije složenice postiže se bilo pomoću nultog sufiksa (*leucocyte*) bilo, što je češće, pomoću sufiksa *-ie* (*bradycardie*).

U ovu grupu ubrajamo i sledeće primere:

bradycardie, homocystéine, mélanocortine, haplotype, microtubule, méso-rectum, néovaisseau.

Ovakva struktura složenica beleži se i u opštem francuskom jeziku. Tada složenice mogu da budu arhaičnog oblika, tj. mogu da odgovaraju referentima koji u današnje vreme ne postoje (*franc-bourgeois*, npr.), da pripadaju specifičnim rečnicima ili da predstavljaju pozajmljenice iz engleskog jezika (u korpusu je zabeležen primer *sage-femme*).

Za razliku od ovakvog vida kompozicije u opštem jeziku, učene složenice ove strukture smatraju se motivisanim i produktivnim.

V.2.4.2.1.2. Složenice Adj+N, tip II

U ovu grupu složenica svrstane su one učene složenice čija imenska osnova može da bude učenog oblika ili iz savremenog francuskog jezika, dok pridevski element ima isključivo učen oblik. Transformacije baznih rečenica u ovakve učene složenice odvija ju se na isti način kao i u opštem jeziku. Razliku opet čini redosled, kao i učen oblik nekog ili svih konstituenata. Rezultat ovih transformacija najčešće su pridevi koji ponekad mogu da budu nominalizovani.

Na osnovu toga da li se pridevskim elementom iskazuje kvantitet ili broj, odnosno bilo koja osobina, ove složenice svrstavaju se u dve grupe.

Prvu grupu čine učene složenice čiji je pridevski element broj ili ukazuje na kvantitet. U korpusu su zabeleženi sledeći formanti: *mono/uni/bi/quadri/penta/hepta, pluri/poly/multi* i *iso*.

Pomoću formanata *mono/uni/bi/quadri/penta/hepta* najčešće nastaju pridevi, rede imenice i to prema baznoj rečenici oblika *celui/ce qui a Dét_n+N*.

ce qui a deux valences → *bivalent*

Adjektivizacija se ostvaruje nultim (*unipotent*) ili nekim pridevskim sufiksom (*monogénique, monoclonal, unicellulaire*). Kod složenica iz korpusa koje imaju nominalnu vrednost, nominalizacija je postignuta nultim sufiksom (*un monocyte*).

U ovoj kategoriji, grčki i latinski formanti (*mono* i *uni*, npr.) mogu da alterniraju, što je potvrđeno i primerima iz korpusa.

Takođe, često se, naročito u rečniku hemije, na primer, sreću leksičke serije nastale na osnovu iste nominalne osnove, a smenjivanjem različitih brojeva. Tako je u korpusu zabeležena serija: *monovalent, bivalent, quadrivalent, pentavalent, héptavalent*.

Formantima *pluri/poly/multi* iskazuje se kvantitet, odnosno veliki, neodređen broj.

ce qui a plusieurs cellules → *multicellulaire*

I u ovoj grupi trebalo bi da se češće sreću složenice u funkciji prideva nego u funkciji imenice. U korpusu je situacija drugačija. Pridevi su malobrojniji (*polycyclique, pluripotent, multidimensionnel*), za razliku od imenica (*polyaddiction, polydactilie, polymorphisme, polykystose, polyarthrite, polydipsie*). U savremenom francuskom jeziku dodavanje formanta *multi* na imenicu može da dovede i do stvaranja prideva (*personnalité multiface, canapé multisège, centre multisport, huile multigrade*), ali ovakvi primeri nisu prisutni u korpusu.

Zanimljivo je prisustvo sinonimnih oblika *multicentrique* i *plurifocal*, od kojih je kod prvog nominalni element preuzet iz francuskog jezika, a kod drugog iz engleskog jezika (*focal*) sa istim značenjem. Takođe, postoje i kvazi sinonimni oblici *multipotent* i *pluripotent* koji se javljaju isključivo u kompleksnim leksičkim jedinicama *cellule souche multipotente/pluripotente*⁵⁵.

Konačno, u ovu grupu mogu da se svrstaju složenice formirane pomoću elementa *iso* u značenju isti, jednak (*égal*). U korpusu su zabeležena samo dva ovakva primera, i to jedan pridev (*isoforme*) i jedna imenica (*isomère*).

Drugu grupu formiraju složenice čiji pridevski element upućuje na bilo koji kvalitet, osim broja ili količine. On može da ima oblik prideva u pravom smislu reči (*brachydactile*) ili imenice kojoj u baznoj rečenici prethodi predlog (*bacilliforme*). Drugi, nominalni element složenice ima ulogu klasifikacije. I ovde su rezultat transformacija češće pridevi koji mogu da budu nominalizovani.

U korpusu su zabeležene složenice različitih pridevskih elemenata, ali u kombinaciji sa samo jednim nominalnim: *oïde*. Pomoću ovog formanta imenovanje se vrši poređenjem sa nekom realijom sličnom imenovanoj po spoljašnjem izgledu, tj. obliku ili formi. Ovaj formant javlja se u prirodnim naukama, koje, svakako, uključuju i dosta

⁵⁵ GDT definiše na sledeći način ova dva termina: « **cellule souche multipotente** - cellule souche capable de donner naissance à certains types de cellules différenciées; **cellule souche pluripotente** - cellule souche capable de produire les différents types de cellules différenciées conduisant à la formation de tous les tissus d'un organisme, mais non de donner naissance à un organisme entier ».

disciplina zdravstvene struke (Dubois/Dubois Charlier, 1999:283), što bi u analiziranom korpusu trebalo da ga čini produktivnim. Ipak, zabeleženi primeri nisu brojni. Struktura bazne rečenice čijom transformacijom nastaju ove složenice ima oblik *celui/ce qui a l'aspect/la forme de N*.

ce qui a l'aspect du rhumatisme → *rhumatoïde*

ce qui a la forme de la femme → *gynoïde*

Pridevi dobijeni na ovaj način, kasnije mogu da budu nominalizovani, te se tako dobijaju imenice i muškog i ženskog roda.

la thyroïde (la glande thyroïde)

les corticoïdes (les hormones corticoïdes)

V.2.4.2.2. Složenice strukture N+N

U okviru grupe složenica ovaj strukturni tip nalazi se na trećem su mestu po produktivnosti sa oko 25,5%.

Kod ovog strukturnog tipa uočavaju se složenice koje su rezultat transformacija baznih rečenica sa glagolom *être*, kao i složenice koje su nastale koordinacijom dve rečenice.

Prvi element složenica koje nastaju transformacijom baznih rečenica sa glagolom *être*, jeste nominalna grupa koja u baznoj rečenici vrši funkciju subjekta, a drugi element je deo verbalne grupe - imenica u funkciji atributa. Prvi element čini bazu složenice i nosilac je njenog osnovnog značenja. Realija imenovana složenicom svrstava se u određenu potkategoriju zahvaljujući pridevskoj vrednosti drugog elementa. Pridevska vrednost imenice na poziciji drugog elementa potiče od njene atributivne funkcije u baznoj rečenici.

Cet avion est cargo. → *un avion qui est cargo* → *un avion-cargo*

Ovakve složenice javljaju se u opštem, ali i u francuskom jeziku zdravstvene struke i mogu se razvrstati u više različitih grupa.

Kod prve grupe složenica u opštem jeziku, drugom, nominalnom elementu ne prethodi predlog. Ovako nastale složenice mogu označavati namenu nekih predmeta (*carte-lettre*), specijalne mašine / aparate / prevozna sredstva (*wagon-restaurant, avion-cargo*), profesije (*ingénieur-chimiste*), različite biljne / životinjske vrste (*chou-fleur, oiseau-mouche*).

Kod druge grupe u opštem jeziku, drugom elementu složenice u baznoj rečenici prethode najrazličitiji predlozi (*avec, par, de contre, pour* i dr). Prilikom transformacija dolazi do brisanja predloga (*café-théâtre, assurance-maladie, carte-fidélité, chauffage-gaz, pause-café*). Na ovaj način nastaju i nazivi mernih jedinica: *newton-mètre, électron-volt*. Smatra se da je ovaj tip složenica danas veoma produktivan u opštem francuskom jeziku (Arnaud, 2003).

Kod učenih složenica strukture $N+N$, bazna rečenica je ista, ali je, kao što je uobičajeno kod učene kompozicije, redosled konstituenata je obrnut u odnosu na složenice u opštem jeziku. Nominalna grupa koja u baznoj rečenici ima funkciju subjekta čini drugi element složenice, dok njen prvi element nastaje od verbalne grupe strukture $être+N$. Prvi element ovakvih složenica uvek ima učen oblik.

Cette cellule est du foie. → une cellule qui est du foie → un hépatocyte

*Cette coagulation est par la lumière. → la coagulation qui est par la lumière
→ la photocoagulation*

Iako se u strukturi bazne rečenice mogu naći različiti predlozi (*de, vers, par* i sl.), oni se nikada neće javiti u složenici. Učene složenice ove strukture mogu da se razvrstaju u tri podgrupe.

Osobenost prve podgrupe učenih složenica jeste da se nijedan njen konstituent ne javlja kao samostalan morphem u savremenom francuskom jeziku. Zbog toga se simultano odvijaju postupci kompozicije i sufiksacije. Sufiks koji omogućava realizaciju nominalizacije može biti nulti (*adipocyte, myocarde*) ili imati različite oblike *-ie, -ose, -aire* (*cholestérolémie, sclérodermie, coxarthrose*). U literaturi (Guilbert, 1971: LXXIII) se napominje da je ovo jedan od čestih vidova kompozicije u jeziku zdravstvene struke, što je potvrđeno u korpusu. Neki od primera su još i: *adipocyte, blastocyte, glycémie, fibroblaste, thrombopénie*.

Druga podgrupa je ovde svrstana zbog redosleda konstituenata i čestog prisustva tematskog vokala *-o-*, ali prilikom nominalizacije ne dolazi do sufiksacije. Druga razlika sa prethodnom podgrupom jeste i činjenica da drugi element pripada savremenom francuskom jeziku, što ovaj vid kompozicije čini vrlo produktivnim. I u korpusu je ova podgrupa najproduktivnija. Neki od primera su: *biochimie, cytosquelette, lipoprotéine, neurobiologie, phospholipide, lipotoxicité, glycorégulation, histocompatibilité* i dr.

Treću podgrupu čine složenice čiji prvi element predstavlja samostalan morphem nastao skraćivanjem. Zbog finalnog vokala *o* formalno deluje kao učeni formant (*photo*, *auto*, *radio* npr.). Budući da su ovi elementi ponovo motivisani u savremenom francuskom jeziku, često se javlja homonimija sa elementima istog oblika, ali koji čuvaju svoje osnovno značenje. Takve serije mogu se sresti sa formantima

- *auto* u značenju *sam* ili *automobil*: *automédication*, *autoroute*
- *radio* sa značenjem *radio aparat*, *radiografija* ili *radioaktivan*: *radiodiffusion* *radiodiagnostic*

Ova podgrupa složenica nije zabeležena u korpusu.

Druga grupa složenica nastala je koordinacijom nominalnih elemenata. Ove složenice pripadaju kategorijama imenica i prideva.

Kompozicija ovog tipa prisutna je u jezicima različitih naučnih disciplina, od meteorologije, preko hemije i imenovanja samih naučnih disciplina, do jezika zdravstvene struke, gde je vrlo zastupljena (Guilbert, 1971: LXXX).

U rečniku hemije na ovaj način se imenuju mešavine dve supstance koje kao rezultat daju novo jedinjenje: *ferro-aluminium*. Ovakvi primeri nisu zabeleženi u korpusu.

Prilikom imenovanja naučnih disciplina pribegava se povezivanju dve nauke koje su ranije postojale nezavisno jedna od druge. Prvi element složenice je skraćeni naziv jedne od nauka.

psycho ← *psychologie*

uro ← *urologie*

Termin koji nije skraćen vrši funkciju baze složenice. Ovo je relativno produktivan tip kompozicije prema primerima u korpusu: *neurobiologie*, *psycho-oncologie*, *uro-oncologie* i sl.

U jeziku zdravstvene struke ovaj postupak je veoma rasprostranjen. Ovako se mogu imenovati delovi tela ili bolesti: *naso-pharynx*, *gastro-entérite*. U korpusu su zastupljeniji pridevi koji su tvoreni na ovaj način. Adjektivizacija se vrši tako što se pridevski sufiks dodaje na drugi element i tako istovremeno vrši transformaciju oba konstituenta složenice. Sled elemenata ne ukazuje na to da neki od njih preuzima ulogu baze složenice o čemu svedoči mogućnost promene redosleda elemenata bez promene značenja.

gastro-oesophagien i *oesophagogastrique*

cérébrovasculaire i *vasculo-cérébral*

Pridevi se najčešće odnose na delove tela, ali mogu da imenuju i neke procese ili supstance.

buccodentaire, cardiovasculaire, hépatojugulaire, ostéo-articulaire, thoraco-abdominal, cervicovaginal, colorectal, abdomino-pelvien, lomboaortique, psychosomatique, neuro-sensoriel, hygiéno-diététique, lipo-protéique

U korpusu se javlja i jedan primer nastao povezivanjem čak tri elementa : *hypothalamo-hypophyso-corticotrope*.

V.2.5. O još nekim tvorbenim postupcima specifičnim za jezik zdravstvene struke

Neki tvorbeni elementi koji se javljaju u jeziku zdravstvene struke, kao što su *–ose*, *–ite* ili *–ome*, izazivaju brojne polemike budući da se ovako nastale formacije mogu dvojako tumačiti – kao izvedenice, ali i kao složenice. Analizom ovog problema bavili su se mnogi autori (Guilbert, 1971 i 1975; Corbin, 1987; Gross, 1996; Dubois/Dubois-Charlier, 1999; Grabar, 2004) i svi se slažu da se u ovim slučajevima ne može govoriti o sufiksaciji u uobičajenom smislu reči. Stoga ove elemente i ne nazivaju sufiksima već *marqueur scientifique* (Dubois/Dubois-Charlier), *suffixal* (Guilbert) ili *classifieur suffixoïde* (Corbin). U radu smo se opredelili za naziv *formant* jer je on opšteg karaktera i može da se primeni na sve elemente koji učestvuju u tvorbi reči.

Ako se sufiksi definišu kao vezani, nesamostalni morfemi koji se dodaju osnovi radi uobličavanja novih gramatičkih kategorija reči sa osobinama da (a) stoje na kraju reči, (b) ne mogu da služe kao baza za dalja izvođenja i (c) ne upućuju na neki referent,

zaključak koji može da se izvede jeste da navedeni formanti ispunjavaju neke od ovih uslova. Naime, oni se uvek nalaze na kraju reči i ne mogu biti baza za dalja izvođenja. Međutim, ako su osobine elemenata koje ulaze u sastav složenica da (a) nemaju fiksiran položaj u reči (*cytologie*, *ovocyte*); (b) mogu da budu baza za dalja izvođenja (*hépatique*, *hépatocyte*) i (c) imaju referencijalno značenje, onda se ovi formanti uklapaju delom i u ovu definiciju po tome što imaju semantički sadržaj koji su stekli dijahronijskim razvojem (Guilbert, 1975:171)⁵⁶.

⁵⁶ Grabar (2004:52) daje primer razvoja današnjeg formanta *–ite* koji je u početku kao sufiks vršio nominalnu adjektivizaciju. Javljao se u izrazima tipa *nosos arthritis* (oboljenje zglobova). Vremenom se reč *nosos* (oboljenje) izgubila, a pridev *arthritis* postao je nosilac značenja čitavog izraza. Od tada se formant *–ite* sematički specijalizovao i danas označava zapaljenski proces.

Morfofonološki gledano, dakle, na površinskoj ravni jezika, ovi formanti jesu sufiksi. Ipak, sagledan u dubinskoj strukturi jezika, ovaj vid tvorbe ne odgovara definiciji sufiksalne derivacije jer ne prevodi jednu kategoriju reči u neku drugu. Takođe, zbog svog značajnog semantičkog sadržaja, ovi formanti bi se pre mogli svrstati u grupu punih reči, morfema skraćenog oblika koji u dubinskoj strukturi ulaze u sintagmatske odnose sa drugim terminima i određuju ih, vršeći funkciju neke vrste semantičkih klasifikatora. Zahvaljujući njima mogu da se identifikuju nadređene klase pojmova kojima pripadaju referenti ovako tvorenih termina. Tako, na primer, *–ome* će uvek upućivati na klasu reči kojom se imenuje vrsta tumora, a *–ase* grupa enzima.

Dobro definisan semantički sadržaj kao i njihova uloga semantičkih klasifikatora pružaju prostora da prihvatimo tumačenje da su termini koji sadrže ove formante nastali putem kompozicije, a ne putem sufiksacije.

S obzirom na činjenicu da su svi ovi formanti karakteristični za oblast zdravstva, čudi njihova mala zastupljenost u korpusu. Oni učestvuju sa svega oko 7,5% u okviru svih tvorbenih postupaka, ne računajući kompleksne i redukovane lekcičke jedinice.

V.2.5.1. Formant *–ose*

Ovaj formant zastupljen je u tvorbi termina različitih naučnih disciplina i u njima razvija specifična značenja. Javlja se pre svega u oblasti zdravstva (anatomija, fiziologija, medicina uopšte), ali i u domenu hemije. U zdravstvenoj struci formant *–ose* nosi značenje

- oboljenja koje nema upalni karakter, ali je često hronično, trajno

polypose, tuberculose, arthrose

- patološkog ili fiziološkog stanja koje nema dugotrajan karakter

acidose (poremećaj kiselo-bazne ravnoteže u krvi), *thrombocytose* (trenutno povećanje broja trombocita).

Baze kojima se ovaj formant dodaje radi formiranja imenica ženskog roda mogu da budu iz grčkog (*mycose*), latinskog (*athéromatose*) pa čak i francuskog jezika (*fibrose*). One mogu da označavaju:

- (a) organ ili deo tela koji je oboleo

Termin *arthrose* označava oboljenje zglobova.

- (b) poreklo oboljenja

Bacilliose je oboljenje koje izazivaju bacili, *mycose* izazivaju gljivice, a *virose* virusi.

(c) način na koji se ispoljava proces oboljevanja

Termin *cirrhose* predstavlja bolest jetre koju karakteriše crvenkastožuto obojenje (osnova ima značenje crven); *furonculose* je oboljenje koje se ispoljava nastankom čireva (*furoncles*) na koži.

(d) priroda oboljenja

Sclérose je patološko očvršćavanje tkiva ili organa (osnova znači čvrst), a *sténose* podrazumeva smanjenje prečnika nekog kanala ili šupljine u telu (osnova ima značenje uzak).

U zavisnosti od baze varira i struktura ovako dobijenih imenica. Ako se prihvati činjenica da *-ose* zapravo predstavlja element nominalne vrednosti, onda zabeležene strukture odgovaraju strukturama učenih složenica: *N+N* (primeri a, b i neki pod c), odnosno *Adj+N* (neki primeri pod c i primeri pod d).

Termini iz ove grupe učestvuju u daljim izvođenjima i to, pre svega, u strukturi kompleksnih leksičkih jedinica, a jedan primer je zabeležen u okviru prefiksacije.

Ovaj formant je i danas vrlo produktivan u oblasti zdravstva (Ghazi, 1985:153, TLFi, članak *-ose*). Zahvaljujući širenju specijalizovanih znanja van naučne zajednice neki od ovih termina ušli u upotrebu u opštem francuskom jeziku i našli svoje mesto u opštim rečnicima.

V.2.5.2. Formant *-ite*

I ovaj formant ima upotrebu u brojnim naukama (medicina, ali i mnoge druge nauke kao što su geologija, paleontologija, biologija, hemija).

U zdravstvenoj struci *-ite* nosi značenje oboljenja koje ima upalni karakter. Dibo-a/Diboa-Šarlije i Gilber (Dubois/Dubois-Charlier, 1999:273, Guilbert, 1971:XLII) smatraju da se ovim formantom označava trenutna, akutna upala, što kod nekih termina i jeste slučaj (*rhinite*, *sinusite*). Ipak, postoje termini kojima se ukazuje na upale koje mogu da imaju hroničan karakter (*néphrite*). Takođe, trenutna upala bi ukazivala na to da se radi o benignom, izlečivom oboljenju, što nije uvek slučaj. Tako je, na primer, *pancréatite* upala pankreasa koja najčešće ima fatalan ishod. Samim tim, može se smatrati da se formantom *-ite* označava inflamatorno oboljenje, ali ne i stepen ozbiljnosti bolesti kao ni dužina njegovog trajanja.

Baze na koje se dodaje ovaj formant su najčešće iz grčkog jezika (*arthritis*, *dermite*, *phlébite*), ali ima i onih iz latinskog (*cardite*) i francuskog jezika (*prostatite*). Njima su označeni oboleli organi ili delovi tela, pa je i struktura ovih termina *N+N*. Tako je *arthritis* oboljenje zglobova, *dermite* upala kože, *hépatite* oboljenje jetre, *cardite* upala srčanog mišića, *prostatite* upala prostate, a *artérite* arterija.

U slučajevima kada je bazom označen deo tela ili organ, formant *-ite* može da alternira sa formantom *-ose*, ali sa promenom značenja koje se odnosi na prirodu oboljenja, a u skladu sa značenjem koje nose ovi formanti.

dermatite – *dermatose*

stéatite – *stéatose*

arthritis – *arthrose*

Svi ovako nastali termini su ženskog roda i učestvuju u postupcima tvorbe kompleksnih leksičkih jedinica.

Ovaj formant je prešao okvire jezika struke i danas se koristi u tvorbi imenica u opštem francuskom jeziku radi duhovitog imenovanja navika ili manija koje se porede sa bolestima (*espionnite*, *réunionite*).

V.2.5.3. Formant *-ome*

Ovaj formant karakterističan je isključivo za oblast medicine. On označava različite vrste tumora ili oboljenja koja su ispoljena pojavom tumorskih izraslina.

Baze su najčešće grčkog (*myélome*) ili latinskog (*lymphome*) porekla i njima se označavaju

- organ ili tkivo na kojem se pojavljuje tumor, pa je i struktura ovih termina *N+N*
condylome, *hépatome*, *lymphome*, *myélome*, *fibrome*
- sam izgled tumora, bilo da je reč o boji ili obliku, što upućuje na strukturu *Adj+N* ili *N+N*

mélanome, *granulome*

Svi ovako tvoreni nazivi su muškog roda.

Termini *adénome* (benigni tumor koji se razvija na žlezdama), *carcinome* (maligni tumor epitelnog ili žlezdanog tkiva) i *sarcome* (maligni tumor vezivnih tkiva) pozajmljeni su iz grčkog jezika (TLFi, članak *-ome*), a ulaze u strukturu složenica kojima se precizira mesto pojave tumora.

hépatocarcinome, *myélosarcome*

Ovaj formant i danas je produktivan, a zbog rasprostranjenosti ove vrste bolesti, interesovanje šire govorne zajednice uticalo je da mnogi termini tvoreni na ovaj način putem popularizacije nauke uđu u upotrebu u opštem francuskom jeziku.

V.2.5.4. *Formanti u oblasti hemije*

Još u vreme nastanka hemije tražili su se načini da se imenuju poznata jedinjenja jer se tačan broj kombinacija hemijskih elemenata, odnosno jedinjenja koja postoje ne može odrediti. U početku su ti nazivi bili vezani za izgled ili prirodu same supstance, način njenog dobijanja ili imena istraživača koji ju je pronašao. Međutim, u XVIII veku javila se potreba da se u imenovanje uvedu određena logička pravila koja bi mogla da se primene na međunarodnom planu. Lavoazije (Lavoisier, XVIII vek) i Berzelijus (Berzelius, kraj XVIII i prva polovina XIX veka) smatraju se začetnicima moderne hemije i uvođenja prvih pravila u imenovanje elemenata i jedinjenja. Ženevska konvencija (1892. godine) bila je polazište za razvoj savremene nomenklature u hemiji koja se i danas primenjuje. Više različitih međunarodnih organizacija i komisija radi pod okriljem IUPAC-a (*International Union of Pure and Applied Chemistry*), tela koje je zaduženo za sve aspekte imenovanja i davanja preporuka u ovoj oblasti (Belanger, 1982:296, Leigh, 2001:1).

U hemiji su, svakako, prvo imenovani elementi koji čine osnovu daljih kombinacija. Oni su obeleženi simbolima dužine jednog do dva, retko tri slova (*O, Fe, Uuq*) koji često nisu u vezi sa imenom elementa koji je u upotrebi u francuskom jeziku.

Hg – le mercure

K – le potassium

Na – le sodium

Svi nazivi koje nose elementi, ali i neka jedinjenja, označeni su kao *trivijalna imena* (*noms triviaux/vulgaires*). Oni su preuzeti iz opšteg jezika i ne opisuju hemijsku strukturu onoga što imenuju: *brome, fer, eau*. U nomenklaturi se javljaju i *polutrivijalna imena* (*noms semi-triviaux*) koja za osnovu imaju trivijalno ime, ali bar jedan njihov element objašnjava njihovu strukturu. Tako na primer, *glycérol* sadrži element *-ol* kojim se označavaju alkoholi.

Međutim cilj *sistematske nomenklature* (*nomenclature systématique*) jeste da se jedinjenju da takav naziv kojim će se što bolje opisati njegovi hemijski sastav i struktura (Belanger, 1982:297). Ipak, ovako postavljenim ciljem ne isključuje se mogućnost jav-

ljanja sinonimnih naziva, već se zahteva takvo ime na osnovu kojeg se jednostavno može napisati hemijska formula jedinjenja. IUPAC često daje preporuku za najadekvatniji naziv, ali zbog postojanja različitih sistema imenovanja u različitim hemijskim disciplinama to nekada nije moguće⁵⁷.

Imenovanje jedinjenja vezano je za kombinacije različitih jezičkih elemenata. U tu svrhu koriste se: osnova dobijena od imena elementa, različiti afiksi, oznake za mesto atoma, deskriptori (elementi koji opisuju strukturu) i znaci interpunkcije.

Elementi koji se dodaju na osnovu naziva elemenata, baš kao i u oblasti medicine imaju karakteristike sufiksa, ali i punih reči. Zbog toga su i oni svrstani u grupu formata specifičnih za ovaj vid tvorbe reči u jeziku struke. Oni ne vrše prevođenje jedne kategorije reči u drugu i imaju dobro definisan semantički sadržaj. Dodavanjem različitih formata na istu osnovu kojom su označeni hemijski elementi dobijaju se različita značenja, odnosno imenuju se različita hemijska jedinjenja koja su rezultat različitih tipova reakcija u koje ulaze osnovom imenovani elementi.

nitrite de sodium

nitrate de sodium

Zbog svog semantičkog sadržaja, ovi formanti služe i kao vrsta klasifikatora. Tako, na primer, formant *-ol* označava grupu alkohola, a *-ure* grupu soli.

U okviru korpusa zabeležen je određen broj formata specifičnih za imenovanja u hemiji: *-ase*, *-ate*, *-ide*, *-ine* i *-ose*, i svi zajedno čine oko 35% grupe termina nastalih dodavanjem ovih specifičnih formata. Pomoću njih se tvore nazivi različitih vrsta supstanci u hemiji i biohemiji.

Formant *-ase* daje termine ženskog roda koji označavaju enzime (supstance koje pomažu hemijske reakcije). Baze su nazivi jedinjenja u sastavu enzima ili hemijske reakcije kroz koje enzimi prolaze.

protéase, synthase

Pomoću formanta *-ate* tvore se termini muškog roda, a svi označavaju soli (nastaju reakcijom kiselina i baza) ili estre (reakcije kiselina i alkohola). Baze su nazivi jedinjenja od kojih su soli ili estri nastali.

phosphate, folate

⁵⁷ U okviru IUPAC-a postoje komisije za imenovanja u neorganskoj i organskoj hemiji, biohemiji, kao i komisija za imenovanje makromolekula.

Formant **–ide** može da se upotrebi u obliku jednine ili množine, a dobijeni termini su muškog roda. U jednini, ovaj formant označava jednog člana neke grupe organskih jedinjenja ili jedinjenja koje se koriste u farmaciji. U obliku množine označava celu grupu.

sulfamides, triglycérides

Formant **–ose** u oblasti hemije dobijen je skraćivanjem termina *glucose* i koristi se za klasifikaciju šećera kao hemijskih jedinjenja. Bazom je najčešće označeno poreklo šećera. Tako je *fructose* šećer koji se nalazi u voću, a *amylose* je deo skroba.

Formant **–ine** karakterističan je za oblast biohemije i farmacije. Njime se najčešće označavaju organska jedinjenja koja učestvuju u različitim reakcijama u živim organizmima (*insuline, leptine, fibrine, globuline, résistine*), ili supstance koje su u upotrebi u farmaciji kao lekovi (*phénacétine, statine, cyclosporine*).

Baze su latinskog, grčkog i francuskog porekla, a neke su čak preuzete iz engleskog jezika (*acétylcholine, adrénaline*). One su nosioci raznorodnih značenja, od izgleda (*albumine*), preko porekla (*insuline, thrombine, adrénaline, fibrine*) do prirode (*lipoprotéine*) supstance.

Što se kategorije reči tiče, formant **–ine** se može dodavati na imeničku (češći slučaj u korpusu) ili pridevsku osnovu.

lysine, fibrine, insuline, albumine

Dosta termina ima složenu strukturu tipa *N+N+ine*, a jedna od dve imenice često nastaje skraćivanjem.

angiotensine ← *angio* + *tens(ion)* + *ine*

myoglobine ← *myo* + (*hémo*)*globine*

Jedan zabeležen primer je strukture *Adj+N+ine*, gde je pridevska osnova dobijena skraćivanjem.

noradrénaline ← *nor(mal)* + *adrénaline*

V.2.6. Kompleksne leksičke jedinice

U francuskom jeziku zdravstvene struke opaža se jako veliki broj termina koji su nastali povezivanjem više autonomnih leksičkih jedinica u jednu specifičnu značenjsku celinu. Ovaj postupak, iako karakterističan za jezik struke, često se zapaža i u opštem jeziku. Budući da se istraživanja ovog tipa leksičkih jedinica još uvek obavljaju i da

nema konačnog odgovora o njihovom statusu, ne iznenađuje činjenica da prema dostupnoj literaturi ne postoje statistički podaci o njihovoj zastupljenosti u opštem jeziku (Boulanger, 1989:518).

Istraživanja u ovoj oblasti i dalje zaokupljaju pažnju većeg broja lingvista, ali sama činjenica da među autorima još uvek ne postoji saglasnost oko jedinstvenog termina kojim bi ove leksičke jedinice bile označene, govori u prilog tezi da su ova ispitivanja još uvek otvorena. U literaturi se, zaista, sreće jako veliki broj naziva⁵⁸ od kojih navodimo nekoliko: *synapsie* (Benveniste), *synthème* (Martinet), *unité syntagmatique* (Gulbert), *expression figée* (Gross), *lexie composée* (Pottier), *terme complexe* (Cabré).

Osnovni uslov za postojanje ovakvih leksičkih jedinica jeste prisustvo sekvence koju čini više autonomnih morfema. Pojam polileksikalnosti (*polylexicalité*), koji definiše i opisuje navedene leksičke jedinice prvi je uveo Gresijano (Gréciano, 1983 u: Mejri, 2005:185), a preuzeli su ga Gros (Gross, 1996:9) i drugi lingvisti. Najznačajnija karakteristika ovih struktura jeste fiksiranost (*figement*) (Popović, 2009:95). Smatra se da je „fiksiranost proces svojstven svim prirodnim jezicima, tokom kojeg iz različitih razloga dolazi do delimičnog ili potpunog fiksiranja lingvističkih sekvenci koje su početno bile slobodne diskurzivne strukture; na taj način one postaju deo neke od jezičkih kategorija u okviru koje njihovi konstituenti gube autonomiju i učestvuju u formiranju nove jedinice“ (Mejri, 2000:610). Fiksiranost se kao fenomen javlja kako u opštem, tako i u jeziku struke.

U jeziku se javljaju strukture koje su potpuno fiksirane, ali one čine manji broj (oko 10%) svih nominalnih grupa (Gross, 1988:70), kao i one koje nisu uopšte fiksirane, te se nazivaju slobodnim sintaksičkim strukturama. Međutim, jako veliki broj leksičkih jedinica se prema svojim karakteristikama ne može svrstati ni u jednu od navedenih grupa. Samim tim, fiksiranost nema apsolutnu vrednost, već se može stepenovati (Gross, 1988:63). Zbog toga je Gros uveo pojam stepena fiksiranosti (*degré de figement*) kao i listu različitih kriterijuma za njegovo utvrđivanje (Mejri, 2005:186). Pored referencijalnih i sintaksičkih u obzir obavezno treba uzeti i semantičke kriterijume (Mejri, 2005:190). Stepen fiksiranosti može da se odredi prema tome da li su neki ili svi kriterijumi primenljivi na svaku složenu jezičku jedinicu.

⁵⁸ Kokurek (Kocourek, 1991:136) navodi da je pronašao čak 60 naziva, a u svojoj knjizi citira 25 onih koje smatra najprikladnijim.

Potpuno fiksirane jezičke strukture ispunjavaju sve kriterijume. One, pre svega, imaju jedinstven referent, dakle monoreferencijalne su. Njihova autonomija je ograničena, a nijedan njihov element ne može slobodno da se određuje, što rezultira ili potpunim odsustvom člana ili eventualnom upotrebom generičkog člana koji se ne odnosi na neku definisanu realiju, niti se može bilo čime zameniti. Fiksirane sintagme ne dopuštaju bilo kakav vid transformacija (pasiv, pronominalizacija, izdvajanje, ekstrakcija, relativizacija). Između delova fiksirane sintagme ne može se vršiti umetanje, niti se pridevi mogu nominalizovati ili se uspostaviti atributivni odnosi. Redosled elemenata fiksirane sintagme ne može da se menja. U fiksiranoj sintagmi ne može da dođe do zamenjivanja nekog njenog člana sinonimom, a da se ne promeni značenje čitave jedinice. Takođe, njihovo značenje nije transparentno.

Za razliku od njih, potpuno slobodne sintaksičke strukture ne ispunjavaju nijedan od navedenih kriterijuma, a njihovo značenje je komponencijalno, tj. svaki konstituent zadržava svoje i doprinosi značenju cele sekvence.

Međutim, određeni broj složenih leksičkih struktura ispunjava samo neke kriterijume, te zbog toga ove jedinice, koje se nalaze između fiksiranih i slobodnih struktura, predstavljaju najveći problem za definisanje.

Iako neki autori (Mathieu-Colas, 1996:73) svrstavaju delimično fiksirane strukture u grupu složenica zbog fiksiranosti njihovih sastavnih delova, one se, ipak, od njih razlikuju. Činjenica je da se kod jednog broja ovih izraza u osnovi nalazi predikativna, bazna rečenica u pasivnom obliku, baš kao i kod složenica. Transformacija bazne rečenice podrazumeva nominalizaciju pasivnog oblika glagola koji postaje nominalni element nove jedinice činiće bazu složene jedinice (biće njen određeni element). Subjekt pasivne rečenice transformiše se u ekspanziju koja postaje odredbeni element.

*appel de fonds ← ce qui fait que les fonds sont appelés*⁵⁹

Na osnovu navedenog može da se zaključi da je unutrašnja struktura složenica i kompleksnih leksičkih jedinica veoma slična jer su obe kategorije zasnovane na transformacijama baznih rečenica. Ipak, kod složenica, nominalni element je nedeterminisan, dok se kod kompleksnih leksičkih jedinica može javiti generički član (Popović, 2009:95). Broj elemenata složenice uvek je ograničen na dva, dok su kompleksne lek-

⁵⁹ Primer je preuzet iz: Guilbert, 1971:LXVII.

sičke jedinice znatno manje ograničene. Teorijski, one bi mogle da se proširuju beskonačno dodavanjem ekspanzija različite strukture, ali su praksi ograničene na maksimalno tri do četiri, jer bi preko ovog broja niz prestao da se opaža kao leksička jedinica (Guilbert, 1975:255). Tako se npr. može naći sledeći niz termina:

artériopathie cérébrale

artériopathie cérébrale aigüe

artériopathie cérébrale aigüe bénigne.

Naziv *artériopathie cérébrale autosomique dominante associée à des infarctus sous-corticaux et à une leucoencéphalopathie* zbog svoje dužine više odgovara opisu bolesti, te se koristi u rečnicima ili u člancima, ali nije u upotrebi kao termin (GDT).

Neki autori, pak, delimično fiksirane jedinice nazivaju kolokacijama (*collocations*) (Clas, 1994; Laporte/L'Homme, 1997; Tutin/Grossmann, 2002). Klas (Clas, 1994:577), tako, navodi da se one od fiksiranih sintagmi razlikuju po transparentnosti značenja, a od slobodnih struktura prema ograničenim mogućnostima kombinacija. Budući da su prilikom definisanja na jednu grupu primenjeni semantički, a na drugu sintaksički kriterijumi, ovo određenje ne može da se smatra relevantnim za jedinice zabeležene u korpusu. Kroz literaturu se, dalje, pod ovim pojmom, a u vezi sa nominalnim kolokacijama, pominje samo struktura *N+Adj_q* (Hausman, 1989:1010 u: Tutin/Grossmann, 2002), što takođe nije primenljivo na analizirani korpus. Još jedan od kriterijuma koji ne može da se primeni na jedinice iz korpusa jeste binarni karakter kolokacija. Pod njim se podrazumeva da kolokacije čine isključivo dve reči. Lom i Bertran (L'Homme/Bertrand, 2000), pak, tvrde da se ovakve strukture ne ponašaju isto u opštem i jeziku struke, te se i ne mogu definisati na isti način. One ovu tvrdnju dokazuju činjenicom da se ove strukture u jeziku struke mogu kombinovati sa različitim, semantički bliskim, terminima.

administration du médicament

administration des antibiotiques

Zato ih nazivaju specijalizovanim leksičkim kombinacijama (engl. *specialized lexical combinations*) (L'Homme/Bertrand, 2000:498).

Iz svega navedenog zaključuje se da još uvek nisu postavljene jasne granice između različitih vrsta delimično fiksiranih leksičkih jedinica, niti je postignuta saglasnost o njihovom jedinstvenom nazivu. Zbog toga su u ovom radu svi termini nastali povezivanjem dve ili više samostalnih jedinica, ali koji se ne mogu sistematski i jasno podvesti

pod samo jedan od načina tvorbe, svrstani u grupu tzv. *kompleksnih leksičkih jedinica*. Relativna fiksiranost jedinica iz korpusa proističe iz analitičkog oblika koji dopušta postojanje sukcesivnih ekspanzija. Svaka od tih ekspanzija može dodatno da se proširi i doprinosi daljoj koheziji jedinice.

cancer colorectal

cancer colorectal familial

cancer colorectal familial non polyposique

Kompleksne leksičke jedinice nisu prosti linearni nizovi reči već su hijerarhijske strukture koje odgovaraju pravilima leksičkog sistema nekog jezika (Cabr  , 1998:161). Ove leksičke jedinice osobene su po tome što nominalni element koji čini njihovu osnovu uvek može da se upotrebi samostalno i da upućuje na njeno ukupno značenje, što kod ostalih vidova tvorbe nije slučaj (Ghazi, 1985:178).   itava celina nosi jedno značenje koje odgovara njom označenoj realiji. Ceo iskaz eventualno može da se zameni jednom prostom re  i. Ipak, iako su referencijalno monosemne, sa stalnim i jedinstvenim ozna  enikom, njihovo značenje je kompleksno jer se odvija na dva nivoa: jedan nivo odgovara celoj leksičkoj jedinici, a drugi podrazumeva vid komponencijalnog značenja. To znači da ceo izraz ima jedno značenje, ali da ono ne poništava u potpunosti pojedinačna značenja elemenata kompleksne jezičke jedinice, te stoga one i nisu u potpunosti fiksirane (Ha  ler/H  mmer, 2005:104). Princip formiranja ovih jedinica zasnovan je na odnosu determinacije.

Kompleksne leksičke jedinice svojim osobinama odgovaraju potrebama definisanja, klasifikacije ili nomenklature. Najznačajnija osobina jeste njihova fleksibilnost. Zbog toga struktura ovakvih jedinica može da prati konceptualni postupak definisanja ili da ukaže na procese koji su karakteristični za domen u kojem se imenovanje vrši. Osnova kompleksne leksičke jedinice je generički termin koji predstavlja razli  cite tipove realija i jedinici daje gramatičku kategoriju i rod. Sintaksička funkcija osnove u tesnoj je vezi sa njenom semantičkom funkcijom, jer ako osnova ne postoji, ne može postojati ni sama jedinica. Semantička funkcija je od najvećeg značaja onda kada osnova služi kao osnovni, generički pojam za razne definicije, jer zbog svog opšteg sadržaja, zahteva ekspanzije kojima će se vršiti specifična imenovanja. Stoga ekspanzija osnove ne služi identifikaciji već određenju i imenovanju određene grupe realija koje se mogu

podvesti pod generički termin. Ekspanzija može poprimiti različite oblike, ali je neophodno stalno prisustvo iste osnove:

maladie du cœur/cardiaque/chronique/mortelle/orpheline ...

Varijacija drugog elementa kompleksne leksičke jedinice može biti

- formalna: *du cœur/cardiaque*
- formalna i semantička: *cardiaque/mortelle*

Izrazito prisustvo ovih jedinica u jeziku zdravstvene struke može da se objasni potrebom za vrlo preciznim označavanjem realija ovog domena. Budući da se ova oblast neprestano razvija i da dolazi do novih otkrića, neophodno je da se već postojeće jedinice prošire čime dobijaju na specifičnosti značenja. Gazi (Ghazi, 1985:178) navodi primer iz oblasti nefrologije u okviru koje je prvo uočeno postojanje dve vrste upale bubrega: *néphrite aigüe* i *néphrite chronique*. Daljim istraživanjima u ovom domenu utvrđeni su specifični oblici upala u okviru ove dve vrste, te je neminovno bilo proširenje jedinica: *néphrite chronique atrophique*, a kasnije i *néphrite chronique atrophique de l'enfance*.

Još jedna osobenost kompleksnih leksičkih jedinica jeste i mogućnost brisanja ekspanzija u određenim, specifičnim kontekstima. Ekspanzija ukazuje na domen u kojem je data jedinica u upotrebi, a sama osnova može da bude predstavnik neke grupe realija, te se u situacijama nedvosmislenog konteksta ona slobodno briše: *stimulation (cardiaque)*.

Sve kompleksne jezičke jedinice zabeležene u korpusu pripadaju kategoriji imenica. Neke od njih pokazuju sličnosti sa složenicama, druge imaju više osobina delimično fiksiranih sintagmi, a treće se svrstavaju u grupu eponima. One čine gotovo 41% čitavog korpusa i najbrojnija su grupa termina.

V.2.6.1. Kompleksne leksičke jedinice glagolskih osnova

Tvorba ove grupe kompleksnih leksičkih jedinica može da se protumači na isti način kao i kompozicija, jer i one nastaju transformacijama baznih rečenica na osnovu kojih se između dva termina koja čine leksičku jedinicu uspostavljaju sintagmatski odnosi (Guilbert, 1971:LXVII). One su, dakle, rezultat odnosa između imenice koja čini osnovu kompleksne leksičke jedinice, a u implicitnoj baznoj rečenici u pasivnom obliku vrši funkciju subjekta, i njenog bližeg određenja koje može da ima različite oblike, a čini drugi element jedinice (Guilbert, 1975:257).

U osnovi kompleksne leksičke jedinice nalazi se bazna rečenica strukture SN+SV (*est+Adj*) do koje se došlo prethodnom transformacijom aktivne u pasivnu rečenicu.

On élit le président. → Le président est élu.

On émet l'urine. → L'urine est émis.

On traite les poumons par les rayons. → Les poumons sont traités par les rayons.

Sledeća faza pretpostavlja nominalizaciju pasivnog oblika glagola koji daje osnovu kompleksne leksičke jedinice, a subjekat pasivne rečenice daje drugi element novonastale jedinice. Sintagmatska veza između ova dva elementa uspostavlja se pomoću predloga *de*.

(1) *élection du président*

(2) *émission d'urine*

(3) *radiothérapie des poumons*

Leksička transformacija je delimično završena ukoliko postoji veza sa baznom rečenicom i ako ona može stalno i bez ograničenja da se u govoru pretvara u leksičku jedinicu i obrnuto (Guilbert, 1971:LXVII). Tada je ispred drugog elementa jedinice često prisutan član (primeri 1 i 3). Ako je, pak, leksikalizacija jača, član izostaje (primer 2).

Ove kompleksne leksičke jedinice se u korpusu javljaju u strukturama *N+Prép+N* (u daljem tekstu biće označene kao tip I) i *N+Adj* sa odgovarajućim proširenjima. Zastupljene su sa oko 24% u okviru ove grupe termina.

V.2.6.2. Delimično fiksirane kompleksne leksičke jedinice

Kao što je već napomenuto, ovaj tip kompleksnih leksičkih jedinica nije nastao transformacijama baznih rečenica, ali specifičnosti koje pokazuje u svojoj strukturi i značenju ukazuju na to da se ne radi o slobodnim jezičkim strukturama.

Leksičke jedinice zabeležene u korpusu ispunjavaju neke od navedenih sintaksičkih kriterijuma.

Tako, npr. kompleksna leksička jedinica *cancer du foie* ne može da se protumači kao kompleksna leksička jedinica nominalne osnove (Guilbert, 1971:LXXI), odnosno kao da je nastala transformacijom bazne rečenice koja sadrži glagol *être* i atribut:

**ce cancer est du foie → un cancer du foie*

Ipak, ovaj naziv upućuje na jedinstven referent. Iako se u strukturi velikog broja ovih termina uočava prisustvo člana, on se može okarakterisati kao generički budući da ne dopušta zamenu bilo kojim drugim determinantom.

maladie du cœur, ali

**maladie d'un cœur*

**maladie de ce cœur*

**maladie de son cœur*

Ove jedinice ne dopuštaju pronominalizaciju osnove.

**Elle est atteinte du cancer du côlon et de celui du rectum.*

Činjenice da ekspanzija može da varira

cancer du foie/hépatique/du côlon/du sein/féminin

, kao i da se kompleksna leksička jedinica u cilju bliže specifikacije realije koju označava može proširiti

cancer du rein avancé

cancer colorectal familial non polyposique,

dokazuju da se radi o jedinicama koje imaju određeni stepen, ali ne i potpunu fiksiranost.

Ove kompleksne leksičke jedinice javljaju se takođe u strukturi *N+Prép+N* (one će biti označene kao tip II) i *N+Adj*. Ova druga grupa je podeljena u dve podgrupe: *N+Adj_r* i *N+Adj_q* sa odgovarajućim proširenjima. Ove jedinice su prisutne u značajno većem procentu (nešto preko 73%) u odnosu na kompleksne leksičke jedinice glagolskih osnova.

V.2.6.3. Strukturni tipovi kompleksnih leksičkih jedinica

U daljem delu rada biće izložene strukture kompleksnih leksičkih jedinica koje se javljaju u korpusu, sa posebnim osvrtom na morfološke i semantičke karakteristike osnova i ekspanzija.

V.2.6.3.1. Struktura *N+Prép+N*

Kod najvećeg broja kompleksnih leksičkih jedinica odnos determinacije između osnove i drugog elementa jedinice uspostavlja se pomoću predloga *de*. U korpusu je zabeleženo svega nekoliko primera kod kojih se u ovoj funkciji javljaju *à* ili *en*.

V.2.6.3.1.1. Struktura N+de+N, tip I

U ovu kategoriju svrstane su kompleksne leksičke jedinice glagolskih osnova. One predstavljaju oko 7,5% svih kompleksnih leksičkih jedinica. Imenice koje čine njihovu osnovu najčešće su nominalizovani prelazni glagoli, a imenice su dobijene sufiksacijom. Najčešće korišćen sufiks je *-tion*. Javljaju se i drugi sufiksi, ali znatno ređe, što je u potpunosti u skladu sa rezultatima dobijenim analizom imenica u korpusu koje su nastale sufiksacijom.

excrétion du sodium
transcription des gènes
interruption de la grossesse
perforation du côlon
mutation des récepteurs
prélèvement de cellules
prise de la pression

Glagol je nekada sadržan u samoj imenici, budući da je reč o učenim složenicama glagolskih osnova.

angiographie des coronaires
radiographie des poumons
psychothérapie de groupe

U nekim slučajevima osnova imenice razlikuje se od osnove glagola.

chute de la TA (tomber)
rupture d'anévrisme (rompre)
prise de sang (prendre)
éruption cutanée (rompre)

Imenice koje čine ekspanziju osnove upućuju najčešće na:

- delove tela: *artère, coronaire, aorte, urètre, fémur, cœur, côlon, poumons, thorax, vaisseaux, col*
- supstance prisutne u organizmu: *salive, mucus, urine, hormone, créatinine, sang*
- bolesti (konkretni i opšti nazivi): *tumeur, infarctus, athérome, athérosclérose, maladie, pathologie*

Po jedan do dva primera nazivi su sintetskih supstanci (*statines*), procesa (*hémostas*, *glycorégulation*, *apoptose*), pojmova iz oblasti hemije (*sodium*, *molécule*), stanja (*sensibilité*, *grossesse*, *fertilité*) ili postupaka lečenja (*dialise*).

Glagol bazne rečenice može da bude i neprelazan, pa je tada struktura bazne rečenice SN+SV:

ce qui fait que la vie coûte → le coût de vie.

U korpusu je zabeležen samo jedan ovakav primer: *espérance de vie*.

V.2.6.3.1.2. Struktura N+de+N, tip II

U ovu kategoriju svrstane su sve one kompleksne leksičke jedinice navedene strukture koje za osnovu nemaju nominalizovan glagol. Razliku sa strukturnim tipom I čini priroda veze između osnove i ekspanzije jer nije rezultat transformacija baznih rečenica. Osnova je predstavljena različitim tipovima imenica. Najveći broj osnova čine proste reči (*anomalie*, *bilan*, *tissu*, *cancer*, *col*, *mal*, *tête*, *lame*, *diabète*), a zatim i imenice izvedene sufiksacijom prideva (*chronicité*, *multiplicité*) ili učene složenice (*hypotrophie*, *mélanome*).

Njihov broj u korpusu nije veliki i čini svega oko 8% svih kompleksnih leksičkih jedinica. Ovu grupu kompleksnih leksičkih jedinice ilustruju sledeći primeri:

<i>lésion de la rétine</i>	<i>réseau de nerfs</i>
<i>étude de tolérance</i>	<i>virus de la varirole</i>
<i>caillot de sang</i>	<i>sels de potassium</i>
<i>facteur de croissance</i>	<i>pronostic de survie</i>
<i>maladie du cœur</i>	<i>branche de division</i>
<i>cancer du poumon</i>	<i>épisode de péricardite</i>

Osnove ovih jedinica upućuju na:

- oboljenja ili poremećaje zdravstvenog stanja: *infarctus*, *anomalie*, *cancer*, *diabète*, *maladie*, *ischémie*, *mélanome*
- različite vrste ispitivanja i testova i njihove rezultate: *scanner*, *étude*, *clairance*, *greffe*, *méthode*, *taux*
- organske strukture ili njihove karakteristike: *lobe*, *tête*, *branche*, *lumière*, *réseau*, *fond*, *tissu*
- hemijske i biohemijske pojmove: *protéine*, *fraction*, *sel*, *classe*

- stanja i osobine: *chronicité, multiplicité, qualité, présence, sévérité*

Ekspanzije su najčešće nazivi:

- delova tela: *cœur, foie, artère, nerf, cerveau, poumon, rectum, côlon, genou, vessie, œil, myocarde, rein, sein*
- bolesti: *infarctus, thrombophilie, infection, péricardite, maladie, lésion, douleur, variole, cancer; tumeur, phlébite*

Po nekoliko zabeleženih primera odnosi se na organske supstance (*endothéline, créatinine, insuline*), pojmove iz oblasti hemije (*synthèse, molécule, potassium, or*) i procese ili glagolske radnje (*division, coagulation, revascularisation, soutien, survie, réanimation*).

V.2.6.3.1.3. Struktura *N+à/en+N*

U korpusu je zapaženo da jedino kompleksne leksičke jedinice verbalnih osnova ostvaruju vezu između osnove i ekspanzije pomoću predloga *à* ili *en*. Kod ovih kompleksnih leksičkih jedinica i subjekat i objekat bazne rečenice u aktivu su implicitni, a u prvi plan stavlja se priloška dopuna.

On opère (le patient) à cœur ouvert. → (Le patient) est opéré à cœur ouvert. → opération à cœur ouvert

Takvi primeri su *accouchement à voie basse* ili *prise en charge*.

Zanimljiv je primer *tolérance au glucose* jer se kod njega uočava da se glagol u baznoj rečenici konstruiše drugačije od ekspanzije osnove kompleksne jezičke jedinice.

On tolère le glucose. → Le glucose est toléré. → tolérance au glucose

Iako se kod ovog primera ne javlja predlog *de*, ekspanzija može da se transformiše u pridev, te se sreće paralelna upotreba termina *tolérance glucosée*.

V.2.6.3.2. Struktura *N+Adj*

U različitim tipologijama i klasifikacijama pridev ima ulogu da osnovi sintagmat-ske jedinice da određenu specifikaciju. Njime se skreće pažnja na neku karakterističnu crt u zahvaljujući kojoj jedan pojam može da se identifikuje u odnosu na druge članove iste grupe sa kojima deli neke osobine, bez obzira da li su drugi članovi označeni prostom reči ili nekom drugom kompleksnom leksičkom jedinicom.

accent aigu, grave, circonflexe

*vin rouge/blanc/rosé*⁶⁰

globule rouge/blanc

anesthésie générale/partielle

organe creux/plein

acide gras/aminé/urique/rétinoïque

Jedinice ovakve strukture imaju sintagmatski karakter jer se pridev ne može odvojiti od baze kompleksne leksičke jedinice, a da ne dođe do promene značenja. Na ovaj način postiže se precizno određenje pojma.

Pridev u kompleksnoj leksičkoj jedinici zauzima isti položaj u odnosu na imenicu kao i pridev u rečenici, što znači da će on najčešće biti postponiran (osim u slučaju brojeva i monosilabičkih prideva).

angioplastie coronaire

croissance tumorale

paralysie partielle

tissu cardiaque, ali

gros foie

grande/petite circulation.

U korpusu su uočena dva tipa kompleksnih leksičkih jedinica strukture *N+Adj*, a u zavisnosti prirode ekspanzije, odnosno prideva.

V.2.6.3.2.1. Struktura *N+Adj*,

Ovakva struktura najčešće nastaje dodatnom transformacijom ekspanzije *de+N* u relaciji pridev i to kod oba tipa kompleksnih leksičkih jedinica strukture *N+de+N*.

élections du président → *élections présidentielles*

chaleur du soleil → *chaleur solaire*

tension des artères → *tension artérielle*

anomalie de gènes → *anomalie génétique*

Osnova ovako dobijene kompleksne leksičke jedinice odgovara osnovi kompleksne leksičke jedinice strukture *N+de+N*. Dakle, ona može biti ili nominalizovan glagol, ili bilo koja druga, prosta, izvedena ili učena imenica. Ona ima veoma značajnu ulogu budući da od njene prirode zavisi značenje cele kompleksne leksičke jedinice. Ova tvrdnja

⁶⁰ Primer preuzet iz Gross, 1996:16.

može da se dokaže činjenicom da se kombinacijom osnove sa različitim pridevima postižu različita značenja:

cancer prostatique – cancer qui affecte la prostate

cellule prostatique – cellule qui fait partie de la prostate

Realije na koje osnove upućuju iste su kao i kod strukturnih tipova $N+de+N$. Od ukupnog broja jedinica ove strukture manji procenat pripada kompleksnim leksičkim jedinicama glagolskih osnova (35% prema 65%).

Pošto relacioni pridev u kompleksnoj leksičkoj jedinici nastaje transformacijom ekspanzije $de+N$, ispitivana je učestalost pojave strukture $N+de+N$ prema strukturi $N+Adj_r$. Utvrđeno je da se u korpusu mnogo češće sreće struktura $N+Adj_r$ (oko 52%) u odnosu na strukturu $N+de+N$ (oko 16%). Ovaj rezultat u skladu je sa rezultatima studije koju je o relacionim pridevima u različitim specijalizovanim korpusima (medicina, informatika, pravo) sproveda Lom (L’Homme, 2004). Ona navodi podatak da se kompleksna leksička jedinica *traitement des symptômes* javlja samo jednom u medicinskom korpusu od oko 500 000 reči, dok je *traitement symptomatique* uočeno 30 puta.

Kroz rečnike, stručne i naučne radove, kao i kroz tekstove namenjene široj čitalačkoj publici vršena je i provera da li kompleksne leksičke jedinice obe strukture mogu da se jave u paralelnoj upotrebi. Rezultati su pokazali da se većina prisutnih struktura iz korpusa sreće sa manjom ili većom frekvencijom i u drugom obliku.

atteinte des artères i atteinte artérielle

expression des gènes i expression génique

prise de médicaments i prise médicamenteuse

cancer du poumon i cancer pulmonaire

maladie du cœur i maladie cardiaque

virus de la variole i virus variolique

Različita frekvencija može da se objasni navikama u korišćenju nekog od dva oblika, različitim tipovima naučnog diskursa ili eventualnom upotrebom u opštem jeziku (Rouleau, 1995:37; Nakos, 1989:353; Maniez, 2009a:118). U diskursu VN kao i u opštem jeziku češće se sreće struktura $N+de+N$ (npr. *cancer du foie*), a $N+Adj_r$ u primarnom naučnom diskursu (npr. *cancer hépatique*). Monso (Monceaux, 1992:79) smatra da strukture $N+Adj_r$ gotovo sistematski imaju veću specijalizovanost ili fiksiranost u odnosu na odgovarajuće strukture $N+de+N$. Manie (Maniez, 2009a:117) takođe stoji na

stanovištu da strukture koje koriste relacioni pridev više odgovaraju jeziku struke. Delege i Kartoni (Déleguer/Cartoni, 2010) dokazali su ovu tezu poredeći dva korpusa: naučne tekstove iz oblasti medicine i tekstove iste tematike, ali namenjene širokoj čitalačkoj publici. Utvrdili su da se struktura *N+ Adj_r* daleko češće javlja u usko specijalizovanim, a struktura *N+de+N* u ostalim tekstovima. Razlog za ovakvu distribuciju može da predstavlja javljanje učenog oblika prideva u strukturi *N+Adj_r* koji ne mora nužno da bude poznat široj govornoj zajednici.

Između imenice, osnove kompleksne leksičke jedinice, i relacionog prideva mogu da se uspostave najrazličitiji semantički odnosi. Jedna imenska osnova može da gradi odnose sa različitim pridevima, ali i više različitih osnova može da se kombinuje sa istim pridevom. Najjednostavniji semantički odnos prideva i osnove izražen je strukturom *Prép+N*. Njime se ujedanjuju dva pojma kojima se ne dodaje nikakvo dalje značenje:

cellule sanguine – cellule de sang

Međutim, transformacija relacionih prideva može da bude semantički mnogo složenija i da odgovara čitavoj rečenici. Tako, npr. relacioni pridev *vasculaire* gradi različite odnose sa brojnim osnovama dajući različita značenja kompleksnoj leksičkoj jedinici, od kojih su neka:

densité vasculaire – densité des vaisseaux

maladie vasculaire – maladie qui affecte des vaisseaux

thrombus vasculaire – thrombus qui se situe au niveau des vaisseaux

morbidité vasculaire – morbidité qui est causé par (les maladies) des vaisseaux

endothélium vasculaire – endothélium qui fait partie des vaisseaux

Upotreba relacionih prideva ne omogućava preciznu definiciju semantičke veze između osnove i prideva (Maniez, 2009a:120). Rigel (Riegel, 1985:114) ističe da postoji čitava lepeza mogućih semantičkih odnosa relacionih prideva i imenica i da je njihovo tumačenje „otvorenije“ u odnosu na kvalifikativne prideve. Zbog toga se prilikom klasifikacije i analize relacionih prideva često pribegava formulisanju različitih sintaksičkih parafraza. Na osnovu analiziranih kompleksnih leksičkih jedinica strukture *N+Adj_r* utvrđeno je da se najveći broj primera može iskazati sledećim parafrazama:

<i>N₁ qui est causé par N₂</i> ⁶¹	<i>N₁ qui est atteint/souffre de N₂</i>
<i>N₁ qui se manifeste dans/par/au niveau de/comme/lors N₂</i>	<i>N₁ qui a subi/reçu N₂</i>
<i>N₁ qui se situe dans/sur/sous/ entre/au niveau de N₂</i>	<i>N₁ qui manifeste N₂</i>
<i>N₁ qui affecte N₂</i>	<i>N₁ qui fait appel à N₂</i>
<i>N₁ qui est caractérisé par N₂</i>	<i>N₁ qui est effectué sur/dans N₂</i>
<i>N₁ qui fait partie de N₂</i>	<i>N₁ qui est administré prép N₂</i>
<i>N₁ qui est constitué de N₂</i>	<i>N₁ qui combat N₂</i>
<i>N₁ où circule N₂</i>	<i>N₁ qui participe à N₂</i>
<i>N₁ dans N₂</i>	<i>N₁ qui provoque/est provoqué par N₂</i>
<i>N₁ qui provient de N₂</i>	

U daljem tekstu svaka od navedenih parafraza detaljnije je analizirana i objašnjena.

N₁ qui est causé par N₂

Imenica koja čini osnovu kompleksne leksičke jedinice predstavlja opšti naziv za bolest (*accident, affection, maladie, malaise, pathologie, syndrome*), ili konkretno ime oboljenja / zdravstvenog problema / stanja (*intoxication, nécrose, néphropathie, obésité, rétinopathie, acidocétose*), a nekad označava ishod nekog stanja pacijenta (*décès, mort, mortalité, morbidité*).

Ekspanzijom se upućuje na uzročnike ovih stanja koji mogu da budu:

- različite bolesti: *cancéreux, néoplasique, athéromateux, thrombotique, thromboembolique, ischémique, diabétique, tumoral, hypertensif, inflammatoire*
- različiti potencijalni izazivači: *génétique, auto-immun* i sl.

U okviru ove grupe našli su se primeri kao što su:

maladie athéromateuse – maladie causée par l'athérome

affection cancéreuse – affection causée par le cancer

néphropathie diabétique – néphropathie causée par le diabète

obésité génétique – obésité causée par les gènes

rétinopathie hypertensive – rétinopathie causée par l'hypertension

Ako ekspanzija ukazuje na deo tela, onda se u parafrazi podrazumeva i reč *maladie*:

mortalité cardiovasculaire – qui est causé par les maladies cardiovasculaires

⁶¹ U okviru parafraza sa *N₁* označena je osnova, a sa *N₂* ekspanzija kompleksne leksičke jedinice.

N₁ qui se manifeste dans/par/au niveau de/comme/lors N₂

U ovoj grupi kompleksnih leksičkih jedinica osnove su predstavljene bilo opštim bilo konkretnim nazivima za patološka stanja / oboljenja / poremećaje / smetnje (*crampe, embolie, fibrillation, hémorragie, herpès, hypertension, reflux, stéatose, thrombose, vasculopathie, amyotrophie, douleur, accident, incident, lésion, trouble, événement*), dok je ekspanzija oznaka za deo tela na kojem se problem javlja ili ukazuje na sam problem ili stanje u kojem se pacijent nalazi.

douleur musculaire – douleur qui se manifeste dans les muscles

lésion athéromateuse – lésion qui se manifeste par des athéromes

diabète gestationnel – diabète qui se manifeste lors de la gestation

maladie lupique – maladie qui se manifeste comme le lupus

obésité abdominale – obésité qui se manifeste au niveau de l'abdomen

N₁ qui se situe dans/sur/sous/entre/au niveau de N₂

Kod ove parafraze osnova može da bude

- konkretan naziv za bolest: *cancer, carcinome, dysplasie, dystocie, éruption, fracture, hématome, métastase, œdème, polymorphisme, tératome, thrombus, tumeur, ulcère, varices*
- opšti naziv za bolest/poremećaj: *anomalie, lésion, traumatisme*

Tada su ekspanzije nazivi za delove tela na kojima je žarište bolesti (*anal, cervical, vertébral, rachidien, colique*).

thrombus vasculaire – thrombus qui se situe au niveau des vaisseaux sanguins

éruptions cutanées – éruptions qui se situent sur la peau

mucus pulmonaire – mucus qui se situe dans les poumons

Osnove mogu da budu i termini kao što su *récepteur* ili *prothèse*, a njihove ekspanzije označavaju mesta gde se ovi elementi nalaze.

récepteur nucléaire – récepteur qui se situe dans le noyau

U slučajevima kada se radi o pridevima nastalim prefiksacijom, prefiksom se unapred određuje koji predlog je sadržan u parafrazi.

artère intercostale – artère qui se situe entre les côtes

artère sous-clavière – artère qui se situe sous la clavicule

tératome intracardiaque – tératome qui se situe dans le cœur

N₁ qui affecte N₂

Ova grupa kompleksnih leksičkih jedinica za osnovu ima

- opšti naziv za oboljenja: *maladie, pathologie, atteinte, syndrome*
- konkretan naziv bolesti: *athérosclérose, dystrophie, mélanome, polykystose, tuberculose, lithiase, lymphome, néoplasie, séminome*
- naziv za stanje bolesti: *hypertrophie, insuffisance, infection, inflammation, trouble, lésion, dégénération, attaque.*

Ekspanzija upućuje na anatomsku strukturu koja je zahvaćena oboljenjem.

cancer pulmonaire – cancer qui affecte des poumons

lésion rénale – lésion qui affecte des reins

pathologie œsophagienne - pathologie qui affecte l'œsophage

séminome testiculaire - séminome qui affecte des testicules

troubles cutanés - troubles qui affectent la peau

Svega nekoliko relacionih prideva ukazuje na poremećaje procesa koji se odvijaju u organizmu ili sposobnosti (*métabolique, visuel, sexuel, psychique*).

troubles visuels – troubles qui affectent la vision

Zabeležena je i upotreba složenih prideva (*colorectal, vulvo-vaginal, cardiovasculaire, neuromusculaire, ostéoarticulaire* i sl.) kojima se parafraza usložnjava:

cancer colorectal - cancer qui affecte le côlon et le rectum

*maladie neuromusculaire - maladie qui affecte des nerfs des muscles*⁶²

N₁ qui est caractérisé par N₂

U ovoj parafrazi osnova je opšti ili konkretan naziv za bolest (*affect, accident, cardite, péricardite*), a ekspanzijom se iskazuju osobenost ili prateći efekti tog oboljenja (*rhumatoïde, purulent, ischémique, dépressif*).

affect dépressif – affect qui est caractérisé par la dépression

accident ischémique – accident qui est caractérisé par l'ischémie

zone infarctée – zone caractérisée par l'infarctus

plaque ulcérée – plaque caractérisée par les ulcères

⁶² Kod ovog primera postoje dve parafraze u jednoj da bi se postigla ekonomičnost izraza.

N_1 qui fait partie de N_2

Osnova kod ove grupe kompleksnih leksičkih jedinica označava delove tela ili anatomske strukture (*cellule, épithélium, tissu, muqueuse, glande, muscle, veine, paroi, cage, canal, cavité, col, valve, globe*) koji ulaze u sastav krupnijih struktura organizma označenih ekspanzijom:

- organi – *nasal, oculaire, cardiaque, pulmonaire, utérin*
- sistemi organa – *endocrine, digestif* (kada se u parafrazi podrazumeva reč *système* ili *appareil*)
- patološke strukture u organizmu – *métastatique, cancéreux, tumoral*
- anatomske strukture – *abdominal, thoracique.*

cellule musculaire – cellule qui fait partie des muscles

paroi artérielle – paroi qui fait partie des artères

valve cardiaque – valve qui fait partie du cœur

cavité abdominale – cavité qui fait partie de l'abdomen

glande endocrine – glande qui fait partie du système endocrinien

N_1 qui est constitué de N_2

Ova parafraza obrnuta je u odnosu na prethodnu jer ovde osnova označava elemente koji ulaze u sastav ekspanzije. Ekspanzija se odnosi na supstance (*lipidique, adipeux, grassex*), organe (*vasculaire*), a osnova je imenica kojom se ukazuje na anatomske ili druge strukture u organizmu (*tissu, strie, réseau, matériel*).

matériel génétique – matériel qui est constitué de gènes

tissu grassex – tissu qui est constitué de graisse

N_1 où circule N_2

Osnova ovog tipa kompleksnih leksičkih jedinica je imenica kojom se ukazuje na šuplje organe ili puteve kojima se kroz organizam kreću supstance označene pomoću ekspanzije.

vaisseau sanguin – vaisseau où circule le sang

canal ionique – canal où circulent des ions

voie aérienne – voie où circule l'air

N₁ dans N₂

Osnova ove parafraze najčešće označava supstance prisutne u organizmu (*cortisol, lipides, métabolites, metanéphrine, phospholipides, sels, sodium*), a tada ekspanzija upućuje na mesto na kojem se te supstance nalaze u telu (*plasmatique, sanguin, urinaire, biliaire*).

cortisol plasmatique – cortisol dans le plasma

lipides sanguins – lipides dans le sang

sels biliaires – sels dans la bile

Ako je osnova imenica koja iskazuje kvantitet (*concentration, taux*), kompleksna leksička jedinica je obično proširena trećim članom koji govori o kojoj supstanci je reč.

taux plasmatique de glucose – taux de glucose dans le plasma

concentration urinaire en sodium – concentration de sodium dans l'urine

N₁ qui provient de N₂

U ovoj grupi, osnovom su imenovane supstance (*antigène, enzyme, protéine*) koje nastaju u određenim delovima tela (*cardiaque, veineux, thyroïdien*) ili predstavljaju patološke tvorevine u organizmu (*tumoral, athéromateux*), a označeni su ekspanzijom.

antigène tumoral – antigène qui provient de la tumeur

hormone thyroïdienne – hormone qui provient de la thyroïde

péptides antigéniques – péptides qui proviennent des antigènes

N₁ qui est atteint/souffre de N₂

Osnova ove parafraze najčešće je opšti naziv za obolelog (*patient*), dok ekspanzija ukazuje na oboleli deo tela (*cardiaque*) ili na samo oboljenje (*artéritique, diabétique, hypertendu*).

patient diabétique – patient qui est atteint du diabète

patient cardiaque – patient qui souffre du cœur

Ponekad se događa da je osnova izostavljena, a da se dodavanjem člana izvrši nominalizacija relacionog prideva.

patient hypertendu – l'hypertendu

N₁ qui a subi/reçu N₂

I kod ove parafraze osnova je reč koja znači oboleli ili pacijent, a ekspanzija pokazuje kojem terapijskom postupku je podvrgnut. Zavisno od toga da li se tim postupkom

nešto uklanja ili ugrađuje i parafraza koristi glagol *subir* ili *recevoir*.

patient adrénalectomisé – patient qui a subi l’adrénalectomie

patient hemodialysé – patient qui a reçu l’hémodialyse

I ovde može doći do nominalizacije relacionog prideva.

patient greffé – le greffé

N₁ qui manifeste N₂

Ovo je još jedna od parafraza gde je osnova naziv za pacijenta (*patient, sujet*), a ekspanzija ukazuje na bolest ili na simptome bolesti (*hypertendu, asymptomatique*).

sujet hypertendu – sujet qui manifeste l’hypertension

patient asymptomatique – patient qui ne manifeste pas de symptômes

Kod drugog primera prefiksom relacionog prideva uslovljena je negacija glagola u parafrazi.

N₁ qui fait appel à N₂ i N₁ qui est effectué sur/dans N₂

Kod obe parafraze osnova najčešće označava neku tehniku, metod ili medicinski zahvat prilikom ispitivanja ili lečenja: *analyse, étude, criblage, dépistage, examen, exploration, test, thérapie, traitement, bilan, biopsie, curage, curetage, échodoppler, échographie, frottis, pontage, radiographie, scanner, scintigraphie, angiographie, angioplastie*.

Kod parafraze *N₁ qui fait appel à N₂*, ekspanzija se odnosi na:

- naučne discipline ili oblasti medicine u kojima se primenjuje postupak označen osnovom: *radiologique, chirurgicale, immunologique, biologique*
- tehnike kojima se izvodi postupak označen osnovom: *cœlioscopique, ultrasonore*
- bilo koje sredstvo koje se koristi u lečenju ili ispitivanju: *médicamenteux, hormonal, moléculaire*.

intervention chirurgicale – intervention qui fait appel à la chirurgie

examen ultrasonore – examen qui fait appel aux ultrasons

traitement médicamenteux – traitement qui fait appel aux médicaments

Kod parafraze *N₁ qui est effectué sur/dans N₂*, ekspanzija označava deo tela na kojem se vrše ispitivanja ili lečenje (*cardiaque, hépatique, prostatique*).

bilan cardiaque – bilan qui est effectué sur le cœur

échographie hépatique – échographie qui est effectué sur le foie

radiographie thoracique - radiographie qui est effectuée sur le thorax

Modifikacija, tj. usložnjavanje parafraze obavezna je kada se sreće složen pridev:

scanner thoracoabdominal - scanner qui est effectuée sur le thorax et l'abdomen

administration intracérébroventriculaire - administration qui est effectuée dans le ventricule de cerveau.

N₁ qui est administré Prép N₂

Ova grupa ima osnovu kojom se označavaju lekoviti oblici (*injection, perfusion*), a ekspanzijom deo tela na koji se lek primenjuje. Prefiks relacionog prideva određuje koji predlog će biti upotrebljen, a najčešće se sreće *intra-*.

injection intramusculaire – injection qui est administrée dans le muscle

perfusion intraveineuse – perfusion qui est administrée dans la veine

injection sous-cutanée – injection qui est administrée sous la peau

N₁ qui combat N₂

U ovoj parafrazi se pomoću osnove označava sredstvo lečenja, bez obzira na to da li je reč o opštem nazivu (*médicament, traitement*) ili specifičnom tretmanu (*antibiotique*) ili je, pak, osnova imenica koja ima značenje dejstvo, delovanje (*action, activité*). Kod ove parafraze prefiks *anti-*, sastavni deo relacionog prideva koji stoji uz osnovu, odredio je strukturu parafraze, odnosno predlog koji će u njoj stajati. Osnova relacionog prideva označava bolesti ili patološka stanja (*hypertenseur, thrombotique, tumoral, tuberculeux*) ili procese (*antigénique, aggrégeant, inflammatoire*) koji se odvijaju u organizmu.

médicament antiangiogénique – qui combat l'angiogénese

traitement antihypertenseur – qui combat l'hypertension

N₁ qui participe à N₂

Kod ovakvog tipa kompleksnih leksičkih jedinica, osnova označava različite, opšte nazive za ponašanje organizma (*réponse, réaction*), a ekspanzija je naziv za patološko stanje (*inflammatoire, fébrile*) ili načine odbrane organizma od bolesti (*immunitaire, physiologique*).

réaction immunitaire – réaction qui participe à l'immunité

composante inflammatoire – composante qui participe à l'inflammation

N₁ qui provoque/est provoqué par N₂

Ove parafraze za osnove imaju imenice najrazličitijih značenja (nazivi za bolesti, dejstva, uticaje), a zajednički element im je to što izazivaju (ili su izazvani, zavisno od modaliteta osnove) različite efekte u/na organizmu (označene ekspanzijom), bilo da je reč o oboljenju (*diabétique, variolique, oncogène*), zdravstvenom problemu (*inflammatoire, nauséux*) ili procesu (*lytique, ostéocondensant, sécrétoire, vasoconstricteur*).

métastase ostéocondensante – métastase qui provoque l'ostéocondensation

virus variolique – virus qui provoque la variole

maladie athéromateuse – maladie qui est provoquée par l'athérome

V.2.6.3.2.2. *Struktura N+Adj_q*

Kod ovog strukturnog tipa, ekspanziju čini kvalifikativni pridev koji određuje njen karakter. Zbog toga su u ovu grupu svrstane sve one kompleksne leksičke jedinice kod kojih pridev ne može da se tumači kao ekvivalent ekspanzije *de+N* niti može da se uoči bilo kakav specifičan semantički odnos između osnove i ekspanzije kompleksne leksičke jedinice.

Morfosintaksički gledano, kako u opštem, tako i u jeziku struke, kvalifikativni pridev može da bude upotrebljen u funkciji epiteta ili atributa.

La cellule est maligne.

Zatim, on u rečenici može da se nađe u koordinaciji sa nekim drugim kvalifikativnim pridevom.

Ce médicament est présent dans les pharmacies sous sa dose faible ou forte.

Konačno, kvalifikativni pridev može da bude kvantifikovan ili stepenovan.

un examen extrêmement invasif

Semantički, kvalifikativni pridevi imenuju odmah uočljive osobine.

*eau pure/limpide/fraîche*⁶³

cancer localisé/volumineux/féminin

Kvalifikativni pridevi preciziraju prirodu imenice uz koju stoje, a mogu i bliže da preciziraju neki kvalitet (Rouleau, 2001:1).

intestin grêle

cœur droit

⁶³ Prema Roché, 2006:375-376.

Osnova kompleksnih leksičkih jedinica ove strukture je neka vrsta generičkog termina koja postoji kao takva u jeziku struke, ali je dodatno određena pridevom. Njom se u najvećem broju primera ukazuje na patološka stanja (bolesti, povrede, poremećaje).

affection, maladie, trouble, pathologie, atteinte, dysfonctionnement, infection, lésion, cancer, obésité, diabète, tension, tumeur, condylome

Osnovom su često označene i različite organske strukture, bilo da je reč o organima ili nižim strukturama.

organe, artère, cœur, muscle, tissu, cellule, anticorps

Na ovaj način bliže su određeni i brojni medicinski postupci koji se primenjuju u cilju ispitivanja ili lečenja pacijenata.

essai, étude, examen, recherche, imagerie, dépistage, traitement

Jedan broj osnova kompleksnih leksičkih jedinica ove grupe odnosi se na lekove (pojmovi koji su vezani za same lekove, njihovo dejstvo ili oblike).

médicament, antidiabétique, hypoglycémiant, comprimé, activité, effet

Manji broj kompleksnih leksičkih jedinica u osnovi ima imenice koje označavaju supstance (*acide, graisse, hormone*), hemijske (*anion, molécule, liaison*) ili najopštije medicinske pojmove (*médecin, médecine, santé*).

Kao što je već napomenuto, uloga prideva, bilo o kojoj osnovi da je reč, jeste preciziranje značenja koje je izuzetno značajno i neophodno u domenu zdravstvene struke.

Pridevima se određuju priroda (*chronique/aigu, bénin/malin*), tip (*général/partiel, local, artificiel, biologique, médical*), kvalitet (*volumineux, obstructif, morbide, silencieux, solide*) ili intenzitet (*massif, intense, important, sévère, léger, lourd*) imenice koja se nalazi u osnovi kompleksne leksičke jedinice.

Značaj upotrebe prideva uvida se naročito onda kada je jedna osnova modifikovana većim brojem prideva. Ovakvi primeri su veoma brojni u korpusu.

maladie autoimmune/chronique/aigüe/évolutive/héréditaire/mortelle/orpheline
cellule ciliée/différenciée/hybride/maligne/nodale/satellite/souche/spumeuse
recherche biologique/fondamentale/clinique
effet catabolique/indésirable/préventif/secondaire/transitoire
hormone estrogénique/gonadotrope/stéroïde
molécule active/cytotoxique/morphogène/psychoactive/synthétique
médecine libérale/moléculaire/nucléaire/régénératrice/vasculaire

Zapaža se da su varijacije ekspanija u ovim primerima formalne i semantičk i da se njima determiniše osnova kao generički termin. Izostavljanje prideva nemoguće je bez promene značenja cele kompleksne leksičke jedinice.

V.2.6.3.3. *Proširenja struktura kompleksnih leksičkih jedinica*

U ovu grupu svrstane su kompleksne leksičke jedinice koje sadrže više od dva nominalna ili pridevska elementa. Formalno gledano neke od jedinica ovog tipa identične su, ali se bližom analizom može utvrditi da se semantički razlikuju.

altérations du système immunitaire i cancer du rein avancé

occlusion brutale de l'artère i utilisation musculaire de glucose

Dužina kompleksnih leksičkih jedinica u jeziku struke, za razliku od opšteg jezika, utiče na to da njihovo značenje ne bude lako transparentno i dovodi do dvosmislenosti i nedovoljne određenosti, naročito za govornike koji nedovoljno poznaju datu naučnu oblast (Maniez, 2008:207). Zbog lakšeg tumačenja njihovog značenja, ovi termini nisu svrstani u posebne strukturne tipove, već su dodatni nominalni ili pridevski elementi tumačeni kao ekspanzije već navedenih struktura kompleksnih leksičkih jedinica⁶⁴. U korpusu su kao najfrekventnija zabeležena sledeća proširenja:

$N+Adj_{r/q}+de+N$ $Adj_q+N+de+N$

$N+de+N+dans+N$ $N+Adj_r+Adj_q$

$N+de+N+de+N$ $N+de+N+Adj_{r/q}$

U okviru svake od ovih podgrupa analizirana su i njihova dodatna proširenja. Ova lista, svakako nije konačna jer obuhvata samo neke od grana zdravstvene struke, kao i najčešće strukture iz korpusa.

V.2.6.3.3.1. *Proširenja strukture $N+de+N$*

$N+Adj_{r/q}+de+N$

U okviru ove strukture događa se da glagolska osnova leksičke jedinice bude proširena relacionim pridevom.

absorption intestinale de glucose

⁶⁴ Sličan pristup naveden je i kod Mathieu-Colas, 1996:45.

Bazna rečenica koja se nalazi u osnovi ovakvog tipa kompleksne leksičke jedinice je puna pasivna rečenica koja eksplicitno sadrži i agens i patiens :

Le glucose est absorbé par l'intestin.

Prvo se odvija uobičajena transformacija glagola u imenicu, a subjekta pasivne rečenice u ekspanziju *de+N*:

absorption de glucose par l'intestin

Sledećom transformacijom agens prelazi iz kategorije imenice u pridev. Pozicija ovako nastalog prideva iza osnove je prirodno transponovanje položaja vršioca radnje iza glagola u pasivnoj rečenici. Na ovaj način dobijena kompleksna leksička jedinica poštuje sintaksu francuskog jezika.

absorption intestinale de glucose

Pridevom se najčešće označava mesto gde se odvija neki proces, pa se, samim tim, njime imenuje deo tela. Ekspanzija *de+N* je uvek naziv neke supstance, a imenica u osnovi kompleksne leksičke jedinice iskazuje proces.

production hépatique de glucose

consommation myocardique d'oxygène

sécrétion surrénalienne de cortisol

utilisation musculaire de glucose

U jednom primeru u korpusu pridevom se iskazuje vreme obavljanja procesa. Ostali elementi kompleksne leksičke jedinice isti su kao kod ostalih primera.

augmentation postprandiale des triglycérides

U drugom slučaju, osnova (koja može da bude bilo glagolska bilo neka druga) proširena je kvalifikativnim pridevom. Osnovom se ukazuje se na poremećaje normalne funkcije organizma.

artériopathie périphérique des membres

occlusion brutale de l'artère

occlusion tardive des greffons

surcharge excessive des lipides

œdème aigu du poumon

N+de+N+dans+N

Ova struktura značenjski je slična strukturi *N+Adj_r+de+N*. Razliku predstavlja činjenica da kod ovih primera proširenje *dans+N* modifikuje ekspanziju, a ne osnovu

kompleksne leksičke jedinice. Ako se uporede termini *taux du sucre dans le sang* i *production du glucose dans le foie*, izvodi se zaključak da su oni formalni ekvivalenti, ali da se semantički razlikuju. U prvom primeru, dodatna ekspanzija upućuje na mesto na kojem se nalazi supstanca označena ekspanzijom osnovne leksičke jedinice, dok se u drugom primeru istom ekspanzijom ukazuje na mesto na kojem se neki proces, označen osnovom, odvija. Značenje termina postaje jasnije kada se navedena struktura prevede u oblik sa relacionim pridevom, jer on onda neposredno stoji uz imenicu koju modifikuje.

production hépatique de glucose

taux de sucre sanguin

Može se pretpostaviti da je uzrok češće upotrebe struktura sa pridevom u usko specijalizovanom diskursu upravo jasnije značenje neophodno za precizno izražavanje koje zdravstvene discipline imperativno traže.

$N+de+N+de+N$

Postojeća kompleksna leksička jedinica proširuje se antepozicijom strukture $N+de$ radi daljeg preciziranja postojećeg značenja. Ovakve strukture više odgovaraju opštem jeziku u skladu sa ranije iznetim tvrdnjama o frekventnosti upotrebe strukture $N+de+N$. Ovakve kompleksne leksičke jedinice vrlo su glomazne, retko se sreću u korpusu, ali je njihovo značenje i pored toga transparentno.

inhibiteur de l'enzyme de conversion

antécédents d'infarctus du myocarde

système de coagulation du sang

enzyme de clivage de pro-opiomélanocortine

$Adj_q+N+de+N$

Kod ove strukture antepozicirani pridev je kvalifikativnog karaktera, a pozicija koju zauzima odgovara sintaksičkim pravilima francuskog jezika. On prevashodno modifikuje osnovu kompleksne leksičke jedinice.

haut grade de malignité

fort taux de cholestérol

V.2.6.3.3.2. Proširenja strukture $N+Adj$

$N+Adj_r+Adj_q$

Ovakva struktura je najčešći vid proširenja kompleksnih leksičkih jedinica strukture $N+Adj_r$. Dakle, radi veće preciznosti u izražavanju i bližeg određenja realije označene kompleksnom leksičkom jedinicom, dodaje joj se kvalifikativni pridev. Iako ovaj pridev definiše pre svega osnovu, uvek je postponiran u odnosu na relacioni pridev pošto se radi o delimično fiksiranim sintagmama između čijih osnova i ekspanzija ne može ništa da se umetne (Guilbert, 1975:203).

défaillance cardiaque chronique
hypertension artérielle permanente
vasculopathie cérébrale gauche
artère mammaire interne
insuffisance cardiaque globale
thrombose veineuse profonde

Ova tvrdnja može da se dokaže prevodenjem strukture $N+Adj_r$ u strukturu $N+de+N$. Tada se pozicija prideva menja, te stoji uz osnovu koju definiše.

hypertension permanente des artères
thrombose profonde des veines

Na značaj ovakvog vida proširenja može da se ukaže navođenjem identičnih nizova kompleksnih leksičkih jedinica koje se razlikuju samo u poslednjem članu. Diferencijacija značenja postiže se upravo njegovim dodavanjem.

hypertension artérielle essentielle/permanente/préexistante
thrombose veineuse profonde/superficielle

Kod dva primera u korpusu (*surcharge/insuffisance ventriculaire gauche*) transformacija u obrnutom smeru daje *surcharge/insuffisance de ventricule gauche*, a ne **surcharge/insuffisance gauche de ventricule*. Na taj način se dokazuje da je kvalifikativni pridev modifikacija ekspanzije, a ne same osnove.

Ovoj strukturi može da se doda još jedan član koji je predstavljen kvalifikativnim pridevom, ali je u korpusu registrovan samo jedan primer ovog tipa.

cancer colorectal familial non polyposique

Struktura $N+Adj_r$ može da se proširi dodavanjem još jednog relacionog prideva.

infection cervicale utérine
hypertension artérielle pulmonaire
manifestation thrombotique veineuse
réserves lipidiques fémorales
traitement antiagrégant plaquettaire

Na ovaj način, tj. skraćivanjem kompleksne leksičke jedinice, pored preciziranja značenja postiže se i jezička ekonomija.

manifestation thrombotique veineuse ← *manifestation thrombotique des veines*
 ← *manifestation de la thrombose de veines*

U korpusu je zabeležen jedan primer daljeg proširenja ove strukture kvalifikativnim, kao i jedan primer proširenja relacionim pridevom.

maladie thromboembolique veineuse grave
tissu adipeux sous-cutané abdominal

$N+de+N+Adj_{r/q}$

Struktura $N+Adj_{r/q}$ može da bude proširena antepozicijom grupe $N+de$. Osnovnom kompleksnom leksičkom jedinicom najčešće su označene anatomske strukture (*membres inférieurs, canal anal, moelle osseuse, voies digestives*), a ređe supstance (*enzymes cardiaques, oxygène rénal*), bolesti ili procesi u organizmu (*insuffisance cardiaque, chocs septiques*). Dodatna ekspanzija, koja u ovom slučaju zauzima specifično mesto ispred leksičke jedinice, doprinosi još složenijem značenju celog termina. Imenice iz ekspanzije najčešće upućuju na negativne izmene realije označene kompleksnom leksičkom jedinicom (*dégénérescence, atteinte, dystrophie, cancer, excès, artérite, œdème*).

graisse viscérale → *excès de graisse viscérale*
canal anal → *cancer du canal anal*
membres inférieurs → *atteinte des membres inférieurs*
enzymes cardiaques → *élévation des enzymes cardiaques*

Kod malog broja primera proširenje označava anatomske strukture (*tubule, tube, centre*), medicinske postupke ili ispitivanja (*greffe, chirurgie, épidémiologie*), strukture zdravstvenog sistema (*soins, unité*) ili, pak, stanja ili procese bolesti ili delova ljudskog organizma (*réveil, état, phase*).

tubes de la moelle épinière

greffe de la moelle osseuse

unité de soins intensifs

états de chocs septiques

Pored toga što strukturi *N+Adj_r* može da se anteponira struktura *N+de*, može i da joj se postponira bilo relacioni bilo kvalifikativni pridev. U tvorbi ovakve strukture prvo dolazi do proširenja osnovne leksičke jedinice pridevom, da bi nakon toga značenje postalo još složenije dodavanjem grupe *N+de*.

accidents vasculaires → *accidents vasculaires ischémiques* → *incidence des accidents vasculaires ischémiques*

Kod jednog primera u korpusu uočeno je da se nakon formiranja strukture *N+de+N+Adj_r* ona proširuje antepozicijom još jedne grupe *N+de*.

muqueuses respiratoires → *cils des muqueuses respiratoires* → *dysfonction des cils des muqueuses respiratoires*

V.2.6.4. Eponimi

Eponimija podrazumeva imenovanje realija upotrebom ličnih imena. Počeci ovakvog tipa imenovanja pripisuju se još drevnim Asircima, ali se njihova sistematičnija upotreba zapaža tek od XVII veka (Ravlić, 2008:175). Pribegavanje ličnim imenima u cilju imenovanja delova tela, bolesti i zdravstvenih problema, tipova analiza i ispitivanja takođe ima dugu tradiciju. Upotreba eponima za označavanje anatomske strukture započela je u XVI i nastavila se u XVII veku. Imenovanje se vršilo po osobi za koju je zabeleženo da je prva opisala neki anatomske pojam. Počev od XIX veka, pojmove vezane za ostale medicinske aspekte uglavnom su imenovali učenici naučnika koji su ih otkrili, odajući im tako priznanje (Slisberg, 1970 u: Van Hoof, 1986:59). Eponimi se češće sreću u jeziku zdravstvene struke nego u drugim prirodnim, ali i društvenim naukama (Ravlić, 2008:175).

U medicini su se prilikom imenovanja koristila biblijska (*pomme d'Adam*), mitološka (*complexe d'Oedipe*), književna (*sadisme*), pa čak i imena pacijenata (*système Kell*) (Van Hoof, 1993:7). Ipak, daleko najveći broj eponima u ovoj oblasti nosi lično ime lekara, naučnika ili istraživača koji je dao svoj doprinos otkriću ili razvoju realije koja je imenovana.

Eponimi mogu da se razvrstaju u dva tipa u zavisnosti od toga da li lično ime postoji kao takvo ili je postalo opšta imenica.

Najčešća morfološka struktura eponima zabeleženih u korpusu, a koja čuvaju lično ime kao takvo, jeste $N+de+N_p$. Osnovu ovih eponima u najvećem broju slučajeva predstavlja opšti ili konkretan naziv za bolest (jedan primer označava laboratorijsku posudu, a dva strukture organizma), a N_p je lično ime naučnika.

maladie de Parkinson

syndrome de Cushing

sarcome de Kaposi

myopathie de Steinert

boîte de Pétri

cellules de Sertoli

îlots de Langerhans

Kod nekoliko primera javljaju se dva lična imena (*maladie de Bardet-Biedl*, *syndrome de Prader-Willi*). U ovom slučaju ne može unapred da se pretpostavi da li je reč o jednom ili dva naučnika po kojima je pojam imenovan.

Kod drugog tipa eponima lično ime postalo je opšta imenica⁶⁵. Rezultat ovakvog imenovanja jeste potpuno (*sendvič*) ili delimično (*pasterizacija*) gubljenje veze između imena osobe prema kojoj je realija imenovana i eponima (Ravlić, 2008:175).

U korpusu su zabeleženi nazivi koji se koriste u dijagnostici i lečenju – *doppler*, *holter*, *stent*. Lična imena naučnika koji su uveli ove metodologije koriste se kao opšte imenice bez ikakve morfološke adaptacije.

Neka od ličnih imena poslužila su za dalja izvođenja. Tako, u terminu *maladies mendéliennes*, lično ime Gregora Mendela, začetnika genetike, upotrebljeno je kao opšta imenica za izvođenje prideva *mendélien*. Upotreba ovog termina označava prenošenje genetskih bolesti koje se odvija prema Mendelovim zakonima⁶⁶. *Doppler*, metoda kojom se utvrđuje stanje srca, krvnih sudova i protoka krvi, nosi ime Kristijana Doplera, austrijskog matematičara i fizičara koji je otkrio tzv. doplerov efekat. Njegovo lično ime postala je opšta imenica kojoj se često dodaju pridevi ili imenice da bi se odredio tip primenjene metodologije.

⁶⁵ Van Hof (Van Hoof, 2001: 82) ih naziva *éponymes banalisés*.

⁶⁶ Definisano na sajtu:

www.orpha.net/orphaschool/formations/transmission/ExternData/InfoTransmission-Dreamweaver/Transmission.pdf

Doppler continu

Doppler pulsé

Doppler couleur

Pošto se za utvrđivanje oblika i stanja krvnih sudova dopler metoda često kombinuje sa ultrazvučnim pregledom (*échographie*), onda se spajanjem ove dve imenice dobija kompleksna leksička jedinica *échographie-Doppler*, kojoj se, pak, mogu dodavati različite ekspanzije (*de+N* ili *Adj_r*) radi još bližeg preciziranja značenja.

échographie-Doppler des vaisseaux

échographie-Doppler veineux

échographie-Doppler cardiaque

U ovoj grupi naziva u korpusu javlja se i jedan naziv za hemijski element – *mercure* (živa) – metaforički imenovanog po rimskom božanstvu zbog krila koje ima na stopalima što ukazuje na pokretljivost ovog metala.

Međutim, eponimi u oblasti terminologije pokazuju određene nedostatke zbog kojih im se protive kako stručni prevodioci, tako i studenti medicine, pa i sami lekari (Van Hoof, *ibid.*: 84). Ovakvi termini, naime, ne mogu uvek da odgovore na zahtev da budu međunarodno prepoznati, priznati, razumljivi ili harmonizovani. Iako je to imperativ, naročito u zdravstvenoj struci, neretko se događa da, u zavisnosti od jezika, eponimi variraju u obliku (u slučaju da je lično ime postalo opšta imenica), da neka bolest čiji naziv sadrži lično ime nema svoj ekvivalent u nekom drugom jeziku ili da, ako ga i ima, on ne mora nužno da odgovara istoj realiji. Tako bolest koja se na francuskom naziva *basedowisme*, u engleskom jeziku poprima oblik *basedowiform disease*. Eponim *maladie de Padget* formalno odgovara anglofonom obliku *Paget's disease*. Međutim, semantički ova dva naziva ne imenuju identičnu bolest, te bi *maladie de Padget* zapravo bila *Paget's disease of the nipple*, a *Paget's disease* bi odgovarala francuskom nazivu *maladie osseuse de Padget*⁶⁷.

Ne samo zbog navedenih problema, već i zbog opštih karakteristika savremenog doba u kojem istraživanja više nemaju izrazit lični pečat jer se obavljaju timski, a medicina brzo napreduje postajući sve anonimnija i bezličnija (Ghazi, 1985: 184), ovakav vid imenovanja novih realija postaje sve ređi. Samim tim, može se postaviti i pitanje da

⁶⁷ Navedeni primeri preuzeti su iz *Dictionnaire des éponymes médicaux: français-anglais*, a dato je poređenje sa engleskim jezikom jer je on u današnje vreme najzastupljeniji u oblasti zdravstva.

li se za postojeće eponime i dalje zna čija imena zapravo nose. U tu svrhu izvršena je provera načina na koji su eponimi iz korpusa obrađeni kroz nekoliko stručnih rečnika (DITM, LM, GDT, DM). Utvrđeno je da za većinu odrednica postoji izdvojen članak. Odrednica je data kao lično ime dok je u zagradi navedena osnova eponima. U dva od četiri konsultovana rečnika (DITM, DM) na početku ili na kraju članka stoji detaljno objašnjenje o osobi/osobama po kojima je realija imenovana. Zabeleženi su lično ime, profesija i godine rođenja i smrti ili godina kada je do otkrića došlo. Budući da lična imena vremenom, nažalost, polako padaju u zaborav, mnogi termini koji ih sadrže imaju i svoje „bezlične“ sinonime koji se paralelno koriste.

maladie de Hodgkin - lymphogranulomatose maligne, adenie éosinophilique prurigène, granulomatose maligne

maladie de Parkinson - paralysie agitante

myopathie de Steinert - myotonie atrophique

Iako je u korpusu broj eponima veoma mali (svega oko 2% grupe KLJ), literaturni podaci (Ghazi, 1985:184) pokazuju da ovaj vid imenovanja zauzima značajno mesto u jeziku zdravstvene struke.

VI. LEKSIČKO-SEMANTIČKI ASPEKTI FRANCUSKOG JEZIKA ZDRAVSTVENE STRUKE

Semantički aspekti termina kao osnovne terminološke jedinice predstavljaju oblast živih teorijskih diskusija.

U Opštoj teoriji terminologije, idealni termini su definisani kao monosemični i obostrano jednoznačni čime se implicira da semantičke odnose kao što su polisemija i sinonimija, na primer, treba izbegavati ili ograničiti njihovo javljanje. Dakle, u okviru ove teorije, termini kao jedinice u okviru jezika struke suprotstavljeni su rečima iz opšteg jezika, a monosemija je suprotstavljena polisemiji.

Međutim, Komunikativna teorija terminologije ističe sličnosti termina i reči, a zadržava postavljanje što opštije teorije terminologije (Cabr  , 1998/99:14). Naime, kako je već napomenuto, termini se nikada ne mogu sagledavati izolovano od konteksta u kojem se javljaju i čine jedan od elemenata različitih, specifičnih sistema i podsistema. Samim tim, smatra se da je semantička struktura terminologije izraženija, kompleksnija i bolje definisana od strukture opšteg leksikona (Kocourek, 1991:193). U okviru sistema i podsistema kojima pripadaju, pojmovi i termini ulaze u različite međusobne odnose, baš kao i re  i iz opšteg jezika. Termini su u stalnoj razmeni između stručnih domena, ali i između opšteg i jezika struke. Prilikom ovakvih razmena oni proširuju ili sužavaju svoja značenja zadržavajući jedno značenjsko jezgro (Delavigne/Bouveret, 1999:10). Re  i iz opšteg jezika mogu da se uključe u specijalizovane kontekste ili povežu sa nekim drugim re  ima u kompleksne leksičke jedinice u kojima dobijaju stručno značenje (Phal, 1969:74-75). Ali, i termini mogu da pre  u u opšti jezik. Tada njihov semantički sadržaj može da ostane isti, ali češće prolazi kroz manje ili veće modifikacije, čime se može pokazati i dokazati uticaj stručnih oblasti na svakodnevni život (Gilbert, 1973:41).

Termini iz oblasti zdravstvene struke imaju veoma značajnu semantičku funkciju u konstruisanju terminologije ove oblasti. Motivisanost takvih termina zasnovana je, sva  ako na različitim morfosintaksi  kim osobenostima, ali u velikoj meri zavisi i od leksičko-semantičkih karakteristika (Contente, 2006:457).

Savremena terminološka istraživanja opravdavaju i podstiču dublju analizu semantičkih odnosa između termina.

VI.1. NIVO SPECIJALIZOVANOSTI LEKSIČKIH JEDINICA

U jeziku struke najupadljivija je grupa termina u užem smislu⁶⁸ koji se koriste za imenovanje pojmova, predmeta, aparata, operacija i sl. u okviru jedne specifične oblasti.

allèle, surenchère, dyspnée, excavation, potassium

Na suprotnoj strani nalazi se opšta leksika. Ona se koristi i u opštem i u jeziku struke, a njeno značenje poznato je svim govornicima.

effort, animal, cœur, augmentation

Između ova dva pola svrstava se opšta naučna leksika, tj. opštestručni leksemi koji su zajednički većini različitih i raznorodnih naučnih oblasti. Ona podrazumeva npr. nazive mera, odnosa, intelektualnih procesa, tj. svega onog što čini preduslov naučnog rada (Bugarski, 1997:203). Opštom naučnom leksikom mogu da se izraze cilj nauke i njena uloga ili vizija istraživača, tako da se može smatrati sredstvom za iskazivanje same „filozofije“ nauke kao takve (Loffler-Laurian, 1995:254). Smatra se da ona predstavlja osnovu naučnog izraza (Gilbert, 1973:32).

analyse, description, étude, exposé, méthode

Budući da je široko prisutan stav o tome da su opšti i jezik struke u stalnom preklapanju, prihvaćena je i činjenica da su njihovi leksemi u stalnoj razmeni. Zbog toga je i pažnja istraživača usmerena i na ovaj segment leksike.

Široko dostupna mreža obrazovnih ustanova, ali i mediji za masovnu komunikaciju u velikoj meri doprinose popularizaciji naučnih/stručnih oblasti, a samim tim i prelasku često korišćenih termina u opšti jezik. Žilber (Gilbert, 1973) napominje da je prelazak reči iz jezika struke u opšti jezik čest i uobičajen kada je neka tema tretirana u medijima. Na taj način su, na primer, termini *ordinateur, informatique* ili *épidémie* postali poznati svojim osnovnim značenjem većini prosečnih govornika francuskog jezika. Međutim, termini u opštem jeziku mogu da dobiju i nov(e) označenik(e) koji se dodaju osnovnom značenju ili ga čak zamenjuju, ili se u opštem jeziku upotrebljavaju u figurativnom značenju. Termin *transistor* u osnovi pripada elektronici i naziv je elementa koji se koristi kao pojačalo ili sklopka. Ali, u opštem jeziku isti ovaj termin označava prenosni radio-aparat. Osnovno značenje medicinskog termina *allergie* odnosi se na vrstu

⁶⁸ Podela koja će biti navedena zastupljena je kod različitih autora (Loffler-Laurian, 1995; Bugarski, 1997; Dudley Evans/St.John, 1998), ali pod različitim nazivima. Terminološko određenje korišćeno u radu preuzeto je iz: Bugarski, 1997:203.

oboljenja, dok u opštem jeziku figurativno upućuje na antipatiju prema nekoj/nečemu.

Proste reči iz opšteg jezika koje su samim tim i opšteg značenja, mogu da se povežu sa drugim takvim rečima i da u specijalizovanim kontekstima na taj način oforme kompleksnu leksičku jedinicu sa potpuno novim značenjem.

eau lourde, réaction en chaîne, masse grasse, acide gras, branche de division

I pojedinačne reči iz opšteg jezika mogu da budu inkorporirane u naučne/stručne discipline i da u svakoj od njih dobiju drugi, precizno definisan označenik, drugačiji od onog koji imaju u opštem jeziku (Cabré, 1994:593).

ensemble (matematika, muzika, arhitektura), *accident* (medicina, pravo, geologija), *épisode* (medicina, film, slikarstvo), *liaison* (hemija, muzika, fonetika, informatika)

Ove lekseme nisu karakteristične samo za jednu oblast, već mogu da se koriste u više njih, jer često upućuju na opšte, široko primenljive pojmove (Phal, 1969:74). Kako se koriste u različitim disciplinama, njihovo značenje je često veoma zavisno od konteksta u kojem se koriste. One, dakle, čuvaju u potpunosti svoje izrazito jako značenjsko jezgro (Phal, 1969:75). Na primer, reč *produit* može da se upotrebi u matematici (*produit de multiplication*) ili hemiji (*produit de la distillation*). U oba slučaja, zadržava se pojam rezultata nekog postupka, dok je različita samo forma pod kojom se taj rezultat ispoljava.

Ovaj fenomen upućuje i na činjenicu da jedan isti termin može da prelazi iz jednog stručnog domena u drugi. Zbog toga Kabre napominje da je neophodno napraviti distinkciju između toga da li neki termin pripada određenoj oblasti ili se u njoj koristi i mišljenja je da jedan termin pripada samo jednoj disciplini, ali da se istovremeno može koristiti u više njih (Cabré, 1994). Termin *virus*, na primer, pripada medicinskoj terminologiji, ali može da se koristi u informatici. Takođe, *cellule* je termin koji pripada citologiji, ali se upotrebljava i u elektronici.

Budući da je predmet ove doktorske disertacije ispitivanje odnosa opšteg i jezika struke opredelili smo se da analizu nastavimo utvrđivanjem stepena specijalizovanosti leksema u korpusu. U tu svrhu koristili smo rečnike opšteg francuskog jezika (GR i TLFi). Za sve jedinice iz korpusa koje su prisutne u rečnicima utvrđivano je da li je njihovo značenje opšte (Gén.), specijalizovano (Spéc.) ili i opšte i specijalizovano (Gén./

Spéc. ili Spéc./Gén.). U slučaju jedinica sa oba značenja, značajno je bilo utvrditi i koje je od njih prvo. Smatrano je i da su sve jedinice koje nisu zabeležene u rečnicima opšteg francuskog jezika nosioci specijalizovanog značenja.

Utvrđeno je da je u korpusu prisutan najveći procenat jedinica sa specijalizovanim značenjem i to ukupno oko 81,5% (u NR $\approx$ 80,5%, u VN $\approx$ 77%), što je i bilo očekivano. Za njima slede jedinice čije je značenje prošireno sa opšteg na stručno sa oko 7% (u NR $\approx$ 8% i u VN $\approx$ 9%) i one sa opštim značenjem sa istim ukupnim procentom (u NR $\approx$ 7% i u VN $\approx$ 8,5%). Konačno, najmanji procenat, oko 4,5%, pripada jedinicama koje su delom svog značenja prešle iz stručne u opštu upotrebu (u NR $\approx$ 4,5% i u VN $\approx$ 5,5%). Razlike između naučnog i korpusa VN su neznatne (do 1%). Jedina veća razlika ($\approx$ 1,5%) zabeležena je kod jedinica sa opštim značenjem, koje su očekivano manje brojne u naučnom ($\approx$ 7%) nego u korpusu VN ($\approx$ 8,5%). Ispitivan je i odnos nivoa specijalizovanosti i kategorija reči, a rezultati su prikazani u Tabeli 3.

Tabela 3: Odnos nivoa specijalizovanosti i kategorija reči

	N	Adj	V
Gén.	$\approx$ 5%	$\approx$ 12,5%	$\approx$ 30,5%
Gén./Spéc.	$\approx$ 6%	$\approx$ 10,5%	$\approx$ 11,5%
Spéc.	$\approx$ 85%	$\approx$ 70,5%	$\approx$ 57%
Spéc./Gén.	$\approx$ 4%	$\approx$ 6,5%	$\approx$ 1%

I ovi rezultati potvrđuju najveću brojnost specijalizovanih jedinica u okviru svake od tri analizirane kategorije reči. Međutim, dok se zastupljenost imenica podudara sa ukupnim rezultatima, kod prideva i glagola primećuju se odstupanja. Kod ovih kategorija na drugom mestu po brojnosti su pridevi, odnosno glagoli koji imaju opšte značenje.

Na osnovu dobijenih rezultata može da se zaključi da terminologiju zdravstvene struke u najvećoj meri čine specijalizovane jedinice. Zatim, jedinice češće prelaze iz opšteg u jezik zdravstvene struke nego obrnuto. Proširivanje značenja leksema iz opšteg jezika opravdava se principom jezičke ekonomije. Iako je zdravstvo veoma važno i zanimljivo za širu društvenu zajednicu, a samim tim i veoma zastupljeno u medijima, broj termina koji ulaze u opštu upotrebu je nevelik. Ovaj rezultat možda može da se protumači velikom netransparentnošću značenja usled specifičnih oblika tvorbe o kojima će biti reči kasnije u radu. Značajnija zastupljenost prideva sa opštim značenjem pokazuje da se oni vrlo često kombinuju sa imenicama sa specijalizovanim ili opštim značenjem i tvore kompleksne leksičke jedinice koje dobijaju nova, specijalizovana značenja. Ko-

načno, čini se da glagoli svoje stručno značenje uglavnom aktiviraju u kontekstu, čime se potvrđuje stav da svaki leksem ima potencijal da postane termin.

VI.2. MONOSEMIJA, POLISEMIJA I HOMONIMIJA

U okviru leksičke semantike monosemija predstavlja jednoznačan odnos između označitelja i označenika, odnosno jednom označitelju odgovara samo jedan označenik. Ovakve reči, dakle, imaju samo jedno, precizno značenje. Monosemične su najčešće učene ili niskofrekventne reči, dakle one koje se retko koriste u svakodnevnom govoru. Zbog toga one nisu mnogobrojne u opštem jeziku.

Polisemija se najopštije definiše kao svojstvo neke reči da može imati više značenja, što zapravo znači da jezički znak ima više od jednog označenika. Do polisemije dolazi zbog jezičke ekonomije. U čovekovom okruženju mnogo je više realija i pojava nego leksema kojima bi one bile imenovane. Zbog toga se postojećim leksemima dodaju nova značenja. U suprotnom, broj leksema bi se nekontrolisano uvećavao i na taj način otežao ili čak onemogućio sporazumevanje.

Homonimija je, pak, pojava više reči koje imaju istu formu (foničku ili grafičku), ali imaju različita značenja, odnosno označitelj jezičkih znakova je isti, dok se njihovi označenici potpuno razlikuju. Ona se javlja u vidu homofona (reči se izgovaraju isto, ali imaju različite grafičke realizacije) ili homografa (reči se isto i pišu i izgovaraju) (Popović, 2009:124-127).

U terminologiji se monosemija, polisemija i homonimija smatraju odnosima između termina i pojma (Cabré, 1998:185-86). Monosemija se definiše praktično na isti način kao i u leksičkoj semantici: „monosemija je prisutna kada je samo jedan pojam dodeljen jednom terminu“ (Felber, 1987:152). Višeznačno povezivanje pojma i forme (*plurivalence*) i u terminologiji se ostvaruje kroz polisemiju i homonimiju. Prema Felberu (Felber, 1987) kod polisemije, identične forme termina dodeljuju se različitim pojmovima koji su etimološki ili semantički povezani. Homonimi su, pak, identične forme termina koje su dodeljene različitim, međusobno nezavisnim pojmovima.

VI.2.1. Monosemija i polisemija u jeziku struke

Kao što je već napomenuto, prema opštoj teoriji terminologije, obostrana jednoznačnost (*univocité*) i monosemija (*monosémie*) su idealne, najpoželjnije i najznačajnije

osobine termina. Pošto jedna forma ima samo jedno značenje, tj. jedno značenje odgovara samo jednoj formi, polisemija termina je nemoguća. Ovakvo viđenje odgovara koncepciji pojma kao univerzalnog, fiksiranog i individualizovanog (Célio Conceição, 2005:32). Polisemija je prema OTT nepoželjna usled mogućnosti različitog tumačenja termina i ometanja stručne komunikacije, te su zbog svog preciznog značenja prihvatljivi samo monosemični termini.

Pristalice OTT smatraju da se semantička vrednost termina uspostavlja isključivo u njegovom odnosu sa drugim terminima istog pojmovnog polja. Različite oblasti znanja oštro su razdvojene, tako da se terminu oduzima svaka pragmatička vrednost. On, samim tim, ne može da ima konotativnu vrednost niti može da varira u zavisnosti od konteksta. On je etiketa i ima isključivo referencijalnu vrednost. Sagledavani izolovano, termini su smešteni u vanlingvistički prostor i izuzeti su od svih sintaksičkih, semantičkih i pragmatičkih zakonitosti koje vladaju u jeziku (Desmet, 2007:5).

U savremenijoj teoriji terminologije, monosemija kao osnovna osobina termina oštro je kritikovana, dok je postojanje polisemije termina prihvatljivo. Iako polisemija može da bude slučajna, nekada je rezultat svesne odluke autora koji smatraju da bi poštovanje principa monosemije vodilo rigidnosti jezika i nemogućnosti da se pojave izlože i objasne na adekvatan način (Gotti, 1991:76). Tako Nakos (Nakos, 1994-1995:269) smatra da je princip monosemije u terminologiji utopija, jer se jezik bogati evolucijom i dobijanjem novih značenja. Zbog osnovne karakteristike jezika da je dinamičan, on ne može da se prilagodi veštačkom i statičnom karakteru monosemije.

Poreklo većine polisemičnih termina je u analogiji dva pojma čime se omogućava da forma jednog posluži i kao forma drugog, pa se na osnovu parcijalne semantičke sličnosti formira nov termin (Cabré, 1998:187). Između različitih naučnih i stručnih oblasti postoje dodirne tačke, a razmena znanja i interdisciplinarnost odlike su savremenog doba. Neki termin koji pripada određenoj naučnoj/stručnoj oblasti može da služi naučnicima/stručnjacima drugih disciplina, što nužno dovodi do diferencijacije značenja. Dakle, postoje termini koji istovremeno pripadaju različitim oblastima i u svakoj od njih imaju precizirano značenje. Jedino se kombinacijom pristupa terminima kao jedinicama koje, s jedne strane pripadaju hijerarhijski uređenim sistemima pojmova, a sa druge određenom lingvističkom sistemu može ukazati na „dvostruku artikulaciju“ terminoloških jedinca (Desmet, 2007:5).

Mnoge nauke doživele su tokom vremena značajne promene, te se i njihova istorijska evolucija mora razmatrati kao jedan od mogućih faktora promene značenja⁶⁹. Naučnici i stručnjaci često upotrebljavaju termine na neadekvatan, nejasan i suviše opšti način, što, takođe, ima uticaja na značenje. Konačno, usled jezičke ekonomije i termini postaju višeznačni pomoću različitih mehanizama (metafora i metonimija, npr.) (Van Campenhoudt, 2001:185). Valja istaći i činjenicu da stabilnost značenja termina zavisi i od naučne discipline. U oblastima čiji je osnovni cilj da klasifikuju i sistematizuju znanja (kao što je botanika, na primer), termini često ostaju nepromenjeni vekovima (Gotti, 1991:70). Međutim, prema nekim istraživanjima (Zawada/Swanepoel, 1994), ni na termine u okviru egzaktnih nauka, koji se najčešće mogu smatrati terminima u tradicionalnom smislu reči, ne može se doslovno primeniti klasična teorija o terminu kao pojmu.

VI.2.2. Polisemija i homonimija u jeziku struke

Kako se naučne/stručne oblasti u OTT vide kao strogo odeljeni i posebni, nezavisni sistemi pojmova, onda se svi potencijalno polisemični termini tumače kao homonimi. To znači da svaka reč koja se u opštem jeziku smatra polisemičnom, u okviru jezika struke predstavlja skup različitih termina (Cabr  , 1998:186). Tako se, na primer, termini *code* ili *message* koji primarno pripadaju terminologiji teorije komunikacije, u genetici tumače kao pozajmljeni termini, a ne kao metafore.

Razlike između polisemije i homonimije često je teško odrediti, te se pribegava različitim, etimolo  skim, sintaksičkim, morfolo  skim ili semantičkim kriterijumima koji često nisu pouzdani. Jedno od re  enja ovog pitanja u terminologiji predlaže Bouver  e (Bouver  e, 1998:401). Ova autorka smatra da se o homonimiji može govoriti u slučajevima kada se isti termini koriste u disciplinama koje su međusobno vrlo razli  cite (na primer, termin *cl  e* u terminologiji muzičke umetnosti i tehnike). Međutim, kada se radi o srodnim disciplinama, termine bi trebalo smatrati polisemi  nim.

Smatra se da je procentualna zastupljenost polisemije i homonimije u obrnutoj proporciji u op  stem i u jeziku struke. Naime, prema nekim istraživanjima (Victorri/Fuchs, 1996:5) 40% re  i u op  stem jeziku je polisemi  no, dok je homonima svega oko 5%. I-pak, razlikovanje polisemije i homonimije ne utiče na komunikaciju, veće je značajnije

⁶⁹ Kako smo se u radu opredelili za sinhronijski pristup analizi, ovaj aspekt nije detaljnije razmatran.

prilikom obrade odrednica u rečnicima. Leksikografski pristup ovakvim slučajevima jeste da se u okviru jednog članka obrade sva značenja, dok terminografski podrazumeva poseban članak za svako značenje. Učestalije javljanje homonima u jeziku struke nego u opštem jeziku može da se objasni, dakle, metodologijom i teorijskim postavkama OTT.

Analizom termina iz korpusa utvrđeno je postojanje homonimije i polisemije. O homonimiji može da se govori u slučaju nekih sigli i formanata.

Kod sigli se sreću homogradi, a nastaju u situacijama kada kompleksne leksičke jedinice počinju istim slovima.

AA – *acide aminé* i *acide arachidonique*

IVG – *insuffisance ventriculaire gauche* i *interruption volontaire de grossesse*

SC – *syndrome de Cushing* i *syndrome de Cohen*

Bez obzira što se javljaju u okviru istog domena, ove sigle smatraju se homonimnim jer imaju potpuno različita značenja. Problem koji se javlja jeste dvo/višesmislenost, a može da se reši samo kontekstom. Ipak, ovakvo stanje doprinosi manjoj transparentnosti sigli za nestručnjake određenih oblasti, pa čak i do problema u komunikaciji stručnjaka jedne oblasti u slučaju upotrebe date sigle u nekoj drugoj oblasti.

I neki od formanata zabeleženih u korpusu mogu da se smatraju homonimnim budući da realizuju različita značenja termina koji su pomoću njih tvoreni i to u raznorodnim disciplinama. Tako se formanti *-ose* i *-ide* javljaju u medicini sa značenjem zapaljenskih oboljenja (*névrose*) ili oštećenja kože (*séborrhéide*) ili hemiji gde označavaju šećere (*fructose*) i različite vrste jedinjenja (*chloride*). Formant *-ite* javlja se u geologiji i označava tip stene (*aluminite*), ali i u medicini gde ukazuje na zapaljenski proces (*amygdalite*). Zatim i formant *-fère* nalazi upotrebu u biologiji sa značenjem „koji nešto ima“ (*florifère*), u tehnici, pak znači „koji nešto prenosi“ (*calorifère*), a u geologiji „koji sadrži“ (*pétrolifère*).

Međutim, termini kao što su *traduction*, *enveloppe*, *appareil* i sl. smatrani su polisemičnim, jer, iako svoja značenja ostvaruju u različitim domenima, oni to čine putem mehanizama polisemije.

Bez obzira na činjenicu da savremeni pristup analizi termina podrazumeva njihovu sličnost sa rečima iz opšteg jezika, i ovde prevladava mišljenje da je fenomen polisemi-

je, toliko čest u opštem jeziku, ipak ređa pojava u jeziku struke (Cabré, 1998; Šipka, 1998).

VI.2.3. Mehanizmi polisemije

U najvažnije i najproduktivnije mehanizme polisemije spadaju *metafora* i *metonimija* (Popović, 2009:84). Iako su to termini kojima se u retorici označavaju stilske figure, metafora i metonimija u leksikologiji označavaju mehanizme za nastajanje novih značenja i bogaćenje rečnika. One kao leksički mehanizmi nastaju iz potrebe za imenovanjem realija za koje ne postoje odgovarajući nazivi, za razliku od stilskih figura čija je funkcija poetska.

VI.2.3.1. Metafora

U klasičnom smislu, o metafori se govori kao o „književnom, retoričkom i ponekad hermetičnom sredstvu ako se koristi u književnosti ili ekspresivnom govoru“ (Jovanović/Baucal, 2012:134). Metafora funkcioniše „tako što se uočava sličnost između dva pojma i drugom se daje ime prvog, čime reč koja je označavala prvi pojam širi svoje značenjsko polje, to jest povećava svoju polisemičnost“ (Popović, 2009:134). Da bi došlo do metaforičkog imenovanja neophodni su pojam koji se imenuje, pojam koji daje ime i koje je poznat i analoška veza između ova dva pojma. Prilikom imenovanja neophodno je utvrditi šta je zajednički element za dva pojma, odnosno, po čemu su oni slični. Natal (Nuttall, 1982:77) navodi da je jedan od načina za istraživanje metafora utvrđivanje zajedničkog imenitelja dvaju pojmova, budući da svaka metafora uključuje njihovo implicitno poređenje. Samim tim što između novoimenovanog i već poznatog pojma postoji analoška veza, metaforičko imenovanje uvek je motivisano (Salager-Meyer, 1990:146). Dakle, ovakav pristup pokazuje da je metafora zasnovana na analogijama, odnosno sličnostima dvaju fenomena, koje realno postoje ili su, pak, rezultat invencije govornika (Eurrutia, 2006:84). Sličnosti koje nominator uočava veoma su različite i mogu da budu morfološke, funkcionalne, prostorne, vrednosne, kvantitativne i sl.

VI.2.3.1.1. Metafora u jeziku struke

Kako se od jezika struke očekuje da bude objektivan, precizan i nedvosmislen, dakle, bez stilskih figura, moglo bi se zaključiti da u njemu nema mesta upotrebi meta-

fora. Međutim, praksa pokazuje potpuno drugačiju sliku, jer „istorija nauke obiluje metaforama“ (Rastier, 1988:55 u: El-Khoury, 2008:25), a jezik struke nije samo denotativan (Balliu, 2001:100).

Zahvaljujući, pre svega, istraživanjima Lejkofa i Džonsona (Lakoff/Johnson, 1980), metafore su počele sve više da se izučavaju u jeziku struke, i to ne kao stilske figure, već kao važna kognitivna sredstva i temeljan princip mišljenja. Za Lejkofa i Džonsona „metafora prožima svakodnevni život, ne samo jezik nego i mišljenje i delovanje“ (Lakoff/Johnson, 1980:3), pa je ona, zapravo, osnova za razumevanje jezika. Metafore oblikuju čovekovo shvatanje neke situacije, ali ih on koristi i da bi se izrazio o nekim osobama i/ili situacijama. One, samim tim, mogu da budu proizvodi uticaja društvenog okruženja ili svesne jezičke strategije (Borčić, 2010:138). Suština metafore jeste da jednu stvar razumemo i doživljavamo kao neku drugu.

Najznačajniji vid metaforičkog izražavanja jeste *pojmovna metafora* (engl. *conceptual metaphor*, fr. *métaphore conceptuelle*). Ona se javlja onda kada se govornik sretne sa apstraktnim i složenim pojmovima koji nisu deo njegovog svakodnevnog okruženja. Tada se on trudi da ih pojmi na osnovu znanja koja poseduje iz svog iskustva. Znači, pojmovna metafora je, prema Lejkofu i Džonsonu, sredstvo koje omogućava da se složene oblasti shvate pomoću jednostavnijih, koje su bliže čovekovom iskustvu. Lejkof i Džonson različitim primerima iz svakodnevnog života ilustruju suštinsku metaforičku prirodu mišljenja i jezika. Jedan od takvih primera je i metafora *rasprava je rat*:

Tvoje tvrdnje su neodbranjive.

Uništio sam njegove argumente.

Nikad nisam pobedio u raspravi s njim.

Oborio je sve moje argumente.

Dakle, ovaj vid metafore predstavlja kognitivni proces konstruisanja značenja koje se ostvaruje povezivanjem dva pojmovna domena: *izvornog* (engl. *source domain*, fr. *domaine-source*) i *ciljnog* (engl. *target domain*, fr. *domaine-cible*). Izvorni domen obično čine oblasti koje su bliske iskustvu čime se omogućava shvatanje ciljnog domena. Veza dvaju domena uspostavlja se nizom preslikavanja (engl. *mapping*) različitih aspekata oba domena (Radić Bojanić, 2012:267). Ovde je, zapravo, reč o tome da se metaforički zaključci o pojedinim aspektima ciljnog domena izvode na osnovu zaključaka i znanja koje govornik poseduje o izvornom domenu (Stanojević, 2009:341). Ciljni do-

men će biti strukturiran na osnovu više različitih izvornih domena jer pojmovi ciljnog domena imaju mnogo aspekata koje je nemoguće objasniti samo jednim izvornim domenom. Izvorni i ciljni domen često su naizgled nepovezani (Mungra, 2007:101), veza između njih relativno je nezavisna, ali se zbog česte upotrebe shvata kao prirodna i jasna (Jovanović/Baucal, 2012:135). Metafore je nemoguće predvideti, ali one su suštinski motivisane jer su utemeljene u iskustvu.

Metafora je uspešna onda kada se njome omogući razumevanje nekog pojma (Gardes Tamine, 2007:15). Ona nije odlika samo svakodnevnog govora već je veoma prisutna u razumevanju naučnih fenomena i polazište je za njihovo oblikovanje. „Metafora u jeziku struke predstavlja „katalizator“ za razumevanje. Ona [...] omogućava vizualizaciju, preciziranje onoga, što se prema mišljenju autora, ne može mentalno pojmiti na drugi način“ (Löffler-Laurian, 1994a:78). Metafore omogućavaju naučnicima da domen u kojem vrše istraživanja pojmovno organizuju, iznesu svoje teorije, prikažu naučne argumente i objasne različite pojave. Neki autori (Van Rijn-Van Tongeren, 1997) smatraju čak da metaforičko razmišljanje može da dovede do velikih naučnih otkrića. Takav primer je engleski termin *blood circulation* (fr. *circulation sanguine*) koji se i danas koristi, a koji je u nauku još 1628. godine uveo Vilijam Harvi (William Harvey). Ovim metaforičnim nazivom objasnio je kružno (engl. *circle*) kretanje krvi u organizmu.

Gilber (Guilbert, 1975:84) smatra da su metafore u jeziku struke vezane, pre svega, za popularizaciju naučnih znanja, pa su, samim tim, najprisutnije u onim disciplinama koje su u direktnoj vezi sa svakodnevnim životom. Jedan od upadljivijih primera uticaja načina života na metaforička imenovanja jeste narodna botanička terminologija (Guilbert, 1975:84). Metaforizacija u ovom domenu vršila se tako što su se biljka ili neki njen deo putem asocijacija povezivali sa odgovarajućim obeležjem neke druge realije. Najčešće metafore nastale su upoređivanjem biljke sa delovima tela, predmetima i hranom, što su realije koje se nalaze u čovekovom neposrednom okruženju (Mirić, 2002:109)⁷⁰.

langue de serpent, œillette, peigne de loup, savonnière, lait battu

⁷⁰ Detaljnija analiza izvršena je u magistarskom radu: Mirić Milica (2002): *Sintaksička i semantička analiza naziva lekovitog bilja u francuskom i srpskom jeziku*, magistarski rad, 175 strana, 4 tabele, dodatak – 3500 naziva lekovitog bilja na latinskom, francuskom i srpskom jeziku, Filološki fakultet, Beograd.

Iako je reč o narodnoj terminologiji, ona mora biti uzeta u obzir budući da se u botanici koriste latinski nazivi, ali uvek i bar jedno narodno ime biljke.

Metafore, dakle, imaju dvostruku ulogu: prvo, naučnici mogu formalno da izgrade nove teorije zahvaljujući njima, a zatim i da ih približe ostalim članovima govorne zajednice (Resche, 2002:103). U današnje vreme značaj pojmovne metafore široko je priznat i ona je viđena kao neophodan instrument jezika.

Postupak metaforizacije u jeziku struke mora da se koristi ispravno. Naime, ovaj tip metafora treba da bude određen, kontrolisan, oslobođen dvosmislenosti i aproksimacija (Oliveira, 2005; 2010). Kada se duže koristi, metafora postaje fiksirana i ozvaničena, pa se tada može govoriti o *terminološkoj metafori* (*métaphore terminologique*). Iako ne može da bude isključivo denotativna, ona je estetski i emotivno neutralna. Njeno značenje treba da bude eksplicitno i transparentno, što omogućava da se ona, čak i van konteksta, lako identifikuje i interpretira. „Metafora podstiče i napaja naučnu misao, ali su brzina, iznenađenje, tajna, netransparentnost, sastavni deo umetničkih tekstova“ (Kocourek, 1991:168). Termin nastali metaforizacijom imaju sasvim ravnopravan položaj u odnosu na ostale termine, nastale drugim postupcima (Assal, 1992), deo su naučnog sveta i vezani su za njegovo kognitivno iskustvo.

Za prenos novih znanja potrebne su odgovarajuće jezičke strukture koje bi mogle da izraze nove pojmove. Ako bi se za svaki novi pojam nastao tokom naučnog istraživanja koristila nova reč, jezik bi postao suviše složen, te se zbog toga novi pojmovi opisuju već postojećim elementima (Štambuk, 1998:373). Na ovaj način olakšava se naučna komunikacija. Bogatstvo metafora u jeziku struke dokazuje da je čovek sposoban da neprestano otkriva analogije koje mu omogućavaju korišćenje postojećih reči, ali sa novim značenjima i novim referentima.

Metaforizacija može da se vrši na različite načine. Lofle-Lorian (Loffler-Laurian, 1994a:72-73) smatra da do metaforizacije može da dođe onda kada autor odluči da napusti naučnu oblast i koristi reči iz drugih oblasti, kada napusti jedan stručni domen i upotrebi elemente iz nekog drugog domena, ili kada upotrebljeni termini upućuju na realije sa nekog drugog mesta, iz nekog drugog konteksta ili okruženja (stručnog, kulturnog, društvenog itd.). Povezivanjem različitih stručnih oblasti, kada se čitavo pojmovo polje prenosi sa jedne oblasti na drugu, nastaju *pojmovne metafore*. Tako se na primer termini iz zoologije prenose na oblast informatike:

*puce, souris, toile (d'araignée mondiale)*⁷¹,

ili pak terminologija teorije komunikacije na genetiku:

message, messenger, code, transcription, traduction.

Druga vrsta metafora koja se često sreće u jeziku struke jeste tzv. *katahreza* (*catathrèse*). U ovom slučaju najčešće se povezuju opšti i jezik struke. Tada se pomoću leksičkih jedinica iz opšteg jezika imenuje naučni pojam i to onda kada se nepostojeći termin nadoknađuje metaforičkim izrazom (Mihaljević/Šarić, 1996:439). Tada imenovani pojam ima samo metaforički oblik. Osnovno značenje reči se proširuje metaforizacijom, a konačni cilj jeste da se postigne takav stepen leksikalizacije da govornici praktično zaborave da reč nije oduvek imala to značenje (Ladhari, 2007/2008:136). Kako se ovakve metafore često koriste, govornici sve slabije primećuju metaforičnost dok se ona u potpunosti ne izgubi. Kroz poslednji stadijum leksikalizacije prošla je, na primer, reč *tête*, koja ujedno predstavlja tipičan primer „zaboravljene“ metafore (na primer, *tête d'un clou*) (Le Guern, 1973:83). Govornici iz navedenih razloga često nisu ni svesni velike frekventnosti metafora u jeziku struke, kao što su, na primer: *dent d'une scie* ili *queue d'un avion*. Konačno, povezivanjem opšteg i jezika struke, realije iz svakodnevnog života imenuju se pomoću termina.

allergie – antipathie

dépannage – réparation, aide

VI.2.3.1.2. Metafora u jeziku zdravstvene struke

Problemom metafora u oblasti zdravstvene struke bavili su se mnogi autori na različitim govornim područjima⁷². Ovo pitanje obrađivali su lingvisti, ali i psiholozi i zdravstveni radnici. Bez obzira na jezik ili primarnu oblast istraživanja, svi su saglasni da ovaj domen delatnosti obiluje metaforama. Ovakav stav je očekivan s obzirom na to da je zdravstvo po svojoj prirodi blisko čovekovom mišljenju i svakodnevnom iskustvu.

⁷¹ Za engleski termin *World Wide Web* u francuskom jeziku koriste se termini *toile d'araignée mondiale*, *toile mondiale* ili *toile* (GDT).

⁷² Neki od njih su: Salager-Meyer, 1990; Assal, 1992; Löwy, 1996; Temmerman, 2000; Vandaele, 2002; Vandaele et al., 2006; Reisfeld/Wilson, 2004; Oliveira, 2005 i 2010; Mungra, 2007; El Khoury, 2008; Krišković, 2009; Merhy, 2011; Tajer, 2012; Babel, 2012 i drugi.

Metafore se u ovom tipu diskursa upotrebljavaju iz različitih razloga. To mogu biti imenovanja novih otkrića, kategorizacija postojećih pojmova ili popularizacija znanja (El-Khoury, 2008:25; Eurrutia, 2006:86). Još jedan značajan aspekt njihove primene na koji se sve češće ukazuje u literaturi koja se bavi ovom problematikom jeste i komunikacija pacijenata i zdravstvenih radnika. Naime, razlike se javljaju u načinu na koji ove dve grupe govornika pojme i koncipiraju zdravstvene probleme, što može da dovede do otežane komunikacije. Pacijent svoje razumevanje zasniva na svakodnevnom iskustvu, dok ga zdravstveni radnik bazira na koncepciji organizma i njegovog funkcionisanja u naučnim okvirima koji su apstraktni (Mabeck/Olesen, 1997:271). Pošto metafore ne skrivaju činjenice već dodaju jasnoću u značenje (Penson et al., 2004:713), one zdravstvenom radniku i pacijentu mogu da pruže okvir za lakšu komunikaciju. Metafore takođe mogu da omoguće da se nesigurna budućnost pacijenta poveže sa prethodnim iskustvima i sadašnjim znanjima i da se pomoću njih razume. One predstavljaju i neku vrstu eufemizama kojima se na indirektni način mogu objasniti složene zdravstvene situacije (Periyakoil, 2008:843).

U analiziranom korpusu zapaženo je prisustvo metafora. Iako njihov ukupan broj nije veliki u odnosu na ceo korpus (one čine oko 3% korpusa), njihovo prisustvo je potvrda da su polisemija i njeni različiti mehanizmi ipak prisutni u jeziku struke.

U zavisnosti od toga koje su leksičke/stručne oblasti poslužile kao davaoci metaforičkih naziva, termini iz korpusa dobijeni metaforizacijom, podeljeni su u sledeće semantičke grupe:

- tehnika („*Telo je mašina.*“)
- vojska („*Medicina je rat.*“)
- botanika
- predmeti
- anatomija
- bića
- geografija
- lingvistika
- demografija.

U okviru svake od ovih grupa, gde je to bilo moguće, izvršena je podela na *morfološke/strukturne* (nastale na osnovu sličnosti oblika i struktura) i *funkcionalne/fiziološke*

metafore (nastale na osnovu sličnosti procesa i funkcija). Konačno, utvrđivano je i koji su tvorbeni postupci najfrekventniji u okviru svake od navedenih grupa. U posebnu grupu svrstani su termini koji se metaforički koriste u opštem jeziku.

Tehnika („Telo je mašina.“)

Još je Dekart u svom Traktatu o čoveku izneo stav da je ljudsko telo mašina, prirodni automat koji se sam pokreće, nalik na satove, mlinove i druge slične mašine. Zbog toga što je dugo prisutna u jeziku zdravstvene struke, ova metafora smatra se jednom od najuticajnijih u ovoj oblasti (Babel, 2012:126). Ovoj vrsti metafora najčešće pribegavaju pacijenti da bi, u najvećem broju slučajeva, opisali svoja stanja kod kardiovaskularnih bolesti (Mabeck/Olesen, 1997:273).

U okviru ovog tipa metafora utvrđeno je postojanje termina:

- koji su vezani za zdravo stanje organizma
appareil (urinaire, cardiaque), circuit (neuropéptidique), circulation (sanguine, tumorale, veineuse, coronaire), débit (cardiaque), valve (cardiaque, aortique), pompe (à sodium), bifurcation (de vaisseaux), conduction (d'influx nerveux), réseau (de nerfs, vasculaire), statique (vertébrale)
- koji upućuju na neke anomalije
rupture (d'anévrisme, de vaisseaux), court-circuiter
- koji ukazuju na lečenje
pontage (cardiaque, artériel), réparation (cellulaire), enclouage (du fémur), vissage (du col).

Baš kao i bilo koja druga mašina, ljudsko telo sačinjeno je od velikog broja elemenata sa precizno određenom ulogom, povezanih u jednu funkcionalnu celinu. Bolest se pojmi onda kao loše funkcionisanje i „kvar“ mašine. Pošto svaki od podsistema organizma funkcionise na specifičan način i sastavljen je od delova sa određenim funkcijama, otuda se svaki od njih naziva *appareil* koji i jesu definisani kao „skup organa koji doprinose istoj fiziološkoj funkciji“ (Petit Larousse Médical, 2004:79). Nervni sistem poredi se sa strujnim kolom, budući da se nervni impulsi kroz organizam prenose nervima poput struje. Otuda metafore *circuit* i *conduction*. Logično je i da se problemi u funkcionisanju poredi sa problemima prenosa električne energije, odnosno sa kratkim spojem: *court-circuiter*. Krv kroz organizam protiče kao bilo koja tečnost kroz sisteme za protok. Srce je zaduženo da istiskuje krv poput pumpe (*pompe*), a srčani zalistak pro-

pušta ili sprečava isticanje krvi kao ventil (*valve*). Krvni sudovi čine mrežu (*réseau*) i račvaju se (*bifurcation*) baš poput cevi. U hirurgiji se primenjuju različite tehnike koje kopiraju popravke mašina (*enclouage, vissage*) ili graditeljske postupke (*pontage*). Zapažen je i određen broj metafora iz oblasti transporta kojima se opisuju procesi: *circulation*, npr.

U okviru ove grupe metaforičkih naziva utvrđeno je postojanje većeg broja funkcionalnih (*circuit, circulation, débit, bifurcation, conduction, rupture, court-circuiter, pontage, réparation, enclouage, vissage*) u odnosu na strukturne metafore (*valve, pompe, réseau*). Ovakav rezultat bio je očekivan, budući da se radi o tehničkim metaforama koje telo porede sa mašinom koja je u stalnom funkcionisanju.

Vojska („Medicina je rat.“)

I ova metafora, koja bi mogla da se okarakterise kao vojna, ima čestu primenu u jeziku zdravstvene struke. Ovakve metafore, baš kao i tehničke, imaju dugu tradiciju u jeziku zdravstvene struke. Penson (Penson et al., 2004:713) navodi da se one koriste još od XVII veka, dok Lovi (Löwy, 1996:8) govori o njihovoj upotrebi u oblasti imunologije od kraja XIX veka. Neki autori smatraju je osnovnom metaforom jer je „*medicina rat*“ (Tajer, 2012:487), odnosno *borba* protiv smrti, jer bolesti *napadaju* telo, a lekari u cilju izlečenja vrše različite vrste *intervencija*.

Za razliku od prethodno analizirane grupe metafora, ovde se javljaju samo termini koji upućuju na bolesna stanja organizma i njihovo lečenje. Ovakva situacija je očekivana, jer je u skladu sa samim nazivom metafore.

Svaka promena koja odstupa od zdravog, uobičajenog i normalnog funkcionisanja organizma viđena je kao neka vrsta napada neprijatelja:

attaque (cérébrale), agression (lipidique), (cancer, examen) invasif, invasion (lymphatique, tumorale), destruction (musculaire).

Isto tako, sve mere koje se preduzimaju u cilju lečenja odgovaraju odbrambenim ratnim operacijama:

intervention (chirurgicale, médicamenteuse), (hormone de) libération, résistance (artériolaire), résister, mobilisation (médullaire), surveillance (de la maladie, déclencher (une réponse immune).

Sama ispitivanja pacijenata ili delova tela preuzimaju nazive vojne ili policijske istrage:

investigation (clinique), enquête (épidémiologique), interrogatoire, piste (thérapeutique).

Zanimljivo je i da je grupa ispitanika koja učestvuje u medicinskim istraživanjima imenovana prema vojnoj formaciji u starom Rimu: *cohorte*.

Budući da se na ovaj način imenuju samo postupci i procesi, sve ove metafore stavljaju se u grupu funkcionalnih/fizioloških.

Botanika

Lekseme iz oblasti botanike i agronomije „često služe kao davaoci naziva u metaforičkim formacijama“ (Popović, 2009:134), ali su vrlo česte i prilikom imenovanja anatomskih struktura. Njihova uloga je da opišu različite delove organizma tako što će mobilisati vizuelne sposobnosti čoveka i olakšati mentalni prikaz neke realije koja se imenuje (El-Khoury, 2008:26).

Zabeleženi metaforički nazivi nalaze se u grupi morfoloških metafora, dakle imenovanje je vršeno na osnovu sličnosti oblika:

arbre (vasculaire), branche (de division), feuillet (embryonnaire), tronc (coronarien), greffe, greffon,

ali i u grupi fizioloških metafora kojima su imenovani različiti procesi i postupci:

greffer, hybrider, irriguer, ensementer, féconder, hybride, hybridation, irrigation.

Predmeti

Termini motivisani nazivima predmeta nalaze se po brojnosti odmah iza termina u grupama tehničkih i vojnih metafora. Ovakav vid metaforičkog imenovanja mogao je da bude očekivan budući da se čovek prilikom metaforizacije prirodno služi onim što mu se nalazi u neposrednom okruženju. Shodno tome, najčešće je reč o predmetima koje nominator često koristi.

Svi termini iz ove grupe spadaju u podgrupu morfoloških metafora, a imenovanja su vršena na osnovu sličnosti oblika.

ballonnet, boîte (crânienne), cage (thoracique), cordon, tunique, compartiment (sanguin)

Iako se u korpusu sreću i dva naziva imenovana na osnovu sličnosti funkcija (*colle-rette*, *enveloppe (du cœur)*), ona su uvrštena u podgrupu morfoloških metafora, budući da su i njima imenovana pomagala / anatomske strukture.

U okviru ove grupe nalazi se i nekoliko termina koji su motivisani nazivima za de-love kuće.

niche, *mur (postérieur)*, *paroi (artérielle, vasculaire, cellulaire, intestinale)*,
fenêtre (thérapeutique)

I ovaj vid imenovanja može da bude objašnjen činjenicom da je reč o elementima sa kojima se čovek svakodnevno sreće.

Anatomija

Kada je reč o ovoj grupi leksema, pretpostavka je da su nazivi delova tela čoveka motivisali metaforička imenovanja, pošto su govornici najčešće antropocentrični u korišćenju jezičkih mogućnosti (Mirić, 2002:110). U ovoj grupi utvrđeno je javljanje morfoloških metafora nastalih na osnovu sličnosti oblika ili položaja.

bras (thérapeutique), *crête (génitale)*, *col (cervical)*, *oreillette*
tête (fémorale/de spermatozoïde)

Bića

U ovu grupu svrstani su nazivi nekih organskih struktura (najčešće ćelija ili gena), a zatim i lekova ili bolesti. Ovako imenovane, navedene realije deluju kao samostalna, živa bića. Ovim terminima su putem metaforičkih imenovanja dodeljene određene ljudske sposobnosti i atributi, pa samim tim pokazuju različite vidove ponašanja.

Pošto je najpre reč o metaforama motivisanim sličnošću osobina, u ovoj grupi našao se veći broj prideva, što je bilo očekivano. Oni nisu mogli da budu svrstani u podgrupu morfoloških ili funkcionalnih metafora.

(allèle) sauvage, *(cellule souche) adulte*, *(lymphome) primitif*, *(médicament) orphelin*, *(antibiothérapie) aveugle*

S druge strane, imenice iz ove grupe upućuju na ponašanje, te mogu da se tumače kao funkcionalne metafore.

dialogue (entre les organes), *réveil (des gènes)*, *réponse (cellulaire)*

Dva termina, *candidat-vaccin* i *cellule-témoin*, preuzimaju uloge čoveka u društvu.

Geografija

Leksemama iz ove grupe u najvećem broju slučajeva imenovane su anatomske strukture i to pre svega po sličnosti oblika, te su stoga uvrštene u podgrupu morfoloških metafora.

bassin, canal, îlots (de Langerhans), fosse (nasale), globe (oculaire), cavité (abdominale), lit (artériel)

Samo dva ovakva naziva upućuju na procese, pa su mesto pronašli u podgrupi funkcionalnih metafora: *éruption (cutanée)*, koji označava oboljenje i *étirement (cellulaire)* kojim je imenovan postupak u genetičkim istraživanjima.

Lingvistika

Možda najčešće pominjana metafora van lingvističkih i medicinskih krugova jeste baš ova koja se odnosi na genetiku, preciznije govoreći na DNK/RNK⁷³. Ove dve kiseline zapravo su viđene kao jezik čiji sastavni delovi, geni, predstavljaju poruke, one poseduju i prenose informacije, uključuju u sebe slovne znake i dešifrovanje.

Analizom termina iz korpusa potvrđena je tvrdnja da je veliki broj termina iz oblasti genetike metaforički imenovan pomoću termina iz oblasti teorije komunikacija. Ove metafore su funkcionalne, jer imenuju procese.

transcription, transcriptionnel, messenger, expression (de gènes), coder

Demografija

Ova grupa leksema zanimljiva je zato što se niže strukture organizma (ćelije, geni), osnovne jedinice u formiranju viših struktura, imenuju poređenjem sa osnovnom strukturom društva – porodicom i terminima iz ove oblasti. U ovoj grupi nema mnogo primera, a njima su uglavnom imenovane strukture, pa pripadaju podgrupi morfoloških metafora.

famille (de gènes), population (cellulaire), lignage (cardiaque), lignée (de cellules)

U svim do sada obrađenim semantičkim grupama, metaforički procesi kretali su se od konkretnog ka konkretnom.

⁷³ DNK – dezoksiribonukleinska kiselina, RNK – ribonukleinska kiselina.

Što se tiče kategorije reči kojoj pripadaju, ovi nazivi su u najvećem broju imenice. Ovakav rezultat ne iznenađuje, pošto imenice i čine najveći procenat korpusa. One su uglavnom kompleksne terminološke jedinice u kojima je jedan element (i to najčešće sama imenica) metaforički upotrebljen, a drugi služe dodatnoj determinaciji. Ekspanzije su najčešće pridevi ili struktura *de+N*. Pridevi se javljaju u znatno manjem broju i to najviše u semantičkoj grupi termina imenovanih na osnovu bića. Zanimljiv nalaz jeste da se glagoli, koji su najslabije zastupljeni u korpusu, proporcionalno često javljaju u metaforičkom imenovanju za označavanje različitih procesa.

VI.2.3.1.3. Termini u metaforičkoj upotrebi u opštem jeziku

Metaforičke formacije ne nastaju samo tako što lekseme iz opšteg jezika proširuju svoja značenja dajući metaforičke termine, niti prelaskom termina iz jedne stručne oblasti u drugu. Neretko se može uočiti direktan prelazak reči iz specijalizovanog u opšti diskurs (Guilbert, 1975:84).

Ovakvo stanje zabeleženo je i u analiziranom korpusu. Utvrđeno je da je oko 40 termina iz oblasti zdravstva našlo svoju metaforičku upotrebu u opštem francuskom jeziku. Možda se moglo očekivati da je taj broj daleko veći, ako se zna da je oblast zdravstva u tesnoj vezi sa svakodnevnim životom i da putem vulgarizacije nauke termini sve više prodiru u opšti jezik i postaju razumljivi za širu govornu zajednicu. Na osnovu analize osnovnog značenja zabeleženih termina, zaključuje se da oni u najvećem broju imenuju bolesti i različite anatomske strukture. Zatim se, u manjem broju, javljaju termini čije značenje upućuje na procese, postupke ili lekove. Svi ovi termini spadaju u kategoriju imenica, osim jednog koji je glagol. Bliža determinacija vrši se kontekstom, pridevskim ekspanzijama, ekspanzijama *de+N* ili upotrebom termina u određenim, fiksisanim izrazima. U daljem tekstu biće izneti neki od reprezentativnijih primera iz korpusa.

Nazivi bolesti često se koriste da metaforički ukažu na socijalne probleme ili moralni pad. Tako termin *atrophie* (*atrofija*) koji primarno označava smanjenje zapremine nekog organa ili tkiva (*atrophie musculaire*, npr.), u opštem jeziku preuzima značenje stagnacije, regresije ili slabljenja.

*l'atrophie intellectuelle*⁷⁴

Leksema *convulsion* (konvulzije) koja u medicini ukazuje na jako, nevoljno grčenje mišića, u opštem francuskom jeziku odnosi se na krizu, poremećaj.

les convulsions sociales

Reč *infection* (infekcija, zaraza) koja označava unošenje klica u organizam i zarazu koja tako nastaje, proširuje svoje značenje na korupciju i pokvarenost pojedinaca ili društva koja se može preneti i na druge.

l'infection morale

Ulcère (čir) svoje osnovno značenje proširuje ka izvoru patnje ili moralne uvrede, baš kao i termin *virus* koji upućuje na vid moralne zaraze. *Anémie* (anemija) koja u zdravstvu ukazuje na patološko stanje smanjenog broja crvenih krvnih zrnaca, u opštem jeziku označava opštu (često moralnu) slabost.

l'anémie de la conscience morale

Reč *allergie* (alergija) dobija novo značenje antipatije prema nečemu. *Cancer* (rak), koja se danas smatra jednom od najopasnijih i veoma raširenih bolesti, svoje mesto u opštem jeziku našla je u značenju opasne destruktivne pojave u društvu koja može brzo i opasno da se širi.

le cancer de l'esclavage

Nazivi delova tela ili organa u opštem jeziku imenuju različite realije po sličnosti funkcije, oblika ili položaja. Tako, na primer, *poumons* (pluća), organi respiratornog sistema neophodni za održavanje u životu, označavaju sve ono što daje život, energiju ili snagu.

La forêt, le poumon de la ville.

Artère (arterija), koja kao veliki krvni sud prenosi krv iz srca u sve delove tela, dala je naziv najznačajnije ulice u nekom gradu.

l'artère d'une ville

Cellule (ćelija), kao osnovni konstituent ljudskog tela, u opštem jeziku upućuje na bilo kakav konstitutivni element.

la famille, cellule de la société

⁷⁴ Primeri su preuzeti iz GRé i TLFi.

Cœur (srce) i *sang* (krv) spadaju u termine iz korpusa koji daju najviše različitih metaforičkih naziva u opštem jeziku. Srce po sličnosti položaja u središtu tela, označava svaki vid sredine.

le cœur d'un artichaut

le cœur d'une ville

le cœur de la nuit

au cœur du sujet

Ono se smatra sedištem emocija (*briser le cœur, avoir la joie au cœur*), samom osećajnošću, naklonošću ili strašću (*le cœur blessé, écouter son cœur, offrir son cœur*) ili altruizmom i širokogrudnošću (*avoir un cœur d'or, être sans cœur*). Budući na primarnu funkciju srca u organizmu, ono i metaforički označava nešto veoma značajno (*tenir à cœur*). Zatim, ova reč može ukazivati na zanimanje za nešto (*n'avoir de cœur à rien*), ili se, pak, koristiti u izrazima sa značenjem sa zadovoljstvom, drage volje (*accepter de bon cœur, de grand cœur*). Krv koja pomoću srca organizmu daje kiseonik, a samim tim i život, po sličnosti funkcije označava životnu snagu (*allumer/glacer le sang*). Takođe, preuzima samo značenje boje (*le sang des coquelicots*) ili se koristi u izrazu *dans le sang* da označi nešto urođeno.

Postupci u medicini kao što su *anesthésie* (anestezija), *amputation* (amputacija) ili *frottis* (bris) u opštem jeziku takođe preuzimaju metaforička značenja neosetljivosti (*anesthésie affective*), velikog gubitka ili površnog znanja (*frottis de la science*). Termin *respiration* (disanje) poslužio je da imenuje zvuk ili ritam različitih realija poput samog disanja (*la respiration de la mer*). Konačno glagol *innerver* kojim se u neurologiji označava širenje mreže nerava, u opštem jeziku upućuje na širenje mreže puteva.

Les routes, les voies qui innervent la région.

VI.2.3.2. Metonimija

Metonimija se ranije izučavala isključivo kao stilska figura, dok se danas posmatra prevashodno kao lingvistički fenomen koji se uklapa i u istraživanja psiholingvistike, kognitivne lingvistike, psihomehanike ili logike.

Metonimija se kao mehanizam polisemije često povezuje sa metaforom, ali joj je ređe posvećivana značajnija pažnja. Smatra se, a neke statističke studije to i dokazuju (Massoussi/Mejri, 2009), da je u jeziku metonimija znatno manje zastupljena od metafore. Naime, u pomenutoj studiji nailazi se na podatak da samo 3% ukupnog rečničkog

fonda francuskog jezika podleže mehanizmu metonimije. Ovakvo stanje objašnjava se podatkom da se metonimija vezuje za mali broj prideva i glagola, a da je kod determinanata i zamenica potpuno zanemarena. Metonimija se najčešće odnosi na imenice.

Metonimija se definiše kao prenos imena sa jednog pojma na drugi, a na osnovu neke logičke veze. Za razliku od metafore, gde ta logička veza podrazumeva sličnost, kod metonimije ona predstavlja neku vrstu bliskosti (*contiguïté*). Takođe, kod metafore pojam koji treba imenovati i pojam koji daje ime pripadaju različitim oblastima, dok kod metonimije oni moraju pripadati istoj oblasti, odnosno delu stvarnosti. Na primer, *aille d'un avion* predstavlja metaforu. Krilo aviona imenovano je po sličnosti sa krilom ptice, a tehnika i zoologija predstavljaju različite oblasti ljudskog znanja. S druge strane *un verre (de vin)* predstavlja metonimiju, jer se naziv za čašu koristi da imenuje količinu pića koja u nju staje. Dakle, reč je o bliskosti značenja sadržatelja i sadržine i to reči koje pripadaju istom delu stvarnosti.

Logičke veze koje se mogu uspostaviti između reči, a na osnovu kojih se dobija metonimija veoma su raznovrsne.

- (1) Celina može da se označi imenom dela: *une voile (un bateau à voile)*.
- (2) Moralna osobina imenuje se nekom fizičkom karakteristikom: *le cerveau (une personne intelligente)*.
- (3) Neki pojam imenuje se ličnim imenom ili prezimenom: *sandwich (le comte de Sandwich)*, ali i *voir un Van Gogh (voir un tableau peint par Van Gogh)*.
- (4) Sadržina se naziva po imenu sadržatelja: *terminer son assiette (manger tout le contenu de l'assiette)*.
- (5) Vršilac radnje naziva se imenom instrumenta: *le premier violon (le musicien qui joue du violon)*.
- (6) Predmet se naziva imenom materijala od kog je sačinjen: *un verre d'eau (un récipient en verre)*.
- (7) Proizvod se imenuje toponimom: *le beaujolais (le vin de la région du Beaujolais)*, *l'Élysée (la Présidence de la République française)*.
- (8) Neki pojam imenuje se simbolom koji ga predstavlja: *la faucille et le marteau (le communisme)*.

VI.2.3.2.1. Metonimija u jeziku zdravstvene struke

Metonimija je prisutna kao značajan mehanizam i u jeziku struke (Pelletier, 2012:103; Eurrutia, 2006:90) u cilju proširivanja terminološkog fonda bez uvođenja novih označitelja (Kocourek, 1991:172). Tokom ovog istraživanja dostupan je bio jedan obimniji rad koji analizira isključivo medicinske metonimije i to u nemačkom jeziku (Hegedüs Lambert, 2005).

Kocourek (Kocourek, 1991:171-72) navodi nekoliko tipova metonimija koje smatra frekventnim reprezentima u jeziku struke:

- (1) imenom radnje naziva se i njen rezultat: *abréviation, emprunt*
- (2) ime izumitelja, proizvođača ili slavnog naučnika koristi se za imenovanje izuma, proizvoda ili merne jedinice: *diesel, Peugeot, pascal (Pa)*
- (3) proizvodi se nazivaju prema mestu karakterističnom za njihovu proizvodnju: *pont-l'évêque*.

Metonimijska upotreba termina u analiziranom korpusu ređa je od metaforičke i odnosi se isključivo na imenice. Neki pridevi za koje bi se moglo smatrati da imaju ovakvu upotrebu, predstavljaju izvedene oblike metaforički upotrebljenih imenica (*Hodgkinien* ili *mendélien*, na primer). Analizom korpusa utvrđeno je da pojmovi koji daju imena mogu da se svrstaju u sledeće grupe:

- (1) imenice koje iskazuju radnju
- (2) lična imena
- (3) imenice koje imenuju organe i delove tela.

U obzir su uzete samo one metonimijske upotrebe termina koje su mogle da budu potvrđene u korišćenim rečnicima⁷⁵.

Imenice koje iskazuju radnju

Metonimijskom upotrebom ovih imenica dobija se novo značenje rezultata radnje. Rezultat je shvaćen široko, pa može da se odnosi na neke patološke promene u organizmu ili supstance i slično. Tako je terminom *calcification* imenovan fiziološki proces taloženja kalcijumovih soli (kalcifikacija), ali i sam talog kalcijuma (kalcifikat). Isto tako, *dépôt* služi kao termin za označavanje taloženja, ali i taloga. Reč *consultation* od-

⁷⁵ Lista korišćenih rečnika navedena je u spisku literature.

nosi se na lekarski pregled, ali označava i rezultat pregleda (dijagnozu) koju je lekar napisao. Reč *recherche* pored postupka istraživanja označava i naučnu publikaciju kao rezultat. *Traitement* je postupak lečenja, ali metonimijskom upotrebom imenuje i sve mere koje se preduzimaju u tu svrhu. Termin *excrétion* znači postupak izbacivanja nekih materija iz organizma, ali upotrebljen u množini, označava i same supstance. Takav primer je i reč *vomissement*. Sličan je i termin *frottis* kojim se označavaju postupak uzimanja brisa i sam bris.

Lična imena

Metonimijska upotreba ličnih imena vrlo je česta u jeziku struke, a posebno u domenu zdravstva (Eurrutia, 2006:91). Lično ime istovremeno dobija status zajedničke imenice, ali i novo značenje. Njima se imenuju bolesti, simptomi, tehnike i slično. Ime koje se daje obično je ime naučnika koji je utvrdio postojanje bolesti ili njenih simptoma ili otkrio neke fenomene koji se primenjuju u različitim tehnikama lečenja. Ova kategorija naziva detaljnije je opisana u poglavlju o eponimima u delu rada koji se odnosi na morfosintaksičke aspekte jezika zdravstvene struke. Svi ovako nastali termini su zapravo metonimije.

Doppler, stent, Holter

Imenice koje imenuju organe i delove tela

U ovoj grupi mogu da se izdvoje imenice koje su metonimijskom upotrebom prešle u opšti jezik i one koje značenjski ostaju u okvirima jezika zdravstvene struke:

- *oreille* – uho i osoba koja sluša
- *fémur* – butna kost i butina
- *cerveau* – mozak i osoba koja poseduje intelektualne sposobnosti
- *palais* – nepce i čulo ukusa
- *estomac* – želudac i trbuh u nivou želuca
- *moelle* – srž, a u izrazu *jusqu'à la moelle* znači u potpunosti
- *col* – vrat i rol-kragna.

I sama reč *corps* (telo) ima metonimijsko značenje samog trupa ili pak dela odevnog predmeta koji prekriva trup (*corps de robe*). Nazivima za delove tela ili organe često se označavaju i sama oboljenja koja se na tim mestima javljaju.

une crise de prostate

Međutim, od svih naziva organa prisutnih u korpusu, u rečnicima je jedino potvrđena ovakva upotreba termina *prostate* i *pancréas*.

Budući da se smatra da medicinske metonimije jasno oslikavaju pragmatički mentalitet zdravstvenih radnika koji podrazumeva isključivanje ličnog odnosa, ne čudi da se delom tela može imenovati i sam pacijent (Bonhomme, 2006:195).

Aenez-moi l'appendice!

Ovakvi primeri nisu zabeleženi u korpusu, ali uzrok sveukupno manjeg broja metonimija može da se nađe u činjenici da se mnoge medicinske metonimije javljaju isključivo u stručnoj komunikaciji u specijalizovanim kontekstima. U takve metonimijske upotrebe mogu da se svrstaju i primeri prenosa značenja naziva

- bolesti na pacijente: *L'Addison a mal dormi*.
- simptoma ili uzroka bolesti na samu bolest: *urine (cystite), vers (troubles intestinaux)*.

Može se, dakle, zaključiti da je metonimija interaktivan fenomen, i čim se pojavi neka logička veza, moguće je izvršiti zamenu pojmova (Collombat, 2005:21). Zbog toga je otkrivanje i izučavanje metonimija najpogodnije vršiti u kontekstu, odnosno u određenoj govornoj situaciji. Pošto se u ovom radu ne vrši takva vrsta analize, u njemu je prikazana samo leksička metonimija. Za produbljenja istraživanja potrebno je kontekstualizovati korpus.

VI.3. SINONIMIJA

Sinonimija predstavlja jedan od fundamentalnih semantičkih odnosa u jeziku (Kocourek, 1991:190, Lerat, 1995:85). Najšire se može definisati kao odnos između dva leksema različitog oblika, a istog ili približnog značenja. Dakle, sinonimi imaju različite označitelje, a iste označenike (Mitterand, 1976:73). Oni upućuju na isti referent i pripadaju istoj kategoriji reči.

Međutim, odnos teoretičara prema ovom fenomenu nije ujednačen. Ranije su postojala mišljenja da sinonimija zapravo ne postoji, jer u jeziku ne postoje leksemi koji se međusobno uvek mogu zamenjivati (Bloomfield, 1973:145; Goodman, 1949:8). Međutim, u današnje vreme više se ne osporava postojanje sinonimije. Veliki broj autora (Popović, 2009; Auger, 2001; Šipka, 1998; Ducháček, 1979) sinonimiju deli na

- (a) apsolutnu / totalnu sinonimiju ili istoznačnost i
- (b) delimičnu / parcijalnu sinonimiju ili bliskoznačnost.

Apsolutni sinonimi (*synonymes parfaits/totaux*⁷⁶) su leksemi koji se uvek i u svim kontekstima mogu međusobno zamenjivati. Oni se smatraju izuzetno retkim u opštem jeziku, jer su vezani za monosemne lekseme (Ducháček, 1979:9). Viđeni su kao balast u jeziku (Šipka, 1998:45), odnosno nepotrební luksuz (Galisson/Coste, 1976:543) suprotan principu jezičke ekonomije koji ne trpi gomilanje jedinica iste vrednosti. Zbog toga se događa da istoznačnice postoje paralelno neko vreme, ali da se nakon toga značenje neke od njih diferencira ili da se neka od njih prosto izgubi iz jezika. Ovaj proces naziva se *desinonimizacija* (*désynonymisation*).

Delimični sinonimi (*synonymes approximatifs*) umnogome zavise od konteksta. To zapravo znači da se ovakvi leksemi u nekim kontekstima mogu zamenjivati, a u nekima ne. Ovakav tip sinonima vezan je za polisemične lekseme, tako da se u odnosu sinonimije u nekim kontekstima nađu samo neka, a ne sva njihova značenja. Budući da je u jeziku veći broj polisemičnih od monosemičnih leksema, logično je i da su ovakvi sinonimi mnogo češći. Njihova pojava je, za razliku od apsolutnih sinonima, opravdana, jer omogućava preciznije izražavanje i bogaćenje jezika.

VI.3.1. Sinonimija u jeziku struke

Još se polovinom XIX veka smatralo da je apsolutna sinonimija prisutna u oblasti botanike i medicine (Lefaye, 1858:XXIX). Međutim, kroz prvu, Opštu teoriju terminologije iznosi se potpuno drugačiji stav: odnos termina i njime označenog pojma treba da bude monosemičan i obostrano jednoznačan. Sinonimi su, samim tim, nepoželjni i potrebno ih je ukinuti, jer ometaju naučnu i stručnu komunikaciju. Ipak, potonja istraživanja (Auger, 2001; Cabré, 1998; Druža, 2011; Dubois, 1994; Ducháček, 1979; Gauger, 1970; Gentilhomme-Koutyrine, 1994; Jammal, 1999; Van Hoof, 1970) pokazala su da je ovakav stav suviše rigidan i da ne odgovara realnom stanju stvari. Dakle, u jeziku struke postoje mnogi termini kojima je imenovana ista sadržina. Sinonimi u jeziku struke trebalo bi da zadovolje istu definiciju (Gentilhomme-Koutyrine, 1994; Kocourek, 1991) i da budu zamenljivi u svakom kontekstu. Zbog toga se i iznosi tvrdnja da su apsolutni sinonimi najzastupljeniji u jeziku struke (Popović, 2009:143; Šipka, 1998:45; Lethuiller, 1989:443, Gauger, 1970:149). Ipak, ne slažu se svi oko toga šta bi trebalo

⁷⁶ Termin *synonymes parfaits* sreće se kod Kokureka i Miterana (Kocourek, 1991; Mitterand, 1976), a *synonymes totaux* i *approximatifs* kod Duhačeka (Ducháček, 1979).

smatrati sinonimijom. O ovom pitanju biće reči prilikom objašnjenja različitih vidova sinonimije.

Postoji više uzroka za pojavu sinonimnih termina. Ulogu nominatora u jeziku struke najčešće imaju stručnjaci i naučnici različitih disciplina. Događa se da neki od njih nisu zadovoljni postojećim terminima, pa postavljaju sebi kao cilj formulisanje novih koji bi adekvatnije imenovali neku realiju. Posledica ovakvog postupka je gomilanje termina istog značenja. Tako, na primer, postoji više naziva za arteriju jetre u zavisnosti od autora koji ju je imenovao:

arteria hepatica prima, arteria hepatica minor, arteria hepatica coronaria, artère hépatique supérieure gauche, artère hépatique gauche accessoire.

Takođe, nominatori mogu da budu motivisani različitim svojstvima neke realije, pa će i rezultat biti javljanje više različitih termina za istu realiju. Takve primere nalazimo u narodnoj botaničkoj terminologiji:

valériane officinale, herbe aux chats, herbe aux coupures, herbe à la femme meurtrie, herbe de Notre Dame, herbe de Saint Georges, guérit tout, herbe de loup, grande valériane

Konačno, i princip jezičke ekonomije, paradoksalno, izaziva pojavu sinonimije. On zapravo utiče na to da se kompleksne leksičke jedinice, smatrane preglomaznim i opterećujućim, zamene drugim, kraćim formama nastalim različitim morfološkim postupcima tvorbe reči (npr. sigle, skraćivanja termina, elipsa). Nažalost, rezultat ovakvog postupka često je paralelna upotreba i skraćenog i razvijenog oblika termina koji upućuju na identičnu sadržinu.

ONU – Organisation des Nations Unies

TV – télé – télévision

VI.3.2. Sinonimija u jeziku zdravstvene struke

Jezik zdravstvene struke navodi se kao izuzetan primer prisustva sinonimije (Van Hoof, 1970; Jammal, 1999; Contente, 2006; Družā, 2011). U njemu se pojavljuje veliki broj sinonima, što ne bi trebalo da se očekuje s obzirom na to da ova oblast zahteva visok stepen preciznosti u izražavanju. Međutim, neki autori baš sinonimiju vide kao mogućnost za iskazivanje nijansi i precizno izražavanje (Mićić, 2009:140). Na brojnost sinonima, pored ranije navedenih uzroka, utiče i bogatstvo mogućnosti tvorbe termina

koji koriste resurse kako francuskog, tako i latinskog i grčkog jezika. Tako se, na primer, navodi da jedna bolest može da nosi i po desetak različitih naziva (Jammal, 1999:233).

œdème toxi-névropathique, œdème paroxystique héréditaire, œdème de Quincke, maladie de Quincke, maladie de Milton, urticaire géante, angioneurose cutanée, œdème aigu angioneurotique, urticaire œdémateuse

U ovakvim slučajevima motivacija za imenovanje može da bude različita. Tako jedna bolest može da bude nazvana na osnovu mesta na kojem se javlja, prema ličnosti koja je otkrila bilo bolest, bilo lek protiv te bolesti, ili pak zbog neke druge specifičnosti koju je nominator smatrao relevantnom. Tako se *maladie de Hodgkin* naziva i

lymphogranulomatose maligne, adénie éosinophilique prurigène, maladie de Paltauf, maladie de Reed-Hodgkin, maladie de Sternberg.

Analizom korpusa utvrđeno je da se sinonimi javljaju u grupama termina koje imenuju bolesti, tehnike, delove tela, supstance i hemijske elemente i jedinjenja. Bez obzira na to što imenuju iste vrste realija, u okviru navedenih grupa primećeni su različiti tipovi sinonima.

Mnogi terminolozi i lingvisti vršili su tipologizaciju sinonimije termina (Auger, 2001; Cabré, 1998; Ducháček, 1979; Kocourek, 2001). Kako su one vrlo heterogene, u radu su različite raspoložive tipologizacije bile osnova da se parovi / nizovi sinonima zabeleženih u korpusu razvrstaju prema tome da li

- (1) pripadaju opštem i jeziku zdravstvene struke
- (2) predstavljaju „profesionalne“ sinonime
- (3) pripadaju različitim jezicima.

Pored navedenih tipova sinonimije u literaturi se sve češće govori i o sinonimiji termina koji pripadaju različitim naukama. Ovo pitanje još uvek je otvoreno i smatra se veoma kompleksnim. Da bi se utvrdilo da li se zaista radi o sinonimima potrebno je analizirati termine u svakoj disciplini ponaosob, a onda vršiti poređenja. Ovaj tip sinonimijskih odnosa nije bio predmet istraživanja, budući da je rad ograničen na oblast zdravstva.

VI.3.2.1. Sinonimi koji pripadaju opštem i jeziku zdravstvene struke

U ovom slučaju smatra se da je sinonimija uspostavljena između stručnog i opšteg naziva. Ilustrujući svoju tvrdnju primerom zoologije (a možemo dodati i botanike) gde u

ravnopravnoj upotrebi postoje mnogi narodni i naučni nazivi, Diboia (Dubois, 1994:465) smatra da je ovakav tip sinonimije jedini u kojem se nalaze apsolutni sinonimi. Međutim, drugi autori (Durieux, 1996/97:95; Kearney, 1981:285) ove sinonime ne smatraju pravim, već ih nazivaju *kvazi-sinonimima* (*quasi-synonymes*). Prema njihovom tumačenju, kod ovakvih jedinica veći deo označenika se podudara, oni imaju gotovo identično značenje, ali se ipak koriste u različitim registrima i diskurzivnim situacijama. Rešenje ovog problema ponudila je Kabre (Cabr , 1998:188) tezom da je ovde reč o sinonimima sa pragmatičke, ali ne i u lingvističke tačke gledišta.

Na primer koji izuzetno ilustruje ovaj tip sinonimijskih odnosa nalazimo kod Balzaka:

« *Le m decin craignit un ict re et laissa madame Cibot foudroy e par ce mot savant dont l'explication est jaunisse.* » (Balzac, Le Cousin Pons, Paris, 1925, p. 89, podvu eno u tekstu).

U korpusu su zabele eni slede i primeri:

thorax – poitrine

abdomen – ventre

myocyte – cellule musculaire

myocarde – muscle cardiaque

hématie – globule rouge

leucocyte – globule blanc

cholestérol HDL – bon cholestérol

cholestérol LDL – mauvais cholestérol

lipide – graisse

glucide – sucre

lésion – blessure

st nose – r tr cissement

obstruer – boucher

pathologie – maladie

 d me – gonflement

h morragie – saignement

rhinite – rhume

cardiopathie – maladie du c ur

artériopathie – maladie artérielle

hypertension – tension élevée

angor – angine de poitrine

Na osnovu navedenih primera zapažaju se i formalne razlike između sinonima. One su uglavnom veoma raznovrsne, tako da bi se u sinonimijskom paru praktično mogla naći dve jedinice formirane bilo kojim oblikom tvorbe (Kocourek, 1991:191). Ovde su zabeleženi parovi

- (a) prostog termina i proste reči (kao npr. *glucide – sucre*)
- (b) prostog termina i izvedenice (kao npr. *œdème – gonflement*)
- (c) prostog termina i kompleksne leksičke jedinice (kao npr. *angor – angine de poitrine*)
- (d) učene složenice i kompleksne leksičke jedinice (kao npr. *cardiopathie – maladie du cœur*).

Analizirajući ovakve parove, Kocourek (Kocourek, 2001:257) navodi da stručni termin uvek ima specifičnije, a opšti šire značenje. Tako se termin *bacille* odnosi na mikroorganizam štapićastog oblika (DM, 2006:92), dok *germe* može da uputi na bilo koji mikroorganizam koji može da izazove neku bolest (GRé). Ovakva tvrdnja može da bude opravdana kada je reč o nekim parovima prostog termina i proste reči ili izvedenice, koje u tim slučajevima predstavljaju približne, ali ne i apsolutne sinonime. Tako se, na primer, termin *œdème* koristi da označi oteklinu potkožnog tkiva ili sluzokože, a *gonflement* je bilo kakva vrsta otekline, ali upućuje i na proces oticanja. Termin *lipide* i leksem *graisse* predstavljaju strukturno (hemijski) iste supstance, pa su samim tim sinonimi. Ipak, *graisse* za razliku od *lipide* može da uputi i na druge vrste masnoća (koje se koriste u ishrani, npr.), a i frekvencija upotrebe u usko stručnom diskursu mu je niža. Ali, s druge strane, reči *sténose* i *rétrécissement* navode se i u stručnim rečnicima (DM) kao apsolutni sinonimi.

Što se tiče parova sinonima koji su nastali učenom kompozicijom i kompleksnih leksičkih jedinica primećuje se da je razvijeni naziv zapravo „prevod“ učenih formanata (*cardiopathie – maladie du cœur*, npr.). Samim tim oni se sadržinski u potpunosti poklapaju, pa ih možemo smatrati apsolutnim sinonimima. Na ovaj način se omogućava da se oba naziva koriste u jeziku struke, što ih može svrstati i u naredni tip sinonimijskih odnosa.

VI.3.2.2. „Profesionalni“ sinonimi

U ovu grupu mogu da se svrstaju termini koji pripadaju jednoj naučnoj disciplini, ali različitim kodovima. Tako, na primer, u hemiji simbol nekog elementa i njegov naziv smatraju se sinonimima.

N – azote

U korpusu su zapaženi primeri naziva elemenata, jedinjenja i jonova.

Fe – fer

Na – sodium

K – potassium

Se – sélénium

NO – monoxyde d’azote

CO – monoxyde de carbone

NaCl – chlorure de sodium

ONOO⁻ – peroxydinitrite

Potom, opet u okviru iste discipline, sinonimi su rezultat različite motivacije (različite teorije, škole mišljenja i sl.).

notion – concept

synonymes absolus – totaux – parfaits

Rešenja ovakve situacije obično nameću regulaciona terminološka tela koja preporučuju upotrebu jednog od termina.

U korpusu su zabeleženi, pre svega, sinonimni nazivi bolesti.

tumeur maligne – tumeur cancéreuse – cancer

diabète du type 1 – diabète sucré – diabète maigre – diabète juvénile – diabète insulinodépendant

diabète du type 2 – diabète gras – diabète non insulinodépendant

Od ostalih primera mogu da se navedu:

microbe – microorganisme

selles – fécès

gonade – glande génitale.

U sinonime ovog tipa uvršteni su i oni kod kojih postoje neke formalne razlike. Iako ih svrstava u grupu sinonima, Kabre (Cabré, 1998:189) o njima govori kao o varijantama iste reči/termina.

cancer du rein – cancer rénal

cellule de sang – cellule sanguine

contractilité du myocarde – contractilité myocardique

échographie – examen ultrasonore

Sigla i njoj odgovarajući razvijeni naziv spadaju takođe u ovu grupu sinonima. Sigla se smatra specifičnim vidom tzv. *nužne sinonimije* (*synonymie de nécessité*) jer odgovara principu jezičke ekonomije (Druža, 2011:166). O siglama je bilo više reči prilikom morfosintaksičke analize korpusa, a ovde će biti navedeni neki od primera.

AVC – accident vasculaire cérébral

TA – tension artérielle

ECG – électrocardiogramme

G6PD – glucose-6-phosphate-déshydrogénase

Konačno, utvrđeno je i da elipsa predstavlja jedan od postupaka koji daje profesionalne sinonime.

échographie Doppler – Doppler

imagerie médicale – imagerie

médecin interniste – interniste

médicament antihypertenseur – antihypertenseur

patient hypertendu – hypertendu

VI.3.2.3. Sinonimi koji pripadaju različitim jezicima

Uticaj drugih jezika ne treba da bude zanemaren prilikom analize sinonimije u jeziku struke. Naime, često se događa da jezici zemalja koje su najuticajnije u nekoj oblasti istraživanja daju termine koje potom prihvataju druge jezičke zajednice. Najupadljiviji primer u zdravstvu jeste uticaj engleskog jezika.

Kokurek je, ipak, mišljenja da ovde nije reč o sinonimima, već samo o ekvivalentima. On iz ove tvrdnje izuzima latinske termine jer ih smatra internacionalizmima (Kokourek, 2001:254-255).

Budući da je utvrđeno da se u francuskom jeziku zdravstvene struke javlja paralelna upotreba engleskih ili latinskih i francuskih termina, oni su u radu smatrani sinonimima. Takvi primeri su:

pacemaker (engl.) – *stimulateur cardiaque* (i *cardiostimulateur*)

stent (engl.) – *endoprothèse*

système du reward (engl.) – *système de récompense*

lumbago (lat.) – *lombalgie*

macula (lat.) – *macule*

spina-bifida (lat.) – *hydrorachis* (i *rachischisis postérieur, myélodysraphie*)

pica (lat.) – *alotriophagie*

Takođe, i sigle se javljaju u sinonimnim odnosima.

HIV (*Human Immunodeficiency Virus*) – *VIH* (*virus de l'immunodéficience humaine*)

AIDS (*Acquired Immunodeficiency Syndrome*) – *sida* (*syndrome de l'immunodéficience acquise*)

BMI (*Body Mass Index*) – *IMC* (*indice de masse corporelle*)

VI.3.2.4. Sinonimija formadata

Sinonimija formadata može se smatrati specifičnim vidom sinonimije. U jeziku zdravstvene struke najupadljivije je postojanje nizova termina kod kojih prefiks nosi isto značenje: *endo-/intra-*; *exo-/extra-*; *épi-/sur-/supra-/hyper-*; *in-/a-/dé-/non-*; *anti-/contre-*. Međutim, u ovakvim slučajevima javlja se tendencija da se ovakav tip sinonimije ukine tako što će različite forme služiti izražavanju nijansiranih značenja. O ovom problemu više je bilo reči u delu rada koji se odnosi na prefiksalsnu derivaciju.

VI.4. ANTONIMIJA

Za razliku od sinonimijskih, postojanje antonimijskih odnosa u jeziku nikada nije bilo osporavano. Antonimija se smatra stalnim semantičkim odnosom i rezultat je dihotomizacije, odnosno psihološke činjenice da čovek poseduje sklonost ka mišljenju u opozicijama. To znači da svaka izgovorena reč u svesti govornika priziva drugu koja joj je suprotstavljena (Combettes, 1984:30). Čovek svoje celokupno iskustvo kategoriše kroz suprotnosti (Ostra, 1987:11), pa tako i intuitivno prepoznaje ovakve odnose. Dakle, antonimija je, zapravo, karakteristika mišljenja i poimanja stvari i pojava (Šarić, 1992:178). Međutim, iako je antonimija logički neophodna u svim jezicima, sve reči ne ulaze u odnose suprotnosti sa drugim rečima (na primer *mur*, *mot*, *lit*).

Dihotomizacija može da se realizuje na različite načine, pa se istraživanje ovih odnosa zasniva bilo na logičkim kriterijumima, semantičkim odnosima ili, pak, osobenostima koje proističu iz načina tvorbe antonima. Zbog toga antonimija izaziva neslaganja

između mnogih teoretičara oko toga koje sve odnose treba uključiti u ovaj fenomen. Iz istih razloga prisutni su i brojni termini kojima su imenovani ovakvi odnosi.

Antonimija je bila prvo pojmljena isključivo kao odnos *negacije* (*négation*), odnosno kao suprotnost sinonimiji. Antonimima su smatrane reči koje negiraju jedna drugu, pa je i njihova analiza bila zasnovana na utvrđivanju maksimalnih razlika u značenju. Ovakva definicija antonimije bi onda dopuštala da se parovi poput *livre/télévision* smatraju antonimnim, budući da nešto što je *livre* nije *télévision* i obrnuto. Međutim, u jeziku se parovi ovog tipa nikada ne osećaju kao antonimi. Antonimi mogu da se definišu kao parovi suprotnosti koji mogu da se porede (Lyons, 1996), ali to poređenje mora da se vrši na osnovu neke sličnosti. Ako se za neku realiju kaže da ima osobinu da je kratka (*court*), a za neku drugu da je duga (*long*), ono što je zajedničko i što omogućava poređenje jeste da se oba ova prideva odnose na dimenzije. Dakle, za antonimiju su od velikog značaja i neke zajedničke značenjske crte, pripadnost istoj „oblasti“ ili ravni. Znači, da bi reči bile antonimi, one prvo moraju da „liče“. Ovo je razlog što je za označavanje antonimijskog odnosa u leksičkoj semantici iz upotrebe izbačen termin *negacija*, a uveden je termin *opozicija* (*opposition*). Zbog toga semantičari smatraju da bi ovaj tip odnosa bilo bolje nazivati terminom *semantičke opozicije* (*opposition sémantique*) (Lopez Diaz, 2011:52).

Dakle, antonimi se onda mogu definisati kao reči/termini čiji sememi uvek imaju neke zajedničke seme, a da oni semi koji im nisu zajednički stoje u opoziciji (Kocourek, 1991:193). Antonimijski odnosi uspostavljaju se između reči koje su u nekoj značenjskoj vezi, što se očituje pripadnošću istom leksičkom polju, sa delom značenja u opoziciji.

Međutim, ni parovi tipa *riche/pauvreté* neće se osetiti kao antonimi, iako zadovoljavaju prethodno navedene kriterijume. Zbog toga se antonimijski odnosi moraju definisati i sa semantičke, ali i sa leksičke tačke gledišta. Pošto se antonimijskim parom smatra *riche/pauvre*, to znači i da oni moraju da pripadaju istoj vrsti reči.

Termin *antonimija* se i dalje koristi kao standardni termin za označavanje raznovrsnih suprotnosti u jeziku. Ovaj termin je u početku označavao samo binarne opozicije⁷⁷, a danas pokriva mnogo šire grupe parova koji nisu nužno binarni (Lobanova, 2012:10-11).

⁷⁷ Binarne opozicije se danas smatraju antonimijom u najužem smislu reči.

Podela antonima prvo je podrazumevala tzv. *apsolutne* i *parcijalne antonime* (*antonymes absolus*; *antonymes partiels*). Apsolutni antonimi odnosili su se samo na odnos međusobnog isključivanja (*mort/vivant*). Parcijalni antonimi obuhvatali su sve one reči kod kojih je suprotstavljen samo deo značenja i koji umnogome zavise od konteksta. Tako, na primer, pridev *dur* može za antonime da ima prideve (*sol*) *mou*, (*caractère*) *souple*, (*viande*) *tendre*, (*problème*) *facile*, itd.

Danas se antonimi najčešće klasifikuju u dve velike grupe⁷⁸, a na osnovu klasičnih logičkih zakonitosti. To su:

- (a) stepenovani antonimi (*antonymes gradables*)
- (b) nestepenovani antonimi (*antonymes non-gradables*). U okviru ove grupe javljaju se različite podvrste antonimijskih odnosa.

VI.4.1. Stepenovani antonimi

U ovu grupu svrstavaju se reči koje se nalaze u antonimijskom odnosu u najužem smislu reči. Lajons (Lyons, 1996) smatra da su ovo jedini pravi antonimi. I zaista, reči koje su u ovakvom odnosu predstavljaju negaciju jedna druge.

chaud/froid

grand/petit

Za određivanje osobina ovog tipa antonimijskih odnosa primenjuje se sledeći logički kriterijum:

X est chaud implicira *X n'est pas froid*

Cette soupe est chaude. implicira *Cette soupe n'est pas froide.*

Dakle, oba člana para ne mogu istovremeno da budu istinita, već su ili oba istovremeno ili svaki pojedinačno neistiniti (Popović, 2009:159). Zbog ove osobine neki autori (Popović, 2009; Amsili, 2003) ovaj odnos nazivaju *inkompatibilnost* (*incompatibilité*). Međutim, drugi logički kriterijum prikazuje sledeće:

X n'est pas chaud ne implicira nužno *X est froid*

Cette soupe n'est pas chaude. ne znači *Cette soupe est froide.*

⁷⁸ Ove grupe imenovane su na različite načine u zavisnosti od toga koja je od njihovih karakteristika uzeta u obzir.

To je razlog zbog kojeg se ovi antonimi nazivaju logičkim terminom *kontrarnost* (*antonymes contraires*). Pošto negacija jednog člana ne podrazumeva istinitost drugog, ove parove teško je identifikovati (Amsili, 2003).

Naredna značajna osobina ovog tipa antonima zbog koje se i nazivaju stepenovanim jeste mogućnost njihovog poređenja. Pošto na ovaj način formiraju skalu elemenata sa mogućnošću gradacije, ovakvi antonimi nazivaju se i *skalarnim* (*antonymes scalaires*). Iako ukazuju na suprotstavljene tačke neke semantičke dimenzije, ovakvi odnosi dopuštaju umetanje drugih reči koje mogu da budu neutralne.

chaud – tiède – frais – froid

Gradacija može i da prevazilazi antonimijski par.

brûlant – chaud – tiède – frais – froid – glacial

Poređenje može da se vrši umetanjem morfoloških oznaka za poređenje (*un peu chaud*) ili je neki od umetnutih elemenata poređenja leksikalizovan (*chaud i tiède*). Samo ispoljavanje poređenja može da bude

- (1) eksplicitno (*explicite*)

Votre maison est plus grande que la nôtre.

- (2) delimično eksplicitno (*semi-explicite*)

Votre maison est assez grande.

U ovom slučaju ne pominje se u odnosu na šta se poređenje vrši.

- (3) implicitno (*implicite*)

Votre maison est grande.

Kod ovog tipa poređenja vrednost prideva je apsolutna, ali se poređenje vrši sa suprotnom tačkom na skali koja je implicitna i odgovara nekoj normi. Dakle, podrazumeva se: *Votre maison est d'une taille plus élevée que la moyenne des maisons.*

S tim u vezi u okviru para mogu da se izdvoje markiran i nemarkiran član. Nemarkiran član ukazuje na zajedničku osobinu koju oba člana poseduju. Nemarkirani su obično „pozitivni“ članovi para (Combettes, 1984:35).

large, long, rapide prema *étroit, court, lent*

Tako, u iskazu *X est moins long que Y*, nije iznet nikakav sud, već samo konstatacija koja se odnosi na dimenziju. Ali, u iskazu *X est moins court que Y* prisutan je sud, odnosno pretpostavka da je dimenzija o kojoj je reč ispod neke uobičajene granice koju govornici uobičajeno pripisuju predmetu Y.

Ista situacija je i sa imenicama. Razlika između pitanja *Quelle est la largeur...?* i *Quelle est l'étroitesse...?* (mada je malo verovatno da će u realnoj govornoj situaciji neko postaviti ovakvo pitanje) jeste u tome što je prvo pitanje neutralno, odnosno ne zna se kakva je dimenzija u pitanju (da li je nešto *large* ili *étroit*), dok se u drugom pitanju, pak, implicira da je nešto *étroit*.

Budući da je jedna od najznačajnijih osobina antonima ove grupe baš mogućnost poređenja, onda je očekivano da je ona najzastupljenija kod prideva (Kostić, 2008:101; Šarić, 1992:178) i to onih koji označavaju kvalitet, kvantitet, prostorne i vremenske odnose (Ostra, 1987:12). Smatra se i da je ovo najčešći vid antonimije kako u opštem, tako i u jeziku struke.

VI.4.2. Nestepenovani antonimi

U okviru ove grupe antonima mogu se izdvojiti oni koji se javljaju isključivo u binarnim opozicijama, ali se zapažaju i druge vrste odnosa. Teško ih je precizno klasifikovati jer ne obrazuju skale kao prethodna grupa (Lobanova, 2012:14). Ovde će ukratko biti izložene osobine onih odnosa koji se najčešće spominju:

- (1) odnos komplementarnosti / kontradiktornosti (*antonymes complémentaires / contradictoires*)
- (2) odnos recipročnosti (*antonymes réciproques/converses*)
- (3) ortogonalne i antipodne opozicije (*oppositions orthogonales et antipodales*)

U ovoj grupi antonima javljaju se takođe pridevi, ali je ona karakterističnija za imenice (Cristea, 2001:132) i glagole.

VI.4.2.1. Odnos komplementarnosti / kontradiktornosti

Ovakvi parovi antonima dele semantičku skalu na dva komplementarna dela i tako se upotpunjuju (Kostić, 2008:101; Šarić, 1992:180). Zbog toga se ovaj odnos naziva komplementarnim.

présent/absent

vivant/mort

homme/femme

Za određivanje njihovih odnosa primenjuje se logički princip isključenja trećeg, što znači da negiranje jedne reči nužno dovodi do istinitosti druge.

X n'est pas présent nužno implicira *X est absent*

Dakle, par u potpunosti pokriva semantičku skalu (Šipka, 1998:47), a elementi se međusobno isključuju, odnosno ne mogu istovremeno da budu istiniti ili neistiniti. Njihov odnos se zbog toga zove *kontradiktornost (isključivost)*.

Budući da je reč o binarnim parovima suprotnosti, ovakvi antonimi ne dopuštaju formiranje skale sa umetanjem drugih elemenata, dakle ne mogu da se porede.

VI.4.2.2. Odnos recipročnosti

Većina autora pominje ovaj tip odnosa u okviru antonimije, ali se, takođe većina njih slaže da zapravo nije reč o antonimiji u pravom smislu reči. Naime, za razliku od drugih, do sada navedenih antonimijskih relacija koje se odnose na samo jednu realiju (*chaud/froid; présent/absent*), ova grupa obuhvata odnose između dve realije.

père/fils

devant/derrière

Ovakvi parovi nalaze se u simetričnom odnosu. To zapravo znači da njihovi elementi upućuju na isti odnos čija se recipročnost ostvaruje inverzijom elemenata. Dakle, suprotnost je zasnovana na mogućnosti permutacije.

*Le lion est **le prédateur** de la gazelle.*

*La gazelle est **la proie** du lion.*

Samim tim, ostvarenje jednog člana para, automatski znači ostvarenje drugog, ali u obrnutom pravcu (Popović, 2009:160). Tako, na primer kod para *père/fils* iskaz *X est père de Y* podrazumeva i *Y est fils de X*.

U ovoj grupi nalazi se najviše imenica i glagola koje, kako Lajons (Lyons, 1996:279-80) smatra, upućuju na

- društvene uloge

professeur/élève

maître/serviteur

- srodničke odnose

parent/enfant

mari/femme

- prostorne ili vremenske relacije

devant/derrière

avant/après

- neke vrste transakcija

prêter/emprunter

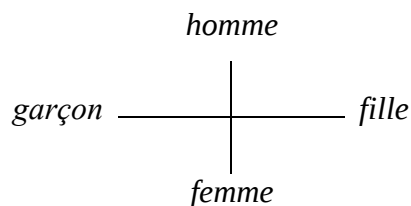
donner/recevoir

VI.4.2.3. Ortogonalne i antipodne opozicije

Neki autori (Cruse, 1986) ove odnose svrstavaju u grupu *direkcionih opozicija*⁷⁹, dok ih drugi (Lyons, 1996:234-35) vide kao tzv. tip *višestrukih opozicija* (fr. *opposables multiples*, engl. *multiple incompatibility*).

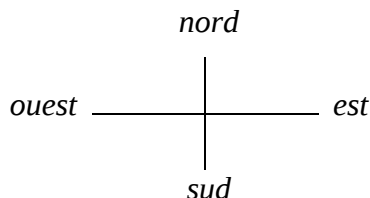
Višestruke opozicije su odnosi koji se uspostavljaju između dva elementa zatvorenog skupa sačinjenog od više elemenata i u stvari predstavljaju odnos inkompatibilnosti, ali u koji ulazi više od dva elementa. Tipovi koje skupovi formiraju mogu da budu hijerarhijski (vojni činovi), ciklični (godišnja doba, dani u nedelji, meseci u godini) ili taksonomski (odnos između kohiponima neki autori svrstavaju u antonimijske odnose).

Tako se *ortogonalne opozicije* (*oppositions orthogonales*) se tako odnose na četvorčlane skupove gde se svaki od elemenata nalazi u opoziciji sa dva od preostala tri elementa.

Prema tome, reč *homme* nalazi se u opoziciji sa rečima *garçon* i *femme*, *femme* sa *fille* i *homme*, itd.

Kod *antipodnih opozicija* (*oppositions antipodales*) reči su u suprotnosti samo u jednom pravcu i to dijametralno.

Dakle, reč *nord* je suprotstavljena reči *sud*, a *ouest* reči *est*.

⁷⁹ Direkzione opozicije predstavljaju parove kod kojih se podrazumeva postojanje kretanja u jednom od dva suprotstavljena pravca, a u odnosu na neku poziciju P (Kostić, 2008:101). Jedan od tipova direkcionih opozicija kod Kruza (Cruse, 1986) su *antipodne opozicije* (engl. *antipodal opposites*).

VI.4.3. Pragmatički antonimi (*Oppositions contrastives*)

Ovu grupu ne čine antonimi u pravom smislu reči, budući da odnos suprotstavljenosti ne počiva na direktnom semantičkom poređenju (Polguère, 2003:124-25). To su parovi tipa:

ange/démon

paradis/enfer

blanc/noir

eau/feu

jour/nuit

Njihova suprotnost zasniva se na kolektivnoj ekspresiji, odnosno na predstavama, asocijacijama ili tradicionalnim uverenjima govornika.

VI.4.4. Morfološki antonimi

Antonimizacija na morfološkom planu zavisi od toga da li između suprotstavljenih leksema postoji morfološka veza ili ne. Zbog toga se govori o

- (1) raznokorenskim ili leksičkim antonimima (*antonymes lexicaux*)
- (2) jednokorenskim ili afiksanim / gramatičkim antonimima (*antonymes grammaticaux*).

Kod leksičkih antonima, veza se uspostavlja između direktno suprotstavljenih leksema između kojih nema morfološke veze.

lent/rapide

haut/bas

entrer/sortir

Značenje gramatičkih antonima ne izražava se korenom reči, već afiksima, od kojih su najčešći prefiksi (Mihaljević/Šarić, 1994:222). U ovoj grupi mogu da se izdvoje parovi kod kojih

- (a) jedan element ima osnovni oblik, a drugom je na osnovni oblik dodat afiks

rationnel/irrationnel

accord/désaccord

normal/anormal

- (b) oba elementa sadrže afikse

homogène/hétérogène

surestimer/sous-estimer

américanophile/américanophobe

VI.4.5. Antonimija u jeziku zdravstvene struke

Budući da je antonimija univerzalan jezički fenomen, njeno prisustvo u jeziku struke je neminovno. Neki autori navode da je zastupljenost antonimije u jeziku struke proporcionalna zastupljenosti u opštem jeziku (Amsili, 2003). Značaj antonimije za jezik struke ogleda se u tome što ona omogućava diferencijaciju preciznih značenja polisemičnih termina (Staicu, 2012:217).

U jeziku zdravstvene struke upotreba negacije je vrlo česta, a njeno prisustvo uočava se i u definicijama, tako što se jedan termin definiše u opoziciji prema drugom (Jacquelinet, 2005:1264).

lymphome Hodgkinien i lymphome non-Hodgkinien

To je jedan od razloga zbog kojeg je u korpusu zapažena učestalost antonima.

Antonimi zabeleženi u korpusu prvo su podeljeni na osnovu morfološke strukture u grupe leksičkih i gramatičkih antonima. Zbog osobenosti jezika struke da termine tvori pomoću grčkih i latinskih formanata, bilo je očekivano da su brojniji gramatički antonimi. Međutim, analiza korpusa dala je drugačije rezultate. Naime, gramatički antonimi su gotovo u istoj meri zastupljeni kao i leksički antonimi, čiji je broj čak neočekivano neznatno veći. Dobijeni rezultati ukazuju na prirodu jezika zdravstvene struke koji se u velikoj meri služi opozicijama i za to koristi sve raspoložive jezičke resurse.

U grupi leksičkih antonima na prvom mestu po brojnosti nalaze se pridevi, zatim slede imenice, a zabeležen je i jedan glagol (*extraire/implanter*). Osnovni antonimijski par koji obeležava jezik zdravstvene struke jeste *maladie/santé*, a prati ga i *guérison/rechute*. Većina ostalih imenica, kao i jedini zabeleženi glagol upućuju na procese u organizmu. Kod ovih parova, jedan element uvek iskazuje patološki proces, dok drugi ukazuje na neki vid ozdravljenja ili poboljšanja.

aggravation/rémission

augmentation/diminution

élévation/baisse

ralentissement/accélération

inhibition/stimulation

Nekoliko imenica ukazuje na stanja, a jedna na antonimne pojmove iz oblasti hemije.

processus/état

acide/base

Pridevima se najčešće opisuju

- priroda bolesti uopšte: *aigu/chronique; malin/bénin; grave/léger; transitoire/permanent*
- osobenosti pojedinačnih oboljenja: *total/partiel; solide/liquide*
- anatomske i organske strukture: *moyen/gros; superficiel/profond; interne/externe; inférieur/supérieur; grand/petit*
- pojmovi iz oblasti (bio)hemije i analiza krvi: *anabolique/catabolique; simple/complexe*

Pored ovih, zabeleženi su i sledeći primeri: *mâle/femelle; androïde/gynoïde; naturel/artificiel*.

U korpusu je uočeno i da jedan termin može da ima različite antonime.

grave/massif/sévère prema *léger*

rémission/amélioration prema *aggravation*

fluidification/liquéfaction prema *coagulation*

U nekim od ovih slučajeva jasno je da upotreba odgovarajućeg antonima zavisi od konteksta. Tako se, na primer, antonimni par *total/partiel* koristi za opisivanje karakteristika bolesti, a par *total/libre* služi za označavanje analiziranih supstanci iz krvi. Međutim, u kombinaciji sa pridevom *inférieur* javljaju se pridevi *supérieur* ili *postérieur*, ali nije jasno, niti je moguće unapred predvideti kada i koji će se od druga dva elementa upotrebiti kao antonim, budući da se svi javljaju u istom kontekstu označavanja anatomskih struktura.

Gramatički antonimi javljaju se u različitim vidovima. Najveći broj primera podrazumeva parove kod kojih je jedan osnova, a drugi nosilac prefiksa sa negativnim značenjem.

désirable/indésirable

saturé/insaturé

normal/anormal

invasif/non-invasif

indication/contre-indication

oxydant/antioxydant

hydratation/déshydratation

Zapaženo je i nekoliko primera kod kojih postoji samo oblik koji je nosilac negativnog prefiksa, dok antonim u vidu osnove ne postoji u jeziku zdravstvene struke.

amyotrophie, arythmie

Drugu grupu primera čine oni termini kod kojih oba člana nose bilo prefikse bilo anteponirane učene formante koji izražavaju različite osobine i odnose:

- intenzitet

hyperglycémiant/hypoglycémiant

hyperthyroïdie/hypothyroïdie

- prostorni odnosi

intracellulaire/extracellulaire

- vremenski odnosi

préménopausée/postménopausée

anténatal/postnatal

- kvalitet

macroscopique/microscopique

macroangiopathie/microangiopathie

bradycardie/tachycardie

hétérozygote/homozygote

- kvantitet

monothérapie/polythérapie

unicellulaire/multicellulaire.

U treću grupu svrstana su dva terminološka para kod kojih je antonimijski odnos zasnovan na postponiranim učenim formantima. Malobrojnost ovakvih primera bila je očekivana s obzirom na činjenicu da se antonimijski parovi ređe dobijaju sufiksacijom (Mihaljević/Šarić, 1994:222).

hydrophobe/hydrophile

gastrectomie/gastroplastie

Antonimijski odnos ostvaruje se između prostih, izvedenih, složenih termina i kompleksnih leksičkih jedinica. Kod prostih termina, kao i kod termina dobijenih sufik-

sacijom (sufiksi su iz francuskog jezika), antonimija se ostvaruje na uobičajen način - njihovi sememi imaju neke zajedničke seme, dok semi koji im nisu zajednički stoje u opoziciji.

excès/déficit

faible/fort

bon/mauvais

contraction/dilatation

extraction/implantation

Kod termina dobijenih prefiksacijom, zajedničke seme predstavlja osnova, dok se u opoziciji nalaze semi prefiksa.

tolérance/intolérance

symptomatique/asymptomatique

viral/antiviral

sensibilisation/désensibilisation

hypertension/hypotension

préopératoire/postopératoire

Složenice u opoziciji imaju seme učenih osnova (kada je reč o postponiranim formantima), odnosno pridevskog elementa koji ima učeni oblik (anteponirani formanti).

bradycardie/tachycardie

hydrophobe/hydrophile

Kompleksne leksičke jedinice odnos antonimije temelje na opoziciji samo jednog dela naziva. U svim zabeleženim primerima, delovi naziva koji su u opoziciji pripadaju kategoriji prideva.

oreille interne/oreille externe

patient à haut risque/patient à bas risque

paralysie totale/paralysie partielle

artère de petit calibre/artère de moyen calibre/artère de gros calibre

événement coronarien majeur/ événement coronarien mineur

Drugi deo analize odnosio se na prirodu semantičkih odnosa koji su uspostavljeni između antonima u korpusu. Utvrđeno je da se oni mogu svrstati u grupe stepenovanih i nestepenovanih antonima. U okviru druge grupe izdvojili su se kontradiktorni, direkcionni antonimi i nekoliko primera odnosa recipročnosti.

Stepenovani, kontrarni antonimi formiraju semantičku skalu koja omogućava poređenje termina koji se međusobno automatski ne isključuju. Jedan od primera jasno pokazuje postojanje svih elemenata skale:

tension légère – modérée – normale – optimale – élevée – sévère

Ovde su svrstani i svi termini koji su nosioci prefiksa *hyper-* i *hypo-*, budući da se njima ukazuje na stepen izraženosti osnovne, koja može da se smatra osnovnim, neutralnim stepenom.

hypercoagulabilité/coagulabilité/hypocoagulabilité

hypercholestérolémie/cholestérolémie/hypocholestérolémie

hyperglycémie/glycémie/hypoglycémie

Kod nekih primera, taj stepen je čak jasno formalno izražen.

hypertendu/normotendu/hypotendu

Pored ovih, zabeleženi su i sledeći primeri:

microangiopathie/angiopathie/macroangiopathie

intracellulaire/cellulaire/extracellulaire

Međutim, terminološki antonimi pokazuju izvesne specifičnosti u odnosu na opštejezičke antonime, jer se neka svojstva opštejezičkih antonima neutrališu kod termina (Mihaljević/Šarić, 1994:230). Mogućnost stepenovanja nije primarna karakteristika terminoloških antonima, naročito u jeziku zdravstvene struke gde se realnost najčešće organizuje u suprotstavljenim pojmovima bez mogućnosti gradacije. Dakle, termini ove oblasti su oštro značenjski odvojeni. Zbog te osobine, oni nekad samo prividno izražavaju stepenovanje, a njihovi odnosi su suštinski slični kontradiktornosti. Tako, na primer, antonimijski par *grand/petit* u opštem jeziku spada u kategoriju stepenovanih antonima, ali u jeziku zdravstvene struke ova dva elementa predstavljaju dve suprotstavljene tačke semantičke skale bez realne mogućnosti umetanja nekog dodatnog stepena. Ova teza može da se ilustruje primerom ***grande circulation/petite circulation***. Isti princip važi i kod primera:

*tumeur **solide**/ tumeur **liquide***

*lymphome de **haut** grade / lymphome de **bas** grade*

*stade de **bon** pronostic / stade de **mauvais** pronostic*

*artère intercostale **postérieure**/ artère intercostale **supérieure***

*membre **inférieur**/ membre **supérieur**.*

Međutim, pridevi *inférieur/supérieur/postérieur* mogu da predstavljaju problem, pošto se kod ranije navedenih primera javljaju samo kao binarni parovi, ali u primeru *veine cave* postoje sve tri mogućnosti. Stoga treba naglasiti da utvrđivanje antonima umnogome zavisi od konteksta i domena kojem pripada termin.

U grupu kontradiktornih antonima svrstani su svi binarni, međusobno isključivi parovi, ali i svi oni koji samo prividno izražavaju stepenovane suprotnosti. Ovako formirana grupa antonima očekivano je i najbrojnija. U nju spadaju termini kao što su:

*tissu **gras**/tissu **maigre***

*organe **creux**/organe **plein***

*tumeur **maligne**/tumeur **bénigne***

*phase **terminale**/phase **initiale***

Takođe, svi termini kod kojih je jedan član nosilac prefiksa sa negativnim značenjem ubrajaju se u kontradiktorne antonime.

*opérable/**in**opérable*

*chirurgical/**non**-chirurgical*

*tumoral/**anti**tumoral*

*pigmentation/**dé**pigmentation*

Ali i ovde su uočeni neki izuzeci. Naime, neki od primera sadrže osnovu i negiran element, ali se javlja i treći element koji je nosilac prefiksa *pro-*. Na ovaj način, binarni par je proširen na tročlanu, stepenovanu grupu antonima.

anti-inflammatoire/inflammatoire/proinflammatoire

antithrombotique/thrombotique/prothrombotique

U okviru grupe direkcionih antonima svrstane su, pre svega, imenice kojima se iskazuje kretanje u suprotnim smerovima u odnosu na neku zamišljenu tačku.

vasoconstricteur/vasodilatateur

augmentation/diminution

aggravation/amélioration

U korpusu je zapažen jedan primer odnosa recipročnosti kojim se upućuje na društvene uloge: *médecin/patient*. Pored toga, antonimima u odnosu recipročnosti smatrani su termini koji nose prefikse *post-/pré-/anté-*, kao što su *préopératoire/postopératoire* ili *anténatal/postnatal*. Oni odgovaraju antonimijskom paru *avant/après* kojim se izra-

žavaju vremenske relacije, a njihovo svrstavanje u ovu grupu može da se opravda sledećim primerima:

La thérapie est avant l'opération. / L'opération est après la thérapie.

L'échographie est avant la naissance du bébé. / La naissance du bébé est après l'échographie.

Analiza antonimijskih odnosa stvara velike probleme u teorijskim okvirima što naročito otežava njihovu preciznu klasifikaciju. Ova teza potvrđena je i tokom analize korpusa. U odeljku o antonimiji izložena je i teza da stepenovani antonimi ne mogu da se porede u nekim kontekstima. Pored toga, ako postoji više antonima nekog termina, od konteksta i domena primene zavisiće koji će biti upotrebljen.

*(chimie, trouble, composé, engrais) organique – chimie **inorganique**, trouble **fonctionnel**, composé **minéral**, engrais **chimique***

Zbog toga se novija ispitivanja antonimije odnose na antonime u kontekstu. Analiza antonimijskih odnosa u ovom radu mogla bi da posluži kao osnova za dalja istraživanja ove oblasti.

VI.5. HIJERARHIJSKI ODNOSI

Ovaj tip odnosa zasnovan je na samoj organizaciji stvarnosti i reflektuje čovekovu prirodu koja uvek teži da uvede red u svet koji je okružuje. Prema OTT hijerarhijski odnosi svrstavaju se u kategoriju *logičkih* i *ontoloških* (Cabré, 1998:174). Sejger (Sager, 1990) i Lera (Lerat, 1990) pak, ove odnose dele u grupu generičkih (*relation générique*) i *partitivnih* ili *deo-celina* odnosa (fr. *relation partitive*, engl. *whole-part relation*). U najširoj upotrebi su ipak nazivi *hiperonimija* (*hyperonymie*) i *meronimija* (*méronymie*) koje su uveli Lajons (Lyons, 1996), odnosno Kruz (Cruse, 1986). Istraživanja ovih odnosa prevashodno su se odvijala u okvirima semantike. Terminolozi su značajniju pažnju prvo posvetili hiperonimiji, da bi tek devedesetih godina XX veka svoja interesovanja u većoj meri usmerili i na meronimiju.

Klasifikovanje naziva i opisivanje pojmova oduvek su bili izazov za sve naučnike, bez obzira na to šta je predstavljalo predmet njihovih istraživanja. Brz razvoj nauke i struka dovodi do usložnjavanja i proširivanja naučnih saznanja čime se uvođenje reda u terminologije različitih oblasti postavlja kao imperativ. Zahtevana uredenost, a samim tim šira dostupnost naučnih informacija i olakšan rad istraživačima, mogu da se postig-

nu i različitim vidovima klasifikacija i deskripcija, čemu umnogome može da doprinese i zapažanje hijerarhijskih odnosa tipa hiperonimije i meronimije.

Struktura oba tipa hijerarhijskih odnosa podrazumeva grananje, što znači da na svakom sledećem nivou ima više elemenata nego na prethodnom. Međutim, principi grananja se razlikuju (Šipka, 1998:48).

VI.5.1. Hiperonimija

Između reči u opštem jeziku, kao i između pojmova, može da postoji odnos *uključivanja*. Ovakav odnos se u OTT smatra logičkim i zasnovan je na međusobnoj sličnosti pojmova, odnosno na njihovim zajedničkim osobinama. Bez obzira na to da li se radi o rečima iz opšteg leksičkog fonda ili o terminima, odnos uključivanja povezuje reč/termin šireg značenja sa rečju/terminom užeg značenja. U leksičkoj semantici ovi elementi nazivaju se *hiperonim (hyperonyme)* i *hiponim (hyponyme)*, dok se u terminologiji pored ovih, koriste i nazivi *generički* i *specifičan pojam (notion générique/spécifique)*. Generički pojam smatra se fundamentalnim i u sebe uključuje specifične pojmove koji su mu podređeni (Boutin-Quesnel et al., 1990:19). Pošto se ovi elementi nalaze u odnosu *podređenosti* i *nadređenosti (subordination, superordination)*, oni su hijerarhizovani (Kocourek, 1991:194). Budući šireg značenja, karakteristika hiperonima/generičkog pojma jeste da su sve njegove osobine/semi sadržane u hiponimu/specifičnom terminu. Samim tim, on ima veću referentnu vrednost i siromašniji semem. Specifični termin, sa druge strane, pored svih osobenosti generičkog termina poseduje i dodatne, specifične osobine. Njegovo značenje jeste uže, ali je njegov semem iz tog razloga bogatiji.

Tako, na primer, reč *arbre (drvo)* obuhvata sve specifične karakteristike svakog pojedinačnog tipa drveta i predstavlja hiperonim/generički pojam za reči kao što su *feuillus (lišćari)* ili *conifères (četinari)* i nadređen im je. U istoj situaciji reči *feuillus/conifères* podređeni su pojmu *arbre* i pored osobina sadržanih u značenju te reči, nose i neke koje njihov hiperonim nema.

Kao što se na osnovu iznetog primera može videti, jedan hiperonim u najvećem broju slučajeva ima više od jednog hiponima. Između samih hiponima takođe se uspostavlja određen tip logičkih odnosa koji se u terminologiji naziva odnosom *logičke koordinacije (coordination logique; Cabré, 1998:175; Kocourek, 1991:194)*. Naime, o-

vakve reči/pojmovi (dve ili više njih) dele sve osobine svog nadređenog pojma, ali se istovremeno međusobno razlikuju po nekim specifičnim karakteristikama i međusobno se isključuju. Ako se ponovo analizira pomenuti primer, zaključuje se da su i *feuillus* i *conifères* drveta, imaju stablo, koren, grane, ali i specifične karakteristike da im lišće opada, odnosno da su zimzeleni. Takođe, ako je neko drvo lišćar, on u isto vreme ne može biti i četinar. Ovakve reči/pojmovi nazivaju se kohiponimima (*cohyponymes*).

Međutim, i *feuillus* i *conifères* imaju podvrste koje dele sve karakteristike drveta, ali i sve karakteristike lišćara odnosno četinara, ali opet imaju i neke specifične osobine. Tako, u okviru vrste *feuillus* mogu da se razlikuju *chêne* (hrast) ili *platane* (platan), a u okviru *conifères* *sapin* (jelka), *pin* (bor) ili *genévrier* (smreka). Dakle, hijerarhizovanost je razgranatija, ima više članova, a oni su u ovom slučaju istovremeno hiperonimi jednog, a hiponimi nekog drugog pojma.

Ovakav tip hijerarhijskih odnosa neki autori nazivaju i „BE“ *hierarchy* (engl.) / *hiérarchie être* (fr.) (Bever/Rosenbaum, 1970 u: Tamba, 1991:46). Naime, subjektom ovakve hijerarhije dominira atributivni odnos koji može da se prikaže sledećim šemama:

X est un(e) Y (Cabré, 1998:176), ili

Tous les X sont des Y. (Bodson, 2004:39),

gde je X hiponim, a Y hiperonim.

Le chêne est un arbre.

Tous les sapins sont des conifères.

Između dva člana koja se nalaze u odnosu uključivanja uspostavlja se i jednostran odnos implikacije koji se kreće od specifičnog ka generičkom pojmu.

Si X est un platane, alors X est un feuillu.

Ali tvrdnja « *si X est un feuillu, alors X est un platane* » nije moguća.

U opštem jeziku ovi odnosi se često javljaju i smatraju se jednim od fundamentalnih odnosa za organizaciju leksičkih sistema, čak značajnijim od sinonimije (Mičić, 2009:129). Međutim, oni nisu strogo hijerarhizovani i po nivoima razgranati. U opštem leksičkom fondu najčešće postoje samo tri nivoa:

- (a) nadređeni (*niveau superordonné*)
- (b) osnovni (*niveau de base*)
- (c) podređeni (*niveau subordonné*).

Kod već navedenog primera nadređeni nivo bi predstavljala reč *plante*, osnovni *arbre*, a podređeni *platane*. Smatra se i da su u opštim rečnicima najfrekventnije reči osnovnog nivoa (Rosch et al., 1976 u: Kleiber, 1991:40). Značaj ovih odnosa u opštem jeziku sagledava se pre svega kroz formulisanje leksikografskih definicija i učenje jezika (Popović, 2009:122).

Odnos uključivanja smatra se, pored odnosa kauzalnosti i meronimije, jednim od najčešćih u jeziku struke (Condamines, 2003:122). On je viđen kao osnova uređenih terminologija i ključni čin u njihovom formiranju (Grabar, 2004:137).

Jedan od najupečatljivijih primera naučne klasifikacije zasnovane na odnosu uključivanja koja ima veoma razvijene podele i nivoe jeste klasifikacija živog sveta, čije je osnove postavio švedski naučnik Karl Line (*Carl Linné*).

Tabela 4: Nivoi klasifikacije prema Lineu

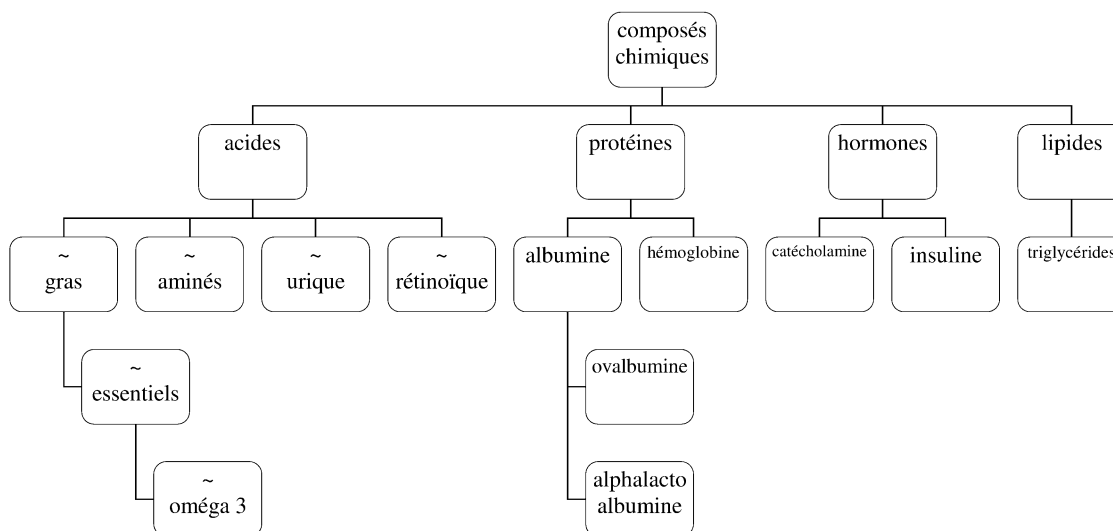
nivoi klasifikacije		
<i>règne (carstvo)</i>	animaux	végétaux
<i>embranchement/division (razdeo)</i>	vertébrés	angiospermes
<i>classe (klasa)</i>	mammifères	Liliopsida
<i>ordre (red)</i>	carnivore	Liliales
<i>famille (familija)</i>	féolidés	Liliacées
<i>genre (rod)</i>	panthères	Allium
<i>espèce (vrsta)</i>	lion	Allium sativum - ail

Klasifikacije su brojne i u oblasti hemije. Njima su podložni hemijski elementi (periodni sistem), jedinjenja, reakcije. U korpusu su zabeleženi neki primeri koji su prikazani na Slici 1⁸⁰.

Hijerarhizovane klasifikacije su veoma česte u jeziku zdravstvene struke. Pravila za klasifikaciju primenjuju se sukcesivno i to po opadajućem principu, odnosno svaki viši nivo grana se u podnivo. Niži nivo vezuje se za viši nivo koji odgovara opštijem pojmu prema nekim zajedničkim svojstvima (Lethuiller, 1989:444). Jedino ograničenje ovakve klasifikacije jeste da jedan član može da pripada samo jednom nivou klasifikacije, što u potpunosti odgovara odnosu uključivanja. Budući da se kao kriterijum uzima samo je-

⁸⁰ Odavde pa na dalje, nivoi klasifikacija koji postoje, ali nisu zabeleženi u korpusu biće dati u uglastim zagradama: []. Takođe, svi termini iz direktno nadređenog nivoa koji se ponavljaju u podređenom nivou, obeleženi su tildom (~).

dan tip karakteristika, ovakve hijerarhizovane klasifikacije nazivaju se i monoaksijalnim (Petrovečki, 1999).

Slika 1: Jedna od mogućih klasifikacija nekih hemijskih jedinjenja

Jezik zdravstvene struke obuhvata veliki broj termina čija se dostupnost i uređenost postižu pomoću različitih zvaničnih klasifikacija. Ove klasifikacije su veoma brojne i kreću se od tzv. referentnih⁸¹ do sasvim malih koje se odnose na specifična područja zdravstvene struke. U radu će biti ukratko prikazane najznačajnije od njih, na osnovu kojih su mogli da budu analizirani i primeri iz korpusa.

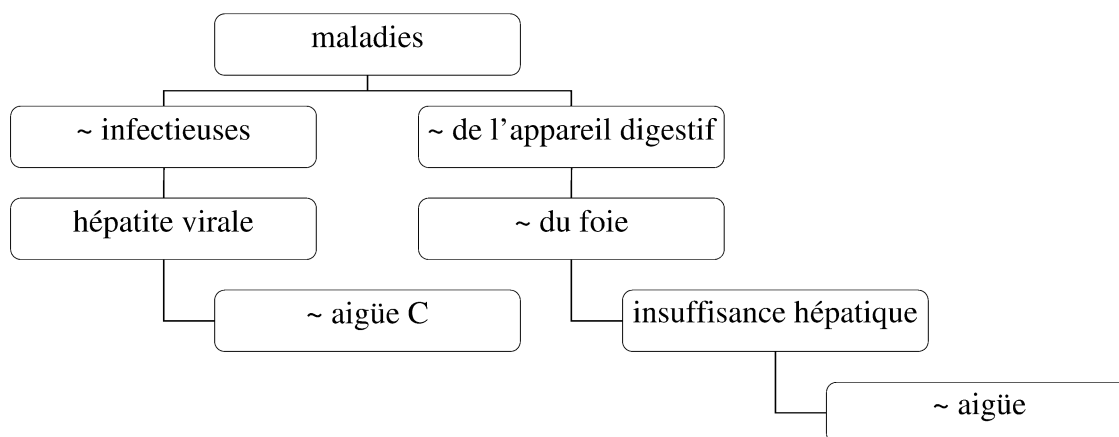
VI.4.1.1. Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema⁸²

Ova klasifikacija definisana je kao „organizovan skup rubrika u koje su svrstani pojmovi vezani za bolesti i to u zavisnosti od različitih kriterijuma“ (CIM-10, 2008:1) i predstavlja jednu od najtipičnijih hijerarhijskih klasifikacija. U prvom nivou izvršena je podela na 21 grupu bolesti, a primenjen je kriterijum etiologije⁸³ (npr. *maladies infectieuses*) i mesta na kojem se bolest javlja (npr. *maladies de l'appareil digestif*). Dalja kategorizacija u podnivoje vrši se takođe hijerarhijski do konačne dijagnoze. Na Slici 2 prikazan je primer hijerarhijskih odnosa naziva bolesti u okviru ove klasifikacije.

⁸¹ Referentna klasifikacija nastala je na osnovu međunarodnih sporazuma i obuhvata osnovne pojmove iz oblasti zdravstva (CIM-10, 2008:4).

⁸² Na francuskom govornom području ova klasifikacija se zove *Classification statistique internationale des maladies et des problèmes de santé connexes*.

⁸³ Etiologija izučava uzročnike bolesti.

Slika 2: Deo klasifikacije bolesti u okviru CIM-10

Na osnovu analize korpusa utvrđeno je postojanje velikog broja primera ovakvog tipa. Na Slici 3 (strana 241) prikazani su samo primeri koji imaju najrazgranatiju strukturu.

VI.4.1.2. Međunarodna klasifikacija medicinskih postupaka⁸⁴

U okviru ove klasifikacije mesto je našao veliki broj dijagnostičkih, laboratorijskih, preventivnih, hirurških i ostalih medicinskih postupaka. I u korpusu se javljaju termini koji se mogu uklopiti u ovaj tip klasifikacije. Primeri iz korpusa prikazani su na Slici 4 (strana 242).

VI.4.1.3. Anatomsko-terapijsko-hemijska klasifikacija lekova⁸⁵

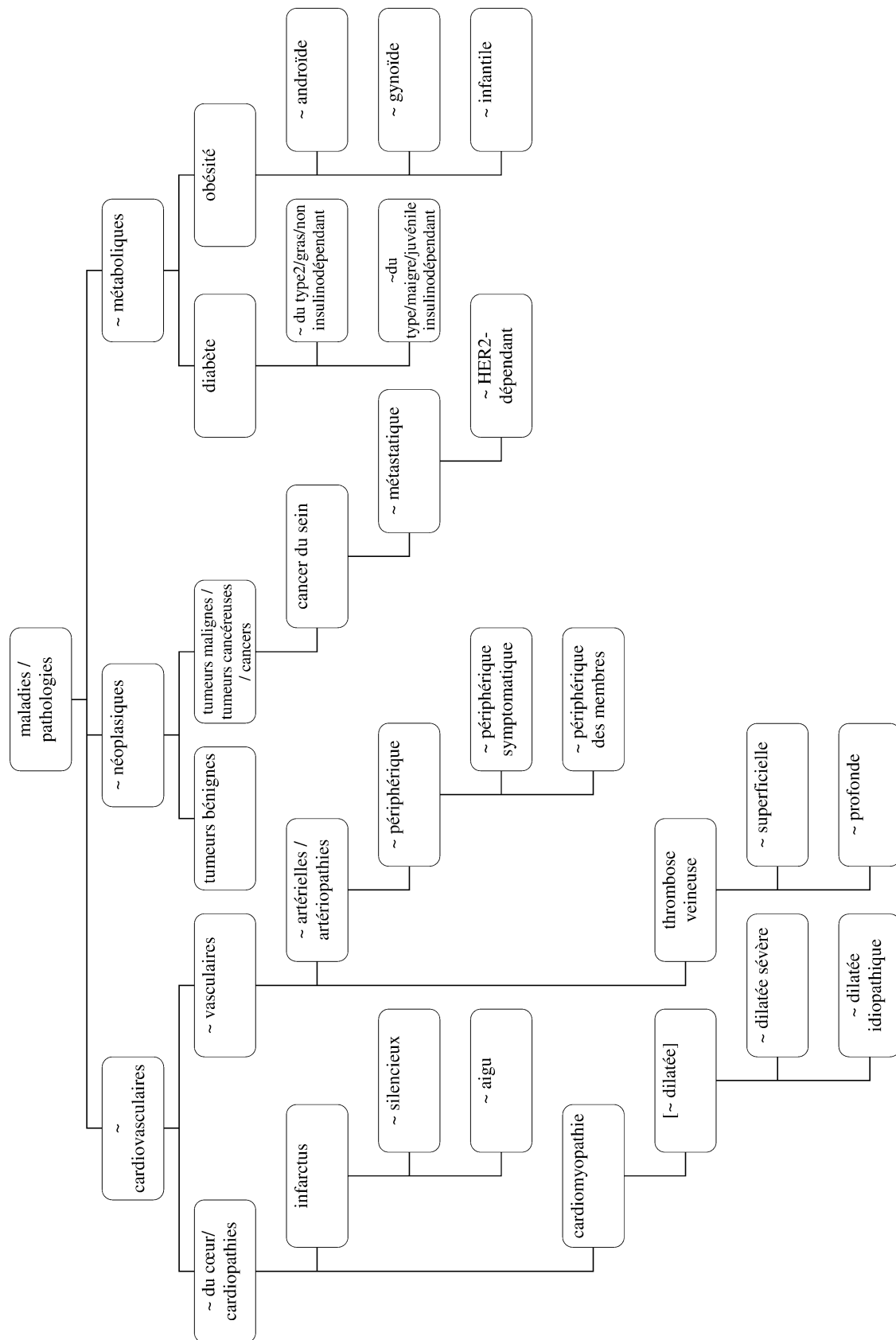
Ovo je međunarodno prihvaćena klasifikacija svih lekovitih supstanci koje su u upotrebi u zdravstvu. Ona ima pet nivoa:

- (a) sistem organa na koji lekovi deluju
- (b) glavna terapijska grupa
- (c) farmakološka podgrupa
- (d) hemijska podgrupa
- (e) hemijska supstanca

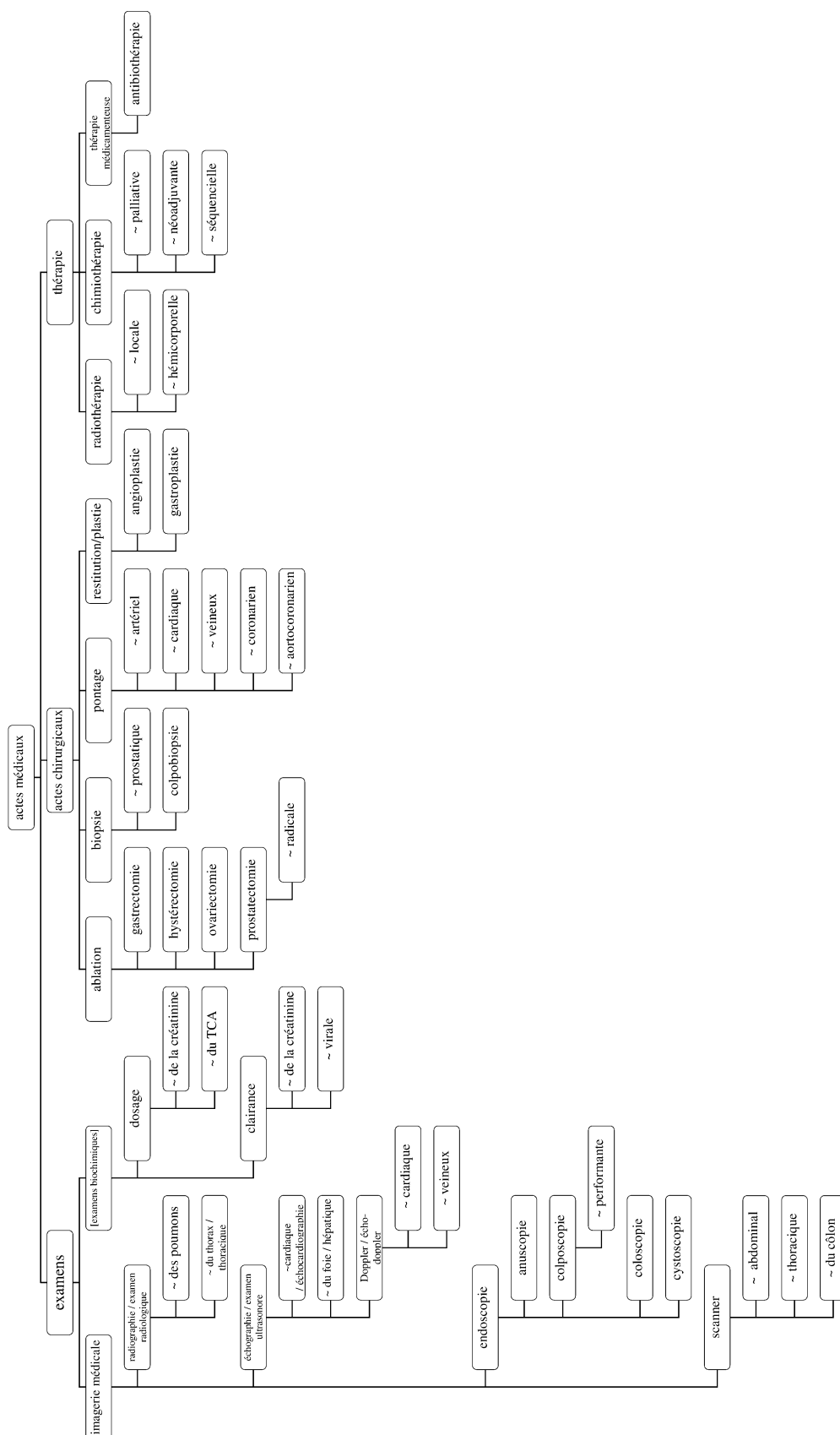
Primer iz zvaničnog dokumenta prikazan je na Slici 5.

⁸⁴ Francuski naziv za ovu klasifikaciju je *Classification internationale des actes médicaux*.

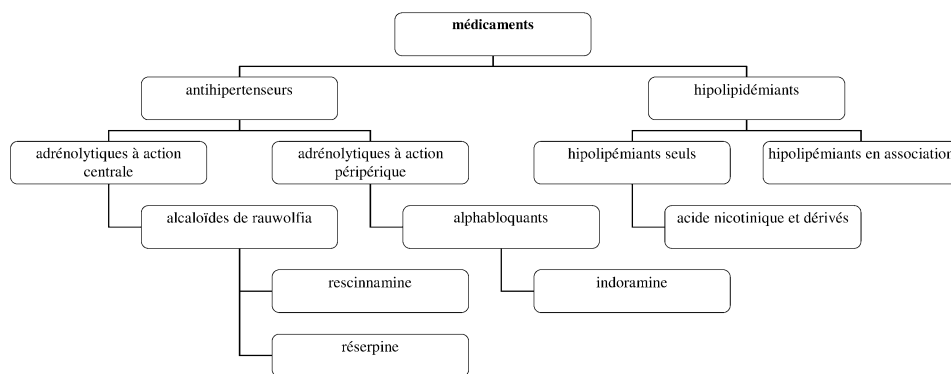
⁸⁵ Ova klasifikacija se u Francuskoj zove *Système de classification anatomique, thérapeutique et chimique – ATC*.

Slika 3: Klasifikacija bolesti na osnovu termina zabeleženih u korpusu

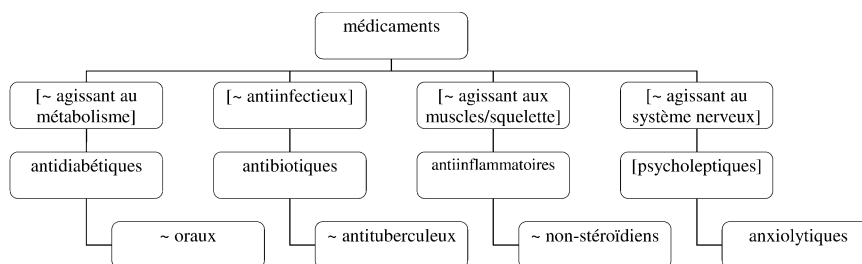

Slika 4: Klasifikacija medicinskih postupaka na osnovu termina zabeleženih u korpusu

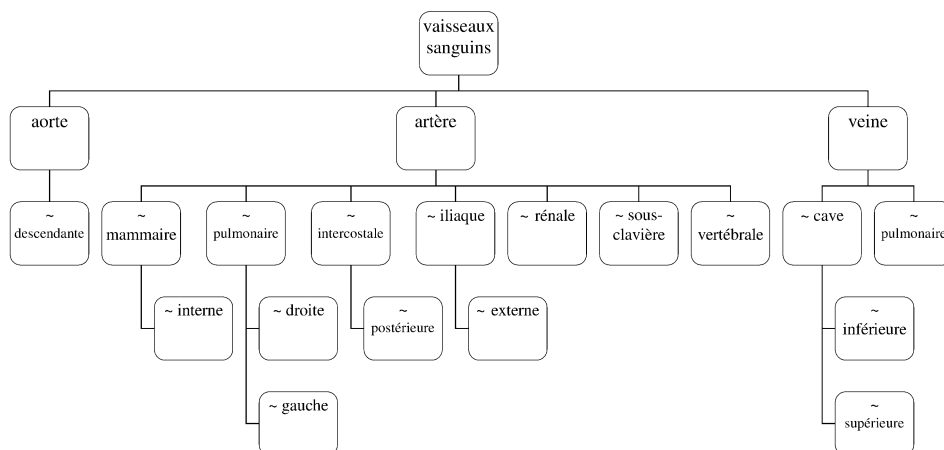
Slika 5: Zvanična (ATC) klasifikacija lekova za bolesti kardiovaskularnog sistema

Što se tiče primera iz korpusa, uočeno je da nije prisutna razgranatost podnivoa koja postoji u zvaničnoj klasifikaciji lekova. Uglavnom se javljaju termini iz drugog ili trećeg nivoa. Na Slici 6 prikazani su neki od nalaza.

Slika 6: Klasifikacija lekova na osnovu termina zabeleženih u korpusu

Iako termini kojima se označavaju organi podležu i drugačijem tipu klasifikacije o kojem će kasnije u tekstu biti reči, i u okviru ove grupe zapaža se odnos uključivanja. Na Slici 7 prikazan je jedan ovakav primer iz korpusa.

Slika 7: Hiperonimijski odnosi naziva delova tela na osnovu termina zabeleženih u korpusu

Analizom korpusa potvrđena je teza da su različite podele i nivoi u okviru naučnih klasifikacija vrlo razučeni. U korpusu je zabeleženo najviše šest nivoa klasifikacije, dok se i četiri i pet nivoa često javljaju. Iako u korpusu postoje neke praznine, pa su zabeleženi nizovi sa svega tri nivoa, proverom u različitim specijalizovanim rečnicima i enciklopedijama utvrđeno je da ih u jeziku zdravstvene struke zapravo nema. Ova činjenica predstavlja značajnu razliku hijerarhijske organizacije jezika struke u odnosu na opšti jezik. Takođe, u jeziku zdravstvene struke u upotrebi su pojmovi svih nivoa, a, za razliku od opšteg jezika, češće se koriste uže specijalizovani termini. Ovo se događa zato što je u okviru ovog domena precizno izražavanje od presudnog značaja za ispravno sporazumevanje stručnjaka (Štasni, 2002).

Što se vrsta reči tiče, odnos uključivanja najčešće podrazumeva imenice. Što je nivo opštiji i struktura imenica je prostija. Tako se na osnovnom, prvom nivou uglavnom sreću proste reči: *science, organe, maladie, médicament*. Što je nivo specifičniji, veća je verovatnoća da jezik (i jezik struke) ne poseduje odgovarajuće reči kojima će imenovati takve realije. Zbog toga se na ovim nivoima često javljaju složenice ili kompleksne leksičke jedinice. Neki autori smatraju da su ovi odnosi veoma pogodni za tumačenje kompleksnih leksičkih jedinica (Lethuiller, 1989). Osnovni (ili direktno nadređeni) nivo obično daje osnovu sintagmatskog naziva, a dodata mu je ekspanzija koja ukazuje na neku relevantnu osobinu. Kao ekspanzije najčešće se javljaju pridevi, ređe struktura *de+N*, a pružaju različite tipove informacija, na primer o:

- poziciji organa (*artère **pulmonaire droite***)
- mestu na kojem se bolest ispoljava (*maladies **cardiovasculaires**, cancer **du sein***)
- prirodi bolesti o kojoj je reč (*diabète **juvénile**, cancer du sein **métastatique***)
- mestu izvođenja medicinskog postupka (*échographie **hépatique**, biopsie **prostatique***)
- načinu uzimanja lekova (*antidiabétiques **oraux***)
- bolesti protiv koje se neka terapija primenjuje (*antibiotiques **antituberculeux***).

Na nekim nivoima hiponimi nisu imenovani na ovaj način. Ovakvo stanje moglo bi da se objasni time što su u takvim slučajevima nominatoru na raspolaganju bile odgovarajuće reči za imenovanje datih realija. Tako su na primer *aorte, veine* ili *artère* hiponimi termina *vaisseaux sanguins*, potom *ablation, biopsie* i *pontage* hiponimi za *actes chirurgicaux* ili *diabète* i *obésité* za *maladies métaboliques*.

VI.5.2. Meronimija

Drugi tip hijerarhijskih odnosa u OTT smatran je ontološkim jer je zasnovan na situacionoj sličnosti značenja elemenata stvarnosti (Cabr  , 1998:179). Sejger meronimiju definiše kao odnos između vi  edelnih pojmova i njihovih sastavnih delova (Sager, 1990:32). Meronimija se zasniva, zapravo, na odnosu celine (koja se naziva *holonim*, fr. *holonyme*) i njenih delova (koji se nazivaju *meronimi*, fr. *m  ronymes*), kao i različitih delova jedne celine (smatraju se *komeronimima*, fr. *co-m  ronymes*). Zbog toga se ovaj odnos naziva i *paritivnim*, odnosno relacijom *deo-celina* (fr. *partie-tout*, engl. *whole-part*). Kao i u drugim hijerarhijskim strukturama, komeronimi se postavljaju jedan pored drugog, a meronimi sa različitih nivoa jedan ispod drugog i svi zajedno čine celinu (Cruse, 1986:157).

Za razliku od hiperonimije, meronimi ne moraju da sadrže seme holonima. Na primer, drvo (*arbre*) nije zajedničko značenjsko obeležje za list (*feuille*) i koren (*racine*). Ali, meronimi predstavljaju značenjska obeležja holonima. Ne postoji drvo koje nema koren i li  e. (*Il n'y a pas d'arbre sans racine ou feuilles.*)

Budući da je meronim objekat holonima, neki autori ovakav odnos nazivaju *hi  rarchie avoir* (Tamba, 1991:46).

L'arbre a des feuilles.

Tako, za proveru meronimijskog odnosa Bosdon (Bosdon, 2004:43) predlaže   emu

X a comme parties Y Z,

gde je *X* holonim, a *Y* i *Z* su meronimi. Tamba (Tamba, 1991:46) ovaj odnos vidi prema šemi

X fait partie de / est une partie de Y,

gde je *X* meronim, a *Y* holonim. Lofle-Lorian (Lauffler-Laurian, 1994) smatra da su u francuskom jeziku tipične re  i/izrazi kojima se ukazuje na ovaj odnos *comprendre*, *contenir*, *  tre compos  /constitu   de* i *se composer de*.

Odnos deo-celina je u današnje vreme predmet istraživanja mnogih disciplina: filozofije, psihologije, logike, lingvistike, a sve više i informatike. Međutim, ne postoji jedna op  steprihva  ena teorija koja bi obuhvatila i objasnila sve kompleksne pojave koje se za ovaj odnos mogu vezati (Dilpari  , 2012:50). S obzirom na složenost ovog fenomena, ne čudi da su neki autori mišljenja da ga ne treba posmatrati kao jedan, već kao skup više različitih odnosa (Iris et al., 1988:262).

Klasifikacijom meronimijskih odnosa bavilo se više autora (Le Pesant, 2000, Depecker, 2002), a u radu će biti izložena klasifikacija koju su predložili Šafin, Herman i Vinston (Chaffin, Hermann, Winston, 1988), a preuzeo je Van Kampenhut (Van Campenhoudt, 1994).

Postoji četiri kriterijuma za određivanje tipova meronimijskih odnosa, od kojih je potrebno da bude zadovoljen bar jedan.

- (1) Funkcionalnost (*caractère fonctionnel*) podrazumeva da deo ima specifičnu funkciju u okviru celine. Tako je, na primer, volan deo automobila i doprinosi njegovom funkcionisanju.
- (2) Homeomerija (*caractère homéomère*) se odnosi na one delove koji su međusobno, ali i u odnosu na celinu, materijalno identični. Svako zrno soli po sastavu je isto, a odgovara i sastavu soli kao celine.
- (3) Odvojivost (*caractère séparable*) je kriterijum na osnovu kojeg može da se utvrdi da li odvajanje delova od celine utiče na prirodu same celine. Stoga se neki delovi smatraju neodvojivim, a neki odvojivim. Na primer, sa automobila mogu da se skinu točkovi, a da on pri tome ostane automobil. Ali, ako bi se zamislila situacija da se metal od kojeg je automobil napravljen od njega odvoji, to ne bi bilo moguće.
- (4) Istovremenost (*caractère simultané*)⁸⁶ je pogodan kriterijum za razlikovanje relacije deo-celina od vremenskog odnosa. Vrste delova koje zadovoljavaju ovaj kriterijum pripadaju onim celinama kod kojih se većina delova javlja istovremeno. Tako se kod automobila javljaju volan i točkovi. Za razliku od njih, postoje oni delovi koji se u celini javljaju u različito vreme. Za vreme odrastanja, period detinjstva i adolescencije nisu istovremeni, iako čine njegove delove.

Primenom ovih kriterijuma mogu da se izdvoje raznovrsni tipovi meronimijskih odnosa:

- (a) deo – predmet (*composant – objet*)

Delovi se razlikuju od celine, ali svi u isto vreme učestvuju u njenom sastavu.

Les roues sont des parties de la voiture.

⁸⁶ Ovaj kriterijum Šafin, Herman i Vinston nazivaju *contemporaneous* (engl.), dok ga je Van Campenhoudt preveo kao *simultané* (fr.). U radu je ovaj termin preveden kao *istovremenost*, jer je primenljiv na materijalne kategorije (Van Campenhoudt, 1994:119).

Ovaj tip odnosa ispunjava kriterijume funkcionalnosti, odvojivosti i istovremenosti.

(b) deo – masa (*portion – masse*)

Svaki deo ima karakteristike celine.

Cette goutte fait partie de l'eau.

Ovaj tip odnosa ispunjava kriterijume homeomerije, odvojivosti i istovremenosti.

U ovu grupu mogu da se svrstaju i sve merne jedinice.

Un millimètre fait partie d'un mètre.

(c) element – skup (*membre – collection*)

Delovi nemaju specifičnu funkciju u odnosu na celinu, već joj pripadaju po prostornoj ili društvenoj bliskosti.

L'arbre fait partie de la forêt.

Un juré fait partie du jury.

Ovaj tip odnosa ispunjava kriterijume odvojivosti i istovremenosti.

(d) materijal – predmet (*matière – objet*)

Materijal koji predstavlja deo, ne može da se odvoji od predmeta, tj. celine, a da ne dođe do promene prirode predmeta.

L'hydrogène fait partie de l'eau.

Iako se čini sličan nekim drugim tipovima, ovaj meronimijski odnos se od njih razlikuje na osnovu nekog od kriterijuma. Od odnosa deo – predmet razlikuje se po funkcionalnosti, jer delovi ovog tipa ne moraju da imaju specifičnu funkciju u odnosu na celinu. Sa odnosom deo – masa razliku čini homeomerija, jer deo ne mora da ima osobine celine. Od svih prethodno navedenih, ali i od odnosa element – skup razlikuje ga kriterijum odvojivosti, jer deo nikada ne može da se odvoji od celine.

(e) faza – proces (*phase – processus*)

Faze, tj. delovi nekog procesa imaju određenu ulogu u samom procesu kao celini. Na primer, u odrastanju (celina) značajnu ulogu ima adolescencija (deo). Ovaj odnos, za razliku od drugih opisanih, ne može da se iskaže kroz posesivnost.

La voiture possède des roues.

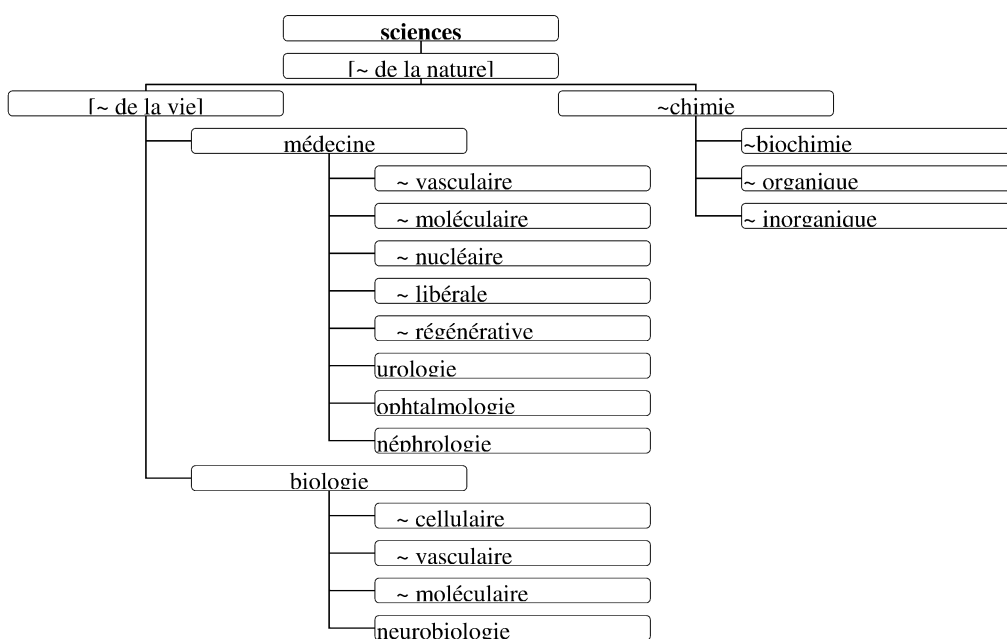
**La croissance possède l'adolescence.*

U Tabeli 5 dat je pregled svih kriterijuma i odnosa sa odgovarajućim primerima.

Tabela 5: Kriterijumi za određivanje meronimije i tipovi meronimijskih odnosa

ODNOSI	KRITERIJUMI				PRIMERI	
	funktionalnost	homeomerija	odvojivost	istovremenost	opšti jezik	jezik struke
<i>deo-predmet</i>	+	-	+	+	<i>roue-voiture</i>	<i>tissu-cellule</i>
<i>deo-masa</i>	-	+	+	+	<i>goutte-eau</i>	<i>centimètre-mètre</i>
<i>element-skup</i>	-	-	+	+	<i>arbre-forêt</i>	<i>patient-cohorte</i>
<i>materijal-predmet</i>	-	-	+	+	<i>acier-voiture</i>	<i>hydrogène-eau</i>
<i>faza-proces</i>	+	-	-	-	<i>enfance-croissance</i>	<i>mitose-prophase</i>

Budući jedan od hijerarhijskih odnosa, i meronimija ima razgranatu strukturu. Tokom istorije i same nauke su trpele različite načine klasifikacija, iako se danas tvrdi da je ovakva vrsta podela uglavnom veštačka i uslovna. Jedan od primera meronimijskog odnosa koji navodi Sejger (Sager, 1990) odnosi se baš na klasifikaciju nauka. I u analiziranom korpusu može se izdvojiti ovakav oblik klasifikacije. Tako su, na primer, organska hemija (*chimie organique*) ili neorganska hemija (*chimie inorganique*) delovi hemije (*chimie*), a vaskularna medicina (*médecine vasculaire*) ili regenerativna medicina (*médecine régénérative*) su delovi medicine (*médecine*). Na Slici 8 prikazano je grananje ovog tipa na osnovu zabeleženih termina u okviru korpusa.

Slika 8: Meronimijski odnosi naziva za naučne discipline na osnovu termina iz korpusa

Međutim, ovakav primer nije najadekvatniji za prikazivanje tipičnih meronimijskih odnosa, jer se sa pravom može postaviti pitanje da li je, na primer, neorganska hemija vrsta ili deo hemije. Ovim primerom se, takođe, dokazuje da je granica između hiperonimije i meronimije nekada vrlo nejasna.

Analizom korpusa utvrđeno je da je u njemu najzastupljeniji meronimijski odnos *deo-predmet*. Budući da je reč o korpusu iz oblasti zdravstvene struke, najveći broj termina koji se mogu tumačiti kroz meronimijski odnos *deo-predmet* odnosi se na unutrašnje, nevidljive delove ljudskog organizma. Oni su svi različiti od celine, istovremeno se javljaju u njenom sastavu i učestvuju u njenom funkcionisanju. Neki od delova mogu se izdvojiti iz celine bez posledica, dok kod drugih to nije moguće.

Svaki organizam sastoji se od sistema organa (*appareils; systèmes*) u čiji sastav ulaze različiti organi (*organes*) sačinjeni od tkiva (*tissus*) koji su skupovi ćelija (*cellules*). U narednom primeru prikazani su samo termini koji su zastupljeni u korpusu i ne predstavljaju konačan broj svih delova koji čine ljudski organizam, a grananje ide od holonima ka meronimima.

<i>corps humain</i>	<i>appareil digestif</i>
<i>appareil cardiovasculaire</i>	<i>glande salivaire</i>
<i>cœur</i>	<i>œsophage</i>
<i>myocarde</i>	<i>estomac</i>
<i>cardiomyocytes</i>	<i>foie</i>
<i>oreillette</i>	<i>pancréas</i>
<i>ventricule</i>	<i>intestin grêle</i>
<i>vaisseaux</i>	<i>tissu intestinal</i>
<i>appareil respiratoire</i>	<i>côlon</i>
<i>poumons</i>	<i>rectum</i>
<i>lobe pulmonaire</i>	<i>anus</i>
<i>pneumocytes</i>	<i>squelette</i>
<i>trachée</i>	<i>crâne</i>
<i>bronche</i>	<i>cage thoracique</i>
<i>fosse nasale</i>	<i>côte</i>
<i>appareil urinaire</i>	<i>fémur</i>
<i>vessie</i>	<i>tibia</i>
<i>reins</i>	<i>sang</i>
<i>cortex rénal</i>	<i>globule blanc/leucocyte</i>
<i>uretère</i>	<i>globule rouge/hématie</i>
<i>système nerveux</i>	<i>plaquette</i>
<i>système nerveux central</i>	<i>plasma</i>
<i>moelle épinière</i>	
<i>système nerveux autonome</i>	

U okviru odnosa *element-skup* zabeležena su samo dva primera.

médecin – corps médical

patient – cohorte

Daljom analizom utvrđeno je da odnos *materijal-predmet* najviše odgovara terminologiji iz oblasti hemije. Tako se beleže sledeći primeri:

<i>gène</i>	<i>monoxyde d'azote</i>
<i>ADN</i>	<i>azote</i>
<i>nucléotide</i>	<i>oxygène</i>
<i>base nucléotidique</i>	<i>chlorure de sodium/sel</i>
<i>glucide</i>	<i>chlore</i>
<i>hydrate de carbone</i>	<i>sodium</i>
<i>oxygène</i>	<i>butyrate de sodium</i>
<i>hydrogène</i>	<i>sodium</i>
<i>carbone</i>	<i>lipoprotéine</i>
<i>protéine</i>	<i>lipide</i>
<i>peptide</i>	<i>protéine</i>
<i>acide aminé</i>	<i>triglycérides</i>
	<i>acides gras</i>

Ostali tipovi odnosa nisu zabeleženi u korpusu.

Interesovanje za meronimiju značajno je naročito sa stanovišta formiranja leksičkih i terminoloških baza podataka. Međutim, prilikom njihovog konstruisanja, meronimijski odnosi mogu da predstavljaju problem zbog pitanja *tranzitivnosti* (*transitivité*) (Van Campenhoudt, 1994:129). Naime, na osnovu prikazanih primera vidi se da se jedan holonim grana na više različitih meronima, koji, pak na svom nivou preuzimaju ulogu holonima za niže nivoe. Zbog toga se postavlja pitanje da li se delovi na nižim nivoima mogu smatrati direktnim meronimima vrha hijerarhije. Hipoteza može da se postavi kroz sledeću šemu:

si A est une partie de B et B une partie de C => A est une partie de C.

Za proveru hipoteze neophodno je uporediti silogizam⁸⁷:

Les yeux de X font partie de la tête de X.

La tête de X fait partie du corps de X.

=> Les yeux de X font partie du corps de X.

sa silogizmom:

Les yeux de X font partie de la tête de X.

⁸⁷ Silogizam je logička figura koja se koristi pri deduktivnom zaključivanju. Čine ga dve premise i zaključak.

X fait partie du corps médical.

=> **Les yeux de X font partie du corps médical.*

Odmah je jasno da je prvi silogizam pravilan, a drugi ne. U prvom silogizmu, u obe premise prisutan je isti meronimijski odnos deo-predmet, dok je u drugom silogizmu prva premisa zasnovana na odnosu deo-predmet, a druga na odnosu element-skup. Stoga se može zaključiti da je tranzitivnost moguća samo kada su u pitanju isti tipovi meronimijskih odnosa (Weller/Stock, 2008:167).

U korpusu je zapaženo da se u okviru odnosa deo-predmet i materijal-predmet javlja više nivoa grananja i da su nivoi tranzitivni, upravo zbog činjenice da pripadaju istom tipu odnosa.

La moelle épinière fait partie du système nerveux central.

Le système nerveux central fait partie du système nerveux.

=> *La moelle épinière fait partie du système nerveux.*

ili

Le nucléotide fait partie de l'ADN.

L'ADN fait partie des gènes.

=> *Le nucléotide fait partie des gènes.*

Što se tiče morfosintaksičke strukture, može se primetiti razlika u odnosu na hiperonimiju. Naime, meronimi su ređe kompleksne leksičke jedinice. One se javljaju najčešće kao holonimi u odnosu materijal-predmet i struktura im je takva da ponavljaju neki od meronima. Tako je, na primer, *chlorure de sodium* holonim za *sodium*. Dakle, u ovakvoj strukturi, specijalizovanost značenja pojedinačnog naziva, a ne njegova morfološka struktura, najčešće ga vezuje za celinu (Tamba, 1991:47).

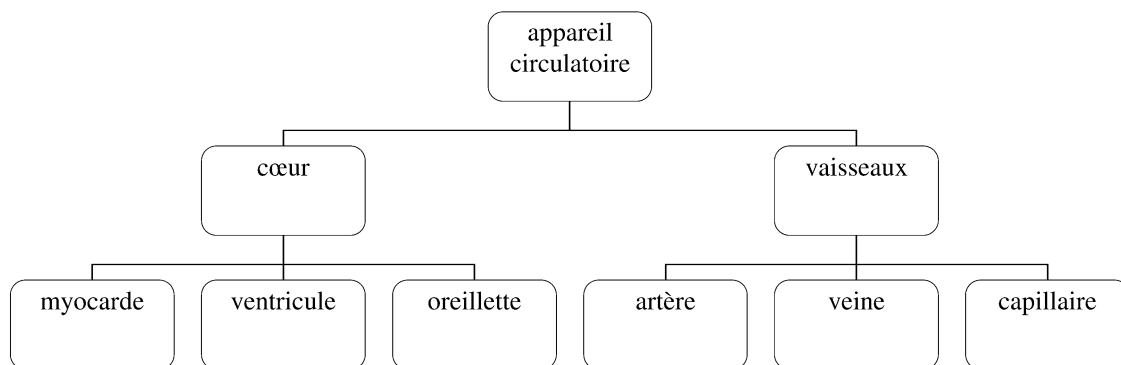
hémie – sang

alvéole – poumon

ADN - nucléotide

Zbog svoje polisemičnosti jedna ista leksema svojim različitim značenjima ulazi u različite hijerarhije (Tamba, 1991:47). Tako je reč *arbre* hiperonim za *platane* ili *sapin*, ali holonim za reči *racine* ili *feuille*. Ova osobina koristi se i pri izradi terminoloških baza podataka, tako da se prilikom opisa koriste različiti kriterijumi. Na primer, termin *vaisseau* je istovremeno meronim za *appareil circulatoire*, ali hiperonim za *artère*, *veine* ili *capillaire*. Sam *appareil circulatoire* onda može da se opiše i na osnovu njego-

vih delova, ali i na osnovu vrsta pojedinih delova, kao što je prikazano u primeru na Slici 9. Grana hijerarhije koja se odnosi na *coeur* prikazana je kroz meronimijski, a grana koja se odnosi na *vaisseaux* kroz hiperonimijski odnos.

Slika 9: Primer kombinovane klasifikacije naziva delova tela na osnovu primera iz korpusa

Na kraju, može se zaključiti da između opisanih hijerarhijskih odnosa postoje značajne razlike. Meronimija je složenija od hiperonimije jer se zasniva na različitim tipovima odnosa deo-celina, a hiperonimija uvek podrazumeva odnos uključivanja. Za razliku od hiperonimije, meronimije nisu uvek tranzitivne, a hiperonim je bolje definisan od holonima. Morfološki gledano, termini su češće kompleksne leksičke jedinice kod hiperonimije nego kod meronimije.

VII. ZAKLJUČAK

Ispitivanje odnosa opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke u ovom radu izvršeno je kroz morfosintaksičku i leksičko-semantičku analizu oko 3800 leksičkih jedinica koje su u upotrebi u oblastima kardiologije, onkologije, endokrinologije, imunologije, genetike, farmacije i hemije.

U cilju morfosintaksičke analize, jedinice iz korpusa prvo su razvrstane prema kategorijama reči u grupe imenica, glagola i prideva. Rezultati o zastupljenosti ovih kategorija potvrdili su hipotezu da u jeziku zdravstvene struke dominiraju nominalne forme: imenice ($\approx 79\%$) i pridevi ($\approx 18\%$). Glagoli su najslabije zastupljeni sa svega oko 2,5%. Kategorija imenica smatra se najbrojnijom i u opštem jeziku, ali se na drugom mestu po brojnosti nalaze glagoli. Međutim, u zavisnosti od vrste analiziranih tekstova, glagoli mogu da budu na prvom mestu u slučaju pripovedanja, a imenice u apstraktnim tekstovima.

U cilju detaljne sintaksičke analize, jedinice iz korpusa razvrstane su prema svojoj strukturi u grupe prostih reči, izvedenica, složenica i kompleksnih leksičkih jedinica. Utvrđeno je da je najveća zastupljenost kompleksnih leksičkih jedinica ($\approx 41\%$), zatim izvedenica ($\approx 35\%$) i složenica ($\approx 13\%$), dok je najmanji procenat prostih reči ($\approx 11\%$).

Procenat prostih reči u jeziku zdravstvene struke ($\approx 11\%$) znatno je niži u odnosu na njihovu zastupljenost u opštem francuskom jeziku ($\approx 33\%$) što se tumači činjenicom da jezik struke poznaje brojne kompleksne i redukovane leksičke jedinice koje se ne beleže u rečnicima opšteg jezika. Tokom analize prostih reči uočeno je da broj leksičkih jedinica koje su direktno prešle iz grčkog, latinskog i engleskog u francuski jezik zdravstvene struke nije velik i da iznosi svega oko 20%. Najveći je broj latinizama ($\approx 10\%$), a najmanji grecizama ($\approx 2,5\%$). Ovim rezultatom pokazano je da su grecizmi često vršili uticaj na ispitivanu terminologiju posredno, preko latinskog jezika. Termini iz oblasti zdravstvene struke su i u engleskom nastali po ugledu na klasične jezike, zbog čega su manje zastupljeni u korpusu.

Da bi se pristupilo analizi grupe izvedenica, ona je prvo podeljena u podgrupe nastale sufiksalsnom i prefiksalsnom derivacijom, a onda je vršeno dalje razvrstavanje prema sufiksima, odnosno prefiksima koji su učestvovali u njihovom izvođenju.

Sufiksacijom je nastalo oko 23% jedinica iz korpusa čime je ovaj tvorbeni postupak zauzeo drugo mesto po produktivnosti u korpusu. Zabeležen je jako veliki broj sufiksa (ukupno 30), od kojih su najproduktivniji *-aire*, *-al*, *-ique*, *-tion* i *-té/-ité*, dok se *-age*, *-ance*, *-ien*, *-if*, *-ment*, i *nulti sufiks* mogu svrstati u relativno produktivne. Ostali sufiksi nisu pokazali produktivnost u analiziranom korpusu. Sufiksi koji se smatraju produktivnim u jeziku zdravstvene struke produktivni su i u opštem francuskom jeziku. Utvrđeno je da sufiksalmom derivacijom najčešće nastaju pridevi i to od imenica. Imeničke osnove, koje su bilo samostalne bilo nesamostalne (grčkog i latinskog porekla), najčešće upućuju na delove tela ili bilo koji drugi tip organskih struktura. Brojnost ovih prideva očekivana je s obzirom na deskriptivnu prirodu jezika zdravstvene struke. Konstatovano je da na istu imeničku osnovu mogu da se dodaju različiti sufiksi koji određuju nivo specijalizovanosti ovako dobijenog prideva. To zapravo znači da je jedan pridev obično karakterističan za jezik zdravstvene struke, a drugi za opšti jezik. Imenice nastale sufiksacijom glagolskih osnova kojima se iskazuje radnja nalaze se na drugom mestu po brojnosti u korpusu. Zapaženo je da su glagoli u osnovi ovih izvedenica često implicitni, odnosno da ne postoje kao takvi u savremenom francuskom jeziku, već da su poreklom iz latinskog jezika. Ovakav postupak sufiksalne derivacije poznat je i u opštem jeziku. Imenice i pridevi koji su izvedeni pomoću najproduktivnijih sufiksa pokazali su visok stepen produktivnosti u daljim izvođenjima. Zabeleženo je i da sufiksi *-age* i *-ateux* nisu produktivni u korpusu, što nije bilo očekivano. Takođe, sufiks *-age* u savremenom francuskom jeziku služi najčešće za izvođenje imenica koje pripadaju familijarnom jeziku ili argou, dok se ovaj sufiks smatra veoma produktivnim u francuskom jeziku struke.

Upotrebom jako velikog broja prefiksa (ukupno 32) izveden je proporcionalno mali broj jedinica iz korpusa ($\approx 6,5\%$). Prefiksacija, dakle, nije tvorbeni postupak prvog izbora u francuskom jeziku zdravstvene struke. Pomoću ovog tipa tvorbe izvode se sve kategorije reči prisutne u korpusu, a iskazuju se najčešće prostorni odnosi (*endo-/intra-*, *exo-/extra-*, *épi-*, *sur-*, *supra-*, *sous-*, *inter-*, *péri-*, *trans-*, *para-*, *anté-* i *rétro-*), intenzitet (*hyper-*, *sur-*, *supra-* i *hypo-*) i negacija (*in-*, *a-*, *dé-* i *non-*). Pored ovih grupa, produktivnost je pokazao prefiks *anti-*. Za izvođenja su poslužile uglavnom učene osnove, ali se relativno često javljaju i one iz savremenog francuskog jezika. Produktivnost prefiksa u korpusu pokazala je podudarnost sa produktivnošću u opštem francuskom jeziku samo

na primeru prefiksa *anti-*. U korpusu se beleži česta pojava prideva sa imeničkom vrednošću izvedenih ovim prefiksom. Naime, ovako upotrebljen pridev zamenjuje kompleksnu leksičku jedinicu u čiji sastav ulazi. Ovakav postupak prisutan je i u opštem jeziku. Razlike između opšteg i jezika zdravstvene struke uočene su kod prefiksa *non-*. Ovaj prefiks u opštem francuskom jeziku često služi za izvođenja imenica, dok u korpusu nije pokazao produktivnost, a sve izvedenice pripadaju kategoriji prideva. Ni velika produktivnost prefiksa *sur-* i *sous-* u opštem jeziku nije mogla da bude potvrđena analizom korpusa. Pored toga, prefiks *para-* koji u jeziku zdravstvene struke upućuje na bliskost ili sličnost, u opštem jeziku često dobija dodatno, pejorativno značenje. Za jezik zdravstvene struke karakteristični su prefiksi *endo-* i *dys-* koji se ne smatraju značajnim za opšti jezik.

Neafiksalsnu derivaciju u korpusu predstavljaju, pre svega, postupak skraćivanja, ali i malobrojni primeri konverzije. Veća brojnost sigli bila je očekivana s obzirom na to da se one teorijski smatraju značajnom karakteristikom jezika struke. Ustanovljeno je da je većina sigli nastala skraćivanjem kompleksnih leksičkih jedinica (uključujući i eponime), a da je malo primera skraćivanja složenica. Sigle su najčešće troslovne i označavaju supstance (hormone, enzime, jedinjenja), potom bolesti i konačno medicinske postupke, tehnike ili preglede. Konstatovano je da sigle često formiraju paradigmatске nizove dužine od dva do pet članova pri čemu dolazi do njihovog proširenja pridevom ili imenicom. Kod ove podgrupe jedinica uočen je najveći uticaj engleskog jezika. Primećeno je da francuski jezik zdravstvene struke veoma često direktno preuzima engleske sigle. Drugi oblik uticaja engleskog jezika ogleda se u tome da se sigle u francuskom jeziku tvore prema strukturnom modelu iz engleskog jezika. Zapažena je i proširena struktura sigli koja ne odgovara sintaksi francuskog jezika (*N+Sigle*). Ovakvi primeri, međutim, svedoče o visokom stepenu leksikalizovanosti sigle koja je upotrebljena kao jedinstven jezički znak u funkciji relacionog prideva. Iako upadljivo obeležje francuskog jezika zdravstvene struke, sigle su sve zastupljenije i u opštem francuskom jeziku.

Sve složenice zabeležene u korpusu pripadaju grupi učenih složenica, a sa oko 13% čitavog korpusa nalaze se na trećem mestu po brojnosti. Utvrđeno je da između učenih i složenica u opštem jeziku ne postoje razlike u dubinskoj strukturi jezika. Ustanovljeno je da su najupadljivije razlike na površinskoj ravni vezane za redosled konstituenta koji

je kod učenih složenica obrnut u odnosu na opšti jezik. Pored toga, za razliku od opšteg jezika, prilikom tvorbe učenih složenica kombinuju se uglavnom nesamostalni tvorbeni elementi. Oni su najčešće grčkog porekla ($\approx 84\%$), a znatno ređe potiču iz latinskog ($\approx 9\%$) ili francuskog jezika ($\approx 7\%$). Ipak, mnogi od ovih formanata zabeleženih u korpusu zastupljeni su u opštem jeziku, a dosta njih steklo je status samostalnih reči (*genèse, manie, phobie, thérapie*). Razlikuje se i motivisanost ove dve grupe složenica. Dok se kod složenica u opštem jeziku odmah prepoznaje bazna rečenica, učena kompozicija zasniva se na poređenju sa sličnim, već postojećim formacijama u jeziku. Učene složenice u korpusu javljaju se u grupama glagolskih i imenskih osnova u gotovo istom procentu (47% i 53%).

U okviru svih složenica glagolskih osnova podgrupa složenica različitih realizacija izdvaja se po produktivnosti sa oko 33% u odnosu na ukupan broj složenica. Najproduktivnijim su se pokazale osnove *logie* i *pathie*, osnove *gène*, *graphie* i *scopie* mogu da se smatraju relativno produktivnim, dok su sve ostale osnove (*culture*, *graphie/graphiste/gramme*, *logue/logiste*, *mane/manie*, *mètre/métrie*, *phage/phagie*, *phile/philie*, *phobe/phobie*, *plastie*, *scope/scopiste*, *stasie/stase* i *trope*) predstavljene jako malim brojem primera. Analizom je utvrđeno da se osnove *logie* i *logiste* paralelno javljaju prilikom imenovanja stručnjaka neke discipline. Takođe, osnova *logiste* češće služi za označavanje stručnjaka novijih naučnih disciplina. Zaključeno je i da kod disciplina koje još uvek nisu stekle status nauke izostaje imenovanje osobe koja se njom bavi. Po analogiji sa ovom osnovom u korpusu se javljaju i osnove *scopiste* i *graphiste*. Utvrđeno je da je većina primera koji su tvoreni pomoću osnove *graphie* nastala po analogiji sa terminom *radiographie* koja je, budući prva otkrivena tehnika snimanja, zauzela mesto hiperonima. Osnova se, dakle, dobija skraćivanjem termina, a nominalnim elementom imenuje se deo tela na kojem se snimanje obavlja. Svi primeri sa osnovom *gène* upotrebljeni su u funkciji imenice, iako ova osnova služi tvorbi prideva. Od neproduktivnih osnova, značajni su nalazi za osnovu *phile* koja u opštem jeziku upućuje na pozitivnu sklonost ka nečemu, dok je u jeziku zdravstvene struke ta sklonost najčešće patološkog karaktera. Osnove *manie* i *mane* osobene su po tome što jedine od svih učenih glagolskih osnova u savremenom francuskom jeziku ne odgovaraju glagolu već imenici, odnosno pridevu.

Složenice koje označavaju radnju takođe su relativno produktivne ($\approx 13,5\%$ svih složenica), a njima se imenuju različiti vidovi lečenja (lekovi ili hirurški postupci) ili zdravstveni problemi (oboljenja, patološka stanja, bolovi, krvarenje i sl.). Sve glagolske osnove zabeležene u korpusu (*algie, ectomie, genèse, lyse, opsie, thérapie, tomie, rragie, rrhée* i *urie*) karakteristične su isključivo za jezik zdravstvene struke. Nominalnim elementima označene su različite supstance i organi. Najproduktivnijom se pokazala osnova *genèse*, a za njom slede *thérapie* i *ectomie*. Od preostalih osnova još se *lyse* i *urie* mogu smatrati delimično produktivnim. Osnova *thérapie* izdvaja se po tome što uz nju stoje nominalni elementi mahom iz savremenog francuskog jezika. Složenice glagolskih osnova kojima se imenuje vršilac radnje neproduktivne su u korpusu.

Složenice imenskih osnova javljaju se u korpusu kroz strukture *Adj+N* i *N+N* u vrlo sličnom procentu ($\approx 27\%$ i $\approx 25,5\%$). Struktura *Adj+N* rezultat je transformacija baznih rečenica sa glagolom *être* ili *avoir*. Transformacijom bazne rečenice sa glagolom *être* nastaju imenice. Zabeleženi su brojni pridevski elementi, a nominalne osnove, iz grčkog ili savremenog francuskog jezika, označavaju organske strukture, supstance i oboljenja. Obrnut sled konstituenta kod ovog tipa složenica, iako nemotivisan, sreće se i u opštem francuskom jeziku u vidu arhaizama ili pozajmljenica iz engleskog jezika. Bazne rečenice sa glagolom *avoir* daju složene prideve sa oba učena elementa. Oni iskazuju kvantitet i retko kvalitet (samo je jedan ovakav primer u korpusu). Složeni pridevi koji iskazuju kvantitet često se javljaju u leksičkim serijama sa istim nominalnim elementom, dok prvi element složenice, broj, može da varira. Uočeno je i da formanti *mono* i *uni* mogu da alterniraju, a da se pridevskim elementom *poly* češće tvore imenice, što nije bilo očekivano.

Složenice strukture *N+N* rezultat su transformacija baznih rečenica sa glagolom *être* ili koordinacije nominalnih elemenata. Veoma produktivan postupak u korpusu čine transformacije rečenica sa *être* čime nastaju imenice sa oba učena elementa koja ne postoje kao samostalni morfemi u francuskom jeziku. Zabeležene su i imenice čiji je drugi element samostalna reč iz savremenog francuskog jezika, pa se zbog toga i ovaj vid kompozicije smatra produktivnim. Koordinacijom se tvore nazivi naučnih disciplina kada se imena dve samostalne discipline udružuju u jedan naziv. Prvi element složenice uvek nastaje skraćivanjem jednog od naziva disciplina. Još jedan uočen i vrlo produktivan postupak jeste tvorba prideva ili imenica kojima se imenuju delovi tela i bolesti.

Zanimljivo je da u ovom slučaju nijedan element ne preuzima funkciju baze jer se pokazalo da konstituenti mogu slobodno da zamenjuju mesta.

Pored uobičajenih, u korpusu je zapažen i tvorbeni postupak specifičan za jezik zdravstvene struke, čija se osobenost sastoji u tome što na površinskoj ravni jezika pokazuje osobenosti sufiksalne derivacije, a u dubinskoj strukturi jezika kompozicije. Formanti ovog tipa zapaženi u korpusu (*-ase*, *-ate*, *-ide*, *-ine*, *-ite*, *-ome* i *-ose*) uvek su u poziciji sufiksa, ali ne vrše promenu kategorije osnove. Međutim, oni istovremeno imaju dobro definisan semantički sadržaj na osnovu kojeg može da se zaključi da su to morfemi skraćenog oblika, a punog značenja. Pored toga, pomoću njih se identifikuju i nadređene kategorije pojmova. Sve ove formacije po strukturi odgovaraju složenicama imenskih osnova. Formant *-ome* karakterističan je isključivo za medicinu, *-ite* za mnoge nauke, ali i za medicinu, *-ose* za medicinu i hemiju za koju su specifični i formanti *-ase*, *-ate*, *-ide* i *-ine*. Kategorije pojmova koje se označavaju ovim formantima su: hronična oboljenja i trenutna fiziološka stanja (*-ose*); upalni procesi (*-ite*); tumori (*-ome*); šećeri (*-ose*); enzimi (*-ase*); soli i estri (*-ate*); različita organska jedinjenja (*-ide* i *-ine*) i lekovite supstance (*-ine*). Baze su poreklom iz grčkog i latinskog, ali i iz savremenog francuskog jezika. U medicini one mogu da označavaju organe ili poreklo, izgled i način ispoljavanja bolesti, a u hemiji nazive jedinjenja ili poreklo, izgled i prirodu neke supstance. Formanti koji se koriste u medicini vrlo su produktivni. Uočeno je da se formant *-ite* sve češće koristi i u opštem francuskom jeziku za duhovita imenovanja navika i manija i to poređenjem sa oboljenjima.

Kompleksne leksičke jedinice (KLJ), koje sve pripadaju kategoriji imenica, nalaze se sa oko 41% na prvom mestu po brojnosti u korpusu. Zapaženo je da se javljaju u dve veće podgrupe: kompleksnih leksičkih jedinica glagolskih osnova, nastalih transformacijama implicitnih baznih rečenica u pasivnom obliku, i delimično fiksiranih kompleksnih leksičkih jedinica koje nisu rezultat transformacija baznih rečenica, ali ispunjavaju kriterijume za delimičnu fiksiranost. U obe podgrupe uočene su strukture $N+de+N$ (označene su kao tip I za KLJ glagolskih osnova i tip II za delimično fiksirane KLJ) i $N+Adj$.

Pored načina na koji su tvoreni, razliku između tipa I i II strukture $N+de+N$ čini i priroda njihove osnove. Dok je kod tipa I ona nastala sufiksacijom prelaznih glagola, kod tipa II ona može da bude prosta reč, izvedenica ili složenica. Ekspanzije oba tipa kompleksnih leksičkih jedinica označavaju delove tela ili oboljenja. Kod kompleksnih

leksičkih jedinica glagolskih osnova zapaženo je i pojavljivanje predloga *à* ili *en* umesto *de*, te se zaključuje da se u ovakvim slučajevima u prvi plan stavlja priloška dopuna.

Konstatovano je da u strukturi *N+Adj*, pridev može da bude bilo relacioni, bilo kvalifikativni. Međutim, bez obzira na njegovu prirodu ustanovljeno je da on predstavlja neku vrstu klasifikatora i elementa kojim se precizira značenje osnove, a njegovo izostavljanje nužno bi uticalo na značenje kompleksne leksičke jedinice. Kompleksne leksičke jedinice koje u strukturi sadrže relacioni pridev prošle su kroz dodatnu transformaciju ekspanzije *de+N* u relacioni pridev. Uočeno je da se strukture *N+Adj_r* znatno češće javljaju od strukture *N+de+N* (52% prema 16%). Razlog za ovakvu distribuciju predstavlja učena forma prideva koji nije poznat široj govornoj zajednici. Analizom je ustanovljeno da se između imenice i relacionog prideva uspostavljaju različiti semantički odnosi: od najjednostavnijih kojima se ne stvara dodatno značenje, a izraženi su parafrazom *de+N*, do veoma složenih koji odgovaraju čitavim rečenicama. Utvrđeno je da odnosi osnova i ekspanzija kompleksnih leksičkih jedinica zastupljenih u korpusu mogu da se iskažu kroz čak 19 različitih parafraza. U četiri parafraze osnovama se označavaju patološka stanja, u po tri parafraze osnova imenuje delove tela, pacijente ili sredstva za lečenje, u dve parafraze osnova je ime organske supstance, a u jednoj pokazuje najrazličitija značenja. U svim parafrazama ekspanzije najčešće upućuju na delove tela ili na bolesti, a ređe na supstance, terapijske postupke, osobine i mesto javljanja oboljenja. U okviru ove strukturne grupe kompleksnih leksičkih jedinica uočene su dodatne specifičnosti. One se ogledaju u tome što na strukturu nekih parafraza utiče prefiks koji učestvuje u izvođenju relacionog prideva i to tako što određuje glagol (*anti-*) ili predloge (*sous-*, *inter-*, *intra-*) koji će biti upotrebljeni. Nekada se od svih elemenata KLJ zadržava samo relacioni pridev koji konverzijom prelazi u imenicu i postaje nosilac značenja KLJ. Događa se i da jedan složeni relacioni pridev bude nosilac značenja dve parafraze.

Kada je ekspanzija kompleksne leksičke jedinice kvalifikativni pridev, zapaženo je da njegov odnos sa osnovom nije specifičan kao kada je ekspanzija relacioni pridev. Ipak, utvrđeno je da se varijacijama kvalifikativnog prideva determiniše značenje osnova kojima se najčešće imenuju bolesti, medicinski postupci, lekovi ili delovi tela. Ekspanzijama se preciziraju priroda, tip, kvalitet ili intenzitet realije označene osnovom.

Daljom analizom kompleksnih leksičkih jedinica ustanovljeno je da njihova struktura može da se proširuje dodavanjem novih ekspanzija. Konstatovana su četiri tipa dodatnih ekspanzija kod strukture $N+de+N$ i dve za strukturu $N+Adj$.

Kod strukture $N+de+N$ vrši se modifikacija osnove anteponiranjem ili postponiranjem relacionog ili kvalifikativnog prideva. Odabir pozicije prideva u skladu je sa sintaksom savremenog francuskog jezika. U slučaju kada se pridev nalazi iza osnove, proširena kompleksna leksička jedinica nastala je transformacijom pune pasivne rečenice, a dodatna ekspanzija označava vršioca radnje (organ koji „obavlja neku radnju“). Postojeća ekspanzija $de+N$ može da se modifikuje dodatnom ekspanzijom $dans+N$ kojom se precizira mesto u organizmu gde se postojeća ekspanzija (upućuje delove tela) nalazi. Konačno, anteponiranjem strukture $N+de$ u odnosu na kompleksnu leksičku jedinicu dodatno se precizira celo njeno značenje. Ova struktura više odgovara opštem jeziku i diskursu VN nego primarnom naučnom diskursu.

Kompleksne leksičke jedinice strukture $N+Adj$ proširuju se dodavanjem kvalifikativnog prideva čija je funkcija bliže definisanje osnove. Međutim, on ne može da se smesti neposredno iza nje budući da je ovde reč o delimično fiksiranim kompleksnim leksičkim jedinicama koje ne dopuštaju nikakvu vrstu umetanja. Nekada dodatna ekspanzija može da bude još jedan relacioni pridev čime se postiže skraćivanje kompleksne leksičke jedinice. I kod ovog strukturnog tipa ekspanzija $N+de$ može da se anteponira u odnosu na celu kompleksnu leksičku jedinicu i tada upućuje na negativne izmene realije označene KLJ.

Nakon analize eponima, zaključeno je da oni nisu brojni u korpusu, ali i da je njihova zastupljenost u skladu sa savremenim tendencijama u jeziku struke da se lična imena sve ređe koriste za imenovanja. Zabeležena su dva različita tipa eponima. Kod prvog tipa reč je o kompleksnim leksičkim jedinicama čijom osnovom se imenuje oboljenje, a lično ime naučnika koji je oboljenje bilo otkrio bilo izlečio, predstavlja njenu ekspanziju. Nekada se u ekspanziji sreću i dva lična imena, ali tada ne može da se utvrdi da li su u eponimu upotrebljena imena jednog ili dva naučnika. Drugi tip eponima podrazumeva da je lično ime postalo opšta imenica. U korpusu ovi eponimi označavaju tehnike dijagnostike i lečenja bolesti. Zapaženo je i da se eponimi mogu dalje proširivati dodavanjem ekspanzija $de+N$ ili relacionog prideva. Pošto upućuju na dijagnostičke metode koje se nekada kombinuju i njihovo imenovanje može da bude rezultat prošire-

nja eponima imenom dodatne metode. Ipak, kako se sve ređe javljaju u upotrebi, za eponime se beleže sinonimni nazivi koji su nastali drugim tipovima tvorbe.

Prvim segmentom leksičko-semantičke analize konstatovano je da najveći procenat ($\approx 82\%$) svih kategorija reči u korpusu nosi specijalizovano značenje, što je bio očekivan rezultat s obzirom na tip analiziranog korpusa. Utvrđeno je da leksičke jedinice češće prelaze iz opšteg u jezik zdravstvene struke nego obrnuto ($\approx 7\%$ prema $\approx 4\%$), kao i da određen, nevelik, procenat leksičkih jedinica nosi opšte značenje ($\approx 7\%$). Na osnovu iznetih rezultata može da se zaključi da i jezik zdravstvene struke poštuje princip jezičke ekonomije, odnosno iste zakonitosti kao i opšti jezik. Nalazi pokazuju i da su opšti i jezik zdravstvene struke u stalnoj interakciji, tj. da nisu odvojeni entiteti. Veća zastupljenost glagola i prideva sa opštim značenjem u korpusu ($\approx 13\%$ i $\approx 30,5\%$) pokazuje da ove dve kategorije često dobijaju svoje terminološko značenje u kontekstu (bilo u leksičkom, kombinacijom sa drugim kategorijama reči, bilo u tekstualnom kontekstu).

Daljom analizom jedinica iz korpusa zabeležene su različite vrste semantičkih odnosa: homonimije, polisemije, antonimije i hijerarhijskih odnosa.

Zaključeno je da se homonimija javlja u slučaju nekih sigli i formanata. Kod sigli je konstatovana pojava homografa i to kod onih kompleksnih leksičkih jedinica čiji konstituenti počinju istim slovima. Utvrđeno je da neki formanti (*ide*, *ite*, *fère* i *ose*) istovremeno pripadaju jeziku zdravstvene struke, ali i nekim drugim oblastima (geologija ili tehnika), te da se njihovom upotrebom ostvaruju homonimna značenja termina.

Kako je u korpusu uočeno metaforičko i metonimijsko imenovanje, zaključuje se da je polisemija kroz svoje najznačajnije mehanizme prisutna ne samo u opštem, već i u jeziku zdravstvene struke.

Na osnovu leksičkih/stručnih oblasti čije su jedinice poslužile za metaforičko imenovanje, zabeleženi metaforički nazivi razvrstani su u devet semantičkih grupa: tehnika, vojska, botanika, predmeti, anatomija, bića, geografija, lingvistika i demografija. Svaka od ovih grupa podeljena je, kada je to bilo moguće, na podgrupe morfoloških (strukturnih) metafora, nastalih po sličnosti oblika i funkcionalnih (fizioloških) metafora, imenovanih po sličnosti funkcija i procesa. Metaforički procesi u svim semantičkim grupama kretali su se od konkretnog ka konkretnom. Najviše metaforičkih naziva nastalo je poređenjem sa terminima iz oblasti tehnike, vojnom terminologijom i imenima predmeta. Metaforička imenovanja na osnovu botaničkih i anatomskih imena kao i imena

predmeta bila su očekivana, budući da nominatore uglavnom motivišu realije koje se nalaze u njihovom neposrednom okruženju, ali su prilikom imenovanja često i antropocentrični. Metaforički nazivi nastali po sličnosti oblika najčešći su kada su kao motivacija služili nazivi predmeta ili termini iz oblasti botanike, anatomije i geografije, dok su tehnika, lingvistika i vojna terminologija dale metaforičke nazive po sličnosti funkcija. U okviru svih grupa najbrojnija je kategorija imenica, ali je zanimljivo da se glagoli, koji su u korpusu malobrojni, javljaju dosta često u metaforičkom imenovanju. Utvrđeno je da se metafore u jeziku zdravstvene struke najčešće odnose na različite anatomske strukture, a zatim na bolesti, različite oblike lečenja i na procese u organizmu. Konstatovano je da je oko 40 termina iz korpusa, i to samo imenica, našlo metaforičku upotrebu u opštem francuskom jeziku. Ove jedinice primarno imenuju bolesti ili anatomske strukture, a metaforička značenja upućuju na socijalne probleme ili krizu, moralni pad, ili se, pak, odnose na slične funkcije i oblike sa različitim realijama.

U korpusu je konstatovano postojanje metonimije, ali je ona predstavljena izuzetno malim brojem primera. Metonimijskom upotrebom imenica nazivom radnje imenuje se njen rezultat, zatim se ličnim imenima nazivaju bolesti, simptomi ili tehnike i konačno neki nazivi organa/anatomskih struktura na ovaj način prešli su u opšti jezik (označavaju osobu ili deo odeće) ili su sa drugačijim značenjem ostali u jeziku zdravstvene struke (imenuju oboljenja ili pacijente).

Brojni sinonimi u korpusu potvrdili su tezu da je jezik zdravstvene struke izuzetan primer javljanja sinonimije. Sinonimi su konstatovani među nazivima bolesti, medicinskih tehnika, delova tela, supstanci i hemijskih elemenata. Utvrđeno je da parovi ili nizovi sinonima mogu da pripadaju opštem ili jeziku zdravstvene struke, potom različitim jezicima ili da budu predstavljeni tzv. profesionalnim sinonimima. U prvoj grupi beleže se pragmatički sinonimi, budući da označavaju iste realije, ali se koriste u različitim kontekstima. Prostim terminu strukturno mogu da odgovaraju proste reči, izvedenice ili kompleksne leksičke jedinice u opštem jeziku. Uočeno je i da, ukoliko par čine učena složenica i kompleksna leksička jedinica, reč iz opšteg jezika predstavlja neku vrstu „prevoda“ termina. U drugoj grupi uočena je paralelna pojava reči iz engleskog odnosno latinskog jezika i njihovih sinonima u francuskom jeziku. Sinonimijski odnosi u trećoj grupi često se uspostavljaju između simbola i naziva hemijskog elementa, između sigle i njoj odgovarajuće kompleksne leksičke jedinice ili između različitih struktura KLJ

($N+de+N$ i $N+Adj_r$). Pored toga, uočeno je javljanje sinonimnih naziva za bolesti koji se javljaju usled različite motivacije prilikom imenovanja. Konačno, profesionalni sinonimi javljaju se i kao rezultat elipse.

Kako se antonimijski odnosi teorijski smatraju univerzalnim fenomenom, njihova velika zastupljenost u korpusu bila je očekivana i srazmerna je učešću antonima u opštem jeziku. Antonimi iz korpusa prvo su razvrstani na osnovu morfološke strukture u grupe leksičkih i gramatičkih antonima. Iako je bilo očekivano da će gramatički antonimi biti brojniji, analizom je utvrđen neznatno veći broj leksičkih antonima. Na osnovu ovakvog rezultata zaključuje se da jezik zdravstvene struke koristi sva raspoloživa jezička sredstva za iskazivanje opozicija. U okviru grupe leksičkih antonima dominiraju pridevi, na drugom mestu su imenice, a zabeležen je i jedan antonimijski par glagola. Antonimnim pridevima suprotstavljaju se priroda ili osobine bolesti, nazivi anatomske strukture ili biohemijskih analiza. Imenicama i glagolima upućuje se na procese u organizmu gde jedan član označava patološko stanje, a drugi proces ozdravljenja. Utvrđeno je da za jedan termin postoji više antonima, a odabir je određen kontekstom. U grupi gramatičkih antonima u opoziciji se nalaze tri različita tipa parova. Prvi tip čine parovi gde je jedan član osnova, a drugi izvedenica nastala prefiksacijom kod koje je prefiks nosilac negativnog značenja. Drugi tip predstavljaju parovi kod kojih su oba člana nosioci prefiksa ili antepozicioniranih formanti. Konačno, treći, najslabije zastupljen tip odnosi se na parove koji nose postpozicionirane učene formante. Malobrojnost trećeg tipa opravdana je s obzirom na to da se antonimi retko dobijaju sufiksacijom. Daljom analizom utvrđeno je da kod prostih termina i izvedenica dobijenih sufiksacijom u opoziciji stoje semi koji ovim jedinicama nisu zajednički. Kod izvedenica dobijenih prefiksacijom u opoziciji se nalaze semi prefiksa, a kod učenih složenica, semi učenih osnova ili učenih oblika pridevskog elementa. Konačno, utvrđeno je da se svi zabeleženi antonimi javljaju kao stepenovani, kontradiktorni, direkcioni i antonimi koji iskazuju odnos recipročnosti. Zapaženo je najviše kontradiktornih antonima. Utvrđeno je i da antonimija u jeziku zdravstvene struke pokazuje određene specifičnosti u odnosu na ovu pojavu u opštem jeziku. Određeni broj antonima koji se u opštem jeziku smatraju stepenovanim, u jeziku struke zapravo spadaju u kategoriju kontradiktornih. Ovakvo stanje uslovljeno je osobenošću jezika zdravstvene struke da realnost organizuje u suprotstavljenim pojmovima koji ne mogu da se stepenuju, a čija su značenja oštro odvojena.

Analizom korpusa ustanovljeno je da se između leksičkih jedinica vrlo često uspostavljaju i hijerarhijski odnosi tipa hiperonimije i meronimije. Hiperonimija je zabeležena kod imenica koje najčešće imenuju bolesti, zatim medicinske postupke, a zapaženi su i primeri naziva lekova ili lekovitih supstanci. Dobijeni rezultati su u skladu sa zvaničnim klasifikacijama ovog tipa realija. Na osnovnom nivou hijerarhije obično se javljaju proste ili izvedene reči, a nivo specijalizovanosti utiče na usložnjavanje strukture jedinica, te se kao hiponimi beleže složenice i kompleksne leksičke jedinice. Kod KLJ zapaženo je da osnova često predstavlja hiperonim, dok je ekspanzijom determinisan hiponim. Posmatranjem ovog tipa hijerarhija u francuskom jeziku zdravstvene struke zaključuje se da su one veoma razgranate i da se sadrže do šest nivoa, a najčešće ih se javlja četiri ili pet. Utvrđeno je i da su svi nazivi bez obzira na nivo na kojem se nalaze u stalnoj upotrebi u jeziku zdravstvene struke. Iako se hiperonimija i u opštem jeziku smatra fundamentalnim odnosom, karakteriše je znatno slabija razgranatost (do tri nivoa), a u upotrebi su najčešće jedinice samo osnovnog nivoa. U odnosu na hiperonimiju, meronimija je u manjoj meri zastupljena u korpusu i javlja se najčešće kroz tip deo-predmet koji se odnosi na klasifikaciju unutrašnjih delova ljudskog organizma. Među analiziranim jedinicama koje pripadaju oblasti hemije uočen je odnos deo-masa. Jedinice iz korpusa koje stupaju u meronimijske odnose retko su kompleksne leksičke jedinice, što pokazuje da holonim i meronim vezuje njihovo specijalizovano značenje, a ne morfološka struktura. I kod ovog tipa hijerarhijskih odnosa javlja se više nivoa grananja. Utvrđeno je i da jedna ista leksička jedinica može istovremeno da uđe u hiperonimijske i meronimijske odnose i to zbog svoje polisemičnosti. Zanimljivo je da se klasifikacije naučnih disciplina čiji se nazivi javljaju u korpusu ne mogu jasno podvesti pod jedan od ova dva tipa hijerarhijskih odnosa, što pokazuje da između njih nekada postoje nedovoljno jasne granice.

Rezultati dobijeni tokom ovog istraživanja potvrdili su hipotezu da su i opšti i francuski jezik zdravstvene struke sadržani u jeziku kao apstraktnom skupu znakova. Pokazano je da imaju iste funkcije, da poštuju iste zakonitosti i da na raspolaganju imaju iste jezičke resurse. I u opštem i u francuskom jeziku zdravstvene struke javljaju se isti tvorbeni postupci koji u dubinskoj strukturi jezika ne pokazuju razlike. Na osnovu navedenog zaključuje se da su termini kao i reči u opštem jeziku leksičke jedinice. U francuskom jeziku zdravstvene struke zapažaju se isti semantički odnosi. Polisemičnost i

sinonimija, dokazano, ne remete svojim postojanjem stručnu komunikaciju, već služe objašnjavanju otkrića i njihovom približavanju široj govornoj zajednici. Leksičke jedinice opšteg i jezika zdravstvene struke u stalnoj su razmeni i preklapanju o čemu svedoči činjenica da u oba postoje jedinice sa opštim, specijalizovanim, ili sa oba značenja.

Ipak, kada se produbljeno analiziraju svi navedeni segmenti uočavaju se razlike, ali su one najupadljivije i najznačajnije u slučaju frekvencije pojedinih kategorija reči, tvorbenih postupaka, formanata i semantičkih odnosa.

Uzroci ovih razlika sadržani su pre svega u različitim komunikativnim potrebama, a u skladu su sa specifičnim zahtevima za objektivnošću, preciznošću i ekonomičnošću koje pred sebe postavlja francuski jezik zdravstvene struke. Najupadljivije sredstvo za postizanje ekonomičnosti izraza jeste upotreba sigli. Međutim, dokazano je da učena kompozicija i formanti specifični za jezik zdravstvene struke zbog svoje skraćene forme, a punog značenjskog sadržaja umnogome doprinose ispunjenju ovog zahteva. Dominacija imenica, koja je takođe uslovljena ekonomičnošću ali i preciznošću, potvrđuje značajniju frekvenciju nominalizacija, a samim tim i češću upotrebu određenih sufiksa. Determinacija i definicije postižu se pomoću velikog broja kompleksnih leksičkih jedinica, čime se takođe garantuje preciznost u komunikaciji. Iz istog razloga ustanovljena je i potreba za detaljnim klasifikacijama čime je izazvana i češća i razgranatija mreža hijerarhijskih odnosa. S druge strane, ređe javljanje metafore i metonimije dokazuje da je u jeziku zdravstvene struke primarna referencijalna funkcija.

Istraživanje sprovedeno u ovom radu jedan je od mogućih pristupa ispitivanju odnosa opšteg i francuskog jezika zdravstvene struke. Dobijeni rezultati mogu da posluže kao osnova za dalju analizu ovog složenog fenomena i to pre svega kroz detaljno utvrđivanje sintaksičkih, a potom i tekstualnih karakteristika francuskog jezika zdravstvene struke. Istraživanje može da bude prošireno i na druge naučne discipline koje se bave zdravljem ljudi, a zatim i na ispitivanje njihovog međusobnog odnosa. Analizirani korpus koji čini dodatak radu može da bude dopunjen i drugim leksičkim jedinicama i da posluži kao osnova za izradu savremenog specijalizovanog dvojezičnog rečnika iz oblasti zdravstva.

LITERATURA

- AITO, Emmanuel O. (1998): *La formation des termes dans la terminologie du microordinateur. Aspects lexico-morphologiques*, Thèse de doctorat, Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia, 307 p.
- AMIOT, Dany; DAL, Georgette (2008), « La composition néoclassique en français et ordre des constituants », u : Amiot, D. (éd.), *La composition dans les langues*, Arras, Artois Presses Université, pp. 89–113.
- AMIOT, Dany (2011): « Paradigmes, radicaux supplétifs et constituants néoclassiques en morphologie constructionnelle », *Recherches ACLIF: Actes du Séminaire de Didactique Universitaire*, Association des chercheurs en linguistique française, Constanta, Roumanie, n°. 8, pp. 21–36.
- AMSILI, Pascal (2003) : « L’antonymie en terminologie : quelques remarques », Conférence *Terminologie et intelligence artificielle (TIA)*, Strasbourg; dostupno na: <http://www.linguist.jussieu.fr/~amsili/papers/TIA03.pdf>, pristup: oktobar 2013.
- ANSCOMBRE, Jean-Claude (1994): « L’insoutenable légèreté morphologique du préfixe négatif *in-* dans la formation d’adjectifs », *Linx*, n° 5, pp. 299–321.
- APOTHÉLOZ, Denis (2003): « Le rôle de l’iconicité constructionnelle dans le fonctionnement du préfixe négatif *in-* », *Cahiers de Linguistique Analogique*, n° 1, pp. 35–63.
- ARNAUD, Pierre J-L. (2003): *Les composés timbre-poste*, Presses Universitaires de Lyon, Lyon.
- ASSAL, Allal (1992) : *Vocabulaire des biotechnologies : une approche descriptive*, Thèse de doctorat, Université de Rouen, France, 317 p.
- AUGER, Pierre (2001) : « Essai d’élaboration d’un modèle terminologique / terminographique variationniste », *TradTerm 7 (Revista do Centro Interdepartamental de Tradução e Terminologia, FFLCH – USP)*, Vol. 7, São Paulo, pp. 183–224.
- AUTHIER, Jacqueline (1982) : « La mise en scène dans la communication dans des discours de vulgarisation scientifique », *Langue française*, n°53, pp. 34–47.
- BABEL, Krešimir (2012): „Metafore zdravlja i bolesti u medicinskoj praksi“, *Filozofska istraživanja*, god. 32, Vol. 125, sv. 1, str. 121–138.

- BALLIU, Christian (2001) : « Les traducteurs : ces médecins légistes du texte », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 46, n° 1, pp. 92–102.
- BALLIU, Christian (2005) : « Le nouveau langage de la médecine : une affaire de socioterminologie », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 50, n°1, pp. 67–77.
- BANNENBERG, Silvia (2002) : *Les anglicismes dans les langues française et allemande – une comparaison*, éditeur GRIN GmbH (SARL), Munich.
- BÉDARD, Claude (1986): *La traduction technique. Principes et pratique*, Linguatex, Montréal.
- BELANGER, Gilles (1982) : « La nomenclature en chimie minérale », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 27, n°3, , pp. 295–305.
- BELTRAN-VIDAL, Danièle (2007) : « Les difficultés de traduction des mots de la santé dans l'espace européen », *Hermès, La Revue*, Vol. 3, n° 49, pp. 83–87.
- BENVENISTE, Emile (1974) : *Problèmes de linguistique générale*, tome II, Collection Tel (n° 47), Gallimard.
- BLANCO, Xavier (2000): « Terminologie non nominale dans un dictionnaire électronique de médecine », *Revue Informatique et Statistique dans les Sciences humaines*, Vol. XXXVI, n° 1 à 4, C.I.P.L. Université de Liège, pp. 67–84.
- BLOOMFIELD, Leonard (1973): *Language*, Compton Printing LTD, London and Aylesbury.
- BODSON, Claudine (2004) : *Termes et relations sémantiques en corpus spécialisés : rapport entre patrons de relations sémantiques (PRS) et types sémantiques (TS)*, Thèse de doctorat, Faculté des études supérieures, Université de Montréal, Canada, 298 p.
- BONHOMME, Marc (2006) : *Le discours métonymique*, Peter Lang SA, Editions scientifiques européennes, Berne.
- BORČIĆ, Nikolina (2010): „Konceptualne metafore u političkim intervjuima“, *Medijske studije / Media studies*, Vol. 1, n° 1-2, pp. 136–156.
- BORILLO, Andrée (2004) : « Les adjectifs dérivés de Noms de parties du corps (Npc) dans les textes médicaux » u: E. Laporte, Ch. Leclère, M. Piot, M. Silberstein (éds.), *Syntaxe et lexique-Grammaire, Volume dédié à Maurice Gross*, Lingvisticae Investigationes, Suppl. 24, Amsterdam/Philadelphie, John Benjamins, pp. 51–62.

- BOSREDON, Alain (1988) : « Un adjectif de trop : l'adjectif de relation », *L'information grammaticale*, Vol. 37, n° 37, pp. 3–7.
- BOULANGER, Jean-Claude (1989) : « La place du syntagme dans le dictionnaire de langue », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, vol. 34, n° 3, pp. 516–528.
- BOURIGAULT, Didier et Anne CONDAMINES (1999) : « Alternance nom/verbe : explorations en corpus spécialisés », u: B. Victorri & J. François (eds.), *Sémantique du lexique verbal, Actes de l'atelier de Caen, 22-23 janvier 1999*, Caen, Université de Caen, pp. 41–48.
- BOUTIN-QUESNEL, Rachel, Nycole BÉLANGER, Nada KERPAN et Louis-Jean ROUSSEAU (1990) : *Vocabulaire systématique de la terminologie*, Cahiers de l'Office de la langue française, Publications de Québec, deuxième tirage, Québec.
- BOUVERET, Myriam (1998) : « Approche de la dénomination en langue spécialisée », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 43, n° 3, pp. 393–410.
- BUGARSKI Ranko (1997) : *Jezik u kontekstu*, Čigoja štampa, Beograd.
- CABRE, Maria Teresa (1994) : « Terminologie et dictionnaires » ; *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 39, n° 4, pp. 589–597.
- CABRE, Maria Teresa (1998) : *La terminologie, théorie, méthode et applications*, Traduit du catalan, adapté et mis à jour par Monique C. Cormier et John Humbley, Les Presses de l'Université d'Ottawa, Armand Colin.
- CABRE, Maria Teresa (1998/1999) : “Do we need an autonomous theory of terms?”, *Terminology*, Vol. 5, n° 1, pp. 5–19.
- CABRE, Maria Teresa (2000a) : « Sur la représentation mentale des concepts : bases pour une tentative de modélisation », u: Béjoint, H. et P. Thoiron (éd.), *Le sens en terminologie*, Presses Universitaires de Lyon, Lyon, pp. 20–37.
- CABRE, Maria Teresa (2000b) : « Terminologie et linguistique: la théorie des portes », *Terminologies nouvelles. Terminologie et diversité culturelle*, n° 21, pp. 10–15.
- CABRE, Maria Teresa, R. Estopà et J. Vivaldi (2000c) : “Use of Greek and Latin forms for term detection” u: Gavrilidou, M., Carayannis G., Markantonatou, S., Piperidis, S., Stainhaouer, G. (éd.), *Proceedings of Second International Conference on Lan-*

- guage Resources and Evaluation*, Athens: National Technical University of Athens, Vol. 3, pp. 855–859.
- CABRE, Maria Teresa (2003) : “Theories of terminology: Their description, prescription and explanation“, *Terminology*, Vol. 9, n° 2, pp. 163–199.
- CABRE, Maria Teresa, ESTOPA, Rosa (2003): “On the units of specialized meaning used in professional communication“, *Terminology science and research, Journal of the International Institute for Terminology Research*, Vol. 14, pp. 15–27.
- CABRE, Maria Teresa (2007) : « La terminologie, une discipline en évolution : le passé, le présent et quelques éléments prospectifs », dans : L'Homme, M.-C. et S. Vandaele (dir.), *Lexicographie et terminologie : compatibilité des modèles et des méthodes*, Ottawa: Les Presses de l'Université d'Ottawa. pp. 79–109.
- CABRE, Maria Teresa (2012) : « Contribution de la linguistique à la disciplinarisation de la terminologie », *Les dossiers de HEL : la disciplinarisation des savoirs linguistiques. Histoire et Epistémologie* [supplément électronique à la revue *Histoire Epistémologie Langage*], Paris, SHESL, n°5, dostupno na: <http://htl.linguist.univ-paris-diderot.fr/num5/num5.html>, pristup: januar 2014.
- CALBERG-CHALLOT Marie (2007): « Quand une langue de spécialité emprunte au langage courant: le nucléaire, étude de cas », u: Humbley J. (éd.), *Cahier du CIEL 2007-2008*, « Aspects de la recherche en langues de spécialité », Université Paris VII, UFR EILA, pp. 71–85.
- CANDEL, Danielle (2000): « Français scientifique et technique », u: Cerquiglini B., Antoine G. (dir.), *Histoire de la langue française. 1945-2000*, CNRS Editions, Paris, pp. 339–369.
- CANDEL, Danielle (2004): « Wüster par lui-même », u: Cortès C. (éd.), *Cahiers du CIEL*, « Des fondements théoriques de la terminologie », Université Paris 7, pp. 15–32.
- CARRIERE, Isabelle (2006) : *Adjectifs dérivés de noms : analyse en corpus médical et élaboration d'un modèle d'encodage terminologique*, Master's thesis, University of Montréal, dostupno na : <http://olst.ling.umontreal.ca/textes-a-telecharger>, pristup : novembar 2008.
- CARRIERE, Isabelle (2008) : *MédiTerm. Pour une désambiguïsation des adjectifs médicaux*, u: Constant, M., A. Dister, L. Emirkanian et S. Piron (éd.), *Cahiers du*

- Central 5, Description linguistique pour le traitement automatique du français*, UCL, Presses universitaires de Louvain, pp. 5–21.
- CARTON Francis (2008): «Des langues de spécialité au français à objectif spécifique », u: Bertrand, O. et I. Schaffner (dir.), *Le français de spécialité : enjeux culturels et linguistiques*, Les Editons de l'Ecole Polytechnique, Palaiseau, pp. 39–49.
- CAZEVIEILLE, Françoise Olmo (2007): « Introduire le lexique spécialisé dès l'initiation en français scientifique », *Didáctica (Lengua y Literatura)*, Vol. 19, pp. 173–185.
- CÉLIO CONCEIÇÃO, Manuel (2005) : *Concepts, termes et reformulations, Avant-propos de Maria Teresa Lino et Philippe Thoiron*, coll. Travaux de CRTT, Presses Universitaires de Lyon, Lyon.
- CLAS, André (1994) : « Collocations et langues de spécialité », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 39, n° 4, pp. 576–580.
- CHEVALIER, Jean-Claude, Claire Blanche-Benveniste, Michel Arrivé, Jean Peytard (1964) : *Grammaire Larousse du français contemporain*, Librairie Larousse, Paris.
- COLLOMBAT, Isabelle (2005): *Le discours imagé en vulgarisation scientifique. Étude comparée du français et de l'anglais*, Thèse de doctorat en linguistique, Département de langues, linguistique et traduction, Faculté des lettres, Université Laval, Québec, 258 p.
- COMBETTES, Bernard (1984): « Quelques problèmes posés par l'étude de l'antonymie », *Pratiques*, n° 4, pp. 30–45.
- CONDAMINES, Anne (1994) : « Terminologie et représentation de connaissances », *Didascalía*, n° 1, pp.35–52.
- CONDAMINES, Anne (2003) : « Sémantique et Corpus Spécialisés : Constitution de bases de connaissances terminologiques », Mémoire d'HDR, ERSS, Carnets de grammaire, 13. CNRS et Université Toulouse Le Mirail, Toulouse.
- CONTENTE, Madalena (2006) : « Termes et textes: la construction du sens dans la terminologie médicale », u: Blainpain, D., Ph. Thoiron et M. Van Campenhoudt (dir.), *Actes des septièmes Journées scientifiques du réseau des chercheurs LTT*, Editions des Archives contemporaines, Paris, pp. 453–465.
- CORBIN, Danielle (1987): *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

- CORMIER, Monique C. et RIOUX, Louis-Paul (1991): « Procédés de formation et matrices terminogéniques en terminologie des systèmes experts », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 36, n° 1, p. 248–268.
- CORTELAZZO, Michele A. (1990): *Lingue speciali. Dimensione verticale*. Padova: Unipress.
- COULOMBE, Claude et ROBICHAUD, Benoît (2006) : « Adaptation d'un outil de langue simplifiée (Simplus) aux textes juridiques », u: Wagner, A. et S. Cacciaguidi-Fahy, (éd.), *Legal Language and the Search for Clarity. Practice and Tools*, Peter Lang, Bern, pp. 431–448.
- CRISTEA, Teodora (2001) : *Structures signifiantes et relations sémantiques en français contemporain*, Editura Fundației României de Măine, București.
- CRUSE, David Alan (1986): *Lexical Semantics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- DAILLE, Béatrice (1999) : « Identification des adjectifs relationnels en corpus », *Conférences TALN*, Cargèse, TALN '99, ATALA, Cargèse, Corse, pp. 105–114.
- DE CLERCQ, Danielle (2000): *Étymons grecs et latins du vocabulaire scientifique français*, Itinera electronica, Université catholique de Louvain, p. CXXI, dostupno na: pot-pourri.fltr.ucl.ac.be/itinera/ebook/etymons.pdf
- DEGAUQUIER, Catherine (1994) : « Poétique contre peau éthique : le lexique des cosmétiques », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 39, n° 3, p. 465–470.
- DELAVIGNE, Valérie et Myriam BOUVERET (1999) : *Sémantique des termes spécialisés*, Coll. Dyalang, Publications de l'Université de Rouen, Rouen.
- DELAVIGNE, Valérie (2003) : « Quand le terme entre en vulgarisation », *Actes des cinquièmes rencontres, Terminologie et Intelligence artificielle, TIA-2003*, Université Marc Bloch, LIIA-ENSAIS, Strasbourg, pp. 80–91.
- DELÉGER, Louise et Bruno CARTONI (2010) : « Adjectifs relationnels et langue de spécialité : vérification d'une hypothèse linguistique en corpus comparable médical », Poster. Proceedings of TALN 2010, 19–23 juillet 2010, Montréal, Canada.
- DEPECKER, Loïc (2002) : *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Presses Sorbonne Nouvelle, Paris.

- DESMET, Isabelle (2006) : « Variabilité et variation en terminologie et langues spécialisées: discours, textes et contextes », u: Blainpain D., Ph. Thoiron et M. Van Campenhoudt (dir.), *Actes des septièmes Journées scientifiques du réseau des chercheurs LTT*, Editions des Archives contemporaines, Paris, pp. 235–247.
- DESMET, Isabelle (2007) : « Terminologie, culture et société. Éléments pour une théorie variationniste de la terminologie et des langues de spécialité », *Cahiers du Rifal*, n° 26, Terminologie, culture et société, pp. 3–13.
- DILPARIĆ, Branislava (2012): „Semantička organizacija delova kuće prema srpskim i američkim ispitanicima“, *Philologia*, n° 10, Beograd, pp. 49–59.
- DIMKOVIĆ-TELEBAKOVIĆ, Gordana (2003): *Savremeni engleski jezik struke i nauke*, Naše slovo, Novi Sad – Moskva.
- DRUȚĂ, Inga (2011) : « Considérations sur la synonymie terminologique dans le langage de marketing », *Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)*, année IV, n° 1-2, Centrul de cercetare în onomastică și lexicologie (CCOL), Université de Craiova, Roumanie pp.163–173.
- DUBOIS, Jean et René LAGANE (1988) : *La nouvelle grammaire du français*, Larousse, Tours.
- DUBOIS, Jean et coll. (1994) : *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris.
- DUBOIS, Jean et Françoise DUBOIS-CHARLIER (1999) : *La dérivation suffixale en français*, éd. Nathan université, série Linguistique, Paris.
- DUCHÁČEK, Otto (1979) : « Synonymie en terminologie », *Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské Univerzity*, Vol. 10, Brno, pp. 9–19.
- DUDLEY-EVANS, Tony / ST.JOHN, Maggie Jo (1998): *Developments in English for Specific Purposes. A Multi-disciplinary approach*, Cambridge University Press, Cambridge.
- DURIEUX, Christine (1996-1997): «Pseudo-synonymes en langue de spécialité», *Cahier du CIEL 1996-1997*, Université de Paris 7, pp. 89–114.
- DOROVIĆ Danijela (2010): *Italijanski kao jezik struke na humanističkim studijama*, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet.
- EL-KHOURY, Tatiana (2008): « Les procédés de métaphorisation dans le discours médical arabe : étude de cas », u: Loiseau, M. et al. (éd.), *Autour des langues et du lan-*

- gage : *Perspective pluridisciplinaire, Papiers sélectionnés du Colloque International des étudiants chercheurs en didactique des langues et en linguistique*, Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble, pp. 25–32 .
- EURIN BALMET, Simone et Martine HENAO DE LEGGE (1992): *Pratiques du français scientifique*, Hachette/AUPELF.
- EURRUTIA, Mercedes (2006) : « Aspect sémasiologique du changement sémantique lexical en français spécialisé », *Ibérica*, 11, pp. 81–98.
- FAURE, Pascaline (2010): « Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle », *ASp* [En ligne], 58, mis en ligne le 19 novembre 2013. dostupno na: <http://asp.revues.org/1826>, pristup: januar 2014.
- FAURE, Pascaline (2012) : *L'anglais médical et le français médical. Analyse linguistico-culturelle comparative et modélisations didactiques*, Editions des archives contemporaines, Paris.
- FELBER, Helmut (1987), *Manuel de terminologie*, Unesco, Infoterm, Paris.
- FLØTTUM, Kjersti (2006): „The typical research article does it exist?“, in *Perspectives interculturelles et interlinguistiques sur le discours académique*, Suomela Salmi E. and F. Dervin (éd.), Vol. 1, Publication du département d'études françaises 8, Université de Turku, Finlande, pp. 16–44.
- FRADIN, Bernard (2003): *Nouvelles approches en morphologie*, Paris, PUF.
- FRADIN, Bernard (2008) : « Les adjectifs relationnels et la morphologie », u: Fradin, B. (éd.), *La raison Morphologique, hommage à la mémoire de Danielle Corbin*, John Benjamins, Amsterdam, pp. 69–91.
- GALISSON, Robert et Daniel COSTE (1976): *Dictionnaire de didactique des langues*, Hachette, Paris.
- GARCIA, Christian Vicente (2009) : « La didactique du concept de *langue spécialisée* : vers une approche traductologique de la question », *Mutatis Mutandis*, Vol. 2, n° 1, pp. 38–49.
- GARDES TAMINE Joëlle (2007): « Les métaphores lexicalisées dans la langue et dans les langues de spécialité : un obstacle à la compréhension », u: Vittoz, M.-B. (éd), *Les Langues de Spécialité: regards croisés*, Synergies Italie, Revue du GERFLINT, n° 3, pp.13–19.

- GAUDIN, François (1993) : *Pour une socioterminologie. Des problèmes sémantiques aux pratiques institutionnelles*, Publications de l'Université de Rouen, n° 182, Rouen.
- GAUDIN, François (1996) : « Terminologie : l'ombre du concept », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 41, n° 4, pp. 604–621.
- GAUGER, Hans-Martin (1970) : « Apport au problème de la synonymie », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 15, n° 3, pp. 147–160.
- GAUSSIÉ, Eric (2001) : “General Considerations on Bilingual Term Extraction” , u: Bourigault, D., C. Jacquemin et M.C. L’Homme (eds.), *Recent Advances in Computational Terminology*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, pp. 167-183.
- GEHENOT, Daniel (1975): « Le sigle : aperçu linguistique », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 20, n° 4, pp. 271–307.
- GENTILHOMME-KOUTYRINE, Yves (1994) : « Regards sur la terminologisation en lexicologie », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 39, n° 4, pp. 546–560.
- GHAZI, Joseph (1985) : *Vocabulaire du discours médical. Structure, fonctionnement, apprentissage*, Collection Linguistique 16, Didier érudition, Paris.
- GILBERT, Pierre (1973) : « Remarques sur la diffusion des mots scientifiques et techniques dans le lexique commun », *Langue française*, Vol. 17, n° 1, pp. 31–43.
- GJURAN-COHA, Anamarija, BOSNAR-VALKOVIĆ, Brigita (2013): „Lingvistička analiza medicinskoga diskursa“, *JAHR*, vol. 4, n°. 7, str. 107-128.
- GOODMAN, Nelson (1949): “On Likeness of Meaning”, *Analysis*, Vol. 10, n°. 1, pp. 1–7.
- GOTTI, Maurizio (1991): *I linguaggi specialistici. Caratteristiche linguistiche e criteri pragmatici*. Firenze: La nuova Italia.
- GOUGENHEIM, Georges, MICHEA, René, RIVENC, Paul, SAUVAGEOT, Aurélien (1964): *L’élaboration du français fondamental (1er degré), étude sur l’établissement d’un vocabulaire et d’une grammaire de base*, nouvelle édition refondue et augmentée, Didier, édition internationale, Paris.
- GOUREVITCH, Danielle (2001) : « Est-il besoin d’une langue scientifique internationale? Perspective historique », *Bull. Acad. Natle Méd.*, Vol. 185, n° 8, pp. 1529–1537.

- GRABAR, Natalia (2004) : *Terminologie médicale et morphologie. Acquisition de ressources morphologiques et leur utilisation pour le traitement de la variation terminologique*, Thèse de doctorat, Université Paris 6, France, 237 p.
- GREVISSE Maurice et André GOOSE (2007) : *Le bon usage, grammaire française*, De Boeck, Bruxelles, Duculot, Paris.
- GROSS, Gaston (1988) : « Degré de figement des noms composés », *Langages*, Vol. 23, n°. 90, pp. 57–72.
- GROSS, Gaston (1996) : *Les expressions figées en français, noms composés et autres locutions*, Ophrys, Paris.
- GUERIN, Serge (2001) : « Emploi des termes hybrides gréco-latins dans le langage médical », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 46, n° 1, pp. 7–15.
- GUILBERT, Louis (1971): »Fondements lexicologiques du dictionnaire », dans : *Introduction au Grand Larousse de la langue française*, Tome premier, Librairie Larousse, Paris, pp. IX–LXXXI.
- GUILBERT, Louis (1973): »La spécificité du terme scientifique et technique«, *Langue française*, Vol. 17, n° 1, pp. 5–17.
- GUILBERT, Louis (1974) : »Grammaire générative et néologie lexicale«, *Langages*, Vol. 8, n° 36, p. 34–44.
- GUILBERT, Louis (1975): *La créativité lexicale*, Librairie Larousse, Paris.
- HABLER, Gerda et Christiane Hümmer (2005): « Figement et défigement polylexical : l'effet des modifications dans des locutions figées », *Linx* [En ligne], 53, p. 103-119, mis en ligne le 14 février 2011, consulté le 27 septembre 2012. URL : <http://linx.revues.org/266> ; DOI : 10.4000/linx.266.
- HEDGES, Larry V. (1987): "How hard is hard science, how soft is soft science? The empirical cumulativeness of research", *American Psychologist*, Vol. 42, n° 5, pp. 443–455.
- HEGEDÜS LAMBERT, Claudia (2005): « Métonymie et dénomination : étude sur un corpus allemand des maladies infectieuses » u: Maniez F. et Beltran-Vidal D. (éd.), *Les mots de la santé*, Lyon, PUL, pp. 177–188.

- HEID Ulrich et Gerhard FREIBOTT, « Collocations dans une base de données terminologique et lexicale », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 36, n° 1, 1991, pp. 77–91.
- HERMANS, Adrien (1989) : « La définition des termes scientifiques », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 34, n° 3, pp. 529–532.
- HIETBRINK, Martin (1985): « A propos du statut exceptionnel des adjectifs dénominaux », *Langue française*, Vol. 66, n° 1, pp. 41–53.
- HOFFMANN, Lothar (1987): “Syntactic Aspects of LSP”, *Special Language. Fachsprache*, Vol. 9, n° 3/4, pp. 98–106.
- http://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_la_m%C3%A9decine; pristup: februar 2010.
- HUMBLEY, John (2004): « La réception de l’œuvre d’Eugen Wüster dans les pays de langue française », u: Cortès C. (éd.), *Les cahiers du CIEL*, « Des fondements théoriques de la terminologie », Université Paris 7, pp. 33–51.
- HUMBLEY, John (2008): « Emprunts, vrais et faux, dans le *Petit Robert 2007* », u: Pruvost, J. (dir.), *Les journées des dictionnaires de Cergy : Dictionnaires et mots voyageurs. Les 40 ans du Petit Robert, de Paul Robert à Alain Rey*, Herblay, Editions des Silves, pp. 221–238.
- IGNJAČEVIĆ, Anđelka (2008): „Specifičnosti nastave stranog jezika struke“, *Nastava i vaspitanje*, Vol. 57, br. 2, str. 150–156.
- IRIS, Madelyn, Bonnie LITOWITZ and Martha EVENS (1988). “Problems of the part-whole relation”, u: Evens, M. W. (ed.), *Relational Models of the Lexicon: Representing Knowledge in Semantic Networks*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 261–288.
- ISO 1087-1 (2000): Travaux terminologiques, Vocabulaire, Partie 1: théorie et application, AFNOR, février 2001.
- JACOBI Daniel, Bernard SCHIELE, Marie-France CYR (1990): « Note de synthèse », *Revue française de pédagogie*, Vol. 91, pp. 81–111.
- JACOBI, Daniel (1993) : « Les terminologies et leur devenir dans les textes de vulgarisation scientifique », *Didascalía*, n° 1, pp. 69 - 83.
- JACQUELINET, Christian (2005): “Opposition principles and Antonyms in Medical Terminological Systems: Structuring Diseases Description with Explicit Existential

- Quantification Connecting Medical Informatics and Bio-Informatics”, u: R. Engelbrecht et al. (eds.), *ENMI*, pp. 1261–1265.
- JAMMAL, Amal (1988) : « Les vocabulaires des spécialités médicales: pourquoi et comment les fabrique-t-on ? », *Meta*, Vol. 33, n° 4, pp. 535–541.
- JAMMAL, Amal (1999) : « Une méthodologie de la traduction médicale », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 44, n° 2, pp. 217–237.
- JOVANOVIĆ Vitomir, Aleksandar BAUCAL (2012): „Pojmovna metafora sagledana iz sociokulturne perspektive“, *Sintezis*, Vol. IV, n° 1, str. 133–156.
- KEARNEY, Mary-Louise (1981) : « La terminologie : méthodes de définition des synonymes », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 26, n° 3, pp. 284–287.
- KERLEROUX, Françoise (1996): *La coupure invisible. Etudes de syntaxe et de morphologie*, Presses Universitaires du Septentrion (Sens et structures), Villeneuve d’Ascq (Nord).
- KERLEROUX, Françoise (1999): « Identification d'un procédé morphologique : la conversion », *Faits de langues*, n°14, pp. 89–100.
- KLEIBER, Georges (1991) : « Hiérarchie lexicale : catégorisation verticale et termes de base », *Sémiotiques*, Vol. 1, n° 1, pp. 35–57.
- KOCOUREK, Rostislav (1991) : *La langue française de la technique et de la science : vers une linguistique de la langue savante*, Brandstetter Verlag, Wiesbaden.
- KOCOUREK, Rostislav (2001) : *Essais de linguistique française et anglaise, Mots et termes, sens et textes*, Editions Peeters Louvain, Paris.
- KOSTIĆ, Nataša (2008): „Antonimija kao sintagmatska relacija - istraživanje na korpusu savremenog srpskog jezika“, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, Vol. 51, br. 1-2, str. 99–117.
- KRECKOVA, Vlasta (1997) : « Les tendances de la néologie terminologique en français contemporain », u: *Sbornik praci Filozoficke fakulty Brunese Univezity*, L 18, pp. 61–70.
- KRISTAL, Dejvid (1996) : *Kembrička enciklopedija jezika*, Nolit, Beograd.
- KRIŠKOVIĆ, Arijana (2009): „Metaforička osnova za metonimijska preslikavanja u jeziku medicinske struke i u općem jeziku“, *Suvremena lingvistika*, Vol. 35, br. 67, str. 23–43.

- LADHARI, Soumaya (2007-2008): « Catachrèses et métadiscours scientifique : le cas du verbe *concevoir* », *Cahier du CIEL*, Université Paris 7, pp. 133–151.
- LAKIĆ, Igor (1999): „Jezik struke – razvoj i perspektive“, u: S. Perović ur., *Zbornik radova Vladimiru Sekuliću u čast*, Institut za strane jezike, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, str. 139–156.
- LAKOFF, George/Mark JOHNSON (1980): *Metaphors We Live By*, Chicago: University of Chicago Press.
- LAMIROY, Béatrice et Kleinm Jean René (2005): « Le problème central du figement est le semi-figement », *Linx* [En ligne], 53 | 2005, mis en ligne le 14 février 2011, consulté le 27 septembre 2012. URL:<http://linx.revues.org/271>; DOI : 10.4000/linx.271.
- LANDRIVON, Gilles (2000): *Comprendre la terminologie médicale, Méthode d'apprentissage du langage médical avec un glossaire*, éditions Frison-Roche, Paris.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1983) : « Typologie des discours scientifiques : deux approches », *Etudes de linguistique appliquée*, n° 51, pp. 8–20.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1995) : « Locutions et discours scientifiques », *Cahiers du français contemporain*, vol. 2, La locution en discours, Crédif, Didier érudition, pp. 243–269.
- LEFAYE, Pierre Benjamin (1858) : *Dictionnaire des synonymes de la langue française avec une introduction sur la théorie des synonymes*, Hachette, Paris.
- LE GUERN, Michel (1973) : *Sémantique de la métaphore et de la métonymie*, Larousse, Paris.
- LE GUERN, Michel (1989) : « Sur les relations entre terminologie et lexique », *Meta*, Vol. 34, n° 3, pp. 340–343.
- LEIGH, G.J., H.A. Favre, W.V. Metanomski (2001) : *Principes de nomenclature de la chimie : Introduction aux recommandations de l'IUPAC*, De Boeck, Paris, Bruxelles.
- LE PESANT, Denis (2000): « Suggestions méthodologiques pour une typologie des classes de méronymes », *Publications de l'Université Marc Bloch*, n°12, Strasbourg, Scolia, pp. 161–179.
- LERAT, Pierre (1990) : « L'hyponymie dans la structuration des terminologies »,

- Langages*, 25e année, n°98, pp. 79–86.
- LERAT, Pierre (1995) : *Les langues spécialisées*, coll. Linguistique nouvelle, PUF, Paris.
- LETHUILLER, Jacques (1989) : « La synonymie en langue de spécialité », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 34, n° 3, pp. 443–449.
- L'HOMME, Marie-Claude (1995) : « Définition d'une méthode de recensement et de codage des verbes en langue technique : applications en traduction » *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, Vol. 8, n° 2, pp. 67–88.
- L'HOMME, Marie-Claude (1998) : « Le statut du verbe en langue de spécialité et sa description lexicographique », *Cahiers de lexicologie*, Vol. 73, n° 2, pp. 61–84.
- L'HOMME, Marie-Claude and Claudine BERTRAND (2000): "Specialized Lexical Combinations: Should they be Described as Collocations or in Terms of Selectional Restrictions", *Proceedings. Ninth Euralex International Congress*, Stuttgart, Germany, Stuttgart University, pp. 497–506.
- L'HOMME, Marie-Claude (2004) : « Adjectifs dérivés sémantiques (ADS) dans la structuration des terminologies », *Terminologie, ontologie et représentation des connaissances*, Université Jean-Moulin Lyon-3, 22-23 janvier 2004.
- L'HOMME, Marie-Claude (2004a) : *La terminologie : principes et techniques*, Les presses de l'Université de Montréal, Paramètres, Montréal.
- L'HOMME, Marie-Claude (2005) : « Sur la notion de "terme" », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 50, n° 4, pp. 1112–1132.
- L'HOMME, Marie-Claude (2012) : « Le verbe terminologique : un portrait de travaux récents », u: Neveu, F. et al. (éd), *Actes du 3e Congrès mondial de linguistique française*, SHS Web of Conferences, vol. 1, Lyon, France, pp. 93–107.
- LOBANOVA, Ganna Volodymyrivna (2012): *The Anatomy of Antonymy: a Corpus-driven Approach*, PhD Thesis, University of Groningen, Netherlands, dostupno na: <http://irs.ub.rug.nl/ppn/352770422>.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1983) : « Typologie des discours scientifiques : deux approches », *Etudes de Linguistique Appliquée*, n° 51, pp. 8–20.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1994) : « Les définitions dans la vulgarisation scientifique (PRESSE, MUSÉES) », u: Candel, D. (éd.), *Français scientifique et technique et dictionnaire de langue*, coll. Études de sémantique lexicale, CNRS, Ins-

- titut national de la langue française, Paris, Didier Érudition, pp. 93–112.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1994a): « Réflexions sur la métaphore dans les discours scientifiques de vulgarisation », *Langue française*, n°101, pp. 72–79.
- LOPEZ DIAZ, Montserrat (2011): « Les antonymes : quelques propositions didactiques à partir de la publicité », *Canadian Journal of Applied Linguistics*, Vol.14, n°. 1, pp. 50–63.
- LÖWY, Ilana (1996): « Les métaphores de l'immunologie: guerre et paix », *Hist. cienc. saude-Manguinhos*, Vol.3, no.1, Rio de Janeiro, pp. 7–23.
- LYONS, John (1996): *Semantics*, Vol. 1, Cambridge University Press.
- MABECK, Carl Erik and Finn Olesen (1997) : “Metaphorically transmitted diseases. How do patients embody medical explanations?”, *Family Practice*, Vol. 14, n° 7, Oxford University Press, pp. 271–278.
- MAGNIANTE, Jean-Marc, PARPETTE, Chantal. (2004) : *Le français sur Objectif Spécifique : de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours*, Hachette-Livre, Paris.
- MANIEZ, François (2002) : «Distinguer les termes des collocations : étude sur corpus du patron <Adjectif – Nom> en anglais médical », *Conférences TALN*, Nancy, pp. 345–350.
- MANIEZ, François (2008) : « L'ambiguïté syntaxique du groupe nominal complexe en anglais médical : prémodification et coordination », *Texte et corpus*, revue électronique, n° 3, août 2008, Actes des Journées de la linguistique de Corpus, pp. 207-217.
- MANIEZ, François (2009a) : « L'adjectif dénominal en langue de spécialité : étude du domaine de la médecine », *Revue française de linguistique appliquée*, Vol. XIV, n° 2, pp. 117–130.
- MANIEZ, François (2009b) : « La mise en équivalence des adjectifs relationnels du domaine médical : étude du suffixe *-ionnel* », u: Alcina A., L'Homme M-C. (éd.), *First International Workshop on Terminology and Lexical Semantics (TLS 09), Proceedings*, Université de Montréal, pp. 32–41.
- MAREČKOVÁ Elena, František ŠIMON, Ladislav ČERVENY (2002): “Latin as the language of medical terminology: some remarks on its role and prospects”, *Swiss Med Wkly*, n° 132, pp. 581–587.

- MASSOUSSI, Taoufik et Salah MEJRI (2009): « Traitement automatique des métonymies », *Revue française de linguistique appliquée*, Vol. XIV, n° 2, pp. 43–56. dostupno na: www.cairn.info/revue-francaise-de-linguistique-appliquee-2009-2-page-43.htm, pristup: novembar 2013.
- MATHIEU-COLAS, Michel (1996) : « Essai de typologie des noms composés français », *Cahiers de lexicologie*, n° 69, pp. 71–125.
- MATHIEU-COLAS, Michel (2002) : « La représentation des verbes dans un dictionnaire électronique », *De la langue générale aux langues spécialisées*, Cahiers de lexicologie, Vol. 81, n° 2, pp. 51-67.
- MÉLIS-PUCHULU, Agnès (1991) : « Les adjectifs dénominaux, des adjectifs de "relation" ». *Lexique*, n° 10, pp. 33–60.
- MERHY, Loyal (2011): « Le discours médical médiatisé : rhétorique et terminologie », colloque Traduire la diversité, Liège, Belgique ; dostupno na : <http://www.l3.ulg.ac.be/colloquetraduction2010/textes/merhy.pdf>
- MIČIĆ, Sofija (2003): „Osobenosti jezika za naučne i stručne namene“, *Stomatološki glasnik Srbije*, br. 50, str. 97–101.
- MIČIĆ, Sofija (2009): *Studije o jeziku medicine u engleskom i srpskom jeziku*, Beogradska knjiga, Beograd.
- MIHALJEVIĆ, Milica (1990): „O terminološkom nazivlju“, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 16 n°. 1, str. 151–165.
- MIHALJEVIĆ, Milica i Ljiljana ŠARIĆ (1994): „Terminološka antonimija“, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 20, n°.1, str. 213–243.
- MIHALJEVIĆ, Milica i Ljiljana ŠARIĆ (1996): „Metaforizacija kao terminološki postupak u engleskom i hrvatskom“, *Suvremena lingvistika*, Vol. 41–42 n° 1–2, pp. 437–449.
- MITTERAND, Henri (1976) : *Les mots français*, 5e édition, coll. "Que sais-je ?", n° 270, PUF, Paris.
- MIRIĆ Milica (2002): *Sintaksička i semantička analiza naziva lekovitog bilja u francuskom i srpskom jeziku*, magistarski rad, 175 strana, 4 tabele, dodatak – 3500 naziva lekovitog bilja na latinskom, francuskom i srpskom jeziku, Filološki fakultet, Beograd.

- MIRIĆ, Milica (2011): *Vulgarizacija nauke kao jedno od obeležja francuskog jezika struke*, u: Ignjačević A., Đorović D., Janković N. i Belanov M. (ur.), *Jezik struke: izazovi i perspektive*, Zbornik radova, Društvo za strane jezike i kniževnosti Srbije, Beograd, str. 125–132.
- MONCEAUX, Anne (1997): «Adjectifs de relation, complémentation et sous-classification», *Langages*, Vol. 31, n° 126, pp. 39–59.
- MORTUREUX, Marie-Françoise (1993): «Paradigmes désignationnels», *Semen*, Configurations discursives, n° 8, pp. 2–12.
- MORTUREUX, Marie-Françoise (1995): «Les vocabulaires scientifiques et techniques», *Les carnets du CEDISCOR, Les enjeux des discours spécialisés*, n° 3, pp. 13–25.
- MOUNIN, Georges (1979): «La linguistique comme science auxiliaire dans les disciplines juridiques», *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 24, n° 1, pp. 9–17.
- MUNGRA, Philippa (2007): “Metaphors among titles of medical publications: an observational study”, *Ibérica*, n° 14, pp. 99–122.
- MUNTEANU, Marius (2005): «L’anglais à Paris. Étude sémantique des anglicismes du français contemporain», *Colloque international «Europe des espaces et cultures francophones»*, Editura ASE, București, pp. 172–183.
- NAKOS, Dorothy (1989): «Étude comparée des modes de formation des lexies complexes dans deux domaines différents», *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 34, n° 3, pp. 352–359.
- NAKOS, Dorothy (1994-1995): «Les images en médecine : une perception vive et précise des réalités», *Actes de langue française et de linguistique*, 7/8, pp. 269–282.
- NOAILLY, Michèle (1999): *L'adjectif en français*. Gap, Ophrys.
- NUTALL, Christine (1982): *Teaching reading skills in a foreign language*, Heinemann Educational Books, London.
- NYBAKKEN, Oscar E. (1959): *Greek and Latin in Scientific Terminology*, Iowa State University Press; First Edition, pp. 11–9.
- Office québécois de la langue française (2007): *Politique de l’emprunt linguistique*.

- OLIVEIRA, Isabelle (2005): « La métaphore terminologique sous un angle cognitif », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 50, n° 4, pp. 83–104.
- OLIVEIRA, Isabelle (2010): « La métaphore est-elle la marque de l'insuffisance de l'esprit ? », *Filol. linguíst. port.*, Vol. 2, n° 12, pp. 203–210.
- OMS (Organisation Mondiale de la Santé): *Classification statistique internationale des maladies et des problèmes de santé connexes*, 10e révision, (CIM-10), Vol. 2, éd. 2008.
- OSTRÁ, Růžena (1987): « Structures lexicales et oppositions sémantiques », *Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské Univerzity*, Vol. 9, Brno, pp. 9–18.
- PAPIĆ, Marko (1984): *Gramatika francuskog jezika. Strukturalna morfosintaksa.*, Zавод за udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- PELLETIER, Julie (2012): *La variation terminologique : un modèle à trois composantes*, Thèse de doctorat en linguistique, Département de langues, linguistique et traduction, Faculté des lettres, Université Laval, Québec.
- PENSON, Richard T., Lidia Schapira, et al. (2004): "Cancer as Metaphor", *The Oncologist*, Vol. 9, pp. 708–716.
- PERIYAKOIL, Vyjeyanthi, S. (2008): "Using Metaphors in Medicine", *Journal of Palliative Medicine*, Vol. 11, n° 6, pp. 842–844.
- PETIT, Gérard (2001/2) : «L'introuvable identité du terme technique», *Revue Française de Linguistique Appliquée*, Vol. VI, pp. 67–79.
- PETROVEČKI, Mladen (1999): „Problematika sustava medicinskih klasifikacija i sustava šifriranja u nastavi medicinske informatike“, *Zbornik radova 4. simpozija Hrvatskog društva za medicinsku informatiku*, str. 113–119, dostupno na: <http://mi.medri.hr/radMP.htm>, pristup: oktobar 2013.
- PHAL, André (1969) : « La recherche au CREDIF: la part du lexique commun dans les vocabulaires scientifiques et techniques », *Langue française*, Vol. 2, n° 1, pp. 73–81.
- PICHT, Heribert, DRASKAU, Jennifer (1985): *Terminology: An introduction*, Guilford: University of Surrey.
- PINELL, Patrice (2005): « Champ médical et processus de spécialisation », *Actes de la recherche en sciences sociales*, Vol. 1, n° 156-157, p. 4–36.

- POLGUERE, Alain (2003): *Lexicologie et sémantique lexicale, notions fondamentales*, Les Presses de l'Université de Montréal, Canada.
- POPOVIĆ, Mihailo (2005): *Reči francuskog porekla u srpskom jeziku*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- POPOVIĆ, Mihailo (2008): „Između prefiksarne derivacije i kompozicije u francuskom jeziku“, u: *Tokovi u savremenoj romanistici*, prof. dr Jelena Novaković (ur.), Filološki fakultet, Društvo za kulturnu saradnju Srbija-Francuska, Beograd, str. 201–215.
- POPOVIĆ, Mihailo (2009): *Leksička struktura francuskog jezika: morfologija i semantika*, Zavod za udžbenike, Beograd.
- POPOVIĆ, Mihailo (2009a): « Les facteurs sémantiques et sociolinguistiques du dégroupement des unités lexicales françaises provenant du même étymon », *Filološki pregled*, XXXVI/1, pp. 81–93.
- PORTELANCE, Christine (1991) : « Fondements linguistiques de la terminologie », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 36, n° 1, p. 64–70.
- QUEMADA, Bernard (1978) : « Technique et langage », u: Gille, B. (dir.), *Histoire des techniques*, Collection Encyclopédie de la Pléiade, Paris : Gallimard, pp. 1146–1240.
- QOTB, Hani (2008): *Vers une didactique du français sur objectifs spécifiques médié par internet*, thèse de doctorat, Arts et lettres et sciences humaines et sociales, Département de sciences du langage, Université Montpellier III - Paul Valéry.
- RADIĆ BOJANIĆ, Biljana (2012): „Usvajanje metaforičkih izraza iz domena vremen-skih prilika“, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, XLII (1), str. 265–277.
- RADIMSKÝ, Jan (2006) : « Composition indigène et confixation: deux procédés concurrents en italien contemporain », *Écho des études romanes*, Vol. II, n° 2, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice, pp. 13–25.
- RADOVANOVIĆ, Milorad (1990): *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci: Izdavačka kuća Zorana Stojanovića.
- RASTIER, François (1987) : *Sémantique interprétative*, Paris, PUF.
- RAVLIC, Slaven (2008): „Eponimi u znanosti i politici. Prilozi razumijevanju političke eponimizacije, Jesenski i Turk, Zagreb, 2007, 110 str., prikaz“, *Politička misao*, Vol. XLV, br. 2, str. 175–195.

- REISFIELD Gary M. and George R. WILSON (2004): "Use of Metaphor in the Discourse on Cancer", *Journal of Clinical Oncology*, Vol. 22, n° 19, pp. 4024–4027.
- RESCHÉ, Catherine (2002): « La métaphore en langue spécialisée, entre médiation et contradiction : étude d'une mutation métaphorique en anglais économique », *ASp, La revue de GERAS*, n° 35–36, pp. 103–119.
- REY, Alain (1976): « Présentation », u: Rey A. (éd.), *Néologie en marche, série B: Langues de spécialité 2*, Québec : Gouvernement du Québec, pp. VII–XIII.
- REY, Alain (1992): *La terminologie, noms et notions*, 2e édition corrigée, coll. « Que sais-je ? », n° 1780, PUF, Paris.
- RICHAUDEAU, François (1969): *La lisibilité*, Centre d'Étude et de Promotion de la Lecture, Paris.
- RIEGEL, Martin (1985) : *L'adjectif attribut*, Paris, Presses Universitaires de France.
- ROCHÉ, Michel (2007): « Logique lexicale et morphologie : la dérivation en *-isme* », u: Montermini, F., G. Boyé, and N. Hathout (ed.), *Selected Proceedings of the 5th Décembrettes: Morphology in Toulouse*, Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project, pp. 45–58.
- ROCHÉ, Michel (2006): « Comment les adjectifs sont sémantiquement construits », *Cahiers de grammaire*, Vol. 30 « Spécial Anniversaire », pp. 373–387.
- RODRÍGUEZ PEDREIRA, Nuria (1997): « Á propos de la fonction sémantique des adjectifs de relation », *Thélème. Revista complutense de estudios franceses*, n° 12, Madrid, pp. 309–317.
- ROULEAU, Maurice (1993): « La voix passive dans les textes médicaux et paramédicaux », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 38, n° 3, pp. 440–448.
- ROULEAU, Maurice (1995): « La langue médicale : une langue de spécialité à emprunter le temps d'une traduction », *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, Vol. 8, n° 2, pp. 29–49.
- ROULEAU, Maurice (2001): « Une traductrice médicale à la finale masculine de Wimbledon ou le problème de l'hypallage », *L'Actualité terminologique*, Vol. 34, n° 3, pp. 20–22.
- ROULEAU, Maurice (2006): « Complexité de la phrase en langue de spécialité: mythe ou réalité? Le cas de la langue médicale », *Panace@*, Vol. VII, n° 24, pp. 298–306.

- SAGER, Juan Carlos et al. (1980): *English Special Languages: Principles and practise in science and technology*. Wiesbaden: Oscar Brandtstetter Verlag.
- SAGER, Juan Carlos (1990) : *A Practical Course in Terminology Processing*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.
- SAGER, Juan Carlos (2000) : « Pour une approche fonctionnelle de la terminologie », u: Béjoint, H. et P. Thoiron (éd.), *Le sens en terminologie*, Presses Universitaires de Lyon, Lyon, pp. 40–60.
- SALAGER-MEYER, Françoise (1990): “Metaphors in medical English prose: a comparative study with French and Spanish”, *English for Specific Purposes*, Vol. 9, pp. 145–159.
- SAMARDŽIĆ, Mila (2009): „Konverzija u italijanskom jeziku“, *Riječ*, nova serija, br. 2, Nikšić, str. 79–90.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1995) : *Cours de linguistique générale*, publié par Ch. Bailly et A. Séchehaye avec la collaboration de A. Riedlinger, édition critique préparée par Tullio de Mauro, postface de L.-J. Calvet, Grande bibliothèque Payot, éditions Payot & Rivages, Paris.
- SAVARY Agata (2000): *Recensement et description des mots composés – méthodes et applications*, Thèse de doctorat, Université de Marne-la-Vallée, Laboratoire d’Automatique Documentaire et Linguistique, Université Paris 7, soutenue le 14 décembre 2000, 177 p.
- SCHIELE, Bernard, Daniel JACOBI (1988) : « La vulgarisation scientifique : thèmes de recherche » in : *Vulgariser la science, le procès de l’ignorance*, dir. Jacobi Daniel et B. Schiele, coll. Milieux, Champs Vallon, Seyssel, pp. 12–46.
- SILVA, Raquel (2006): « Morphologie de spécialité : regard(s) sur le(s) contexte(s) », u: Blainpain D., Ph. Thoiron et M. Van Campenhoudt (dir.), *Actes des septièmes Journées scientifiques du réseau des chercheurs LTT*, Editions des Archives contemporaines, Paris, pp. 421–427.
- SOURNIA, Jean-Charles (1994) : « Les phases évolutives du vocabulaire médical français », *Meta : journal des traducteurs*, Vol. 39, n° 4, pp. 692–700.
- SPILLNER, Bernd (1992): « Textes médicaux français et allemands. Contribution à une comparaison interlinguale et interculturelle », *Langages*, n°105, pp. 42–65.

- SPELLNER, Bernd (1981): „Probleme der Syntax von Fachsprachen – an französischen Beispielen“, Kühlwein/Raasch (ur.) *Sprache Lehren – Lerner*. Tübingen, pp. 41–48.
- STANOJEVIĆ, Mateusz–Milan (2009): „Konceptualna metafora u kognitivnoj lingvistici: pregled pojmova“, *Suvremena lingvistika*, Vol. 35, n° 68, p. 339–371.
- STEVANOVIĆ, Mihajlo (1989): *Savremeni srpskohrvatski jezik I*, Naučna knjiga, Beograd.
- SVENSSON, Maria Helena (2002): « Critères de figement et conditions nécessaires et suffisantes », *Romansk Forum*, n° 16, Oslo, pp. 777–783.
- ŠARIĆ, Ljiljana (1992): „Antonimija: neke značenjske i tvorbene odrednice“, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 18, n° 1, str. 177–191.
- ŠIPKA, Danko (1998): *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Matica srpska, Odeljenje za književnost i jezik, Novi Sad.
- STAIKU, Simona Nicoleta (2012): “Aspects Of Term Antonymy Within Medical Vocabulary”, *Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)*, year V, n° 1–2, Centrul de cercetare în onomastică și lexicologie (CCOL), Université de Craiova, Roumanie, pp. 215–221.
- ŠKILJAN, Dubravko (1987): *Pogled u lingvistiku*, treće izdanje, Školska knjiga, Zagreb.
- ŠTAMBUK, Anuška (1998): “Metaphor in Scientific Communication”, *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 43, n° 3, pp. 373–379.
- ŠTASNI, Gordana (2002): „Hiperonimijski i hiponimijski odnosi u medicinskoj terminologiji sa leksikološkog i leksikografskog stanovišta“, *Deskriptivna leksikografija standardnog jezika i njene teorijske osnove*, SANU, Novi Sad-Beograd, pp. 251–260.
- TAJER, Carlos D. (2012): “Thinking Medicine Metaphorically”, *Rev Argent Cardiol*, Vol. 80, n° 6, p. 485–493.
- TAMBA, Irène (1991): « Organisation hiérarchique et relations de dépendance dans le lexique », *L'Information grammaticale*, n° 50, pp. 43–47.
- TAMINE, Joëlle (1982): « Introduction à la morphologie (suite) : La morphologie dérivationnelle », *L'information grammaticale*, Vol. 14, n° 14, pp. 31–35.
- TANASIĆ, Sreto (2005): „Pasiv u naučnom stilu srpskog jezika“, *Sintaksičke teme*, Beogradska knjiga, Beograd, str. 96–103.

- TANASIĆ, Sreto (2012): „Agens u pasivnim rečenicama u savremenom srpskom jeziku“, *Južnoslovenski filolog*, LXVIII, str. 71–90.
- TEMMERMAN, Rita (2000): *Towards New Ways of Terminology Description. The Sociocognitive Approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- TUTIN, Agnès et Francis GROSSMANN (2002) : « Collocations régulières et irrégulières : esquisse de typologie du phénomène collocatif », *Revue française de linguistique appliquée*, Vol. VII, n°. 1, pp. 7–25.
- VANDAELE, Sylvie (2002) : « Métaphores conceptuelles en traduction biomédicale et cohérence », *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, Vol. 15, n° 1, p. 223–239.
- VANDAELE, Sylvie et Manon PAGEAU (2006) : « Dynamique discursive et traduction des signes abrégatifs en biomédecine », *Équivalences*, 33/1-2, p. 165–190.
- VANDAELE Sylvie, Sylvie BOUDREAU, Leslie LUBIN, Elizabeth MARSHMAN (2006a) : « La conceptualisation métaphorique en biomédecine : indices de conceptualisation et réseaux lexicaux », *Glottopol*, n° 8, pp. 73–94.
- VAN CAMPENHOUDT, Marc (1994) : *Un apport du monde maritime à la terminologie notionnelle multilingue : étude du dictionnaire du capitaine Heinrich PAASCH « De la quille à la pomme du mât » (1885-1901)*, thèse de doctorat en sciences du langage, Université Paris XIII, Département de linguistique, 2 vol., 431 p.
- VAN CAMPENHOUDT, Marc (2001) : « Pour une approche sémantique du terme et de ses équivalents », *International Journal of Lexicography*, Vol. XIV, n° 3, pp. 181–209.
- VAN HOOFF, Henri (1970) : «La traduction médico-pharmaceutique», *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 15, n° 2, pp. 95–109.
- VAN HOOFF, Henri (1986) : «Les éponymes médicaux : essai de classification», *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 31, n° 1, pp. 59–84.
- VAN HOOFF, Henri (2001) : « La traduction des éponymes médicaux banalisés de langue anglaise », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 46, n° 1, pp. 82–91.
- VAN RIJN-VAN TONGEREN, Geraldine W. (1997): *Metaphors in Medical Texts*, coll. Utrecht Studies in Language & Communication, Editions Rodopi B.V., Amsterdam.
- VICTORRI, Bernard et Catherine FUCHS (1996) : *La polysémie. Construction dynamique du sens*, Hermès, Paris.

- VIDIĆ, Jasna (2009): „Francuski jezik struke na Filozofskom fakultetu u Beogradu: teškoće i izazovi“, u: Vučo J., Ignjačević, A. i Mirić M. (ur.), *Jezik struke: teorija i praksa, Zbornik radova*, Univerzitet u Beogradu, Beograd, str. 130–138.
- VILLOING Fiammetta, NAMER Florence, (2006): « *Saxifrage et casse-pierre : quelles propriétés distinctives des mots composés VN et NV en français ?* », u: Kelling, C., J. Meinschaefer & K. Mutz (Hg.), *Morphologie und romanistische Sprachwissenschaft, Akten der gleichnamigen Sektion beim XXIX. Deutschen Romanistentag, Saarbrücken*, Arbeitspapier n° 120, Fachbereich Sprachwissenschaft der Universität Konstanz, pp. 177–197.
- WELLER, Katrin and STOCK, Wolfgang G. (2008): “Transitive Meronymy. Automatic Concept-Based Query Expansion Using Weighted Transitive Part-Whole Relations”, *Information – Wissenschaft und Praxis*, Vol. 59, n° 3, pp. 165–170.
- WHO Mortality Database, France 2005, raspoloživo na: http://apps.who.int/whosis/database/mort/table1_process.cfm
- WIDDOWSON, Henry G. (1979): *Discovering Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- WÜSTER, Eugen (1976)⁸⁸ : « La théorie générale de la terminologie – un domaine interdisciplinaire impliquant la linguistique, la logique, l'ontologie, l'informatique et les sciences des objets », u : Dupuis H., *Essai de définition de la terminologie*, Actes du colloque international de terminologie (Québec, Manoir du lac Delage, 5-8 octobre 1975), Québec, Régie de la langue française, pp. 49–57.
- www.orpha.net/orphaschool/formations/transmission/ExternData/InfoTransmission-Dreamweaver/Transmission.pdf (pristup: 20.12.2012.)
- ZAWADA, Britta / Piet SWANEPOEL (1994): “On Empirical Adequacy of Terminology Concept Theories. The Case for Prototype Theory” *Terminology*, Vol. 1, n° 2, pp. 253–275.
- ZWANENBURG, Wiecher (1987) : « Le statut de la formation des mots savants en français et en anglais », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, Vol. 32, n° 3, p. 223–229.

⁸⁸ Izvod iz rada koji je objavljen 1974. godine u časopisu *Linguistics*, n° 1, La Haye, Mouton, na nemačkom jeziku.

ŽIROPAĐA, Ljubomir (2011): „Ibn Sina i grčko-rimska medicina“, *Anali Filološkog fakulteta*, Vol. 23, br. 1, str. 115–129.

ŽIVKOVIĆ, Branka (2012): „Ograđivanje u apstraktima naučnih radova“, u: Perović S. (ur.), *Mi o jeziku, jezik o nama, Zbornik radova sa druge konferencije Društva za primijenjenu lingvistiku* (Podgorica, 23.10.2010.), Podgorica, str. 77–86.

REČNICI

GARNIER, Marcel, Valéry DELAMARE, Jean DELAMARE, Thérèse DELAMARE (2006) : *Dictionnaire illustré des termes de médecine (DITM)*, 29e édition, Maloine, Paris.

JOVANOVIĆ, Slobodan A. (1991): *Savremeni francusko-srpskohrvatski rečnik sa gramatikom*, Prosveta, Beograd.

KLAJN Ivan, Milan ŠIPKA (2006): *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Prometej, Novi Sad.

KOSTIĆ, dr Aleksandar Đ. (1987): *Višejezički medicinski rečnik (Lexicon medicum polyglottum)*, tom II, četvrto ispravljeno izdanje, Nolit, Beograd, 1987.

Larousse médical, Nouvelle édition, direction de la publication Marie-Pierre Levallois, Larousse, Paris, 2004.

Le grand dictionnaire terminologique (GDT), Office québécois de la langue française; raspoloživ na adresi: www.granddictionnaire.com

Le CD-ROM du Grand Robert, version électronique du Grand Robert de la langue française (GRé), version 2.0, Paris / Bruxelles, Le Robert / SEJER, Bureau VanDijk, 2005.

Le CD-ROM du Petit Robert, version électronique du Nouveau Petit Robert ; dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française, version 2.1 (PRé), Paris / Bruxelles, Dictionnaires Le Robert / VUEF, Bureau VanDijk, 2001.

Le Petit Robert, Paris, Le Robert, 1990.

Le Trésor de la langue française informatisé (TLFi), raspoloživ na adresi: <http://atilf.atilf.fr/>

MANUILA, Ludmila, Alexandre MANUILA, Pierre LEWALLE, Monique NICOULIN (2005) : *Dictionnaire médical (DM)*, Masson, Paris.

PUTANEC, Valentin (1974): *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb.

Terminometro ; site portail thématique multilingue sur la terminologie et les disciplines associées, dostupno na:

http://www.terminometro.info/modules/divers/recherche_termes/index.php?ln=fr

VAN HOOFF, Henri (1993) : *Dictionnaire des éponymes médicaux : français-anglais*, préface du Professeur Sournia de l'Académie de Médecine et de Chirurgie, Peeters, Louvain-la-Neuve, Belgique.

LITERATURNI IZVORI KORPUSA

ASSOU S., J. DE VOS et S. HAMAMAH (2008) : « Des cellules souches au gamète mâle : science-fiction ou avenir proche ? », *Gynécologie Obstétrique & Fertilité* 36, pp. 908–912. [1]

BASDEVANT, Arnaud (2006) : « L'obésité : origines et conséquences d'une épidémie », *C.R. Biologies* 329, pp. 562–569. [2]

BASDEVANT, Arnaud (mars 2002) : « Obésité – des médicaments à trouver », *Science et vie*, Hors série n° 218, , pp. 98–102. [3]

BELTRAND, J. et C. LEVY-MARCHAL (2008) : « Origines foetales du diabète de type 2 », *Archives de Pédiatrie* 15, pp. 537–539. [4]

BETTAYEB, Kheira (juin 2005) : « Les maladies cardio-vasculaires », *Science et vie*, n° 1053, pp. 110–125. [5]

BONNET, F. et P. MORLAT (2006) : « Cancers et infection par le VIH : quelles associations ? », *La Revue de médecine interne* 27, pp. 227–235. [6]

BRAUN, T., T. SEGUIN et J.-P. MIRA (2007) : « Nouvelles stratégies thérapeutiques : les cellules souches. Progéniteurs endothéliaux circulants et Réanimation », *Réanimation* 16, pp. 132–138. [7]

CAMPANAUD, Julie (mars 2006) : « ADN – Il aurait aussi un rôle de tueur », *Science et vie*, n° 1062, pp. 84–89. [8]

CAMPANAUD, Julie (juillet 2006) : « ARN – Il transmet clandestinement l'hérédité », *Science et vie*, n° 1066, pp. 88–91. [9]

CARRE, F. (2004) : « Exercice physique chronique et remodelage cardiovasculaire », *Science & Sports* 19, pp. 264–266. [10]

- Centre de référence sur la nutrition humaine EXTENSO, « Les effets du cholestérol sur le coeur », www.extenso.org, dernière mise à jour 11 février 2007. [11]
- CHAMBON, Philippe, Caroline TOURBE et Clara DUFOUR (novembre 2006) : « Cellules souches – Elles repoussent les limites de la vie », *Science et vie*, n° 1070, pp. 56–69. [12]
- CHANTAL, Violaine, « Hypertension en huit questions », www.reponseatout.com, pristup : mart 2008. [13]
- CYGLER, Marine (avril 2006) : « Cancer – Voici enfin une nouvelle stratégie », *Science et vie*, n° 1063, pp. 78–83. [14]
- CYGLER, Marine (décembre 2006) : « Chirurgie génétique – Elle repart sur de nouvelles bases », *Science et vie*, n° 1071, pp. 84–87. [15]
- DE WARDENER, H. (2007): « Natrémie, natriurèse, inhibiteurs du transport de sodium et hypertension artérielle », *éditorial, Néphrologie & Thérapeutique* 3, pp. 433–436. [16]
- DEBROISE, Anne (mai 2001) : « Cancer – Les vaccins de l'espoir », *Science et vie*, n° 1004, pp. 58–72. [17]
- « Défense santé : Le cancer du sein mal dépisté ? », *Supplément mensuel n° 24 de Santé magazine*, février 2007, n° 374, pp. 87–90. [18]
- DEMARTHON, Fabrice (août 2002) : « Comment une cellule devient cancéreuse ? », *Science et vie*, n° 1019, pp. 114–117. [19]
- « Des chirurgiens parviennent à poser une valve sans opérer », *Science et vie*, n° 1017, juin 2002, p. 29. [20]
- « Dossier Santé : L'hypertension artérielle », www.gsk.fr, dernière mise à jour 22/07/05. [21]
- « Dossier Santé : La thrombose », www.gsk.fr, dernière mise à jour 20/06/05. [22]
- « Dossier Santé : Le diabète de type II », www.gsk.fr, dernière mise à jour 14/02/07. [23]
- DRAIN, E. et al. (2008) : « Processus de guérison d'une maladie chronique : la drépanocytose traitée par allogreffe de cellules souches hématopoïétiques. Principaux résultats chez les adoslescents », *Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence* 56, pp. 305–310. [24]

- DUBOIS RANDE, Jean-Luc (mars 2002) : « Un second souffle pour le coeur », Science et vie, Hors série n° 218, pp. 70–77. [25]
- EL BOUCHTI, I., C. SORDET, J.-L. KUNTZ et J. SIBILIA (2008) : « Une athéromatose sévère au cours d'une polyarthrite rhumatoïde : rôle de l'hyperhomocystéinémie ? », Revue du Rhumatisme 75, pp. 684–686. [26]
- Fédération française de cardiologie, « Examens en cardiologie », www.fedecardio.com, pristup : avgust 2008. [27]
- Fédération française de cardiologie, « Hypertension artérielle – des chiffres qui comptent », www.fedecardio.com, pristup : septembar 2008. [28]
- Fédération française de cardiologie, « Insuffisance cardiaque », www.fedecardio.com, pristup : septembar 2008. [29]
- Fédération française de cardiologie, « Maladies des artères – changer leur évolution », www.fedecardio.com, pristup : oktobar 2008. [30]
- France 5 : Le magazine de la santé, « La maladie de Bouveret », www.france5.fr/sante/maladie, pristup : mart 2008. [31]
- FULLA, Y., M. NOEL et G. LE BRUN (2008) : « Optimisation de l'utilisation du PSA », Médecine Nucléaire 32, pp. 31–40. [32]
- GABORIT, B. et F. ANDREELLI (2008) : « Mécanismes de l'action antidiabétique des thiazolidinediones », Nutrition clinique et métabolisme 22, pp. 84–87. [33]
- GARNIER, Lisa (mars 2002) : « Cancers – vers une destruction sélective », Science et vie, Hors série n° 218, , pp. 62–69. [34]
- GLORIAN, M. et I. LIMON (février 2007): « L'athérosclérose, une maladie inflammatoire », Revue Francophone des Laboratoires, , n° 389, 43–48. [35]
- HANCOK, Coralie (septembre 2006) : « Thérapie génique – L'espoir passe par l'ARNi », Science et vie, n° 1068, pp. 92–95. [36]
- Haute autorité de santé, « Lutte contre l'infarctus : nous sommes tous concernés », www.has-sante.fr/portail/upload/docs/application/pdf/infarctus-myocarde-patient.pdf, pristup : maj 2008. [37]
- « Hypertension », www.obesite.com/sante/hypertension, pristup : mart 2008. [38]
- JOUSSEIN-REMACLE, S., N. DELARCHE, H. BADER, R. LASSERRE et G. ESTRATE (2006) : « Facteurs de risque de l'infarctus du myocarde du sujet jeune :

- registre prospectif sur un an », *Annales de Cardiologie et d'Angéiologie* 55, pp. 204–209. [39]
- KESSLER, L. et F. MOREAU (2007) : « Conduite à tenir devant une glycémie « limite supérieure » », *Immuno-analyse et biologie spécialisée* 22, pp. 156–159. [40]
- « L'hypertension artérielle », www.doctissimo.fr/html/sante/encyclopedie, pristup : juni 2008. [41]
- « La Grande Pomme s'attaque aux « mauvaises graisses » », www.lefigaro.fr (avec AP et AFP), mise à jour 15/10/2007. [42]
- « Le cancer colorectal », *Le journal de l'Institut Curie*, n° 66, novembre 2004, pp. 2–7. [43]
- « Le cholestérol n'est pas l'ennemi numéro un », *Science et vie*, n° 1053, juin 2005, pp. 116–117. [44]
- « Le cholestérol », www.femmeactuelle.fr/sante/l-info-sante/les_guides/guide_des_lipides/cholesterol, pristup : mart 2008 [45]
- « Le coeur artificiel ne pourrait-il pas remplacer la greffe ? », *Science et vie*, n° 1069, octobre 2006, pp. 128–129. [46]
- LECERF, J.-M. (2006) : « Stress et obésité », *Nutrition clinique et métabolisme* 20, pp. 99–107. [47]
- LIMA, Pedro (novembre 2002) : « Médicaments – La génétique ouvre l'ère du sur mesure », *Science et vie*, n° 1022, pp. 77–78. [48]
- LUBRANO-BERTHELIER, C. et K. CLEMENT (2005) : « Génétique et obésité humaine », *La revue de médecine interne* 26, pp. 802–811. [49]
- MAYO, Marielle (novembre 2002) : « Le point sur ... L'obésité » (Une épidémie mondiale, Une maladie qui implique de multiples gènes, Des remèdes, mais pas de solution miracle), *Science et vie*, n° 1022, pp. 120–133. [50]
- MAYO, Marielle (mai 2002) : « Régimes. Pourquoi ils ne marchent pas », *Science et vie*, n° 1016, pp. 86–91. [51]
- MERAT, Marie-Catherine (septembre 2006) : « On sait enfin pourquoi notre coeur bat à gauche », *Science et vie*, n° 1068, pp. 86–90. [52]
- MOINET, Marie-Laure (juin 2005) : « Immunothérapie : Sur la piste des vaccins thérapeutiques », *Le journal de l'Institut Curie*, n° 62, pp. 8–14. [53]

- MONNIER, Emmanuel (septembre 2002) : « Cancer – L’insaisissable part du « psy » », Science et vie, n° 1020, pp. 84–89. **[54]**
- MONNIER, Emmanuel (mai 2008) : « Cholestérol – Les moins est-il vraiment le mieux ? », Science et vie, n° 1088, pp. 97–103. **[55]**
- MONNIER, Emmanuel (mars 2002) : « Des médicaments sur mesure », Science et vie, Hors série n° 218, pp. 39–41. **[56]**
- MONSONEGO, J. (2006) : « Prévention du cancer du col utérin : enjeux et perspectives de la vaccination antipapillomavirus », Gynécologie Obstétrique & Fertilité 34, pp. 189–201. **[57]**
- NIGITA, Romain (juillet 2006) : « Vessie bioartificielle. Une première greffe réussie », Science et vie, n° 1066, pp. 84–87. **[58]**
- LOUDARD, S. et al. (2008) : « Perspectives thérapeutiques des métastases osseuses de cancer prostatique », Revue du Rhumatisme 75, pp. 343–351. **[59]**
- PEIGUE-LAFEUILLE, H. (2007) : « Les vaccins contre les papillomavirus : enjeux et débats », La Revue de médecine interne 20, pp. 805–809. **[60]**
- PEREZ, Martine (2007) : « Changer de mode de vie après un infarctus », www.lefigaro.fr/sciences, pristup : januar 2008. **[61]**
- PERRIER, Jean-Jacques (mai 2006) : « Cancer – Et s’il fallait radicalement changer de point de vue ... », Science et vie, n° 1064, pp. 90–95. **[62]**
- PERRIER, Jean-Jacques (mars 2007) : « Cholestérol – et pourquoi pas un vaccin contre lui ! », Science et vie, n° 1074, pp. 80–84. **[63]**
- ROSSION, Pierre (mai 2002) : « Cancer – Le dépistage précoce fait un bond en avant », par Science et vie, n° 1016, pp. 82–84. **[64]**
- ROSSION, Pierre (juin 2002) : « Cancer du côlon – Les nouvelles armes du dépistage », Science et vie, n° 1017, pp. 86–90. **[65]**
- ROSSION, Pierre (février 1999) : « Main basse sur le génome humain », Science et vie, n° 977, pp. 70–76. **[66]**
- ROSSION, Pierre (mars 2002) : « Une éponge contre le diabète », Science et vie, n° 1014, pp. 70–73. **[67]**
- ROUBILLE, F. et al. (2008) : « Prise en charge au quotidien des péricardites aiguës : présentation clinique, paraclinique, diagnostic étiologique », Annales de Cardiologie et d’Angéiologie 57, pp. 1–9. **[68]**

- SCHLIENGER, J.-L., A. VINZIO, A. PRADIGNAC, F. GRUNENBERGER et B. GOICHOT (2004) : « Statines et risque cérébro- et cardiovasculaire chez les personnes âgées », *La revue de médecine interne* 25, pp. 801–805. [69]
- Service Promotion Santé des Mutualités Libres, « Mieux vivre avec un cancer », brochure, Mutualités Libres, Bruxelles, 2006. [70]
- SFAR, S. et L. CHOUCANE (2008) : « Le projet génome humain : programme fédérateur de la médecine génomique », *Pathologie Biologie* 56, pp. 170–175. [71]
- SILVESTRE, J.-S. et B.-I. LEVY (2006) : « Diabète et ischémie des membres inférieurs : bénéfice potentiel des stratégies d’angiogenèse thérapeutique », *Annales de Cardiologie et d’Angéiologie* 55, pp. 100–103. [72]
- TAUBER, M., C. RICOUR et A.BOCQUET (2007) : « L’obésité infantile : nécessité d’un consensus autour de la prévention », *Archives de pédiatrie* 14, pp. 1279–1281. [73]
- TROCHU, J.-N. (2004) : « Y a-t-il une place pour les statines dans le traitement de l’insuffisance cardiaque ? », *Annales de Cardiologie et d’Angéiologie* 53, pp. 209–216. [74]
- « Un anticholestérol se révèle bon pour le coeur », *Science et vie*, n° 1020, septembre 2002, pp. 28–29. [75]
- « Une nouvelle arme contre l’hypertension ? », *Science et vie*, n° 1016, mai 2002, p. 24. [76]
- VIDAILHET, C., B. KABUTH et M. VIDAILHET (2007) : « Troubles du comportement alimentaire et risques ultérieurs d’obésité », *Archives de pédiatrie* 14, pp. 722–723. [77]
- VILLERS, A. et P. GROSCLAUDE (2008) : « épidémiologie du cancer de la prostate », Article de revue, *Médecine Nucléaire* 32, pp. 2–4. [78]
- VINCENS, C., D. DUPAIGNE, R. DE TAYRAC et P. MARES (2008) : « Prise en charge des volumineux cancers invasifs du col de l’utérus pendant la grossesse », *Gynécologie Obstétrique & Fertilité* 36, pp. 365–372. [79]

PRILOG

A

abdominal, e, <i>adj.</i>	abdominalan
abdomino-pelvien, ne, <i>adj.</i>	abdominalno-pelvičan
ablation, <i>n.f.</i>	ablacija
ablation du sein, <i>n.f.</i>	ablacija dojke
absence, <i>n.f.</i>	odsustvo, nedostatak
absence d'irrigation, <i>n.f.</i>	nedostatak prokrvljenosti
absorptiométrie, <i>n.f.</i>	apsorpciometrija
absorption, <i>n.f.</i>	apsorpcija
absorption intestinale de glucose, <i>n.f.</i>	intestinalna apsorpcija glukoze
accident, <i>n.m.</i>	dogadjaj, slučaj (nesrećan), udar
accident artériel, <i>n.m.</i>	arterijski dogadjaj
accident cérébral, <i>n.m.</i>	moždani udar
accident coronarien, <i>n.m.</i>	srčani udar
accident ischémique transitoire, <i>n.m.</i>	tranzitorni ishemijski atak
accident neurologique, <i>n.m.</i>	neurološki ispad
accident thérapeutique, <i>n.m.</i>	terapijska greška
accident thrombotique, <i>n.m.</i>	tromboza
accident toxique, <i>n.m.</i>	toksični dogadjaj, trovanje
accident vasculaire, <i>n.m.</i>	vaskularni dogadjaj
accident vasculaire cérébral, <i>n.m.</i>	cerebrovaskularni dogadjaj
accident vasculo-cérébral, <i>n.m.</i>	cerebrovaskularni dogadjaj
accouchement, <i>n.m.</i>	porodaj
accouchement à voie basse, <i>n.m.</i>	vaginalni porodaj
accru, e, <i>adj.</i>	povišen, pojačan
accumulation, <i>n.f.</i>	akumulacija, nagomilavanje, nakupljanje
Accumulation de graisse, <i>n.f.</i>	akumulacija masti
acétylcholine, <i>n.m.</i>	acetilholin
acide, <i>n.m.</i>	kiselina
acide aminé, <i>n.m.</i>	amino kiselina
acide folinique, <i>n.m.</i>	folna kiselina
acide gras, <i>n.m.</i>	masna kiselina
acide gras essentiel, <i>n.m.</i>	esencijalna masna kiselina
acide gras libre, <i>n.m.</i>	slobodna masna kiselina
acide lysophosphatidique, <i>n.m.</i>	lizofosfatidinska kiselina
acide rétinoïque, <i>n.m.</i>	retinenska kiselina
acide urique, <i>n.m.</i>	mokraćna kiselina

acides biliaires , <i>n.m.</i>	žučne kiseline
acidité , <i>n.f.</i>	kiselost
acidité vaginale , <i>n.f.</i>	kiselost vagine
acidocétose , <i>n.f.</i>	ketoacidoza
acidocétose diabétique , <i>n.f.</i>	dijabetična ketoacidoza
actif , <i>ve, adj.</i>	aktivan
action , <i>n.f.</i>	dejstvo
action antalgique , <i>n.f.</i>	analgetsko dejstvo
action inhibitrice , <i>n.f.</i>	inhibitorno dejstvo
activateur , <i>trice, adj.</i>	aktivatorski
activation , <i>n.f.</i>	aktivacija
activation plaquettaire , <i>n.f.</i>	aktivacija trombocita
activé , <i>e, adj.</i>	aktiviran
activer , <i>v.</i>	aktivirati
activité , <i>n.f.</i>	aktivnost, dejstvo
activité anti-inflammatoire , <i>n.f.</i>	antiinflamatorna aktivnost
activité antimicrobienne , <i>n.f.</i>	antimikrobna aktivnost
activité antioxydante , <i>n.f.</i>	antioksidantna aktivnost
activité antithrombotique , <i>n.f.</i>	antitrombotska aktivnost
activité antitumorale , <i>n.f.</i>	antitumorska aktivnost
activité bactéricide , <i>n.f.</i>	baktericidna aktivnost
activité basale , <i>n.f.</i>	bazalna aktivnost
activité biochimique , <i>n.f.</i>	biohemijska aktivnost
activité collagénolytique , <i>n.f.</i>	kolagenolitička aktivnost
activité génitale , <i>n.f.</i>	genitalna aktivnost
activité inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorna aktivnost
activité lipolytique bêta-dépendante , <i>n.f.</i>	lipolitička beta zavisna aktivnost
activité paracrine , <i>n.f.</i>	parakrina aktivnost
activité sécrétoire , <i>n.f.</i>	sekretorna aktivnost
activité télomérase , <i>n.f.</i>	aktivnost telomerase
activité transcriptionnelle , <i>n.f.</i>	transkripciona aktivnost
adénocarcinome , <i>n.m.</i>	adenokarcinom
adénomateux , <i>se, adj.</i>	adenomski
adénome , <i>n.m.</i>	adenom
adénopathie , <i>n.f.</i>	adenopatija
adhésion , <i>n.f.</i>	adhezija, prijanjanje
adhésion leucocytaire , <i>n.f.</i>	adhezija leukocita
adhésion plaquettaire , <i>n.f.</i>	adhezija trombocita
adipeux , <i>euse, adj.</i>	adipozan
adipocytaire , <i>adj.</i>	adipocitan
adipocyte , <i>n.m.</i>	adipocit

adipocyte hypertrophié, n.m.	hipertrofiran adipocit
adipogenèse, n.f.	adipogeneza
adiposité, n.f.	adipoznost
adjuvant, n.m.	adjuvans
administration, n.f.	davanje, primena, aplikacija
administration de statines, n.f.	davanje statina
administration intracérébroventriculaire, n.f.	intrakranijalna aplikacija
administration orale, n.f.	oralno davanje
administrer (le médicament), v.	davati, primeniti, aplicirati
adnexectomie, n.f.	adnektomija
Adrénalectomie, n.f.	adrenalektomija
adrénalectomisé, e, adj.	kome je izvršena adrenalektomija
adventice, n.f.	adventicija
aérien, ne, adj.	vazdušni
aérobic, adj.	aeroban
aérodigestif, ve, adj.	aerodigestivan
affect, n.m.	afekt
affect dépressif, n.m.	depresivni afekt
affecter, v.	pogoditi, napasti, štetno delovati
affection, n.f.	bolest, oboljenje
affection cancéreuse, n.f.	kancerozno oboljenje
affection néoplasique, n.f.	neoplastična bolest
affection opportuniste, n.f.	oportunistička bolest
âge, n.m.	uzrast, starost
âge gestationnel, n.m.	gestacijska starost
agent, n.m.	agens, faktor, sredstvo, činilac
agent antiobésité, n.m.	sredstvo protiv gojaznosti
agent orexigène, n.m.	oreksigeni faktori, stimulatori apetita
agent pharmacologique, n.m.	farmakološki agens
agent vasoconstricteur, n.m.	vazokonstriktorni agens
agoniste, n.m.	agonist
agoniste pharmacologique, n.m.	farmakološki agonist
agonistes opioïdes, n.m.	opioidni agonist
agrégat, n.m.	klaster
agrégation, n.f.	agregacija
agrégation plaquettaire, n.f.	agregacija trombocita
agression, n.f.	agresija, napad
aigu, aigüe, adj.	akutan
albumine, n.f.	albumin
albuminurie, n.f.	albuminurija
alcool, n.m.	alkohol

alcool polycyclique , <i>n.m.</i>	policiklični alkohol
aldostérone , <i>n.m.</i>	aldosteron
aliment , <i>n.m.</i>	namirnica
aliment amyacé , <i>n.m.</i>	skrobna namirnica
alimentaire , <i>adj.</i>	prehramben
alimentation , <i>n.f.</i>	ishrana, napajanje
allaitement , <i>n.m.</i>	dojenje
allaitement maternel , <i>n.m.</i>	majčinsko dojenje
allèle , <i>n.m.</i>	alel
allèle sauvage , <i>n.m.</i>	"divlji" alel
allélique , <i>adj.</i>	alelski
allogreffe , <i>n.m.</i>	alograft
alopécie , <i>n.f.</i>	alopecija
alphalactalbumine , <i>n.m.</i>	alfalaktalbumin
altération , <i>n.f.</i>	promena, izmena, poremećaj
altération capillaire , <i>n.f.</i>	promene na kapilarima
altérations chromosomiques , <i>n.f.</i>	hromozomske aberacije, hromozomske promene
altérations de l'hémostase , <i>n.f.</i>	promene u hemostazi
altérations du système immunitaire , <i>n.f.</i>	poremećaj u funkcionisanju imunog sistema
alvéolaire , <i>adj.</i>	alveolaran
alvéole , <i>n.f.</i>	alveola
amaigrissement , <i>n.m.</i>	mršavljenje
amaurose , <i>n.f.</i>	slepilo, amauroza
amélioration , <i>n.f.</i>	poboljšanje
amélioration glycémique , <i>n.f.</i>	poboljšanje glikemije
aménorrhée , <i>n.f.</i>	amenoreja
amputation , <i>n.f.</i>	amputacija
amylacé , <i>e, adj.</i>	skrobni
amylose , <i>n.f.</i>	amiloza
amyotrophie , <i>n.f.</i>	amiotrofija
amyotrophie spinale , <i>n.f.</i>	spinalna amiotrofija
amyotrophique , <i>adj.</i>	amiotrofan
anabolique , <i>adj.</i>	anabolički
anal , <i>e, adj.</i>	analni
analyse , <i>n.f.</i>	analiza
analyse morphologique , <i>n.f.</i>	morfološka analiza
anamnèse , <i>n.f.</i>	anamneza
anatomique , <i>adj.</i>	anatomski
anatomo-pathologique , <i>adj.</i>	patološko-anatomski
androgénique , <i>adj.</i>	androgeni
androïde , <i>adj.</i>	androidan

anémie, n.f.	anemija
anémie sévère, n.f.	teška anemija
anesthésie, n.f.	anestezija
anesthésie générale, n.f.	opšta anestezija
anesthésie partielle, n.f.	lokalna anestezija
anesthésique, adj.	anestetički
anévrisme, n.m.	aneurizma
angine de poitrine, n.f.	angina pectoris
angineux, euse, adj.	anginozni
angioblaste (embryonnaire), n.m.	angioblast
angiogenèse, n.f.	angiogeneza
angiogénique, adj.	angiogenski
angiographie, n.f.	angiografija
angiographie coronarienne, n.f.	koronarna angiografija
angiographie des coronaires, n.f.	angiografija koronarnih krvnih sudova
angioplastie, n.f.	angioplastika
angioplastie coronaire, n.f.	koronarna angioplastika
angioscanner, n.m.	angioskener
angioscopie, n.f.	angioskopija
angiotensine, n.f.	angiotenzin
angor, n.m.	angor
animal, n.m.	životinja, organizam
animal multicellulaire, n.m.	višećelijski organizam
anion, n.m.	anjon
anion superoxyde, n.m.	superoksidni anjon
anomalie, n.f.	anomalija
anomalie cellulaire sanguine, n.f.	anomalija krvne ćelije
anomalie chromosomique, n.f.	hromozomska anomalija
anomalie de gènes, n.f.	genska anomalija
anomalie génétique, n.f.	genetska anomalija
anomalie morphologique, n.f.	morfološka anomalija
anorexie, n.f.	anoreksija
anorexigène, adj.	anoreksigen
anormal, e, adj.	nenormalan
antagoniste, n.m.	antagonist
antagoniste calcique, n.m.	antagonist kalcijuma
antagonistes de l'endothéline, n.m.	antagonisti endotelina
antalgique, n.m. et adj.	analgetik, analgetski
antécédent (de la maladie), n.m.	istorija bolesti, anamneza
antécédent cardiaque, n.m.	kardiološka anamneza
antécédent d'infarctus, n.m.	anamneza infarkta
antécédent d'insuffisance cardiaque,	anamneza srčane insuficijencije

n.m.

antécédents d'infarctus du myocarde, *n.m.*

antécédents familiaux, *n.m.*

antécédents personnels d'une maladie, *n.m.*

antécédents personnels thrombotiques, *n.m.*

antéflexion, *n.f.*

anténatal, *e, adj.*

antérieur, *e, adj.*

antiagrégant, *n.m. et adj.*

antiagrégant plaquettaire, *n.m.*

anti-androgène, *n.m.*

antiangiogénèse, *n.f.*

anti(-)angiogénique, *adj.*

antibiothérapie, *n.f.*

antibiothérapie aveugle, *n.f.*

antibiotique, *n.m.*

antibiotique antituberculeux, *n.m.*

anticancéreux, *euse, adj.*

anticholestérol, *n.m.*

anticoagulant, *n.m.*

anticoagulant circulant, *n.m.*

anticorps, *n.m.*

anticorps antisarcoleme, *n.m.*

anticorps bispécifique, *n.m.*

anticorps monoclonal, *n.m.*

anticorps neutralisant, *n.m.*

anticorps recombinant, *n.m.*

anticorps thérapeutique, *n.m.*

antidépresseur, *n.m.*

antidiabétique, *n.m. et adj.*

antidiabétique oral, *n.m.*

antidote, *n.m.*

antiémétique, *adj.*

antigène, *n.m.*

antigène tumoral, *n.m.*

antigénique, *adj.*

antihypertenseur,

anti-inflammatoire, *n.m. et adj.*

anamneza infarkta miokarda

porodična anamneza

anamneza bolesti

anamneza tromboze

antefleksija

prenatalan

prednji, prethodni

antiagregacijsko sredstvo, antiagregacijski

sredstvo protiv agregacije trombocita

antiandrogen

antiangiogeneza

antiangiogenski

antibiotska terapija

davanje antibiotika na slepo

antibiotik

antituberkulotik

antineoplastičan

lek koji smanjuje nivo holesterola

antikoagulans

cirkulišući antikoagulans

antitelo

antitelo na sarkolemu

bispecifično antitelo

monoklonsko antitelo

neutrališuće antitelo

rekombinantno antitelo

terapijsko antitelo

antidepresiv

antidijabetik, antidijabetični

oralni antidijabetik

antidot

antiemetičan

antigen

tumorski antigen

antigenski

antihipertenziv, antihipertenzivan

antiinflamatorno sredstvo, antiinflamatoran

anti-inflammatoire non stéroïdien , <i>n.m.</i>	nesteroidno antiinflamatorno sredstvo
antimicrobien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	antimikroban
antimitotique , <i>adj.</i>	protiv mitoze
anti-oestrogène , <i>adj.</i>	antiestrogen
anti(-)oxydant , <i>n.m. et adj.</i>	antioksidans, antioksidativan
antipaludéen , <i>n.m.</i>	antimalarik
antipaludéen de synthèse , <i>n.m.</i>	sintetski antimalarik
antiprolifératif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	antiproliferativan
antithrombotique , <i>adj.</i>	antitrombotski
antituberculeux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	antituberkulotski
antitumoral , <i>e</i> , <i>adj.</i>	antitumorski
antiviral , <i>n.m. et adj.</i>	antivirusni lek, antivirusan
anus , <i>n.m.</i>	anus
anus artificiel , <i>n.m.</i>	veštački anus
anuscopie , <i>n.f.</i>	anuskopija
anxiolytique , <i>n.m.</i>	anksiolitik
aorte , <i>n.f.</i>	aorta
aorte descendante thoracique , <i>n.f.</i>	nishodna torakalna aorta
aortique , <i>adj.</i>	aortni
aorto-coronarien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	aortno-koronarni
apnée , <i>n.f.</i>	apneja
apnée du sommeil , <i>n.f.</i>	apneja u spavanju
apolipoprotéine B , <i>n.f.</i>	apolipoprotein B
apoptique , <i>adj.</i>	apoptotski
apoptose , <i>n.f.</i>	apoptoza
appareil urinaire , <i>n.m.</i>	urinarni trakt
apport , <i>n.m.</i>	prinos, unos, dotok
apport énergétique , <i>n.m.</i>	energetski unos
apport sanguin , <i>n.m.</i>	dotok krvi
apports en sel , <i>n.m.</i>	unos soli
arbre , <i>n.m.</i>	drvo, stablo
arbre artériel , <i>n.m.</i>	arterijsko stablo
arbre vasculaire , <i>n.m.</i>	vaskularno stablo
artefact , <i>n.m.</i>	artefakt
artère , <i>n.f.</i>	arterija
artère atteinte de lésions , <i>n.f.</i>	lezije arterije
artère carotide , <i>n.f.</i>	karotidna arterija
artère coronaire , <i>n.f.</i>	koronarna arterija
artère de gros calibre , <i>n.f.</i>	arterija velikog promera
artère de moyen calibre , <i>n.f.</i>	arterija srednjeg promera
artère fémorale , <i>n.f.</i>	femoralna arterija, butna arterija

artère iliaque externe, n.f.	spoljašna ilijačna arterija
artère intercostale postérieure, n.f.	donja interkostalna arterija, donja međurebarna arterija
artère mammaire interne, n.f.	unutrašnja mamarna arterija, unutrašnja arterija dojke
artère pulmonaire, n.f.	plućna arterija
artère rénale, n.f.	renalna arterija
artère sous-clavière, n.f.	subklavijalna arterija, potključna arterija
artère vertébrale, n.f.	vertebralna arterija
artériel, elle, adj.	arterijski
artériogénique, adj.	arteriogenski
artériolaire, adj.	arteriolarni
artériopathie, n.f.	arteriopatija
artériopathie périphérique, n.f.	periferna arteriopatija
artériopathie périphérique des membres, n.f.	periferna arteriopatija ekstremiteta
artériopathie périphérique symptomatique, n.f.	simptomatska periferna arteriopatija
artérite, n.f.	upala arterija
artérite des membres inférieurs, n.f.	upala arterija u donjim ekstremitetima
arthrite, n.f.	artritis
arthrite juvénile idiopathique, n.f.	juvenilni idiopatski artritis
arthrose, n.f.	artroza
arthrose du genou, n.f.	artroza kolena
articulaire, adj.	zglobni, artikularni
articulation, n.f.	zglob
arythmie, n.f.	aritmija
asthénie, n.f.	astenija
asthme, n.f.	astma
asymptomatique, adj.	asimptomatičan
athérogène, adj.	aterogen
athérogenèse, n.f.	aterogeneza
athérogénique, adj.	aterogenski
athéromateux, se, adj.	ateromatozan
athéromatose, n.f.	ateromatozan
athérome, n.m.	aterom
athérosclérose, n.f.	ateroskleroza
athérosclérose coronarienne, n.f.	ateroskleroza koronarnih krvnih sudova
athérosclérotique, adj.	aterosklerotski
atrial, e, adj.	atrijalni, pretkomorski
atrophie, n.f.	atrofija
atrophie de la vessie, n.f.	atrofija bešike
attaque, n.f.	udar, atak

attaque cérébrale , <i>n.f.</i>	moždani udar, šlog
atteinte , <i>n.f.</i>	oboljenje
atteinte artérielle , <i>n.f.</i>	oboljenje arterija
atteinte coronaire , <i>n.f.</i>	oboljenje koronarnih krvnih sudova
atteinte des artères , <i>n.f.</i>	oboljenje arterija
atteinte des coronaires , <i>n.f.</i>	oboljenje koronarnih krvnih sudova
atteinte endocrinienne , <i>n.f.</i>	endokrino oboljenje
atteinte ganglionnaire , <i>n.f.</i>	oboljenje ganglija
atteinte organique , <i>n.f.</i>	organsko oboljenje
atteinte périphérique , <i>n.f.</i>	oboljenje perifernog dela tela
atteinte stomatologique , <i>n.f.</i>	stomatološko oboljenje
atteintes des membres inférieurs , <i>n.f.</i>	oboljenje donjih ekstremiteta
augmentation , <i>n.f.</i>	porast, povećanje
augmentation postprandiale des triglycérides , <i>n.f.</i>	porast nivoa triglicerida posle obroka
auriculaire , <i>adj.</i>	aurikularan, ušni
autogreffe , <i>n.f.</i>	autograft
auto(-)immun , <i>e, adj.</i>	autoimun
autologue , <i>adj.</i>	autologni
automédication , <i>n.f.</i>	samomedikacija
automesure , <i>n.f.</i>	samomerenje
automesure tensionnelle , <i>n.f.</i>	samomerenje krvnog pritiska
autonome , <i>adj.</i>	autonomni
autoréactif , <i>ve, adj.</i>	autoreaktivni
autoreouvellement , <i>n.m.</i>	samoobnavljanje
autorité , <i>n.f.</i>	vlast, autoritet
autorités sanitaires , <i>n.f.</i>	zdravstvene vlasti
autosomique , <i>adj.</i>	autozomni
avortement , <i>n.m.</i>	abortus, prekid trudnoće
avortement spontané , <i>n.m.</i>	spontani pobačaj, spontani prekid trudnoće
axe , <i>n.m.</i>	osa, osovina
axe corticotrope , <i>n.m.</i>	kortikotropna osovina
axe hypothalamo-hypophyso-corticotrope , <i>n.m.</i>	hipotalamo-hipofizno-adrenalna osovina
axillaire , <i>adj.</i>	aksilaran, pazušni

B

bacille , <i>n.m.</i>	bacil
bactéricide , <i>adj.</i>	baktericidan
bactérie , <i>n.f.</i>	bakterija
bactérien , <i>ne, adj.</i>	bakterijski
bactériologie , <i>n.f.</i>	bakteriologija

balance , <i>n.f.</i>	ravnoteža, balans
balance énergétique , <i>n.f.</i>	energetski balans
balance hydrosodée , <i>n.f.</i>	ravnoteža natrijuma u tečnosti
ballonnet , <i>n.m.</i>	balon
baroréflexe , <i>n.m.</i>	barorefleks
barrière , <i>n.f.</i>	barijera, pregrada
barrière hématoencéphalique , <i>n.f.</i>	hematoencefalna barijera
basal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	bazalni
base , <i>n.f.</i>	baza
base nucléotidique , <i>n.f.</i>	nukleotidna baza
bassin , <i>n.m.</i>	karlica
bénin , <i>bénigne</i> , <i>adj.</i>	benigni
bêta(-)adrénergique , <i>adj.</i>	beta adrenergijski
bêta(-)bloquant , <i>n.m. et adj.</i>	betablokator, betablokatorski
bêta-carotène , <i>n.m.</i>	beta karoten
bétacellulaire , <i>adj.</i>	beta ćelijski
bifurcation , <i>n.f.</i>	račva
biguanides , <i>n.m.</i>	bigvanidi
bilan , <i>n.m.</i>	analiza, pregled, balans
bilan biologique , <i>n.m.</i>	laboratorijske analize
bilan cardiaque , <i>n.m.</i>	kardiološki pregled
bilan de thrombophilie , <i>n.m.</i>	analiza trombofilije
bilan d'énergie , <i>n.m.</i>	energetski balans
bilan d'extension , <i>n.m.</i>	dodatni pregled
bilan étiologique , <i>n.m.</i>	utvrđivanje etiologije
bilan hépatique , <i>n.m.</i>	funkcionalni status jetre
bilan lipidique , <i>n.m.</i>	lipidni status
bilan médical , <i>n.m.</i>	sistematski pregled
bilan neuro-sensoriel , <i>n.m.</i>	pregled nervnog sistema i čula
bilan thyroïdien , <i>n.m.</i>	tireoidni status
biliaire , <i>adj.</i>	žučni
binge eating , <i>n.m.</i>	kompulsivno prejedanje
bioartificiel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	bioartificijelni
biochimie , <i>n.f.</i>	biohemija
biochimique , <i>adj.</i>	biohemijski
biochimiste , <i>n.m.</i>	biohemičar
bioinformatique , <i>n.f.</i>	bioinformatika
biologie , <i>n.f.</i>	biologija
biologie cellulaire , <i>n.f.</i>	citologija
biologie moléculaire , <i>n.f.</i>	molekularna biologija
biologie vasculaire , <i>n.f.</i>	vaskularna biologija
biologique , <i>adj.</i>	biološki

biomarqueur , <i>n.m.</i>	biomarker
biomarqueur cardiovasculaire , <i>n.m.</i>	kardiovaskularni biomarker
biopsie , <i>n.f.</i>	biopsija
biopsie prostatique , <i>n.f.</i>	biopsija prostate
biosynthèse , <i>n.f.</i>	biosinteza
biotechnologies , <i>n.f.</i>	biotehnologija
blastocyste , <i>n.f.</i>	blastocist
blocage , <i>n.m.</i>	blokiranje, blokada
blocage androgénique , <i>n.m.</i>	blokada androgena
bloqueur , <i>n.m.</i>	blokator
boîte crânienne , <i>n.f.</i>	kosti lobanje (<i>neurocranium</i>)
boîte de pétri , <i>n.f.</i>	petrijeva šolja
boucher , <i>v.</i>	opstruirati, začepiti
boucle , <i>n.f.</i>	petlja, spona
boucle sérotoninergique , <i>n.f.</i>	serotoninergička spona
boulimie , <i>n.f.</i>	bulimija
boulimique , <i>adj.</i>	bulimijski
bradycardie , <i>n.f.</i>	bradikardija
bradykinine , <i>n.f.</i>	bradikinin
branche , <i>n.f.</i>	grana
branche de division , <i>n.f.</i>	grana (krvnog suda)
bras , <i>n.m.</i>	ruka, grupa
bras thérapeutique , <i>n.m.</i>	terapijska grupa
brin , <i>n.m.</i>	deo, lanac
brin d'ARN , <i>n.m.</i>	lanac DNK
bronche , <i>n.f.</i>	bronhija
bronchopneumopathie , <i>n.f.</i>	bronhopneumopatija
bronchopneumopathie obstructive , <i>n.f.</i>	opstruktivna bronhopneumopatija
brutal , <i>e, adj.</i>	brutalan, grub, nagao
buccodentaire , <i>adj.</i>	bukodentalni
butyrate de sodium , <i>n.m.</i>	natrijum butirat

C

cage thoracique , <i>n.f.</i>	grudni koš
caillot , <i>n.m.</i>	ugrušak
caillot de sang , <i>n.m.</i>	krvni ugrušak
calcification , <i>n.f.</i>	kalcifikat
calcifié , <i>e, adj.</i>	kalcifikovan
calcique , <i>adj.</i>	kalcijumski
calcium , <i>n.m.</i>	kalcijum
calcium intracellulaire , <i>n.m.</i>	intracelularni kalcijum
caméra , <i>n.f.</i>	kamera

caméra à scintillations , <i>n.f.</i>	scintilaciona kamera
canal , <i>n.m.</i>	kanal
canal anal , <i>n.m.</i>	analni kanal
canal cervical , <i>n.m.</i>	cervikalni kanal
canal chlore , <i>n.m.</i>	hlorni kanal
canal ionique , <i>n.m.</i>	jonski kanal
cancer , <i>n.m.</i>	kancer, rak, karcinom
cancer colorectal , <i>n.m.</i>	kolorektani karcinom
cancer colorectal familial non polyposique , <i>n.m.</i>	hereditarni nepolipozni kolorektani karcinom
cancer de la prostate , <i>n.m.</i>	karcinom prostate
cancer de voisinage , <i>n.m.</i>	sekundarni karcinom
cancer digestif , <i>n.m.</i>	kancer digestivnog trakta
cancer du canal anal , <i>n.m.</i>	karcinom analnog kanala
cancer du col , <i>n.m.</i>	karcinom grlića materice
cancer du col de l'utérus , <i>n.m.</i>	karcinom grlića materice
cancer du côlon , <i>n.m.</i>	karcinom kolona, karcinom debelog creva
cancer du foie , <i>n.m.</i>	karcinom jetre
cancer du poumon , <i>n.m.</i>	karcinom pluća
cancer du rectum , <i>n.m.</i>	karcinom rektuma
cancer du rein avancé , <i>n.m.</i>	uznapredovali karcinom bubrega
cancer du sein , <i>n.m.</i>	karcinom dojke
cancer du sein métastatique HER2-dépendant , <i>n.m.</i>	HER2 pozitivni metastatski karcinom dojke
cancer génital , <i>n.m.</i>	genitalni karcinom
cancer gynécologique , <i>n.m.</i>	ginekološki kancer
cancer invasif , <i>n.m.</i>	invazivni karcinom, agresivni karcinom
cancer localisé , <i>n.m.</i>	lokalizovani karcinom
cancer ostéophile , <i>n.m.</i>	karcinom kostiju
cancer prostatique , <i>n.m.</i>	karcinom prostate
cancer pulmonaire , <i>n.m.</i>	karcinom pluća
cancer rénal , <i>n.m.</i>	renalni karcinom
cancer urogénital , <i>n.m.</i>	urogenitalni kancer
cancer volumineux , <i>n.m.</i>	veliki kancer
cancer vulvovaginal , <i>n.m.</i>	karcinom vulve
cancéreux , <i>se, adj.</i>	kancerozan
cancérigène , <i>adj.</i>	kancerogen
cancérisation , <i>n.f.</i>	kancerizacija
cancérogenèse , <i>n.f.</i>	kancerogeneza
cancérologie , <i>n.f.</i>	onkologija
capillaire , <i>n.m. et adj.</i>	kapilar, kapilaran
capillaire sanguin , <i>n.m.</i>	krvni kapilar

capside , <i>n.f.</i>	kapsid
carcinogénétique , <i>adj.</i>	karcinogenetski
carcinome , <i>n.m.</i>	karcinom
carcinome conjonctival , <i>n.m.</i>	karcinom konjunktive
carcinome épidermoïde in situ , <i>n.m.</i>	epidermoidni karcinom in situ
carcinome hépatocellulaire , <i>n.m.</i>	hepatocelularni karcinom
cardiaque , <i>adj.</i>	srčani
cardiologue , <i>n.m.</i>	kardiolog
cardiomyocyte , <i>n.m.</i>	kardiomiocit
cardiomyopathie , <i>n.f.</i>	kardiomiopatija
cardiomyopathie dilatée idiopathique , <i>n.f.</i>	idiopatska dilatativna kardiomiopatija
cardiomyopathie dilatée sévère , <i>n.f.</i>	teška dilatativna kardiomiopatija
cardiopathie , <i>n.f.</i>	kardiopatija
cardiopathie ischémique , <i>n.f.</i>	ishemijska kardiopatija
cardio-respiratoire , <i>adj.</i>	kardio(-)respiratorni
cardio(-)vasculaire , <i>adj.</i>	kardiovaskularni
cardite , <i>n.f.</i>	karditis
cardite rhumatismale , <i>n.f.</i>	reumatska boleš srca
carence , <i>n.f.</i>	karenca
carentiel, le , <i>adj.</i>	karencijalni
carie , <i>n.f.</i>	karijes
carotide , <i>n.f.</i>	karotida
carotidien, ne , <i>adj.</i>	karotidni
carte du génome , <i>n.f.</i>	genska mapa
cartilagineux, euse , <i>adj.</i>	hrskavičav
cas , <i>n.m.</i>	slučaj
cas récalcitrant , <i>n.m.</i>	uporno oboljenje
castration , <i>n.f.</i>	kastracija
castration hormonale , <i>n.f.</i>	hormonska kastracija
catabolique , <i>adj.</i>	katabolički
catalyser , <i>v.</i>	katalizovati
catalytique , <i>adj.</i>	katalitički
catécholamine , <i>n.m.</i>	kateholamin
cathéter , <i>n.m.</i>	kateter
cathétérisme , <i>n.m.</i>	kateterizacija
causal, e , <i>adj.</i>	uzročni, kauzalni
cause , <i>n.f.</i>	uzrok
cause idiopathique , <i>n.f.</i>	idiopatski uzrok
caveola , <i>n.f.</i> (<i>pl. caveolae</i>)	kaveola
cavité , <i>n.f.</i>	šupljina
cavité abdominale , <i>n.f.</i>	abdominalna šupljina

cécité , <i>n.f.</i>	slepilo
cellulaire , <i>adj.</i>	ćelijski
cellularité , <i>n.f.</i>	celularnost
cellularité mixte , <i>n.f.</i>	mešovita celularnost
cellule , <i>n.f.</i>	ćelija
cellule autologue , <i>n.f.</i>	autologna ćelija
cellule bêta , <i>n.f.</i>	beta ćelija
cellule ciliée , <i>n.f.</i>	ćelija sa cilijama
cellule dendritique , <i>n.f.</i>	dendritska ćelija
cellule différenciée , <i>n.f.</i>	diferencirana ćelija
cellule endothéliale , <i>n.f.</i>	endotelijalna ćelija
cellule hématopoïétique , <i>n.f.</i>	hematopoetska ćelija
cellule hybride , <i>n.f.</i>	hibridna ćelija
cellule immunitaire , <i>n.f.</i>	imunska ćelija
cellule maligne , <i>n.f.</i>	maligna ćelija
cellule médullaire progénitrice , <i>n.f.</i>	progenitorna ćelija iz kostne srži
cellule mésenchymateuse , <i>n.f.</i>	mezenhimska ćelija
cellule métastatique , <i>n.f.</i>	metastatska ćelija
cellule mononuclée , <i>n.f.</i>	mononuklearna ćelija
cellule musculaire , <i>n.f.</i>	mišićna ćelija
cellule musculaire lisse , <i>n.f.</i>	ćelija glatkih mišića
cellule nerveuse , <i>n.f.</i>	nevna ćelija
cellule neurale , <i>n.f.</i>	neuralna ćelija
cellule nodale , <i>n.f.</i>	nodalna ćelija
cellule osseuse , <i>n.f.</i>	koštana ćelija
cellule pancréatique , <i>n.f.</i>	ćelija pankreasa
cellule prostatique , <i>n.f.</i>	ćelija prostate
cellule sanguine , <i>n.f.</i>	krvna ćelija
cellule satellite , <i>n.f.</i>	satelit ćelija
cellule sexuelle , <i>n.f.</i>	polna ćelija
cellule spumeuse , <i>n.f.</i>	penasta ćelija
cellule témoin , <i>n.f.</i>	kontrolna ćelija
cellule tumorale , <i>n.f.</i>	tumorska ćelija
cellule-cible , <i>n.f.</i>	ciljna ćelija
cellules bêta des îlots de Langerhans , <i>n.f.</i>	beta ćelije Langerhansovih ostrvaca
cellules de Sertoli , <i>n.f.</i>	Sertolijeve ćelije
cellules gliales , <i>n.f.</i>	glijalne ćelije
cellules NKT , <i>n.f.</i>	NKT ćelije
cellules souches , <i>n.f.</i>	matične ćelije
cellules souches adultes , <i>n.f.</i>	zrele (adultne) matične ćelije
cellules souches embryonnaires , <i>n.f.</i>	embrionske matične ćelije

cellules souches multipotentes , <i>n.f.</i>	multipotentne matične ćelije
cellules souches pluripotentes , <i>n.f.</i>	pluripotentne matične ćelije
cellules souches spermatogoniales , <i>n.f.</i>	spermatogonije
cellules souches totipotentes , <i>n.f.</i>	totipotentne matične ćelije
cellules souches unipotentes , <i>n.f.</i>	unipotentne matične ćelije
central , <i>e, adj.</i>	centralni
centre , <i>n.m.</i>	centar
centromère , <i>n.m.</i>	centromera
céphalée , <i>n.f.</i>	cefaleja, glavobolja
cérébral , <i>e, adj.</i>	cerebralni, moždani
cérébro-méningé , <i>e, adj.</i>	koji se odnosi na mozak i moždane ovojnice
cérébrovasculaire , <i>adj.</i>	cerebrovaskularni
cerveau , <i>n.m.</i>	mozak, veliki mozak
cervical , <i>e, adj.</i>	cervikalni
cervico-céphalique , <i>adj.</i>	cerviko-cefalični
cervico-vaginal , <i>e, adj.</i>	cerviko-vaginalni
césarienne , <i>n.f.</i>	carski rez
césariser , <i>v.</i>	izvršiti carski rez
cétonique , <i>adj.</i>	ketonski
changement , <i>n.m.</i>	promena
changement phénotypique , <i>n.m.</i>	fenotipska promena
chape , <i>n.f.</i>	(zubna) krunica
chape fibreuse , <i>n.f.</i>	fibrozna kapa
charge , <i>n.f.</i>	naboj, šarža, opterećenje
charge orale , <i>n.f.</i>	oralno opterećenje
charge sodée , <i>n.f.</i>	opterećenje natrijumom
charger (se) , <i>v.</i>	opteretiti (se), preuzeti, napuniti (se), dobiti šaržu
chémo-attractant , <i>n.m.</i>	hemoatraktant
chimie , <i>n.f.</i>	hemija
chimie organique , <i>n.f.</i>	organska hemija
chimioattractant , <i>n.m.</i>	hemoatraktant
chimio-résistant , <i>e, adj.</i>	otporan na hemoterapiju
chimiosensibilisation , <i>n.f.</i>	senzibilizacija na hemijske supstance
chimiothérapeute , <i>n.m.</i>	hemioterapeut
chimiothérapeutique , <i>adj.</i>	hemioterapijski
chimiothérapie , <i>n.f.</i>	hemioterapija
chimiothérapie néoadjuvante , <i>n.f.</i>	neoadjuvantna hemioterapija
chimiothérapie palliative , <i>n.f.</i>	palijativna hemioterapija
chimiothérapie préopératoire , <i>n.f.</i>	preoperativna hemioterapija
chimiothérapie séquentielle cyclo-	sekvencijalna hemioterapija ciklofosfa-

phosphamide , <i>n.f.</i>	midima
chimique , <i>adj.</i>	hemijski
chirurgical , <i>e, adj.</i>	hirurški
chirurgie , <i>n.f.</i>	hirurgija
chirurgie bariatrique , <i>n.f.</i>	barijatrijska hirurgija
chirurgie de réduction gastrique , <i>n.f.</i>	operacija smanjivanja želuca
chirurgie lourde , <i>n.f.</i>	teška hirurgija
chirurgie orthopédique , <i>n.f.</i>	ortopedska hirurgija
chirurgie pédiatrique , <i>n.f.</i>	pedijatrijska hirurgija
choc , <i>n.m.</i>	šok
cholestérol , <i>n.m.</i>	holesterol
cholestérol en excès , <i>n.m.</i>	višak holesterola
cholestérol excédentaire , <i>n.m.</i>	višak holesterola
cholestérol HDL , <i>n.m.</i>	HDL holesterol
cholestérol total , <i>n.m.</i>	ukupni holesterol
cholestérolémie , <i>n.f.</i>	holesterolemija
cholestérolémie LDL , <i>n.f.</i>	LDL-holesterolemija
choroïdien , <i>ne, adj.</i>	horoidni
chromosome , <i>n.m.</i>	hromozom
chromosomique , <i>adj.</i>	hromozomski
chronicité , <i>n.f.</i>	hroničnost
chronicité de l'infection , <i>n.f.</i>	hroničnost infekcije
chronique , <i>adj.</i>	hroničan
chute , <i>n.f.</i>	pad, gubitak, smanjenje, opadanje
chute brutale de la TA , <i>n.f.</i>	nagli pad arterijskog pritiska
cible , <i>n.f.</i>	cilj, meta
ciblé , <i>e, adj.</i>	ciljani
cible thérapeutique , <i>n.f.</i>	terapijski cilj
cicatriciel , <i>elle, adj.</i>	ožiljačan
cicatrisation , <i>n.f.</i>	zarastanje, cikatrizacija
ciclosporine , <i>n.f.</i>	ciklosporini
cil , <i>n.m.</i>	treplje, cilije
cimentoplastie , <i>n.f.</i>	perkutana vertebroplastika
circuit , <i>n.m.</i>	kruženje, opseg, kolo
circulant , <i>e, adj.</i>	koji cirkuliše, cirkulišući
circulation , <i>n.f.</i>	cirkulacija
circulation coronaire , <i>n.f.</i>	koronarna cirkulacija
circulation extra-corporelle , <i>n.f.</i>	ekstrakorporalna cirkulacija
circulation rétinienne , <i>n.f.</i>	krvni sudovi retine
circulation sanguine , <i>n.f.</i>	krvotok
circulation sanguine globale , <i>n.f.</i>	opšti krvotok
circulation tumorale , <i>n.f.</i>	tumorski krvotok

circulation veineuse , <i>n.f.</i>	venski krvotok
cirrhose , <i>n.f.</i>	ciroza
clairance ou clearance , <i>n.f.</i>	klirens
clairance de la créatinine , <i>n.f.</i>	klirens kreatinina
clairance virale , <i>n.f.</i>	klirens virusa
clamp , <i>n.m.</i>	hvataljka, hvatalica
clamp euglycémique hyperinsulinémique , <i>n.m.</i>	euglikemijski hiperinsulinemijski <i>clamp</i>
classe , <i>n.f.</i>	metod
classe de molécule , <i>n.f.</i>	grupa, klasa
classe thérapeutique , <i>n.f.</i>	klasa molekula
claudication , <i>n.f.</i>	terapijska grupa
claudication intermittente , <i>n.f.</i>	klaudikacija
clavicule , <i>n.f.</i>	intermitentna klaudikacija
cliché , <i>n.m.</i>	klavikula, ključnjača, ključna kost
clinicien , <i>n.m.</i>	snimak
clinicopathologique , <i>adj.</i>	kliničar
clinique , <i>n.f. et adj.</i>	kliničko-patološki
clonage , <i>n.m.</i>	klinika, klinički
clonage positionnel , <i>n.m.</i>	kloniranje
coagulation , <i>n.f.</i>	poziciono kloniranje
coarctation , <i>n.f.</i>	koagulacija
coarctation de l'aorte , <i>n.f.</i>	koarktacija
coder , <i>v.</i>	koarktacija aorte
codon , <i>n.m.</i>	kodirati
coelioscopique , <i>adj.</i>	kodon
coeur , <i>n.m.</i>	celioskopski
coeur droit , <i>n.m.</i>	srce
coeur gauche , <i>n.m.</i>	desno srce
coeur lipidique , <i>n.m.</i>	levo srce
coeur nécrotique de la lésion athérosclérotique , <i>n.m.</i>	masno srce
cognitif , <i>ve, adj.</i>	nekroza srca usled aterosklerotskih lezija
cohorte , <i>n.f.</i>	kognitivan, saznajni
co-infection , <i>n.f.</i>	kohorta
col , <i>n.m.</i>	udružena infekcija, ko-infekcija
col cervical , <i>n.m.</i>	grlić
col de l'utérus , <i>n.m.</i>	grlić materice
col utérin , <i>n.m.</i>	grlić materice
colique , <i>adj.</i>	grlić materice
collagène , <i>n.m.</i>	koji se odnosi na kolon (debeli crevo)
collatéral, e , <i>adj.</i>	kolagen
collerette , <i>n.f.</i>	kolateralan
	prsten

collyre , <i>n.m.</i>	kapi za oči
côlon , <i>n.m.</i>	kolon, debelo crevo
colorectal , <i>e, adj.</i>	kolorektalni
coloscopie , <i>n.f.</i>	koloskopija
colostomie , <i>n.f.</i>	kolostomija
colpobiopsie , <i>n.f.</i>	biopsija vagine
colposcopie , <i>n.f.</i>	kolposkopija
colposcopiste , <i>n.m.</i>	specijalista za kolposkopiju
coma , <i>n.m.</i>	koma
commun , <i>e, adj.</i>	zajednički, opšti, običan
comorbidité , <i>n.f.</i>	komorbiditet
compartiment , <i>n.m.</i>	odeljak
compartiment sanguin , <i>n.m.</i>	krvni odeljak
complexe , <i>n.m. et adj.</i>	kompleks, kompleksan, složen
complexe contractile , <i>n.m.</i>	troponin kompleks
compliance , <i>n.f.</i>	komplijansa
complication , <i>n.f.</i>	komplikacije
complication cardiovasculaire , <i>n.f.</i>	kardiovaskularne komplikacije
complication ischémique , <i>n.f.</i>	ishemijske komplikacije
complication métabolique , <i>n.f.</i>	metaboličke komplikacije
complication viscérale , <i>n.f.</i>	visceralne komplikacije
complications obstétricales , <i>n.f.</i>	akušerske komplikacije
complications postopératoires , <i>n.f.</i>	postoperativne komplikacije
compliqué , <i>e, adj.</i>	komplikovano, složen
comportement , <i>n.m.</i>	ponašanje
comportement alimentaire , <i>n.m.</i>	prehrambeno ponašanje
comportements hyperphages , <i>n.m.</i>	hiperfagija
composant , <i>n.m.</i>	sastojak, komponenta
composante , <i>n.f.</i>	sastavni deo, komponenta, sastojak
composante génétique , <i>n.f.</i>	genetska komponenta
composante inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorna komponenta
composé , <i>n.m.</i>	jedinjenje
composé chimique , <i>n.m.</i>	hemijsko jedinjenje
composé inactif , <i>n.m.</i>	neaktivno jedinjenje
compression , <i>n.f.</i>	kompresija, pritisak, pritiskanje
compression médullaire , <i>n.f.</i>	kompresija kičmene moždine
comprimé , <i>n.m.</i>	tableta
comprimé anti-oestrogène , <i>n.m.</i>	tableta anti-estrogena
comprimé effervescent , <i>n.m.</i>	šumeća tableta, efervescentna tableta
compulsion , <i>n.f.</i>	kompulsija
compulsion alimentaire , <i>n.f.</i>	kompulsivna ishrana
compulsion alimentaire grave , <i>n.f.</i>	kompulsivno prejedanje

concentration , <i>n.f.</i>	koncentracija
concentration sanguine , <i>n.f.</i>	koncentracija u krvi
concentration urinaire d'albumine , <i>n.f.</i>	koncentracija albumina u mokraći
conception , <i>n.f.</i>	začeće, koncepcija
concomittant , <i>e, adj.</i>	koknkomitantan, prateći, propratan
conduction , <i>n.f.</i>	provodljivost
condylome , <i>n.m.</i>	kondilom
condylome accuminé , <i>n.m.</i>	šiljasti kondilom
condylome plan , <i>n.m.</i>	široki kondilom
condylome vénérien , <i>n.m.</i>	venerični kondilom
congénital , <i>e, adj.</i>	kongenitalan, urođen
congestif , <i>ve, adj.</i>	kongestivan
congestion , <i>n.f.</i>	kongestija
congestion pulmonaire , <i>n.f.</i>	kongestija pluća
conisation , <i>n.f.</i>	konizacija
conisation au bistouri froid , <i>n.f.</i>	konizacija hladnim nožem
connectivité , <i>n.f.</i>	konektivnost
consécutif , <i>ve, adj.</i>	posledični, uzastopni
consommation , <i>n.f.</i>	potrošnja
consommation myocardique d'oxygène , <i>n.f.</i>	potrošnja kiseonika u miokardu
constipation , <i>n.f.</i>	konstipacija, zatvor
constituant , <i>n.m.</i>	sastojak
constriction , <i>n.f.</i>	konstrikcija
consultation , <i>n.f.</i>	pregled, konsultacija
consultation médicale , <i>n.f.</i>	lekarski pregled
consultation stomatologique , <i>n.f.</i>	stomatološki pregled
contention , <i>n.f.</i>	imobilizacija
continu , <i>e, adj.</i>	neprekidan, kontinualan, stalan, neprekidan
contraception , <i>n.f.</i>	kontracepcija
contraception orale , <i>n.f.</i>	oralna kontracepcija
contracter (se) , <i>v.</i>	kontrahovati (se)
contractile , <i>adj.</i>	kontraktilan
contractilité , <i>n.f.</i>	kontraktilnost
contractilité du myocarde , <i>n.f.</i>	kontraktilnost miokarda
contractilité myocardique , <i>n.f.</i>	kontraktilnost miokarda
contraction , <i>n.f.</i>	kontrakcija
contraction du coeur , <i>n.f.</i>	srčane kontrakcije
contrainte , <i>n.f.</i>	ograničenje
contrainte hémodynamique , <i>n.f.</i>	hemodinamsko ograničenje
contrainte neurohormonale , <i>n.f.</i>	neurohormonsko ograničenje

contre-indication , <i>n.f.</i>	kontraindikacija
contre-indiqué , <i>e, adj.</i>	kontraindikovan
conventionnel , <i>le, adj.</i>	konvencionalan, uobičajen, običan
convulsion , <i>n.f.</i>	konvulzija
conjunctival , <i>e, adj.</i>	konjunktivni
cordon , <i>n.m.</i>	pupčana vrpca, pupčanik
cornée , <i>n.f.</i>	rožnjača
coronaire , <i>n.f. et adj.</i>	koronarni krvni sud, koronarni
coronaire droite , <i>n.f.</i>	desni koronarni krvni sud
coronarien , <i>n.m. et adj.</i>	koronarni krvni sud, koronarni
coronarographie , <i>n.f.</i>	koronarografija
coronarographie angiographique- ment normale , <i>n.f.</i>	normalni koronarni angiograf
coronarographique , <i>adj.</i>	koronarografski
coronaropathie , <i>n.f.</i>	koronaropatija
corps , <i>n.m.</i>	telo
corps apoptiques , <i>n.m.</i>	apoptotska tela
corps cétoniques , <i>n.m.</i>	ketonska tela
corps médical , <i>n.m.</i>	zdravstveni radnici
cortex , <i>n.m.</i>	korteks, moždana kora
cortical , <i>e, adj.</i>	kortikalni
corticale , <i>n.f.</i>	korteks, kortikalna kost
corticoïde , <i>adj.</i>	kortikoidni
corticosurrénale , <i>n.f.</i>	nadbubrežni korteks, kora nadbubrežne žlezde
corticothérapie , <i>n.f.</i>	kortikoterapija
corticotrope , <i>adj.</i>	kortikotropni
cortisol , <i>n.m.</i>	kortizol
cortisol plasmatique , <i>n.m.</i>	plazmatski kortizol
côte , <i>n.f.</i>	rebro
cotyloïdien , <i>ne, adj.</i>	kotiloidni
couche , <i>n.f.</i>	sloj, nivo
couche superficielle de la tunique ar- térielle , <i>n.f.</i>	spoljašnji sloj zida arterije
couplage (de protéines) , <i>n.m.</i>	kuplovanje (proteina)
courbure , <i>n.f.</i>	zakrivljenost
courbure artérielle , <i>n.f.</i>	zakrivljenost arterije
court-circuitant , <i>e, adj.</i>	koji se odnosi na kratak spoj
coxarthrose , <i>n.f.</i>	koksartroza, artroza kuka
crampe , <i>n.f.</i>	grčevi, grčenje
crampes musculaires , <i>n.f.</i>	grčenje mišića
crânien , <i>ne, adj.</i>	kranijalni
créatinine , <i>n.f.</i>	kreatinin

créatininémie , <i>n.f.</i>	kreatininemija
crête génitale , <i>n.f.</i>	polni nabor
creux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	šupalj
criblage , <i>n.m.</i>	skrining
criblage moléculaire , <i>n.m.</i>	molekularni skrining
crise , <i>n.f.</i>	kriza, napad
crise boulimique , <i>n.f.</i>	napad bulimije
crise vaso-occlusive , <i>n.f.</i>	vazo-okluzivna kriza
croisé , <i>e</i> , <i>adj.</i>	ukršten
croissance , <i>n.f.</i>	rast
croissance staturale , <i>n.f.</i>	staturalni rast
croissance staturopondérale , <i>n.f.</i>	rast i povećanje telesne težine
croissance tumorale , <i>n.f.</i>	rast tumora
cultiver (se) , <i>v.</i>	kultivirati (se)
culture , <i>n.f.</i>	kultura, kultivisanje
culture des CSE , <i>n.f.</i>	kultivisanje embrionskih matičnih ćelija
curage , <i>n.m.</i>	čišćenje
curage axillaire , <i>n.m.</i>	uklanjanje aksilarnih limfnih čvorova;
	uklanjanje limfnih čvorova pazuha
curatif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	lekovit, koji leči
curetage , <i>n.m.</i>	kiretaža
curetage endocervical , <i>n.m.</i>	endocervikalna kiretaža
cutané , <i>e</i> , <i>adj.</i>	kožni, kutani
cutanéomuqueux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	mukokutani
cycle , <i>n.m.</i>	ciklus
cycle cellulaire , <i>n.m.</i>	ćelijski ciklus
cystoscopie , <i>n.f.</i>	cistoskopija
cytochimie , <i>n.f.</i>	citohemija
cytochromes P450 , <i>n.m.</i>	citohrom P450
cytogénétique , <i>adj.</i>	citogenetski
cytokine , <i>n.m.</i>	citokin
cytologique , <i>adj.</i>	citološki
cytoplasme , <i>n.m.</i>	citoplazma
cytoponction , <i>n.f.</i>	citopunkcija
cytosquelette , <i>n.m.</i>	citoskelet
cytotoxique , <i>adj.</i>	citotoksičan

D

D-dimère , <i>n.m.</i>	D-dimer
débit , <i>n.m.</i>	protok
débit cardiaque , <i>n.m.</i>	protok krvi kroz srce
débit sanguin , <i>n.m.</i>	protok krvi
débouchement , <i>n.m.</i>	otvaranje, otčepljenje

débouchement des uretères, <i>n.m.</i>	čišćenje mokraćnih kanala
décès, <i>n.m.</i>	smrt, smrtni slučaj
décès brutal, <i>n.m.</i>	iznenadna smrt
décès cardiovasculaire, <i>n.m.</i>	kardiovaskularna smrt
décharge, <i>n.f.</i>	oslobađanje
décharge sodée, <i>n.f.</i>	oslobađanje natrijuma
décharger, <i>v.</i>	oslobađati, osloboditi
déciduale, <i>n.f.</i>	decidua
déclencher, <i>v.</i>	pokrenuti
décompensation, <i>n.f.</i>	dekompenzacija
défaillance, <i>n.f.</i>	slabost, slabljenje
défaillance cardiaque chronique, <i>n.f.</i>	hronična srčana slabost
défaut, <i>n.m.</i>	nedostatak
défaut d'oxygénation du coeur, <i>n.m.</i>	nedovoljna oksigenacija srca
défibrillateur, <i>n.m.</i>	defibrilator
déficience, <i>n.f.</i>	deficijencija, nedostatak
déficience en leptine, <i>n.f.</i>	deficijencija leptina, nedostatak leptina
déficient, <i>e, adj.</i>	deficijentan
déficit, <i>n.m.</i>	deficit
dégénération, <i>n.f.</i>	degeneracija
dégénération maculaire, <i>n.f.</i>	makularna degeneracija
dégénérescence, <i>n.f.</i>	degeneracija
dégénérescence des nerfs moteurs, <i>n.f.</i>	degeneracija motornih vlakana
dégradation, <i>n.f.</i>	degradacija, raspadanje
dégradation métabolique, <i>n.f.</i>	metabolička degradacija
dégrader, <i>v.</i>	degradirati
degré, <i>n.m.</i>	stepen
degré d'extension de la maladie, <i>n.m.</i>	stepen uznapređovalosti bolesti
délétion, <i>n.f.</i>	delecija
délétion du gène, <i>n.f.</i>	delecija gena
déméthylation, <i>n.f.</i>	demetilacija
demi-vie, <i>n.f.</i>	poluživot
dénervé, <i>v.</i>	izvršiti denervaciju
dendritique, <i>adj.</i>	dendritski
densité, <i>n.f.</i>	gustina
densité minérale osseuse, <i>n.f.</i>	mineralna koštana gustina
densité vasculaire, <i>n.f.</i>	gustina vaskularne mreže
dentaire, <i>adj.</i>	zubni
dénutrition, <i>n.f.</i>	neuhranjenost
dénutrition maternelle, <i>n.f.</i>	neuhranjenost majke
dépense, <i>n.f.</i>	potrošnja

dépenses énergétiques, <i>n.f.</i>	potrošnja energije
dépenses postprandiales, <i>n.f.</i>	potrošnja posle obroka
dépigmentation, <i>n.f.</i>	depigmentacija
dépistage, <i>n.m.</i>	skrining
dépistage cytologique, <i>n.m.</i>	citološki skrining
dépistage de masse, <i>n.m.</i>	populacioni skrining
dépistage individuel, <i>n.m.</i>	individualni skrining
dépistage précoce, <i>n.m.</i>	preventivni skrining
dépister, <i>v.</i>	sprovođenje skrininga
déplétion, <i>n.f.</i>	deplecija, crpljenje, trošenje
déplétion hydrosodée, <i>n.f.</i>	smanjenje količine natrijuma u tečnosti
dépôt, <i>n.m.</i>	depo, naslaga
dépôt de graisse, <i>n.m.</i>	masna naslaga
dépôt graisseux, <i>n.m.</i>	masna naslaga
dépôt lipidique, <i>n.m.</i>	depo lipida
dépressif, <i>ve, adj.</i>	depresivan
dérèglement, <i>n.m.</i>	poremećaj
dérèglement hormonal, <i>n.m.</i>	hormonski poremećaj
dérégulation, <i>n.f.</i>	poremećaj
dermatologie, <i>n.f.</i>	dermatologija
dermite, <i>n.f.</i>	dermatitis
désensibilisation, <i>n.f.</i>	desenzibilizacija
déshydratation, <i>n.f.</i>	dehidratacija
déshydratation importante, <i>n.f.</i>	značajna dehidratacija
désordre, <i>n.m.</i>	poremećaj
désordre métabolique, <i>n.m.</i>	metabolički poremećaj
désordre psychologique, <i>n.m.</i>	psihološki poremećaj
désordres somatiques, <i>n.m.</i>	somatski poremećaji
destruction, <i>n.f.</i>	destrukcija, oštećenje, povreda
destruction musculaire massive, <i>n.f.</i>	masivno oštećenje mišića
détecter une maladie, <i>v.</i>	utvrditi postojanje bolesti
détection, <i>n.f.</i>	detekcija, otkrivanje
détection précoce, <i>n.f.</i>	rano otkrivanje bolesti
déterminant, <i>n.m.</i>	determinanta, pokazatelj
déterminant génétique, <i>n.m.</i>	genetska determinanta
déterminant hémodynamique, <i>n.m.</i>	hemodinamski pokazatelj
déterminant neurohormonal, <i>n.m.</i>	determinanta neurohormonske aktivacije
détresse respiratoire hypoxémiante, <i>n.f.</i>	hipoksična plućna vazokonstrikcija
détoxifier, <i>v.</i>	detoksifikovati
déviation, <i>n.f.</i>	devijacija
déviation de l'artère mammaire interne, <i>n.f.</i>	devijacija unutrašnje mamarne arterije

diabésité , <i>n.f.</i>	dijabetes i gojaznost
diabète , <i>n.m.</i>	dijabetes
diabète de (la) maturité , <i>n.m.</i>	adultni dijabetes
diabète de type 1 , <i>n.m.</i>	dijabetes tipa I
diabète de type 2 , <i>n.m.</i>	dijabetes tipa II
diabète gestationnel , <i>n.m.</i>	gestacioni dijabetes
diabète gras , <i>n.m.</i>	dijabetes tipa II
diabète juvénile , <i>n.m.</i>	juvenilni dijabetes
diabète maigre , <i>n.m.</i>	dijabetes tipa I
diabète néonatal transitoire , <i>n.m.</i>	neonatalni dijabetes
diabète sucré , <i>n.m.</i>	šećerna bolest; <i>diabetes mellitus</i>
diabétique , <i>n.m. et adj.</i>	dijabetičar, dijabetičarski
diabétique non insulinodépendant , <i>n.m.</i>	insulin nezavisni dijabetes
diagnostic , <i>n.m.</i>	dijagnoza
diagnostic étiologique , <i>n.m.</i>	etiološka dijagnoza
diagnostique , <i>adj.</i>	dijagnostički
dialogue , <i>n.m.</i>	dijalog komunikacija
dialogue entre les organes , <i>n.m.</i>	komunikacija između organa
dialyse , <i>n.f.</i>	dijaliza
diaphysaire , <i>adj.</i>	dijafizarni
diaphyse , <i>n.f.</i>	dijafiza
diarrhée , <i>n.f.</i>	dijareja
diastole , <i>n.f.</i>	dijastola
diastolique , <i>adj.</i>	dijastolni
diète , <i>n.f.</i>	dijeta, ishrana
diète protéique , <i>n.f.</i>	proteinska ishrana
diététique , <i>n.f.</i>	dijetetika
différenciation , <i>n.f.</i>	diferencijacija
différenciation adipocytaire , <i>n.f.</i>	diferencijacija adipocita
différenciation cellulaire , <i>n.f.</i>	diferencijacija ćelija
différenciation tumorale , <i>n.f.</i>	diferencijacija tumora
difficulté , <i>n.f.</i>	teškoća, problem
difficulté à respirer , <i>n.f.</i>	otežano disanje
digérer , <i>v.</i>	variti, svariti
digestif , <i>ve, adj.</i>	digestivni
digestion , <i>n.f.</i>	varenje
dilacération , <i>n.f.</i>	laceracija, cepanje, ruptura
dilacération cervico-vaginale , <i>n.f.</i>	laceracija cerviksa
dilatation , <i>n.f.</i>	širenje, dilatacija
dilatation artériolaire , <i>n.f.</i>	dilatacija arteriola
dilatation de la pupille , <i>n.f.</i>	dilatacija pupile, širenje zenice

dilaté, e, adj.	raširen, proširen, dilatiran
dilater (se), v.	raširiti (se), proširiti (se), dilatirati (se)
diméthylsulfoxyde, n.m.	dimetilsulfoksid
diminution, n.f.	smanjenje, umanjenje
diminution du tonus, n.f.	smanjenje tonusa
diminution du tonus sympathique, n.f.	smanjenje tonusa simpatikusa
dissection, n.f.	disekcija
dissémination, n.f.	diseminacija, širenje
dissémination de la maladie, n.f.	širenje bolesti
diurèse, n.f.	diureza
diurèse saline, n.f.	disureza soli
diurétique, n.m.	diuretik
division, n.f.	podela, deoba
division cellulaire, n.f.	ćelijska deoba
domaine, n.m.	domen, oblast
domaine transmembranaire, n.m.	transmembranski domen
donneur, n.m.	davalac, donor
Doppler, n.m.	Dopler
Doppler continu, n.m.	kontinuirani Dopler
Doppler couleur, n.m.	kolor Dopler
Doppler pulsé, n.m.	pulsirajući Dopler
dorsalgie, n.f.	dorzalgiya
dosage, n.m.	doziranje, određivanje koncentracije
dosage de la créatinine dans le sang, n.m.	određivanje koncentracije kreatinina u krvi
dosage du TCA, n.m.	određivanje vrednosti aPTV
dose, n.f.	doza
dose faible, n.f.	nedovoljna doza
dose forte, n.f.	velika doza
dose supraphysiologique, n.f.	suprafiziološka doza
dose-dépendant, e, adj.	dozno-zavistan
doser, v.	dozirati, određivati koncentraciju
dosimétrie, n.f.	dozimetrija
dossier, n.m.	dosije, karton
dossier médical, n.m.	zdravstveni karton
douleur, n.f.	bol
douleur angineuse, n.f.	anginozni bol
douleur dans la poitrine, n.f.	bol u grudima
douleur intense, n.f.	intenzivan bol
douleur musculaire, n.f.	bol u mišićima
douleur pelvienne, n.f.	pelvični bol
douleur thoracique, n.f.	torakalni bol

douloureux, euse, adj.	bolan
drainer, v.	drenirati
drépanocytose, n.f.	drepanocitoza
dur, e, adj.	čvrst, tvrd
dyalise, n.f.	dijaliza
dysfonction, n.f.	disfunkcija
dysfonction des cils des muqueuses respiratoires, n.f.	disfunkcija trepljastog epitela respiratornog trakta
dysfonction endothéliale, n.f.	disfunkcija endotelijuma
dysfonction mitochondriale, n.f.	mitohondrijska disfunkcija
dysfonction végétative, n.f.	vegetativna disfunkcija
dysfonctionnement, n.m.	disfunkcija
dysfonctionnement fatal, n.m.	smrtonosno oboljenje
dysfonctionnement primaire, n.m.	primarna disfunkcija
dysfonctionnement secondaire, n.m.	sekundarna disfunkcija
dysglobulinémie, n.f.	disglobulinemija
dysimmunitaire, adj.	autoimun
dyslipidémie, n.f.	dislipidemija
dysovulation, n.f.	disovulacija
dysplasie, n.f.	displazija
dysplasie anale, n.f.	analna displazija
dysplasie cervicale de haut grade, n.f.	teška cervikalna displazija
dysplasique, adj.	displastičan
dyspnée, n.f.	dispneja
dystocie, n.f.	distocija
dystocie cervicale, n.f.	cervikalna distocija
dystrophie, n.f.	distrofija
dystrophie des cônes réiniens, n.f.	distrofija čepića retine
dystrophie musculaire de Duchenne, n.f.	muskularna distrofija Dišen
dystrophie musculaire de Limb-Girdle, n.f.	distrofija u pojasu udova
dystrophine, n.f.	distrofin

E

échantillon, n.m.	uzorak
échantillon biologique, n.m.	biološki uzorak
échocardiographie, n.f.	ehokardiografija, ultrazvučni pregled srca
écho-doppler, n.m.	ultrazvučni pregled, ehodopler
écho-Doppler cardiaque, n.m.	Dopler srca
écho-Doppler veineux, n.m.	Dopler vena
échographie, n.f.	ultrazvučni pregled

échographie cardiaque , <i>n.f.</i>	ehografija srca
échographie cardiaque transoesophagienne , <i>n.f.</i>	transezofagusni ultrazvučni pregled srca
échographie conventionnelle ou bidimensionnelle , <i>n.f.</i>	konvencionalni ultrazvuk, ultrazvuk 2D
échographie du foie , <i>n.f.</i>	ultrazvučni pregled jetre
échographie endorectale , <i>n.f.</i>	endorektalni ultrazvučni pregled
échographie hépatique , <i>n.f.</i>	ultrazvučni pregled jetre
échographie multidimensionnelle , <i>n.f.</i>	višedimenzionalni ultrazvuk
échographie-Doppler des vaisseaux , <i>n.f.</i>	ehodopler krvnih sudova
échographiste , <i>n.m.</i>	specijalista za ultrazvuk
échoguidage , <i>n.m.</i>	ultrazvučna operacija
éclampsie , <i>n.f.</i>	eklampsija
ectoderme , <i>n.m.</i>	ektoderm
ectopique , <i>adj.</i>	ektopijski
eczéma , <i>n.m.</i>	ekcem
eczéma variqueux , <i>n.m.</i>	varikozni ekcem
effervescent , <i>adj.</i>	efervescentan, šumeći
effet , <i>n.m.</i>	dejstvo, efekat, delovanje
effet catabolique , <i>n.m.</i>	katabolično dejstvo
effet hyperglycémiant , <i>n.m.</i>	hiperglikemijsko dejstvo
effet hypolipémiant , <i>n.m.</i>	hipolipemijsko delovanje
effet indésirable , <i>n.m.</i>	neželjena reakcija
effet indésirable secondaire , <i>n.m.</i>	sporedno neželjeno dejstvo
effet pléiotrope , <i>n.m.</i>	plejotropno delovanje
effet préventif , <i>n.m.</i>	preventivno delovanje
effet pro-inflammatoire , <i>n.m.</i>	proinflamatorno dejstvo
effet prolifératif , <i>n.m.</i>	proliferativno delovanje
effet secondaire , <i>n.m.</i>	sporedni efekat
effet secondaire musculaire , <i>n.m.</i>	sporedni efekat koji utiče na mišiće
effet secondaire toxique , <i>n.m.</i>	sporedno toksično dejstvo
effet transitoire , <i>n.m.</i>	tranzitorni efekat
effet vasoconstricteur , <i>n.m.</i>	vazokonstriktivno dejstvo
efficacité , <i>n.f.</i>	efikasnost
efficacité systémique , <i>n.f.</i>	sistemska efikasnost
éjecter (le sang) , <i>v.</i>	istiskivati (krv)
éjection , <i>n.f.</i>	istiskivanje, ejakcija
éjection ventriculaire , <i>n.f.</i>	ventrikularno istiskivanje
électrique , <i>adj.</i>	električan
électrophysiologique , <i>adj.</i>	elektrofiziološki
élément , <i>n.m.</i>	element

élément nutritif , <i>n.m.</i>	nutritivni element
élément thrombogène , <i>n.m.</i>	trombogeni faktor
élévation , <i>n.f.</i>	povišenje, elevacija
élévation des enzymes cardiaques , <i>n.f.</i>	povišeni srčani enzimi
élevé , <i>e, adj.</i>	povišen
embol , <i>n.m.</i>	embolus
embol vasculaire , <i>n.m.</i>	vaskularni embolus
embole , <i>n.m.</i>	embol(us)
embolie , <i>n.f.</i>	embolija
embolie pulmonaire , <i>n.f.</i>	plućna embolija
embolisme , <i>n.m.</i>	embolija
embryogenèse , <i>n.f.</i>	embriogeneza
embryologiste , <i>n.m.</i>	embriolog
embryonnaire , <i>adj.</i>	embrionski
émission , <i>n.f.</i>	emisija, izbacivanje, otpuštanje
émission d'urine , <i>n.f.</i>	izbacivanje urina, mokrenje
emplacement , <i>n.m.</i>	postavljanje, smeštanje
enclouage , <i>n.m.</i>	fiksacija preloma klinovima
enclouage du fémur , <i>n.m.</i>	fiksacija preloma butne kosti
endarteriectomie , <i>n.f.</i>	endarteriektomija
endocannabinoïdes , <i>n.m.</i>	endokanabinoidi
endocardique , <i>adj.</i>	endokardijalni
endo-cavitaire , <i>adj.</i>	endokavitarni
endocervical , <i>e, adj.</i>	endocervikalni
endocoronaire , <i>adj.</i>	endokoronarni
endocrinien , <i>ne, adj.</i>	endokrini
endoderme , <i>n.m.</i>	endoderm
endogène , <i>adj.</i>	endogeni
endomètre , <i>n.m.</i>	endometrijum
endoprothèse , <i>n.f.</i>	endoproteza
endorectal , <i>e, adj.</i>	endorektalni
endorphine , <i>n.m.</i>	endorfin
endoscope , <i>n.m.</i>	endoskop
endoscopie , <i>n.f.</i>	endoskopija
endothélial , <i>e, adj.</i>	endotelni
endothélium , <i>n.m.</i>	endotelijum
endothélium vasculaire , <i>n.m.</i>	vaskularni endotelijum
endotoxique , <i>adj.</i>	endotoksični
énergétique , <i>adj.</i>	energetski
enfant , <i>n.m.</i>	dete
enfant drépanocytaire , <i>n.m.</i>	dete obolelo od drepanocitoze

enfant pré pubère , <i>n.m.</i>	dete u predpubertetu
enquête , <i>n.f.</i>	istraživanje, ispitivanje
enquête épidémiologique , <i>n.f.</i>	epidemiološko istraživanje
enregistrement , <i>n.m.</i>	snimanje
enregistrement polysomnographique , <i>n.m.</i>	polisomnografsko snimanje
ensemencer , <i>v.</i>	zasejati
énucléé , <i>e, adj.</i>	anuklearn
enveloppe , <i>n.f.</i>	ovojnica, opna
enveloppe du coeur , <i>n.f.</i>	srčana opna, srčana maramica
enzymatique , <i>adj.</i>	enzimski
enzyme , <i>n.m.</i>	enzim
enzyme cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani enzim
épaisseur , <i>n.f.</i>	debljina
épaisseur intinale carotidienne , <i>n.f.</i>	debljina intime karotidne arterije
épiblaste , <i>n.m.</i>	epiblast
épiblaste proximal , <i>n.m.</i>	susedni epiblast
épidémie , <i>n.f.</i>	epidemija
épidémiologie , <i>n.f.</i>	epidemiologija
épidémiologie des maladies chroniques , <i>n.f.</i>	epidemiologija hroničnih bolesti
épidémiologique , <i>adj.</i>	epidemiološki
épidémique , <i>adj.</i>	epidemijski
épiderme , <i>n.m.</i>	epiderm
épidermoïde , <i>adj.</i>	epidermoidni
épigénétique , <i>adj. et n.f.</i>	epigenetski, epigenetika
épimutation , <i>n.f.</i>	epigenetska modifikacija
épinéphrine , <i>n.f.</i>	epinefrin
épiploon , <i>n.m.</i>	omentum
épisiotomie , <i>n.f.</i>	epiziotomija
épisode , <i>n.f.</i>	epizoda
épisode de péricardite , <i>n.f.</i>	epizoda perikarditisa
épisode de phlébite , <i>n.f.</i>	epizoda upale vena
épisode dépressif majeur , <i>n.f.</i>	jaka depresivna epizoda
épistaxis , <i>n.f.</i>	epistaksa
épithélium , <i>n.m.</i>	epitel
épithélium cervical , <i>n.m.</i>	cervikalni epitel
épithélium pigmentaire , <i>n.m.</i>	pigmentni epitel
équimolarité , <i>n.f.</i>	ekvimolarnost
érosif , <i>ve, adj.</i>	erozivan
éruption , <i>n.f.</i>	erupcija
éruptions cutanées , <i>n.f.</i>	erupcije na koži
espace , <i>n.m.</i>	prostor

espace sous-endothélial , <i>n.m.</i>	subendotelni prostor
espèce , <i>n.f.</i>	vrsta
espèce homéotherme , <i>n.f.</i>	homeoterman organizam
espérance , <i>n.f.</i>	očekivanje
espérance de vie , <i>n.f.</i>	očekivana dužina života
essai , <i>n.m.</i>	ispitivanje, proba
essai clinique , <i>n.m.</i>	kliničko ispitivanje
essai thérapeutique , <i>n.m.</i>	terapijsko ispitivanje
essentiel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	esencijalni, osnovni, neophodan
estérification , <i>n.f.</i>	esterifikacija
estérifié , <i>e</i> , <i>adj.</i>	esterifikovan
estomac , <i>n.m.</i>	želudac
estrogénique , <i>adj.</i>	estrogeni
établir le diagnostic , <i>v.</i>	postaviti dijagnozu
état , <i>n.m.</i>	stanje
état catalytique inactivé , <i>n.m.</i>	stanje katalitičke neaktivnosti
état dépressif , <i>n.m.</i>	depresivno stanje
état glycémique , <i>n.m.</i>	stanje glikemije
état gravide , <i>n.m.</i>	gravidno stanje
état prédiabétique , <i>n.m.</i>	predijabetesno stanje
état quiescent , <i>n.m.</i>	hibernacija
états de choc septiques , <i>n.m.</i>	stanje septičkog šoka
éthylrique , <i>adj.</i>	etilni
étiologie , <i>n.f.</i>	etiologija
étiologie ischémique , <i>n.f.</i>	etiologija ishemije
étiologique , <i>adj.</i>	etiološki
étiopathogénique , <i>adj.</i>	etiopatogeni
étirement , <i>n.m.</i>	istežanje
étirement cellulaire , <i>n.m.</i>	ćelijsko istežanje
étranglement , <i>n.m.</i>	uklještenje
étranglement herniaire , <i>n.m.</i>	uklještenje kile
être , <i>n.m.</i>	biće
être impliqué dans , <i>v.</i>	biti uključen u
être touché par une maladie , <i>v.</i>	biti pogođen bolešću
être unicellulaire , <i>n.m.</i>	jednoćelijski organizam
étude , <i>n.f.</i>	studija, ispitivanje
étude clinique , <i>n.f.</i>	klinička studija
étude de tolérance , <i>n.f.</i>	ispitivanje tolerancije
étude épidémiologique , <i>n.f.</i>	epidemiološka studija
étude génétique , <i>n.f.</i>	genetsko ispitivanje
étude in vitro , <i>n.f.</i>	ispitivanje <i>in vitro</i>
étude in vivo , <i>n.f.</i>	ispitivanje <i>in vivo</i>

étuve , <i>n.f.</i>	sterilizator
euchromatique , <i>adj.</i>	euhromatski
eutrophe , <i>adj.</i>	eutrofan
évaluation , <i>n.f.</i>	evaluacija, nalaz, procena
évaluation coelioscopique , <i>n.f.</i>	celioskopski nalaz
évaluer (un organe) , <i>v.</i>	ispitivati (neki organ)
événement , <i>n.m.</i>	dogadjaj
événement cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani dogadjaj
événement cardiovasculaire , <i>n.m.</i>	kardiovaskularni dogadjaj
événement cellulaire , <i>n.m.</i>	dogadjaj u ćeliji
événement cérébral fatal , <i>n.m.</i>	fatalan moždani dogadjaj
événement coronarien majeur , <i>n.m.</i>	veliki koronarni dogadjaj
événement iatrogène , <i>n.m.</i>	neželjeni dogadjaj
événement ischémique , <i>n.m.</i>	ishemijki dogadjaj
événement moléculaire , <i>n.m.</i>	molekularni dogadjaj
événement osseux , <i>n.m.</i>	koštani dogadjaj
événement vasculaire , <i>n.m.</i>	vaskularni dogadjaj
éversion , <i>n.f.</i>	everzija
évocateur , <i>trice</i> , <i>adj.</i>	koji evocira, podseća, upućuje na
évoluer , <i>v.</i>	razvijati, evoluirati
éolutif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	razvojni, evolutivni
évolution , <i>n.f.</i>	razvoj, evolucija
évolution métastatique , <i>n.f.</i>	razvoj metastaza
évolution néoplasique , <i>n.f.</i>	razvoj neoplazija
évolutivité , <i>n.f.</i>	evolutivnost
examen , <i>n.m.</i>	analiza, pregled, ispitivanje
examen biologique , <i>n.m.</i>	laboratorijske analize
examen clinique , <i>n.m.</i>	fizikalni pregled
examen cytologique , <i>n.m.</i>	citološka analiza
examen histologique , <i>n.m.</i>	histološka analiza
examen invasif , <i>n.m.</i>	invazivni pregled
examen ophtalmologique , <i>n.m.</i>	oftalmološki pregled
examen radiologique , <i>n.m.</i>	radiološki pregled
examen ultrasonore , <i>n.m.</i>	ultrazvučni pregled
excédentaire , <i>adj.</i>	koji je u višku
excès , <i>n.m.</i>	višak
excès de graisse viscérale , <i>n.m.</i>	višak visceralne masti
excès de masse grasse , <i>n.m.</i>	višak masnih naslaga
excès pondéral , <i>n.m.</i>	višak telesne težine/mase
excrétion , <i>n.f.</i>	izlučivanje
excrétion du sodium , <i>n.f.</i>	izlučivanje natrijuma
excrétion urinaire d'épinéphrine , <i>n.f.</i>	izlučivanje epinefrina putem mokraće

excroissance , <i>n.f.</i>	izraslina
excroissance de la muqueuse , <i>n.f.</i>	izraslina na sluzokoži
exhiber , <i>v.</i>	pokazati, prikazati
exon , <i>n.m.</i>	egzon
exorphine , <i>n.f.</i>	opioidni peptid
exosome , <i>n.m.</i>	egzozomi
expansion , <i>n.f.</i>	širenje, ekspanzija
expérimental , <i>e, adj.</i>	eksperimentalan
exploration , <i>n.f.</i>	ispitivanje
exploration électrophysiologique , <i>n.f.</i>	elektrofiziološko ispitivanje
explorer , <i>v.</i>	ispitivati
expression , <i>n.f.</i>	ekspresija
expression des gènes , <i>n.f.</i>	ekspresija gena
expression de molécules , <i>n.f.</i>	ekspresija molekula
expression génique , <i>n.f.</i>	ekspresija gena
exsudat , <i>n.m.</i>	eksudat
extension , <i>n.f.</i>	ekstenzija, širenje
extension de la tumeur , <i>n.f.</i>	ekstenzija tumora
extension paramétriale , <i>n.f.</i>	širenje na parametrijum
externe , <i>adj.</i>	eksterni, spoljašnji
extra prandial , <i>e, adj.</i>	van obroka
extracellulaire , <i>adj.</i>	vanćelijski
extra-corporel , <i>le, adj.</i>	vantelesni
extra-embryonnaire , <i>adj.</i>	vanembrionalni, ekstraembrionalni
extra(-)hématologique , <i>adj.</i>	koji se ne odnosi na krv
extraire , <i>v.</i>	ekstrahovati
extrait , <i>n.m.</i>	ekstrakt

F

fabrication , <i>n.f.</i>	proizvodnja, stvaranje
fabrication d'hormones , <i>n.f.</i>	proizvodnja hormona
facteur , <i>n.m.</i>	faktor
facteur carentiel , <i>n.m.</i>	faktori karenci
facteur chémo-attractant , <i>n.m.</i>	hemoatraktantni faktor
facteur chimioattractant , <i>n.m.</i>	hemoatraktantni faktor
facteur de croissance , <i>n.m.</i>	faktor rasta
facteur de la coagulation , <i>n.m.</i>	faktor koagulacije
facteur étiologique , <i>n.m.</i>	etiološki faktor
facteur prothrombotique , <i>n.m.</i>	protrombotski faktor
facteur tissulaire , <i>n.m.</i>	faktor tkiva
facteur trophique , <i>n.m.</i>	trofički faktor
facteurs cancérogènes , <i>n.m.</i>	kancerogeni faktori

faible , <i>adj.</i>	slab
faire un infarctus , <i>v.</i>	doživeti infarkt
familial , <i>e, adj.</i>	familijarni, porodični
famille , <i>n.f.</i>	familija, porodica
famille des gènes , <i>n.f.</i>	familija gena
farnésylation , <i>n.f.</i>	farnezilacija
fatal , <i>e, adj.</i>	fatalan
favoriser une maladie , <i>v.</i>	podstaći bolest
fébrile , <i>adj.</i>	febrilan, pod povišenom temperaturom
féèces , <i>n.f.pl.</i>	feces, stolica
fécondation , <i>n.f.</i>	oplodnja
féconder , <i>v.</i>	oploditi
femelle , <i>n.f.</i>	ženka
femelle ovariectomisée , <i>n.f.</i>	ženka kojoj je urađena ovariektomija
femme , <i>n.f.</i>	žena
femme enceinte , <i>n.f.</i>	trudnica
femme ménopausée , <i>n.f.</i>	žena u menopauzi
femme préménopausée , <i>n.f.</i>	žena u perimenopauzi
fémoral , <i>e, adj.</i>	femoralni
fémur , <i>n.m.</i>	femur, butna kost
fer , <i>n.m.</i>	gvožđe
feuillelet , <i>n.m.</i>	listić
feuillelet embryonnaire , <i>n.m.</i>	embrionski listić
fibre , <i>n.f.</i>	vlakno
fibre alimentaire , <i>n.f.</i>	dijetno vlakno
fibre musculaire , <i>n.f.</i>	mišićno vlakno
fibreux , <i>euse, adj.</i>	fibrozan
fibrillation , <i>n.f.</i>	fibrilacija
fibrillation auriculaire , <i>n.f.</i>	atrijalna fibrilacija
fibrine , <i>n.f.</i>	fibrin
fibrinolyse , <i>n.f.</i>	fibrinoliza
fibroblaste , <i>n.m.</i>	fibroblast
fibrose , <i>n.f.</i>	fibroza
filament , <i>n.m.</i>	filament
filtration , <i>n.f.</i>	filtracija
filtration capillaire , <i>n.f.</i>	kapilarna filtracija
filtration glomérulaire , <i>n.f.</i>	glomerularna filtracija
fistule , <i>n.m.</i>	fistula
fixation , <i>n.f.</i>	fiksacija, vezivanje
fixé,e , <i>adj.</i>	fiksiran, vezan
fixer (se) , <i>v.</i>	fiskirati (se), vezati (se)
flagelle , <i>n.f.</i>	flagela

flagelle des spermatozoïdes, n.f.	flagela spermatozoida
flare-up, n.m.	naglo pogoršanje bolesti
fluidification, n.f.	fluidifikacija, pretvaranje u tečnost
flux, n.m.	fluks, priliv, protok
flux métabolique, n.m.	metabolički tok
flux sanguin, n.m.	protok krvi
foetal, e, adj.	fetalni
foetus, n.m.	fetus
foie, n.m.	jetra
folate, n.m.	folati
folliculaire, adj.	folikularan
follicule, n.m.	folikularan
fonction, n.f.	funkcija
fonction bétacellulaire du pancréas, n.f.	funkcija beta-ćelija pankreasa
fonction cardiaque, n.f.	funkcija srca
fonction diastolique, n.f.	dijastolna funkcija
fonction immune, n.f.	imuna funkcija
fonction rénale, n.f.	renalna funkcija
fonction systolique ventriculaire gauche, n.f.	sistolna funkcija leve komore
fonctions vitales, n.f.	vitalne funkcije
fonctionnel, le, adj.	funkcionalan
fond, n.m.	dno
fond d'oeil, n.m.	očno dno
fondamental, e, adj.	fundamentalan, osnovni
force, n.f.	snaga
forces de cisaillement, n.f.	pritisak
forme, n.f.	forma, oblik
forme active d'une substance, n.f.	aktivna supstanca
forme galénique, n.f.	galenski lek
forme grave d'une maladie, n.f.	teška forma bolesti
forme injectable, n.f.	injekcioni oblik
forme liée du PSA, n.f.	vezani PSA, kompleksni PSA
formulation du produit, n.f.	formulacija proizvoda
fort, e, adj.	jak, snažan, izrazit, visok
fort taux de cholestérol, n.m.	visok nivo holesterola
fosse, n.f.	šupljina
fosse nasale, n.f.	nosna šupljina
fraction, n.f.	frakcija
fractions de la protéine, n.f.	frakcija proteina
fracture, n.f.	fraktura, prelom
fracture de la hanche, n.f.	fraktura kuka

fracture du fémur , <i>n.f.</i>	fraktura femura, prelom butne kosti
fracture du tibia , <i>n.f.</i>	prelom potkolenice
fracture vertébrale , <i>n.f.</i>	vertebralni prelom
fréquence , <i>n.f.</i>	frekvencija, učestalost
fréquence cardiaque , <i>n.f.</i>	srčana frekvencija
frontal , <i>e, adj.</i>	frontalni, prednji
frottement , <i>n.m.</i>	trenje
frottement péricardique , <i>n.m.</i>	šum perikardijalnog trenja
frottis , <i>n.m.</i>	bris
frottis à la cytobrush , <i>n.m.</i>	bris uzet četkicom
frottis à la spatule , <i>n.m.</i>	bris uzet štapićem
frottis anormal , <i>n.m.</i>	neuredan/anormalan nalaz brisa
frottis cervical , <i>n.m.</i>	cervikalni bris
fructose , <i>n.f.</i>	fruktoza
furunculose , <i>n.f.</i>	furunkuloza

G

galénique , <i>adj.</i>	galenski
gamète , <i>n.m.</i>	gamet
gamète mâle , <i>n.m.</i>	muški gamet
gamétogenèse , <i>n.f.</i>	gametogeneza
ganglion , <i>n.m.</i>	čvor, ganglion
ganglion lymphatique , <i>n.m.</i>	limfni čvor
ganglionnaire , <i>adj.</i>	ganglionski
gastrectomie , <i>n.f.</i>	gastrektomija
gastrique , <i>adj.</i>	gastrični, želudačni
gastro-duodéal , <i>e, adj.</i>	gastroduodenalni
gastroentérite , <i>n.f.</i>	gastroenteritis
gastroentérologie , <i>n.f.</i>	gastroenterologija
gastro-oesophagien , <i>ne, adj.</i>	gastroezofagusni
gastroplastie , <i>n.f.</i>	gastroplastika
gastrulation , <i>n.f.</i>	gastrulacija
gel , <i>n.m.</i>	gel
gel biologique , <i>n.m.</i>	biološki gel
gène , <i>n.m.</i>	gen
gène APC , <i>n.m.</i>	APC gen
gène d'épargne (thrifty gene) , <i>n.m.</i>	„štedljivi“ gen
gène K-ras , <i>n.m.</i>	K-RAS gen
gène morbide , <i>n.m.</i>	promenjen gen, mutiran gen
gène supresseur de tumeur , <i>n.m.</i>	tumor-supresorski gen
gène surexprimé , <i>n.m.</i>	prekomerno izražen gen
générer , <i>v.</i>	generisati

générique , <i>adj.</i>	generički
genèse , <i>n.f.</i>	geneza, razvoj
genèse lymphomateuse , <i>n.f.</i>	razvoj limfoma
généticien , <i>n.m.</i>	genetičar
génétique , <i>n.f. et adj.</i>	genetika, genetski
génie génétique , <i>n.m.</i>	genetski inženjering
génique , <i>adj.</i>	genski
génital , <i>e, adj.</i>	genitalni
génom , <i>n.m.</i>	genom
génomique , <i>n.f.</i>	genomika
génotypage , <i>n.m.</i>	genotipizacija
génotype , <i>n.m.</i>	genotip
génotyper , <i>v.</i>	genotipizirati
génomique , <i>adj.</i>	genotipski
germinal , <i>e, adj.</i>	germinalni, zametni
gestation , <i>n.f.</i>	gestacija
gestationnel , <i>le, adj.</i>	gestacijski
geste , <i>n.m.</i>	gest, ponašanje, postupak
geste chirurgical , <i>n.m.</i>	hirurški postupak
geste de revascularisation , <i>n.m.</i>	postupak revaskularizacije
glande , <i>n.f.</i>	žlezda
glande endocrine , <i>n.f.</i>	endokrina žlezda
glande mammaire , <i>n.f.</i>	mlečna žlezda
glande salivaire , <i>n.f.</i>	pljuvačna žlezda
glial , <i>e, adj.</i>	glijalni
glinides , <i>n.m.</i>	glinidi
glitazones , <i>n.m.</i>	glitazoni
global , <i>e, adj.</i>	globalan, opšti, ukupni
globe , <i>n.m.</i>	kugla, lopta
globe oculaire , <i>n.m.</i>	očna jabučica
globule , <i>n.m.</i>	kuglica, zrnce
globule blanc , <i>n.m.</i>	belo krvno zrnce
globule rouge , <i>n.m.</i>	crveno krvno zrnce
glomérulaire , <i>adj.</i>	glomerularan
glomérule , <i>n.m.</i>	glomerul
glomérulonéphrite , <i>n.f.</i>	glomerulonefritis
glomérulopathie , <i>n.f.</i>	glomerulopatija
glomérulopathie diabétique , <i>n.f.</i>	dijabetična glomerulopatija
glomérulosclérose , <i>n.f.</i>	glomeruloskleroza
glucagon , <i>n.m.</i>	glukagon
glucide , <i>n.m.</i>	šećer, glucid
glucide complexe , <i>n.m.</i>	složeni šećer

glucidique , <i>adj.</i>	glucidni
glucidolipidique , <i>adj.</i>	glikolipidni
glucocorticoïdes , <i>n.m.</i>	glukokortikoidi
glucosé , <i>e, adj.</i>	glukozni
glycation , <i>n.f.</i>	glikacija
glycémie , <i>n.f.</i>	glikemija
glycémie à jeun , <i>n.f.</i>	glikemija natašte
glycémique , <i>adj.</i>	glikemijski
glycogène , <i>n.m.</i>	glikogen
glycolipide , <i>n.m.</i>	glikolipid
glycoprotéine , <i>n.f.</i>	glikoprotein
glycorégulation , <i>n.f.</i>	glikoregulacija
glycoside , <i>n.m.</i>	glikozid
glycoside cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani glikozid
glyqué , <i>e, adj.</i>	glikoziran
gonades , <i>n.f.</i>	gonade, polne žlezde
gonadique , <i>adj.</i>	gonadni
gonadotrope , <i>adj.</i>	gonadotropni
gonarthrose , <i>n.f.</i>	gonartroza
gorgé , <i>e, adj.</i>	napunjen, pretrpan
goutte , <i>n.f.</i>	giht
grade , <i>n.m.</i>	stepen, nivo
grade de lésion , <i>n.m.</i>	stepen povrede
graisse , <i>n.f.</i>	mast, masnoća
graisses insaturées , <i>n.f.</i>	nezasićene masnoće
graisses saturées , <i>n.f.</i>	zasićene masnoće
graisseux , <i>euse, adj.</i>	masan
grande circulation , <i>n.f.</i>	veliki krvotok
gras , <i>grasse, adj.</i>	masan
gras , <i>n.m.</i>	mast
gras trans , <i>n.m.</i>	trans masti
grave , <i>adj.</i>	težak, ozbiljan
grave hypertension , <i>n.f.</i>	teška hipertenzija
gravide , <i>adj.</i>	gravidan
gravidique , <i>adj.</i>	graviditetan
gravité , <i>n.f.</i>	težina (bolesti)
greffe , <i>n.f.</i>	transplantacija
greffe autologue , <i>n.f.</i>	autologna transplantacija
greffe de cellules souches , <i>n.f.</i>	transplantacija matičnih ćelija
greffe de coeur , <i>n.f.</i>	transplantacija srca
greffe de la moelle osseuse , <i>n.f.</i>	transplantacija kosne srži
greffer , <i>v.</i>	transplantirati

greffon , <i>n.m.</i>	graft
gros foie , <i>n.m.</i>	masna jetra
gros vaisseau , <i>n.m.</i>	veliki krvni sud
grossesse , <i>n.f.</i>	trudnoća
groupe , <i>n.m.</i>	grupa
groupe à risques , <i>n.m.</i>	rizična grupa
groupe témoin , <i>n.m.</i>	kontrolna grupa
guérison , <i>n.f.</i>	ozdravljenje, izlečenje
guérison infantile , <i>n.f.</i>	lečenje dece
guérison somatique , <i>n.f.</i>	somatsko lečenje
gynécologique , <i>adj.</i>	ginekološki
gynoïde , <i>adj.</i>	ginoidni

H

hanche , <i>n.f.</i>	kuk
haploïde , <i>n.m.</i>	haploid
haplotype , <i>n.m.</i>	haplotip
haut grade de malignité , <i>n.m.</i>	visok stepen maligniteta
hélice , <i>n.f.</i>	heliks, spirala DNK
hémie , <i>n.f.</i>	eritrocit, crveno krvno zrnce
hématocrite , <i>n.m.</i>	hematokrit
hématoencéphalique , <i>adj.</i>	krvno-moždani
hématologie , <i>n.f.</i>	hematologija
hématologique , <i>adj.</i>	hematološki
hématome , <i>n.m.</i>	hematom
hématome intra-cérébral , <i>n.m.</i>	intracerebralni hematom
hématopoïèse , <i>n.f.</i>	hematopoeza
hématopoïétique , <i>adj.</i>	hematopoetski
hématurie , <i>n.f.</i>	hematurija
hémicorporel , <i>le, adj.</i>	koji se odnosi na jednu polovinu tela
héminique , <i>adj.</i>	hemski
hémiplegie , <i>n.f.</i>	hemiplegija
hémoculture , <i>n.f.</i>	hemokultura
hémodialysé , <i>e, adj.</i>	koji prima hemodijalizu
hémodynamique , <i>adj.</i>	hemodinamski
hémoglobine , <i>n.f.</i>	hemoglobin
hémoglobine glyquée , <i>n.f.</i>	glikozirani hemoglobin
hémoglobinopathie , <i>n.f.</i>	hemoglobinopatija
hémopathie , <i>n.f.</i>	hemopatija
hémophilie , <i>n.f.</i>	hemofilija
hémorragie , <i>n.f.</i>	hemoragija, krvarenje
hémorragie cérébrale , <i>n.f.</i>	cerebralna hemoragija

hémorragie conjonctivale , <i>n.f.</i>	konjunktivalna hemoragija
hémorragie interne massive , <i>n.f.</i>	masivno unutrašnje krvarenje
hémorragie labyrinthique , <i>n.f.</i>	krvarenje u unutrašnjem uhu
hémorragie méningée , <i>n.f.</i>	izliv krvi u moždane ovojnice
hémorragie oculaire , <i>n.f.</i>	hemoragija oka
hémorragique , <i>adj.</i>	hemoragijski
hémorroïdes , <i>n.f.</i>	hemoroidi
hémostase , <i>n.f.</i>	hemostaza
hémostatique , <i>adj.</i>	hemostatski
héparine , <i>n.m.</i>	heparin
hépatique , <i>adj.</i>	jetren, koji se odnosi na jetru
hépatite B , <i>n.f.</i>	hepatitis B
hépatocarcinome , <i>n.m.</i>	hepatokarcinom, karcinom jetre
hépatocellulaire , <i>adj.</i>	hepatocelularni
hépatocyte , <i>n.m.</i>	hepatocit
hépatojugulaire , <i>adj.</i>	hepatojugularni
héréditaire , <i>adj.</i>	nasledni
hérédité , <i>n.f.</i>	nasleđivanje
hérédité polygénique , <i>n.f.</i>	poligensko nasleđivanje
herniaire , <i>adj.</i>	hernijski
herpès , <i>n.m.</i>	herpes
herpès génital , <i>n.m.</i>	genitalni herpes
hétéroclite , <i>adj.</i>	heteroklitani
hétérodimère , <i>n.m.</i>	heterodimer
hétérozygote , <i>adj.</i>	heterozigotni
histocompatibilité , <i>n.f.</i>	histokompatibilnost
histogramme , <i>n.m.</i>	histogram
histoire , <i>n.f.</i>	anamneza
histoire familiale de diabète , <i>n.f.</i>	porodična anamneza dijabetesa
histologique , <i>adj.</i>	histološki
histone , <i>n.m.</i>	histon
Hodgkinien (non) , <i>adj.</i>	(ne) Hočkin
Holter , <i>n.m.</i>	holter
Holter des 24 heures , <i>n.m.</i>	24-časovni holter
homéostasie , <i>n.f.</i>	homeostaza
homéostasie énergétique , <i>n.f.</i>	energetska homeostaza
homéostasie glucidique , <i>n.f.</i>	homeostaza glukoze
homéostatique , <i>adj.</i>	homeostatski
homéotherme , <i>adj.</i>	homeoterman
homocystéine , <i>n.f.</i>	homocistein
homozygote , <i>adj.</i>	homozigotni
hormonal, e , <i>adj.</i>	hormonski

hormone , <i>n.f.</i>	hormonski
hormone de croissance , <i>n.f.</i>	hormon rasta
hormone estrogénique , <i>n.f.</i>	estrogeni hormon
hormone gonadotrope , <i>n.f.</i>	gonadotropni hormon
hormone sexuelle , <i>n.f.</i>	polni hormon
hormone thyroïdienne , <i>n.f.</i>	tiroidni hormon
hormones stéroïdes , <i>n.f.</i>	steroidni hormoni
hormonodépendance , <i>n.f.</i>	hormonska zavisnost
hormonothérapie , <i>n.f.</i>	hormonska terapija
hospitalisation , <i>n.f.</i>	hospitalizacija
hospitalisation en cardiologie , <i>n.f.</i>	hospitalizacija na odeljenju za kardiologiju
hospitaliser , <i>v.</i>	hospitalizovati, smestiti u bolnicu
humoral , <i>e, adj.</i>	humoralni
hybridation , <i>n.f.</i>	hibridizacija
hybridation moléculaire , <i>n.f.</i>	molekularna hibridizacija
hybridation somatique , <i>n.f.</i>	somatska hibridizacija
hybride , <i>adj.</i>	hibridni
hydrate de carbone , <i>n.m.</i>	ugljeni hidrat
hydrique , <i>adj.</i>	vodeni
hydrophobe , <i>adj.</i>	hidrofoban
hydrosodé , <i>e, adj.</i>	koji sadrži natrijum u tečnosti
hygiène , <i>n.f.</i>	higijena
hygiène de vie , <i>n.f.</i>	promocija zdravlja
hygiéno-diététique , <i>adj.</i>	higijeno-dijetetski
hypercalcémie , <i>n.f.</i>	hiperkalcemija
hypercholestérolémiant , <i>e, adj.</i>	koji povećava nivo holesterola u krvi
hypercholestérolémie , <i>n.f.</i>	hiperholesterolemija
hypercholestérolémique , <i>adj.</i>	hiperholesterolemijski
hypercoagulabilité , <i>n.f.</i>	hiperkoagulabilnost
hypercortisolisme , <i>n.m.</i>	hiperkortizolizam
hypergammaglobulinémie , <i>n.f.</i>	hipergamaglobulinemija
hyperglycémiant , <i>e, adj.</i>	koji povećava nivo šećera u krvi
hyperglycémie , <i>n.f.</i>	hiperglikemija
hyperglycémie chronique , <i>n.f.</i>	hronična hiperglikemija
hypergras , <i>grasse, adj.</i>	premasno
hyperhomocystéinémie , <i>n.f.</i>	hiperhomocisteinemija
hyperinsulinémie , <i>n.f.</i>	hiperinsulinemija
hyperinsulinémique , <i>adj.</i>	hiperinsulinemijski
hyperinsulinisme , <i>n.m.</i>	hiperinsulinizam
hyperkaliémie , <i>n.f.</i>	hiperkalijemija
hyperlaxité ligamentaire , <i>n.f.</i>	hipermobilnost ligamenata

hyperleptinémie, n.f.	hiperleptinemija
hyperlipidémie, n.f.	hiperlipidemija
hyperparathyroïdie, n.f.	hiperparatireoidizam
hyperphagie, n.f.	hiperfagija
hyperphagie prandiale, n.f.	obilni obroci
hyperplasie, n.f.	hiperplazija
hypersécrétion, n.f.	hipersekrecija
hypersensibilité, n.f.	hipersenzibilnost
hypersudation, n.f.	hiperhidroza, pojačano znojenje
hypertendu, e, n.m. et adj.	oboleli od hipertenzije, hipertenzivan
hypertensif, ve, adj.	hipertenzivan
hypertension, n.f.	hipertenzija
hypertension artérielle essentielle, n.f.	esencijalna arterijska hipertenzija
hypertension artérielle permanente, n.f.	permanentna arterijska hipertenzija
hypertension artérielle préexistante, n.f.	preegzistirajuća arterijska hipertenzija
hypertension artérielle pulmonaire, n.f.	plućna arterijska hipertenzija
hypertension intracrânienne, n.f.	intrakranijalna hipertenzija
hypertension secondaire, n.f.	sekundarna hipertenzija
hypertriglycémie, n.f.	hipertrigliceridemija
hypertrophie, n.f.	hipertrofija
hypertrophié, e, adj.	hipertrofičan
hypertrophie cardiaque, n.f.	srčana hipertrofija
hypertrophie gravidique du col, n.f.	hipertrofija grlića (materice) u trudnoći
hypertrophie myocytaire, n.f.	hipertrofija miocita
hypertrophier (s'), v.	hipertrofirati
hyperuricémie, n.f.	hiperurikemija
hypocalorique, adj.	hipokalorijski
hypocholestérolémiant, e, n.m. et adj.	lek za smanjivanje nivoa holesterola u krvi, hipoholesterolemijski
hypoglycémiant, e, n.m. et adj.	antidiijabetik, antidiijabetski
hypoglycémiant oral, n.m.	oralni antidiijabetik
hypoglycémique, adj.	hipoglikemijski
hypogonadisme, n.m.	hipogonadizam
hypogonadisme hypogonadotrophique, n.m.	hipogonadotropni hipogonadizam
hypogonadotrophique, adj.	hipogonadotropni
hypokinésie, n.f.	hipokinezija
hypolipémiant, e, n.m. et adj.	hipolipemijski lek, hipolipemijski
hyposodé, e, adj.	sa samnjenom količinom natrijuma
hypotension, n.f.	hipotenzija, sniženi krvni pritisak

hypotension orthostatique, n.f.	ortostatska hipotenzija
hypothalamique, adj.	hipotalamusni
hypothalamo-hypophyso-corticotrope, adj.	hipotalamusno-hipofizno-adrenalni
hypothalamus, n.m.	hipotalamus
hypothyroïdie, n.f.	hipotireoza
hypotrophie, n.f.	hipotrofija
hypotrophie du nourisson, n.f.	hipotrofija kod beba
ypoventilation, n.f.	hipoventilacija
ypoventilation alvéolaire, n.f.	alveolarna hipoventilacija
hypoxémiant, e, adj.	hipoksemičan
hypoxie, n.f.	hipoksija
hypoxie tissulaire, n.f.	hipoksija tkiva
hystérectomie, n.f.	histerektomija
hystérectomie radicale, n.f.	radikalna histerektomija
hystérotomie, n.f.	histerotomija

I

iatrogène, adj.	jatrogen
idiopathique, adj.	idiopatski
iliaque, adj.	ilijačni
îlot de Langerhans, n.m.	Langerhansova ostrvca
imagerie, n.f.	imidžing, slikanje
imagerie fonctionnelle, n.f.	funkcionalni imidžing
imagerie médicale, n.f.	medicinski imidžing, vizualizaciona tehnika
immun, e, adj.	imun
immunisation, n.f.	imunizacija
immunitaire, adj.	imunski
immunité, n.f.	imunitet
immunocompétent, n.m.	imunokompetentna osoba/pacijent
immunocytochimie, n.f.	imunocitohemija
immunodépression, n.f.	imunodeficijencija
immunodéprimé, adj.	imunodeficijentan
immunogène, adj.	imunogen
immunogénicité, n.f.	imunogenost
immunologie, n.f.	imunologija
immunologique, adj.	imunološki
immunomonitoring, n.m.	imunski monitoring
immunosuppresseur, n.m.	imunosupresivni lek
immunothérapie, n.f.	imunska terapija
impact, n.m.	impakt
implantation, n.f.	implantacija

implantation autologue , <i>n.f.</i>	autologa transplantacija
implanter , <i>v.</i>	implantirati, izvršiti implantaciju
implantologie , <i>n.f.</i>	implantologija
implants , <i>n.m.</i>	implant
implants de cellules neurales , <i>n.m.</i>	nervni implanti
implication , <i>n.f.</i>	implikacija
implication clinique , <i>n.f.</i>	klinička implikacija
importance , <i>n.f.</i>	značaj, važnost, jačina
importance de l'infarctus , <i>n.f.</i>	stepen infarkta
important, e , <i>adj.</i>	značajan, važan, jak
importante altération fonctionnelle , <i>n.f.</i>	značajne funkcionalne promene
impotence , <i>n.f.</i>	impotencija
impotence d'un bras / une jambe , <i>n.f.</i>	oduzetost ruke/noge
impubérisme , <i>n.m.</i>	prepubertet
inactif, ve , <i>adj.</i>	inaktivan
inactivation , <i>n.f.</i>	inaktivacija
inactivation d'un gène , <i>n.f.</i>	inaktivacija gena
inactivé, e , <i>adj.</i>	inaktiviran
inaugural, e , <i>adj.</i>	inauguralni, početni
incidence , <i>n.f.</i>	incidencija, incidenca
incidence annuelle , <i>n.f.</i>	godišnja incidencija
incident , <i>n.m.</i>	incident
incident cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani incident
incuber , <i>v.</i>	inkubirati
indésirable , <i>adj.</i>	neželjeni
index , <i>n.m.</i>	indeks
index glycémique , <i>n.m.</i>	glikemijski indeks
indication , <i>n.f.</i>	indikacija
indication de biopsie , <i>n.f.</i>	indikacija za biopsiju
indication thérapeutique , <i>n.f.</i>	terapijska indikacija
indifférencié, e , <i>adj.</i>	nediferenciran
individuel, le , <i>adj.</i>	individualan, pojedinačan
induction , <i>n.f.</i>	indukcija
induction de l'apoptose , <i>n.f.</i>	indukcija apoptoze
induire , <i>v.</i>	indukovati
infantile , <i>adj.</i>	infantilan, dečiji
infarctus , <i>n.m.</i>	infarkt
infarctus aigu , <i>n.m.</i>	akutni infarkt
infarctus du myocarde silencieux , <i>n.m.</i>	asimptomatski infarkt miokarda, nemi infarkt miokarda
infecter , <i>v.</i>	inficirati, zaraziti
infectieux, euse , <i>adj.</i>	infektivan, zarazan

infection , <i>n.f.</i>	infekcija, zaraza
infection cervicale utérine , <i>n.f.</i>	infekcija grlića materice
infection chronique , <i>n.f.</i>	hronična infekcija
infection génitale à HPV , <i>n.f.</i>	genitalna HPV infekcija
infection opportuniste , <i>n.f.</i>	oportunistička infekcija
infection persistante , <i>n.f.</i>	perzistentna infekcija
infection urinaire , <i>n.f.</i>	urinarna infekcija
infertilité , <i>n.f.</i>	infertilitet, neplodnost
infiltration , <i>n.f.</i>	infiltracija
inflammation , <i>n.f.</i>	inflamacija, upala
inflammation cutanée , <i>n.f.</i>	inflamacija kože
inflammation de la masse grasse , <i>n.f.</i>	upala masnog tkiva
inflammation de voisinage , <i>n.f.</i>	sekundarna infekcija
inflammation vasculaire , <i>n.f.</i>	vaskularna inflamacija
inflammatoire , <i>adj.</i>	inflamatorni, upalni
inflation , <i>n.f.</i>	inflacija
inflation adipeuse , <i>n.f.</i>	povećanje masnoća
influx nerveux , <i>n.m.</i>	nervni impuls
information , <i>n.f.</i>	informacija, obaveštenje, podaci
information génétique , <i>n.f.</i>	genska informacija
infraclinique , <i>adj.</i>	subklinički
ingénierie , <i>n.f.</i>	inženjering
ingénierie tissulaire , <i>n.f.</i>	inženjering tkiva
inhiber , <i>v.</i>	inhibirati
inhibiteur , <i>n.m. et adj.</i>	inhibitor, inhibirajući
inhibiteur calcique , <i>n.m.</i>	inhibitor kalcijumovih kanala
inhibiteur chimique , <i>n.m.</i>	hemijski inhibitor
inhibiteur de l'enzyme de conversion , <i>n.m.</i>	inhibitor enzima konverzije
inhibiteur de l'activateur du plasminogène , <i>n.m.</i>	inhibitor aktivatora plazminogena
inhibiteur du récepteur , <i>n.m.</i>	inhibitor receptora
inhibiteur du transport de sodium , <i>n.m.</i>	inhibitor transporta natrijuma
inhibiteur des alpha-glucosidases , <i>n.m.</i>	inhibitor alfa-glukozidaze
inhibition , <i>n.f.</i>	inhibicija
innervation , <i>n.f.</i>	inervacija
innervation sympathique , <i>n.f.</i>	simpatička inervacija
innerver , <i>v.</i>	inervisati
innocuité , <i>n.f.</i>	bezbednost, neškodljivost
inoculer , <i>v.</i>	inokulisati
inopérable , <i>adj.</i>	inoperabilan

insaturé, e, adj.	nezasićen
insémination, n.f.	inseminacija
insémination artificielle, n.f.	veštačka inseminacija
insomnie, n.f.	nesanica, insomnija
insuffisance, n.f.	insuficijencija, nedostatak
insuffisance cardiaque, n.f.	srčana insuficijencija
insuffisance cardiaque congestive, n.f.	kongestivna srčana insuficijencija
insuffisance cardiaque globale, n.f.	globalna srčana insuficijencija
insuffisance coronaire, n.f.	koronarna insuficijencija
insuffisance d'oxygénation, n.f.	nedovoljna oksigenacija
insuffisance droite, n.f.	insuficijencija desnog srca
insuffisance gauche, n.f.	insuficijencija levog srca
insuffisance placentaire, n.f.	placentarna insuficijencija
insuffisance rénale, n.f.	bubrežna insuficijencija, renalna insuficijencija
insuffisance rénale terminale, n.f.	terminalna renalna insuficijencija
insuffisance respiratoire, n.f.	respiratorna insuficijencija
insuffisance surrénalienne aiguë, n.f.	akutna nadbubrežna insuficijencija
insuffisance somatotrope, n.f.	nedostatak somatotropnog hormona
insuffisance thyroïdienne, n.f.	nedostatak tireotropnog hormona
insuffisance veineuse chronique, n.f.	hronična venska insuficijencija
insuffisance ventriculaire gauche, n.f.	insuficijencija leve komore
insuffisant, e, adj.	nedovoljan
insuffisants, n.m.pl.	oboleli od insuficijencije
insuffisants cardiaques, n.m.	oboleli od srčane insuficijencije
insufflation, n.f.	insuflacija
insuffler, v.	insuflirati
insuline, n.f.	insulin
insulinémie, n.f.	insulinemija
insulinémie à jeun, n.f.	insulinemija na tašte
insulinique, adj.	insulinski
insulino-déficience, n.f.	insulinska deficijencija
insulino(-)résistance, n.f.	insulinska rezistencija
insulinosécréteur, n.m.	sekretor insulina
insulinosécrétion, n.f.	insulinska sekrecija
insulinosensibilisateur, n.m.	senzibilizator insulina
insulinosensibilité, n.f.	senzibilizacija na insulin
insulinothérapie, n.f.	insulinska terapija
intense, adj.	jak, intenzivan
interaction, n.f.	interakcija
interactions médicamenteuses, n.f.	interakcije sa lekovima

intercostal, e, adj.	interkostalni, međurebarni
interférence, n.f.	interferencija
interféron, n.m.	interferon
intergénique, adj.	intergenski
intermédiaire, adj.	posredni, prelazni
intermittent, e, adj.	neredovan, periodičan, intermintentan
interne, adj.	interni, unutrašnji
interniste, n.m.	internista
interrogatoire, n.m.	uzimanje anamneze
interruption, n.f.	prekid
interruption de la grossesse, n.f.	prekid trudnoće
interstitiel, elle, adj.	intersticijalni
intervention, n.f.	intervencija
intervention chirurgicale d'urgence, n.f.	hitna hirurška intervencija
intervention chirurgicale majeure, n.f.	ozbiljna hirurška intervencija
intervention médicamenteuse, n.f.	intervencija lekovima
interventriculaire, n.f.	interventrikularna arterija
interventriculaire antérieure, n.f.	anteriorna interventrikularna arterija
intestin, n.m.	creva
intestin grêle, n.m.	tanko crevo
intestinal, e, adj.	intestinalni
intima, n.m.	intima
intimal, e, adj.	intimalni
intolérance, n.f.	intolerancija
intolérance au glucose, n.f.	intolerancija na glukozu
intoxication, n.f.	trovanje
intoxication chimique, n.f.	hemijsko trovanje
intra-abdominal, e, adj.	intra-abdonimalni
intracardiaque, adj.	intrakardijalni
intracellulaire, adj.	intracelularni
intra-cérébral, e, adj.	intracerebralni
intracérébroventriculaire, adj.	koji se odnosi na unutrašnjost moždane komore
intracoronarien, ne, adj.	intrakoronarni
intracrânien, ne, adj.	intrakranijalni
intracytoplasmique, adj.	intracitoplazmatski
intramusculaire, adj.	intramuskularni
intra-ovocytaire, adj.	u jajnoj ćeliji, u jajnu ćeliju
intra-plaque, adj.	u aterosklerotski plak
intrathoracique, adj.	intratorakalni
intraveineux, euse, adj.	intravenski

intron , <i>n.m.</i>	intron
invalidation génique , <i>n.f.</i>	potpuna inaktivacija gena
invasif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	invazivan
invasion , <i>n.f.</i>	invazija
invasion lymphatique , <i>n.f.</i>	invazija limfnih sudova
invasion tumorale , <i>n.f.</i>	invazija tumora
investigation , <i>n.f.</i>	ispitivanje
investigation clinique , <i>n.f.</i>	kliničko ispitivanje
injectable , <i>adj.</i>	koji se može ubrizgati
injecter , <i>v.</i>	ubrizgati
injection , <i>n.f.</i>	injekcija
injection intracoronarienne , <i>n.f.</i>	injekcija u srce
injection intramusculaire , <i>n.f.</i>	intramuskularna injekcija
injection intra-ovocytaire , <i>n.f.</i>	injekcija u ovocit
injection percutanée , <i>n.f.</i>	perkutana injekcija
injection intramusculaire , <i>n.f.</i>	intramuskularna injekcija
injection sous-cutanée , <i>n.f.</i>	subkutana injekcija
injection vaccinale , <i>n.f.</i>	vakcina
ion peroxyinitrite , <i>n.m.</i>	peroksinitritni radikal
ionique , <i>adj.</i>	jonski
ionisant , <i>e</i> , <i>adj.</i>	jonizujući
ionogramme (sanguin) , <i>n.m.</i>	jonogram
irradiation , <i>n.f.</i>	zračenje
irradiation locale , <i>n.f.</i>	lokalno zračenje
irradier , <i>v.</i>	zračiti
irréversible , <i>adj.</i>	ireverzibilan, nepovratan
irrigation , <i>n.f.</i>	prokrvljenost
irrigation du cerveau , <i>n.f.</i>	prokrvljenost mozga
irrigué , <i>e</i> , <i>adj.</i>	prokrvljen
irriguer , <i>v.</i>	prokrviti
ischémie , <i>n.f.</i>	ishemija
ischémié , <i>e</i> , <i>adj.</i>	ishemičan
ischémie du cerveau , <i>n.f.</i>	ishemija mozga
ischémie du coeur , <i>n.f.</i>	ishemija srca
ischémie du système nerveux central , <i>n.f.</i>	ishemija centralnog nervnog sistema
ischémie tissulaire , <i>n.f.</i>	ishemija tkiva
ischémique , <i>adj.</i>	ishemijski
isoforme , <i>n.f.</i>	izoform
isoler , <i>v.</i>	izolovati
isomère , <i>n.m.</i>	izomer
isomérisme , <i>n.m.</i>	izomerizam

J

joint , <i>n.m.</i>	spoj
joint cartilagineux , <i>n.m.</i>	hrskavičavi spoj
jugulaire , <i>adj.</i>	jugularni
jumeau , <i>n.m.</i>	blizanci
jumeaux homozygotes , <i>n.m.</i>	homozigotni blizanci, identični blizanci
juvénile , <i>adj.</i>	juvenilni, koji se odnosi na adolescenciju

K

kératinocyte , <i>n.m.</i>	keratinocit
kinésithérapeute , <i>n.m.</i>	kineziterapeut

L

labyrinthique , <i>adj.</i>	koji se odnosi na unutrašnje uho
lame d'élastine , <i>n.f.</i>	<i>lamina elastica</i>
laparoscopie , <i>n.f.</i>	laparaskopija
latéral , <i>e, adj.</i>	lateralni
léger , <i>ère, adj.</i>	lak, slab, nevažan
leptine , <i>n.f.</i>	leptin
leptine recombinante , <i>n.f.</i>	rekombinantni leptin
leptinothérapie , <i>n.f.</i>	terapija leptinom
léser , <i>v.</i>	povrediti
lésion , <i>n.f.</i>	lezija, povreda
lésion artérielle , <i>n.f.</i>	lezija arterije
lésion artérielle athéromateuse , <i>n.f.</i>	arterijsko ateromatozno oštećenje
lésion bénigne , <i>n.f.</i>	benigna lezija
lésion cancéreuse , <i>n.f.</i>	kancerozna lezija
lésion cytogénétique , <i>n.f.</i>	citogenetske lezije
lésion de la rétine , <i>n.f.</i>	lezija retine
lésion diaphysaire , <i>n.f.</i>	lezija dijafize
lésion précancéreuse , <i>n.f.</i>	prekancerozna lezija
lésion inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorna lezija
lésion organique , <i>n.f.</i>	organska lezija
lésion préfracturaire , <i>n.f.</i>	oštećenje pre frakture
lésion préinvasive , <i>n.f.</i>	preinvazivna lezija
lésion pulmonaire , <i>n.f.</i>	lezija pluća
lésion rénale , <i>n.f.</i>	lezija bubrega
lésion suspecte , <i>n.f.</i>	suspektna lezija
lésion viscérale , <i>n.f.</i>	unutrašnje povrede
lésions multicentriques , <i>n.f.</i>	multicentrične lezije
lésions plurifocales , <i>n.f.</i>	multifokalne lezije

lésions vasculaires , <i>n.f.</i>	vaskularne lezije
lésionnel, elle , <i>adj.</i>	koji se odnosi na lezije, koji izaziva lezije
leucémie , <i>n.f.</i>	leukemija
leucémie aiguë myéloïde , <i>n.f.</i>	akutna mijeloidna leukemija
leucémie lymphoïde chronique , <i>n.f.</i>	hronična limfoidna leukemija
leucémie myéloïde chronique , <i>n.f.</i>	hronična mijeloidna leukemija
leucocytaire , <i>adj.</i>	leukocitarni
leucocyte , <i>n.m.</i>	leukocit, belo krvno zrnce
liaison , <i>n.f.</i>	veza
liaison chimique , <i>n.f.</i>	hemijska veza
libéral, e , <i>adj.</i>	liberalan, slobodan
libéré, e , <i>adj.</i>	oslobođen
libre , <i>adj.</i>	slobodan
lier , <i>v.</i>	vezati, vezivati
ligamentaire , <i>adj.</i>	ligamentni
ligand , <i>n.m.</i>	ligand
ligature , <i>n.f.</i>	ligatura
lignage , <i>n.m.</i>	populacija
lignée , <i>n.f.</i>	soj
lignée de cellules , <i>n.f.</i>	soj ćelija
limbique , <i>adj.</i>	limbički
liminal, e , <i>adj.</i>	liminalan
lipide , <i>n.m.</i>	lipid, mast, masnoća
lipides sanguins , <i>n.m.</i>	krvni lipidi
lipidique , <i>adj.</i>	lipidni
lipoatrophie , <i>n.f.</i>	lipoatrofija
lipoatrophique , <i>adj.</i>	lipoatrofični
lipogenèse , <i>n.f.</i>	lipogeneza
lipolyse , <i>n.f.</i>	lipoliza
lipopolysaccharides , <i>n.m.</i>	lipopolisaharidi
lipoprotéine , <i>n.f.</i>	lipoprotein
lipoprotéine endotoxique , <i>n.f.</i>	endotoksični lipoproteini
lipoprotéines circulantes , <i>n.f.</i>	cirkulišući lipoproteini
lipo-protéique , <i>adj.</i>	lipoproteinski
liposoluble , <i>adj.</i>	liposolubilan
lipotoxicité , <i>n.f.</i>	lipotoksičnost
liquide , <i>n.m.</i>	tečnost
liquide extracellulaire , <i>n.m.</i>	vanćelijska tečnost
liquide extra-embryonnaire , <i>n.m.</i>	ekstra-embriionalna tečnost
liquide péricardique , <i>n.m.</i>	perikardijalna tečnost
liquide physiologique , <i>n.m.</i>	fiziološka tečnost
lisser , <i>adj.</i>	gladak

lit artériel coronarien , <i>n.m.</i>	zid koronarne arterije
lithiase , <i>n.f.</i>	litijaza
lithiase biliaire , <i>n.f.</i>	bilijarna litijaza
lobe , <i>n.m.</i>	režanj, krilo
lobe du foie , <i>n.m.</i>	režanj jetre
lobe frontal droit , <i>n.m.</i>	desni frontalni režanj, desni čeoni režanj
lobe occipital , <i>n.m.</i>	okcipitalni režanj
local , <i>e, adj.</i>	lokalan
localisation , <i>n.f.</i>	lokalizacija
localisation chromosomique , <i>n.f.</i>	lokacija hromozoma
localisation de la tumeur , <i>n.f.</i>	lokalizacija tumora
locus , <i>n.m.</i>	(genski) lokus
localisé , <i>e, adj.</i>	lokalizovan
lombalgie , <i>n.f.</i>	lumbalgija
lomboaortique , <i>adj.</i>	lumbalno-aortni
lourd , <i>e, adj.</i>	težak
lumière , <i>n.f.</i>	prečnik, lumen
lumière de l'artère , <i>n.f.</i>	lumen arterije
lupique , <i>adj.</i>	lupusni
lupus , <i>n.m.</i>	lupus
luxation , <i>n.f.</i>	luksacija
lymphadénectomie , <i>n.f.</i>	limfadenektomija
lymphangite , <i>n.f.</i>	limfangitis
lymphatique , <i>adj.</i>	limfni
lymphe , <i>n.f.</i>	limfa
lymphocytaire , <i>adj.</i>	limfocitarni
lymphocyte , <i>n.m.</i>	limfocit
limphoïde , <i>adj.</i>	limfoidni
lymphomateux , <i>euse, adj.</i>	limfomatozni
lymphome , <i>n.m.</i>	limfom
lymphome cérébral primitif , <i>n.m.</i>	primarni cerebralni limfom
lymphome de bas grade , <i>n.m.</i>	limfom niskog stepena malignosti
lymphome folliculaire , <i>n.m.</i>	folikularni limfom
lymphome non Hodgkinien , <i>n.m.</i>	ne Hočkin limfom
lymphome systémique , <i>n.m.</i>	sistemski limfom
lympho-oedème , <i>n.m.</i>	limfedem
lymphoprolifératif , <i>ve, adj.</i>	limfoproliferativni
lypolitique , <i>adj.</i>	lipolitički
lyser , <i>v.</i>	razlagati, lizirati
lysine , <i>n.f.</i>	lizin
lytique , <i>adj.</i>	koji se odnosi na lizu

M

macroangiopathie , <i>n.f.</i>	makroangiopatija
macrophage , <i>n.m.</i>	makrofag
macrophagique , <i>adj.</i>	makrofagni
macroscopique , <i>adj.</i>	makroskopski
macrovasculaire , <i>adj.</i>	makrovaskularni
macula , <i>n.f.</i>	makula, žuta mrlja
maculaire , <i>adj.</i>	makularni
maigre , <i>adj.</i>	mršav, suv, slab, tanak
majeur , <i>e, adj.</i>	veliki, važan, znatan, glavi
mal , <i>n.m.</i>	bol, bolest, oboljenje
mal de tête , <i>n.m.</i>	glavobolja
mal perforant plantaire , <i>n.m.</i>	probodan bol u tabanu
maladie , <i>n.f.</i>	bolest, oboljenje, sindrom
maladie aiguë , <i>n.f.</i>	akutna bolest
maladie artérielle , <i>n.f.</i>	arterijska bolest
maladie artérielle périphérique , <i>n.f.</i>	periferna arterijska bolest
maladie athéromateuse , <i>n.f.</i>	ateromatozna bolest
maladie auto(-)immune , <i>n.f.</i>	autoimuna bolest
maladie cardiovasculaire , <i>n.f.</i>	kardiovaskularne bolesti
maladie chronique , <i>n.f.</i>	hronična bolest
maladie coronarienne , <i>n.f.</i>	koronarna bolest
maladie coronarienne prématurée , <i>n.f.</i>	prevremena koronarna bolest
maladie d'Alzheimer , <i>n.f.</i>	Alczajmerova bolest
maladie de Bouveret , <i>n.f.</i>	sindrom Bouveret
maladie de Crohn , <i>n.f.</i>	Kronova bolest
maladie de Hodgkin , <i>n.f.</i>	Hočkinov sindrom, Hočkinova bolest, Hočkins
maladie de Parkinson , <i>n.f.</i>	Parkinsonova bolest
maladie diabétique , <i>n.f.</i>	dijabetes
maladie du coeur , <i>n.f.</i>	bolest srca
maladie évolutive , <i>n.f.</i>	evolutivna bolest
maladie génétique , <i>n.f.</i>	genetska bolest
maladie héréditaire , <i>n.f.</i>	nasledna bolest
maladie ischémique du coeur , <i>n.f.</i>	ihemijska bolest srca
maladie lupique , <i>n.f.</i>	lupus
maladie métabolique , <i>n.f.</i>	bolest metabolizma
maladie mortelle , <i>n.f.</i>	smrtonosna bolest
maladie néoplasique , <i>n.f.</i>	neoplastična bolest

maladie neuromusculaire , <i>n.f.</i>	neuromuskularno obolenje
maladie orpheline , <i>n.f.</i>	retka boleš
maladie polygénique , <i>n.f.</i>	poligenska boleš
maladie post-thrombotique , <i>n.f.</i>	post-trombotski sindrom
maladie psychosomatique , <i>n.f.</i>	psihosomatska boleš
maladie rénale , <i>n.f.</i>	boleš bubrege
maladie rénovasculaire , <i>n.f.</i>	renovaskularna boleš
maladie thromboembolique veineuse , <i>n.f.</i>	tromboembolijska boleš vena
maladie vasculaire , <i>n.f.</i>	vaskularna boleš
maladies cardiaques , <i>n.f.</i>	bolesti srca
maladies cardio-vasculaires déclarées , <i>n.f.</i>	ispoljene kardiovaskularne bolesi
maladies cérébro- et cardiovasculaires , <i>n.f.</i>	cerebralne i kardiovaskularne bolesi
maladies coronaires , <i>n.f.</i>	koronarne bolesi
maladies mendéliennes , <i>n.f.</i>	monogenske bolesi
maladies occlusives vasculaires , <i>n.f.</i>	okluzivne vaskularne bolesi
malaise , <i>n.m.</i>	slabost, nesvestica, nelagodnost
malaise hypoglycémique postprandial , <i>n.m.</i>	hipoglikemijska postprandijalna slabost
mâle , <i>adj.</i>	muški
malformation , <i>n.f.</i>	malformacija
malignité , <i>n.f.</i>	malignitet
malin, maligne , <i>adj.</i>	maligan
mamelon , <i>n.m.</i>	bradavica (na dojci)
mammaire , <i>adj.</i>	mamarni
mammifère , <i>n.m.</i>	sisar
mammographie , <i>n.f.</i>	mamografija
manifestation , <i>n.f.</i>	manifestacija, ispoljavanje
manifestation clinique , <i>n.f.</i>	klinička manifestacija
manifestation thrombotique veineuse , <i>n.f.</i>	manifestacija venske tromboze
manœuvre , <i>n.f.</i>	manevr
manœuvres vagales , <i>n.f.</i>	vagalni manevri
manomètre , <i>n.m.</i>	manometar
manomètre à mercure , <i>n.m.</i>	živin manometar
manque , <i>n.m.</i>	nedostatak
manque de sensibilité , <i>n.m.</i>	nedostatak osetljivosti
marquage , <i>n.m.</i>	markiranje
marquage moléculaire spécifique , <i>n.m.</i>	specifično obeležen molekul
marqueur , <i>n.m.</i>	marker
marqueur antitumoral , <i>n.m.</i>	antitumorski marker

marqueur bactérien , <i>n.m.</i>	bakterijski marker
marqueur diagnostique , <i>n.m.</i>	dijagnostički marker
marqueur du stress , <i>n.m.</i>	marker stresa
marqueur génotypique , <i>n.m.</i>	genotipski marker
marqueur hématopoïétique , <i>n.m.</i>	hematopoetski marker
marqueur tumoral , <i>n.m.</i>	tumorski marker
marqueurs génétiques , <i>n.m.</i>	genetski marker
masse , <i>n.f.</i>	masa
masse grasse , <i>n.f.</i>	masna masa
masse grasse intra-abdominale , <i>n.f.</i>	masna intra-abdominalna masa
masse maigre , <i>n.f.</i>	telesna masa bez masti
masse tumorale , <i>n.f.</i>	tumorska masa
massif , <i>ve, adj.</i>	masivan, težak, debeo, masovan
matériel , <i>n.m.</i>	materijal, pribor
matériel biologique , <i>n.m.</i>	biološki materijal
matériel génétique , <i>n.m.</i>	genetski materijal
maternel , <i>le, adj.</i>	maternji, materinski
matière , <i>n.f.</i>	materija, supstanca
matière grasse , <i>n.f.</i>	masnoća
matrice , <i>n.f.</i>	matrica
matrice extracellulaire , <i>n.f.</i>	vanćelijska matrica
maturation , <i>n.f.</i>	sazrevanje
maturation foetale , <i>n.f.</i>	sazrevanje fetusa
mécanisme , <i>n.m.</i>	mehanizam
mécanisme auto-immun , <i>n.m.</i>	autoimuni mehanizam
mécanisme de réparation vasculaire/tissulaire , <i>n.m.</i>	mehanizam obnavljanja krvnih sudova/tkiva
médecin , <i>n.m.</i>	lekar
médecin hématologue , <i>n.m.</i>	hematolog
médecin interniste , <i>n.m.</i>	internista
médecine , <i>n.f.</i>	medicina
médecine libérale , <i>n.f.</i>	privatna medicinska praksa
médecine moléculaire , <i>n.f.</i>	molekularna medicina
médecine nucléaire , <i>n.f.</i>	nuklearna medicina
médecine régénérative , <i>n.f.</i>	regenerativna medicina
médecine régénératrice , <i>n.f.</i>	regenerativna medicina
médecine vasculaire , <i>n.f.</i>	vaskularna medicina
média , <i>n.f.</i>	media
médiateur , <i>n.m.</i>	medijator, posrednik
médiateur chimique , <i>n.m.</i>	hemijski medijator
médical , <i>e, adj.</i>	medicinski
médicalisation , <i>n.f.</i>	medikalizacija

médicament , <i>n.m.</i>	lek
médicament antiangiogénique , <i>n.m.</i>	lekovi koji inhibiraju angiogenezu
médicament anticholestérol , <i>n.m.</i>	lekovi koji smanjuju nivo holesterola
médicament orphelin , <i>n.m.</i>	lekovi siročići
médicamenteux , <i>euse, adj.</i>	lekovit
médicaments antiémétiques , <i>n.m.</i>	antiemetici
médier , <i>v.</i>	posredovati
médullaire , <i>adj.</i>	medularni
médullosurrénale , <i>n.f.</i>	adrenalna medula
méiose , <i>n.f.</i>	mejoza
mélanocortine , <i>n.f.</i>	melanokortin
mélanome , <i>n.m.</i>	melanom
mélanome cutané , <i>n.m.</i>	melanom kože
mélanome de la choroïde , <i>n.m.</i>	melanom hioriideje
membranaire , <i>adj.</i>	membranski
membrane , <i>n.f.</i>	membrana
membrane cellulaire , <i>n.f.</i>	ćelijska membrana
membrane plasmique , <i>n.f.</i>	plazmatska membrana
membre , <i>n.m.</i>	ud, ekstremitet
membre inférieur , <i>n.m.</i>	donji ekstremitet
méningé , <i>e, adj.</i>	koji se odnosi na moždane ovojnice
ménopause , <i>n.f.</i>	menopauza
ménopausé , <i>e, adj.</i>	menopauzni, u menopauzi
mental , <i>e, adj.</i>	mentalni
mercure , <i>n.m.</i>	živa
mérycisme , <i>n.m.</i>	ruminacija, mericizam
mésangial , <i>e, adj.</i>	mezangijalni
mésenchymateux , <i>euse, adj.</i>	mezenhimni
mésoderme , <i>n.m.</i>	mezoderm
mésorectum , <i>n.m.</i>	mezorektum
messager , <i>n.m.</i>	glasnik, mesindžer
mesure , <i>n.f.</i>	mera
mesures hygiéno-diététiques , <i>n.f.</i>	higijensko-dijetetske mere
métabolique , <i>adj.</i>	metabolički
métaboliser , <i>v.</i>	metabolisati
métaboliseur , <i>n.m.</i>	onaj koji metaboliše
métabolisme , <i>n.m.</i>	metabolizam
métabolisme d'un médicament , <i>n.m.</i>	metabolizam leka
métabolisme de base , <i>n.m.</i>	bazni metabolizam
métabolisme énergétique myocar- dique , <i>n.m.</i>	energetski metabolizam miokarda
métabolisme énergétique rénal , <i>n.m.</i>	energetski bubrežni metabolizam

métabolisme hépatique , <i>n.m.</i>	metabolizam jetre
métabolisme rénal , <i>n.m.</i>	metabolizam bubrega
métabolite , <i>n.m.</i>	metabolit
métabolite urinaire du cortisol , <i>n.m.</i>	urinarni metabolit kortizola
métanéphrine , <i>n.m.</i>	metanefrin
métanéphrine urinaire , <i>n.m.</i>	metanefrin u urinu
métaphyse , <i>n.f.</i>	metafiza
métaplasie , <i>n.f.</i>	metaplazija
métaplasie épidermoïde , <i>n.f.</i>	epidermoidni karcinom
métastase , <i>n.f.</i>	metastaza
métastase ganglionnaire , <i>n.f.</i>	metastaza na limfnim čvorovima
métastase lytique , <i>n.f.</i>	litična metastaza
métastase ostéocondensante , <i>n.f.</i>	osteogenetska metastaza
métastase rachidienne , <i>n.f.</i>	metastaza na kičmi
métastatique , <i>adj.</i>	metastatski
méthode , <i>n.f.</i>	metoda
méthode « saut d'exon » (exon skipping) , <i>n.f.</i>	metoda preskakanja egzona
méthode non invasive , <i>n.f.</i>	neinvazivna metoda
méthodes de purification , <i>n.f.</i>	metode prečišćavanja
méthylation , <i>n.f.</i>	metilacija
méthyle , <i>n.m.</i>	metil
métrorragie , <i>n.f.</i>	metroragija
microalbuminurie , <i>n.f.</i>	mikroalbuminurija
microangiopathie , <i>n.f.</i>	mikroangiopatija
micro-organisme , <i>n.m.</i>	mikroorganizam
microscopique , <i>adj.</i>	mikroskopski
microtubules , <i>n.f.</i>	mikrotubule
microvaisseau , <i>n.m.</i>	mali krvni sud
mictionnel , <i>le, adj.</i>	koji se odnosi na mokrenje
migrer , <i>v.</i>	migrirati, kretati se ka
milieu , <i>n.m.</i>	sredina, medijum
milieu de culture , <i>n.m.</i>	hranljiva podloga
minéral , <i>e, adj.</i>	mineralni
mise au point , <i>n.f.</i>	doterivanje, razjašnjenje
mitochondrial , <i>e, adj.</i>	mitohondrijski
mitochondrie , <i>n.f.</i>	mitohondrija
mitotique , <i>adj.</i>	mitotski
mitral , <i>e, adj.</i>	mitralni
mixte , <i>adj.</i>	mešovit
mobilisation , <i>n.f.</i>	mobilizacija
mobilisation médullaire , <i>n.f.</i>	medularna mobilizacija

modéré, e, adj.	umeren
modification, n.f.	modifikacija, izmena, promena
modification du transit intestinal, n.f.	modifikacija intestinalnog tranzita
modification pharmacocinétique, n.f.	modifikacija farmakokinetičkih svojstava
modification phénotypique, n.f.	modifikacija fenotipa
moduler, v.	modulisati
moelle, n.f.	srž
moelle épinière, n.f.	kičmena moždina
moelle osseuse, n.f.	kostna srž
molaire, adj.	molarni
moléculaire, adj.	molekulski, molekularan
molécule, n.f.	molekul
molécule active, n.f.	aktivni molekul
molécule administrée en injection, n.f.	supstanca koja se primenjuje injekcijom
molécule antivirale, n.f.	antivirusni molekul
molécule cytotoxique, n.f.	citotoksični molekul
molécule morphogène, n.f.	morfologeni molekul
molécule psychoactive, n.f.	psihoaktivni molekul
molécule synthétique, n.f.	sintetski molekul
mollet, n.m.	list (na nozi)
monoclonal, e, adj.	monoklonski
monocyte, n.m.	monocit
monogénique, adj.	monogenski
mononucléé, e, adj.	mononuklearni
monothérapie, n.f.	monoterapija
monoxyde, n.m.	monoksid
monoxyde d'azote (NO), n.m.	azot monoksid
monoxyde de carbone, n.m.	ugljen-monoksid
morbide, adj.	morbidan, bolestan
morbidité, n.f.	morbiditet
morbidité vasculaire, n.f.	vaskularni morbiditet
morbi(-)mortalité, n.f.	mortalitet usled bolesti
morphogène, adj.	morfologeni
morphologique, adj.	morfološki
mort, n.f.	smrt
mort coronarienne, n.f.	koronarna smrt
mort in-utero, n.f.	smrt in utero
mortalité, n.f.	mortalitet, smrtnost
mortalité cardiaque, n.f.	koronarna smrtnost
mortalité cardiovasculaire, n.f.	kardiovaskularna smrtnost
mortalité coronarienne, n.f.	koronarna smrtnost

mortalité par cancer , <i>n.f.</i>	smrtnost od karcinoma
mortel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	smrtonosan, smrtan
mucoviscidose , <i>n.f.</i>	cistična fibroza
mucus , <i>n.m.</i>	sluz
mucus pulmonaire , <i>n.m.</i>	sluz u plućima
multicellulaire , <i>adj.</i>	višećelijski
multicentrique , <i>adj.</i>	multicentričan
multiplicité , <i>n.f.</i>	mnoštvo, množina, mnogostrukost
multiplier (se) , <i>v.</i>	umnožavati (se)
muqueuse , <i>n.f.</i>	sluzokoža
muqueuse nasale , <i>n.f.</i>	sluzokoža nosa
muqueuse olfactive , <i>n.f.</i>	olfaktivna sluzokoža
muqueux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	sluzav, sluzni
mur , <i>n.m.</i>	zid, pregrada
mur postérieur , <i>n.m.</i>	zadnji zid
muscle , <i>n.m.</i>	mišić
muscle cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani mišić
muscle lisse , <i>n.m.</i>	glatki mišić
muscle squelettique , <i>n.m.</i>	skeletni mišić
musculaire , <i>adj.</i>	mišićni
mutagène , <i>adj.</i>	mutagen
mutagenèse , <i>n.f.</i>	mutageneza
mutation , <i>n.f.</i>	mutacija
mutation d'un gène , <i>n.f.</i>	mutacija gena
mutation génétique , <i>n.f.</i>	genska mutacija
mutation hétérozygote , <i>n.m.</i>	heterozigotna mutacija
mutation unique , <i>n.f.</i>	pojedinačna mutacija
mutations des récepteurs , <i>n.f.</i>	mutacije receptora
muté , <i>e</i> , <i>adj.</i>	mutiran
mycose , <i>n.f.</i>	mikoza, gljivična infekcija
myélodysplasie , <i>n.f.</i>	mijelodisplazija
myéloïde , <i>adj.</i>	mijeloidan
myélome , <i>n.m.</i>	mijelom
myéломéningocèle , <i>n.m.</i>	mijelomeningocela
myoblaste , <i>n.m.</i>	mioblast
myocarde , <i>n.m.</i>	miokard
myocardique , <i>adj.</i>	miokardijalni
myocardite , <i>n.f.</i>	miokarditis
myocytaire , <i>adj.</i>	miocitni
myoglobine , <i>n.m.</i>	mioglobin
myopathie , <i>n.f.</i>	miopatija
myopathie de Duchenne , <i>n.f.</i>	Dišenova miopatija

myopathie de Steinert , <i>n.f.</i>	miotonična distrofija
myopéricardite , <i>n.f.</i>	mioperikarditis
mitochondrial , <i>e, adj.</i>	mitohondrijski
N	
nanoparticule , <i>n.f.</i>	nano-čestica
nanoparticule ferromagnétique , <i>n.f.</i>	feromagnetna nano-čestica
nasal , <i>e, adj.</i>	nazalni, nosni
naso-pharynx , <i>n.m.</i>	nazofarinks
natrémie , <i>n.f.</i>	natremija
natriurèse , <i>n.f.</i>	natriureza
natriurétique , <i>adj.</i>	natriuretski
nature , <i>n.f.</i>	priroda, karakter
nature bénigne , <i>n.f.</i>	benigna priroda
nature maligne , <i>n.f.</i>	maligna priroda
nausée , <i>n.f.</i>	mučnina
nauséux , <i>euse, adj.</i>	koji izaziva mučninu, gađenje
nécrose , <i>n.f.</i>	nekroza, odumiranje
nécrose corticale , <i>n.f.</i>	kortikalna nekroza
nécrose ischémique , <i>n.f.</i>	ishemijska nekroza
nécroser (se) , <i>v.</i>	nekrotizirati
nécrotique , <i>adj.</i>	nekrotski
négatif , <i>ve, adj.</i>	negativan
néoangiogenèse , <i>n.f.</i>	neoangiogeneza
néoglucogenèse , <i>n.f.</i>	neoglukogeneza
néonatal , <i>e, adj.</i>	neonatalni
néophobie , <i>n.f.</i>	neofobija
néoplasie , <i>n.f.</i>	neoplazija
néoplasie colique , <i>n.f.</i>	neoplazija kolona
néoplasie mammaire , <i>n.f.</i>	mamarna neoplazija
néoplasique , <i>adj.</i>	neoplastični
néo-thrombus , <i>n.m.</i>	novi tromb
néo-tissu , <i>n.m.</i>	ново tkivo
néovaisseau , <i>n.m.</i>	novi krvni sud
néovascularisation , <i>n.f.</i>	neovaskularizacija
néovascularisation oculaire , <i>n.f.</i>	neovaskularizacija oka
néphrite , <i>n.f.</i>	nefritis
néphrite interstitielle métabolique , <i>n.f.</i>	intersticijalni nefritis
néphroangiosclérose , <i>n.f.</i>	nefroangioskleroza
néphrologie , <i>n.f.</i>	nefrologija
néphron , <i>n.m.</i>	nefron
néphropathie , <i>n.f.</i>	nefropatija

néphropathie diabétique , <i>n.f.</i>	dijabetesna nefropatija
néphrotique , <i>adj.</i>	nefrotski
nerf , <i>n.m.</i>	nerv
nerf périphérique , <i>n.m.</i>	periferni nerv
nerveux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	nervni
neural , <i>e</i> , <i>adj.</i>	neuralni
neurobiologie , <i>n.f.</i>	neurobiologija
neuroendocrinien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	neuroendokrini
neuro(-)hormonal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	neuro-hormonski
neuroleptique , <i>adj.</i>	neuroleptični
neurologique , <i>adj.</i>	neurološki
neuromusculaire , <i>adj.</i>	neuromuskularni
neurone , <i>n.m.</i>	neuron
neurone olfactif , <i>n.m.</i>	olfaktorni neuron
neuropathie , <i>n.f.</i>	neuropatija
neuropathie périphérique , <i>n.f.</i>	periferna neuropatija
neuropéptidique , <i>adj.</i>	neuropeptidni
neuro-sensoriel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	nervno-senzorni
neurotransmetteur , <i>n.m.</i>	neurotransmitter
neutropénie , <i>n.f.</i>	neutropenija
neutrophile , <i>n.m.</i>	neutrofil
niche , <i>n.f.</i>	udubljenje, niša
nodal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	nodalni
nodule , <i>n.m.</i>	čvorić
noeud , <i>n.m.</i>	nodus, čvor
noeud sinusal , <i>n.m.</i>	sinusni čvor, sinusni nodus
noeud ventral , <i>n.m.</i>	nodus postavljen ventralno
non chirurgical , <i>e</i> , <i>adj.</i>	nehirurški
non syndromique , <i>adj.</i>	nesindromski
non-immunodéprimé , <i>e</i> , <i>adj.</i>	koji nije imunodeficijentan
noradrénaline , <i>n.f.</i>	noradrenalin
normcholestérolémique , <i>adj.</i>	koji ima normalan nivo holesterola u krvi
normotendu , <i>n.m.</i>	koji ima normalan arterijski pritisak
noyau , <i>n.m.</i>	jedro, jezgro
noyau accumbens , <i>n.m.</i>	<i>nucleus accumbens</i>
noyau paraventriculaire , <i>n.m.</i>	paraventrikularno jedro
nucléaire , <i>adj.</i>	nuklearni
nucléotide , <i>n.m.</i>	nukleotid
nucléotidique , <i>adj.</i>	nukleotidni
numération , <i>n.f.</i>	brojanje
numération plaquettaire , <i>n.f.</i>	brojanje trombocita
nutrigénomique , <i>n.f.</i>	nutrigenomika

nutriment , <i>n.m.</i>	nutriment
nutritif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	nutritivni
nutritionnel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	nutricionistički
nutritionniste , <i>n.m.</i>	nutricionista
nycthémère , <i>n.m.</i>	ciklus dan-noć

O

obèse , <i>adj. et n.m.</i>	gojazan, gojazna osoba
obésité , <i>n.f.</i>	gojaznost
obésité abdominale , <i>n.f.</i>	abdominalna gojaznost
obésité androïde , <i>n.f.</i>	androidna gojaznost
obésité commune , <i>n.f.</i>	obična gojaznost
obésité génétique , <i>n.f.</i>	genetska gojaznost
obésité gynoïde , <i>n.f.</i>	ginoidna gojaznost
obésité hypothalamique , <i>n.f.</i>	hipotalamusna gojaznost
obésité infantile , <i>n.f.</i>	dečija gojaznost
obésité massive , <i>n.f.</i>	masivna gojaznost
obésité monogénique , <i>n.f.</i>	monogenska gojaznost
obésité morbide , <i>n.f.</i>	morbidna gojaznost
obésité oligogénique , <i>n.f.</i>	oligogenska gojaznost
obésité polygénique , <i>n.f.</i>	poligenska gojaznost
obésogène , <i>adj.</i>	koji uzrokuje gojaznost
oblitération , <i>n.f.</i>	obliteracija
observance (médicamenteuse) , <i>n.f.</i>	komplijansa
obstétrical , <i>e</i> , <i>adj.</i>	opstetrički
obstétricien , <i>n.m.</i>	opstetričar
obstructif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	opstruktivan
obstruction , <i>n.f.</i>	opstrukcija
obstruction de l'artère , <i>n.f.</i>	opstrukcija arterije
obstrué , <i>e</i> , <i>adj.</i>	opstruiran
obstruer , <i>v.</i>	opstruirati, začepiti
occipital , <i>e</i> , <i>adj.</i>	okcipitalni
occlus , <i>e</i> , <i>adj.</i>	začepljen
occlusif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	okluzivan
occlusion , <i>n.f.</i>	okluzija
occlusion artérielle , <i>n.f.</i>	okluzija arterije
occlusion des greffons , <i>n.f.</i>	okluzija graftova
oculaire , <i>adj.</i>	očni, okularni
oedème , <i>n.m.</i>	edem
oedème aigu du poumon , <i>n.m.</i>	akutni edem pluća
oedème cérébro-méningé , <i>n.m.</i>	edem mozga
oedème des membres inférieurs , <i>n.m.</i>	edem donjih ekstremiteta

oedème papillaire , <i>n.m.</i>	edem papile
oedème périphérique , <i>n.m.</i>	periferni edem
oedème réfractaire , <i>n.m.</i>	refraktorni edem
oesophage , <i>n.m.</i>	ezofagus, jednjak
oesophagien , <i>ne, adj.</i>	ezofagusni, ezofagijalni
oesophagite , <i>n.f.</i>	ezofagitis
oesophagogastrique , <i>adj.</i>	ezofago-gastrični
oestrogène , <i>n.m.</i>	estrogen
oeuf énucléé , <i>n.m.</i>	„prazno“ jajašce
olfactif , <i>ve, adj.</i>	olfaktivan, olfaktoran
olfaction , <i>n.f.</i>	olfakcija
oligoclonal , <i>e, adj.</i>	oligoklonski
oligogénique , <i>adj.</i>	oligogenski
oncogène , <i>n.m. et adj.</i>	onkogen
oncogène HER2 , <i>n.m.</i>	HER2 receptor
oncogénèse , <i>n.f.</i>	onkogeneza
oncogénicité , <i>n.f.</i>	onkogenost
oncogénique , <i>adj.</i>	onkogenski
oncologique , <i>adj.</i>	onkološki
onde , <i>n.f.</i>	talas
onde ultrasonore , <i>n.f.</i>	ultrazvučni talas
ontogénèse , <i>n.f.</i>	ontogeneza
opérable , <i>adj.</i>	operabilan
opération , <i>n.f.</i>	operacija
opération à coeur ouvert , <i>n.f.</i>	operacija na otvorenom srcu
opératoire , <i>adj.</i>	operativni
ophtalmologie , <i>n.f.</i>	oftalmologija
ophtalmologique , <i>adj.</i>	oftalmološki
ophtalmologiste , <i>n.m.</i>	oftalmolog
ophtalmoscope , <i>n.m.</i>	oftalmoskop
opioïde , <i>adj.</i>	opioidni
opportuniste , <i>adj.</i>	oportunistički
optimal , <i>e, adj.</i>	optimalni
oral , <i>e, adj.</i>	oralni
oreille , <i>n.f.</i>	uho
oreille interne , <i>n.f.</i>	unutrašnje uho
oreillette , <i>n.f.</i>	zalistak
oreillons , <i>n.m.</i>	zauške
orexigène , <i>adj.</i>	oreksigeni
organe , <i>n.m.</i>	organ
organe à greffer , <i>n.m.</i>	organ za transplantaciju
organe bioartificiel , <i>n.m.</i>	veštački organ

organe creux , <i>n.m.</i>	šuplji organ
organe de voisinage , <i>n.m.</i>	susedni organ
organe endocrine , <i>n.m.</i>	endokrini organ
organe paracrine , <i>n.m.</i>	parakrini organ
organe plein , <i>n.m.</i>	pun organ
organique , <i>adj.</i>	organski
organisation , <i>n.f.</i>	organizacija
organisation de la personnalité , <i>n.f.</i>	organizacija ličnosti
organogenèse , <i>n.f.</i>	organogeneza
origine , <i>n.f.</i>	poreklo, uzrok
orthopantomogramme , <i>n.m.</i>	ortopantomogram
orthopédique , <i>adj.</i>	ortopedski
orthostatique , <i>adj.</i>	ortostatski
orthostatisme , <i>n.m.</i>	ortostatizam
osseux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	kostni, koštani, koji se odnosi na kost
ostéo-articulaire , <i>adj.</i>	osteoartikularni
ostéoblaste , <i>n.m.</i>	osteoblast
ostéoblastique , <i>adj.</i>	osteoblastni
ostéoclaste , <i>n.m.</i>	osteoklast
ostéoclastique , <i>adj.</i>	osteoklastni
ostéolyse , <i>n.f.</i>	osteoliza
ostéolyse osseuse , <i>n.f.</i>	osteoliza kostiju
ostéophile , <i>adj.</i>	osteofilan
ostéoporose , <i>n.f.</i>	osteoporoza
ovaire , <i>n.m.</i>	jajnik
ovalbumine , <i>n.f.</i>	ovalbumin
ovariectomie , <i>n.f.</i>	ovarietomija
ovariectomisée , <i>adj.</i>	kojoj je odstranjen jajnik
ovocyte , <i>n.m.</i>	ovocit
ovogenèse , <i>n.f.</i>	ovogeneza
ovule , <i>n.m.</i>	jajna ćelija
oxydatif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	oksidativni
oxydation , <i>n.f.</i>	oksidacija
oxyde , <i>n.m.</i>	oksid
oxyde de carbone , <i>n.m.</i>	oksid ugljenika
oxyder (s') , <i>v.</i>	oksidovati
oxygénation , <i>n.f.</i>	oksigenacija
oxygène , <i>n.m.</i>	kiseonik
oxygéner , <i>v.</i>	oksigenirati

P

pacemaker , <i>n.m.</i>	pejsmejker
--------------------------------	------------

palais , <i>n.m.</i>	nepce
palatabilité , <i>n.f.</i>	ukusnost
palliatif , <i>ve, adj.</i>	paliativni
palpation , <i>n.f.</i>	palpacija
palper	palpirati
palpitation , <i>n.f.</i>	palpitacija
palpitation cardiaque , <i>n.f.</i>	srčana palpitacija
paludisme , <i>n.m.</i>	malaria
pancréas , <i>n.m.</i>	pankreas
pancréatique , <i>adj.</i>	pankreasni
pancréatite , <i>n.f.</i>	pankreatit
pandémie , <i>n.f.</i>	pandemija
panoramique dentaire , <i>n.m.</i>	ortopan
papillaire , <i>adj.</i>	papilarni
papillomavirus , <i>n.m.</i>	papiloma virus
papillomavirus oncogène , <i>n.m.</i>	papiloma virus sa onkogenim potencijalom
parabiose , <i>n.f.</i>	parabioza
paracrine , <i>adj.</i>	parakrini
paralyse , <i>n.f.</i>	paraliza
paralyse partielle , <i>n.f.</i>	parcijalna paraliza
paramètre , <i>n.m.</i>	parametar
paramètres lipidiques , <i>n.m.</i>	lipidni parametri
paraplégique , <i>adj.</i>	paraplegičan
parasymphatique , <i>adj.</i>	parasimpatički
paraventriculaire , <i>adj.</i>	paraventrikularni
pariétal, e , <i>adj.</i>	parijetalni
paroi , <i>n.f.</i>	zid
paroi artérielle , <i>n.f.</i>	arterijski zid
paroi cellulaire , <i>n.f.</i>	ćelijski zid
paroi vasculaire , <i>n.f.</i>	vaskularni zid
particule , <i>n.f.</i>	čestica
particules lipo-protéiques , <i>n.f.</i>	lipoproteinske čestice
pathogène , <i>n.m. et adj.</i>	patogen
pathologie , <i>n.f.</i>	patologija, bolest, oboljenje, poremećaj
pathologie bénigne , <i>n.f.</i>	benigno oboljenje, benigna bolest
pathologie biliaire , <i>n.f.</i>	oboljenja žuči, bolesti žuči
pathologie cancéreuse , <i>n.f.</i>	kancerozno oboljenje
pathologie cardiovasculaire , <i>n.f.</i>	kardiovaskularne bolesti
pathologie causale , <i>n.f.</i>	uzročna bolest
pathologie iatrogène , <i>n.f.</i>	jatrogena oboljenja
pathologie inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorno oboljenje

pathologie ischémique, n.f.	ishemijska bolest
pathologie lourde, n.f.	teško oboljenje, teška bolest
pathologie maligne, n.f.	maligno oboljenje, maligna bolest
pathologie oesophagienne, n.f.	bolest jednjaka
pathologie oesophagogastrique, n.f.	gastro-ezofagusna bolest
pathologie organique, n.f.	organsko oboljenje
pathologie ostéo-articulaire, n.f.	osteo-artikularni poremećaj
pathologie thrombo-embolique, n.f.	tromboembolija
pathologie tumorale, n.f.	tumorsko oboljenje
pathologique, adj.	patološki
patient, n.m.	pacijent, oboleli, bolesnik
patient à haut risque, n.m.	visokorizični pacijent
patient adrénalectomisé, n.m.	pacijent kod kojeg je izvršena adrena- lektomija
patient artéritique, n.m.	pacijent sa arteritisom
patient asymptomatique, n.m.	asimptomatični pacijent
patient cardiaque, n.m.	srčani bolesnik
patient diabétique, n.m.	dijabetičar
patient greffé, n.m.	transplantirani pacijent
patient hémodialysé, n.m.	pacijent na hemodijalizi
patient hypercholestérolémique, n.m.	pacijent sa hiperholesterolemijom
patient hypertendu, n.m.	hipertenzivni pacijent
patient insuffisant cardiaque chro- nique, n.m.	pacijent sa hroničnom srčanom insufici- jencijom
patient normocholestérolémique, n.m.	pacijent sa normalnim nivoom holestero- la u krvi
patient paraplégique, n.m.	paraplegičar
patients sous statine, n.m.	pacijent pod terapijom statinima
pédiatre, n.m.	pedijatar
pédiatrique, adj.	pedijatrijski
pédopsychiatre, n.m.	dečiji psihijatar
pelvien, ne, adj.	pelvični
pénétrance, n.f.	penetrantnost, izraženost gena
pénétration, n.f.	prodiranje, penetracija
peptide, n.m.	peptid
peptide atrial natriurétique, n.m.	atrijalni natriuretski peptid
peptides antigéniques, n.m.	antigenski peptidi
percutané, e, adj.	perkutan
perforation, n.f.	perforacija, pucanje
perforation du côlon, n.f.	perforacija kolona
perforation intestinale, n.f.	perforacija creva
performance, n.f.	rezultat, performansa
performance aérobie, n.f.	aerobna sposobnost

performance clinique , <i>n.f.</i>	klinički rezultat
perfuser , <i>v.</i>	davati infuziju
perfusion , <i>n.f.</i>	infuzija
perfusion IV , <i>n.f.</i>	intravenska infuzija
péricarde , <i>n.m.</i>	perikard
péricardique , <i>adj.</i>	perikardijalni
péricardite , <i>n.m.</i>	perikarditis
péricardite aiguë , <i>n.f.</i>	akutni perikarditis
péricardite purulente , <i>n.f.</i>	gnojni perikarditis
péricyte , <i>n.m.</i>	pericit
périnatal , <i>e, adj.</i>	perinatalni
périnée , <i>n.m.</i>	perineum
périphérique , <i>adj.</i>	periferni
péritoine , <i>n.m.</i>	trbušna maramica
péritonite , <i>n.f.</i>	peritonitis
péritumoral , <i>e, adj.</i>	peritumorski
permanent , <i>e, adj.</i>	stalan, trajan, permanentan
perméabilité , <i>n.f.</i>	propustljivost, permeabilnost
persistant , <i>e, adj.</i>	perzistentan, stalan
perte , <i>n.f.</i>	gubitak
perte de cheveux , <i>n.f.</i>	opadanje kose
perte hydrique , <i>n.f.</i>	gubitak vode
perturbateur , <i>n.m.</i>	onaj koji remeti
perturbateurs endocriniens , <i>n.m.</i>	onaj koji remeti endokrini sistem
perturbation , <i>n.f.</i>	poremećaj
perturbation hormonale , <i>n.f.</i>	hormonski poremećaj
perturbation hypothalamique , <i>n.f.</i>	poremećaj funkcije hipotalamusa
petit vaisseau , <i>n.m.</i>	mali krvni sud
petite circulation , <i>n.f.</i>	mali krvotok
phagocyter , <i>v.</i>	fagocitovati
phagocytose , <i>n.f.</i>	fagocitoza
pharmacocinétique , <i>adj.</i>	farmakokinetički
pharmacogénéticien , <i>n.m.</i>	farmakogenetičar
pharmacogénétique , <i>n.f. et adj.</i>	farmakogenetika, farmakogenetski
pharmacogénomique , <i>n.f.</i>	farmakogenomika
pharmacologie , <i>n.f.</i>	farmakologija
pharmacologie moléculaire , <i>n.f.</i>	molekularna farmakologija
pharmacologique , <i>adj.</i>	farmakološki
pharmacovigilance , <i>n.f.</i>	farmakovigilanca
phase , <i>n.f.</i>	faza
phase aiguë , <i>n.f.</i>	akutna faza
phase de latence préclinique , <i>n.f.</i>	latentna pretklinička faza

phénacétine , <i>n.f.</i>	fenacetin
phénomène , <i>n.m.</i>	fenomen
phénomènes épigénétiques , <i>n.m.</i>	epigenetski fenomen
phénotype , <i>n.m.</i>	fenotip
phénotypique , <i>adj.</i>	fenotipski
phéochromocytome , <i>n.m.</i>	feohromocitom
phlébite , <i>n.m.</i>	flebitis, upala vena
phlébographie , <i>n.f.</i>	flebografija
phosphate , <i>n.m.</i>	fosfat
phospholipide , <i>n.m.</i>	fosfolipid
phospholipides membranaires , <i>n.m.</i>	membranski fosfolipidi
phosphorylation , <i>n.f.</i>	fosforilacija
photocoagulation , <i>n.f.</i>	fotokoagulacija
photocoagulation laser , <i>n.f.</i>	fotokoagulacija laserom
physiologie , <i>n.f.</i>	fiziologija
physiologique , <i>adj.</i>	fiziološki
physiopathologie , <i>n.f.</i>	patofiziologija
physiopathologique , <i>adj.</i>	patofiziološki
pica , <i>n.m.</i>	pika
pigmentaire , <i>adj.</i>	pigmentski
pipette , <i>n.f.</i>	pipeta
piste , <i>n.f.</i>	trag, putanja
piste thérapeutique , <i>n.f.</i>	terapijska strategija, moguć terapijski pristup
placebo , <i>n.m.</i>	placebo
placenta , <i>n.m.</i>	placenta, posteljica
placentaire , <i>adj.</i>	placentni, posteljični
plantaire , <i>adj.</i>	plantarni, tabanski
plaque , <i>n.f.</i>	plak, ploča
plaque athéromateuse fixée , <i>n.f.</i>	ateromatozni fiksirani plak
plaque d'athérome , <i>n.f.</i>	ateromatozni plak
plaque d'athérosclérose , <i>n.f.</i>	aterosklerotski plak
plaque d'athérosclérose compliquée , <i>n.f.</i>	komplikovan plak
plaque ulcérée , <i>n.f.</i>	ulcerozni plak
plaquer , <i>v.</i>	stvarati plak
plaquettaire , <i>adj.</i>	trombocitni
plaquette , <i>n.f.</i>	trombocit, krvna pločica
plasma , <i>n.m.</i>	plazma
plasma veineux , <i>n.m.</i>	venska plazma
plasmatique , <i>adj.</i>	plazmatski
plasminogène , <i>n.m.</i>	plazminogen
plasmique , <i>adj.</i>	plazmički

plasmocyte , <i>n.m.</i>	plazmocit
plasticité , <i>n.f.</i>	elastčnost
plein , <i>e, adj.</i>	pun, ispunjen, homogen
pléiotrope , <i>adj.</i>	plejotropan
plurifocal , <i>e, adj.</i>	multicentričan
pluripotent , <i>e, adj.</i>	pluripotentan
pneumocyte , <i>n.m.</i>	pneumocit
pneumopathie , <i>n.f.</i>	pneumopatija
poitrine , <i>n.f.</i>	grudni koš
poliomyélite , <i>n.f.</i>	poliomijelitis
pollakiurie , <i>n.f.</i>	polakiurija
polyaddicton , <i>n.f.</i>	višestruka zavisnost
polyarthrite , <i>n.f.</i>	poliartritis
polyarthrite rhumatoïde , <i>n.f.</i>	reumatoidni poliartritis
polycyclique , <i>adj.</i>	policikličan
polydactylie , <i>n.f.</i>	polidaktilija
polydipsie , <i>n.f.</i>	polidipsija
polygénique , <i>adj.</i>	poligenski
polykystose , <i>n.f.</i>	policističnost
polykystose rénale , <i>n.f.</i>	policistična bolest bubrega
polymérisation , <i>n.f.</i>	polimerizacija
polymérisation des microtubules , <i>n.f.</i>	polimerizacija mikrotubula
polymorphisme , <i>n.m.</i>	polimorfizam
polymorphisme d'un gène , <i>n.m.</i>	polimorfizam gena
polymorphisme génétique , <i>n.m.</i>	genski polimorfizam
polype , <i>n.m.</i>	polip
polypose , <i>n.f.</i>	polipoza
polypose adénomateuse familiale , <i>n.f.</i>	porodična adenomatozna polipoza
polyposique (non) , <i>adj.</i>	polipozan (nopolipozan)
polysomnographique , <i>adj.</i>	polisomnografski
polyurie , <i>n.f.</i>	poliurija
pompe , <i>n.f.</i>	pumpa
pompe à sodium , <i>n.f.</i>	natrijumova pumpa
pondéral , <i>e, adj.</i>	težinski, ponderisan
pondération , <i>n.f.</i>	ponderacija
pondération du PSA , <i>n.f.</i>	ponderacija PSA
pontage , <i>n.m.</i>	bajpas
pontage aorto-coronarien , <i>n.m.</i>	aorto-koronarni bajpas
pontage artériel , <i>n.m.</i>	arterijski bajpas
pontage cardiaque , <i>n.m.</i>	bajpas srca
pontage coronarien , <i>n.m.</i>	koronarni bajpas
pontage veineux , <i>n.m.</i>	venski bajpas

population, *n.f.*
population cellulaire, *n.f.*
pore, *n.m.*
pore cellulaire, *n.m.*
portage, *n.m.*
portage silencieux, *n.m.*
portion, *n.f.*
portion euchromatique, *n.f.*
pose, *n.f.*
positif, *ve, adj.*
positionnel, *le, adj.*
posologie, *n.f.*
postcharge, *n.f.*
post-infarctus, *n.m.*
post-ingestif, *ve, adj.*
post-ischémique, *adj.*
postnatal, *e, adj.*
postopératoire, *adj.*
post-partum, *n.m.*
postprandial, *e, adj.*
post-thrombotique, *adj.*
post-traumatique, *adj.*
pouls artériel, *n.m.*
poumon, *n.m.*
pousée évolutive, *n.f.*
prandial, *e, adj.*
pré pubère, *adj.*
préadolescence, *n.f.*
pré-athérome, *n.m.*
précancéreux, *se, adj.*
préclinique, *adj.*
précoce, *adj.*
préconceptionnel, *le, adj.*
précurseur, *n.m.*
précurseur adipocytaire, *n.m.*
prédiabétique, *adj.*
préexistant, *e, adj.*
préfracturaire, *adj.*
préinvasif, *ve, adj.*
prélèvement, *n.m.*
prélèvement de cellules, *n.m.*
prélèvement de sang, *n.m.*

populacija
 ćelijska populacija
 pora, šupljina, pukotina
 ćelijska pora
 nošenje
 pritajeno/latentno nošenje
 deo, region
 euhromatski region
 postavljanje, ugrađivanje
 pozitivan
 pozicioni
 doziranje (leka)
 naknadno opterećenje
 postinfarktno stanje
 posle ingestije/gutanja
 postishemijski
 postnatalni
 postoperativni
 postpartalni period
 postprandijalni
 post-trombotski
 posttraumatski
 arterijski puls
 plućno krilo
 naglo pogoršanje bolesti
 prandijalni
 predpubertetski
 preadolescencija
 preaterom
 predkancerozni
 pretklinički
 rani, preuranjen
 što se odnosi na period pre začeća
 prekursor
 prekursor adipocita
 predijabetesni
 preegzistirajući
 što se odnosi na period pre frakture
 preinvazivni
 uzorak, bris
 uzorak ćelija
 uzorak krvi

prélèvement iliaque , <i>n.m.</i>	uzorak bedrene kosti
prélèvement nasal , <i>n.m.</i>	bris iz nosa
prélèvement sanguin , <i>n.m.</i>	uzorak krvi
prélèvement urinaire , <i>n.m.</i>	uzorak mokraće
prélever , <i>v.</i>	uzimati uzorak, bris
prématuré , <i>e, adj.</i>	prevremen
préménopausé , <i>e, adj.</i>	premenopauzni
prendre la tension , <i>v.</i>	meriti pritisak
préopératoire , <i>adj.</i>	preoperativni
prescription , <i>n.f.</i>	uput, recept, propisivanje
prescription de biopsie , <i>n.f.</i>	uput za biopsiju
prescription de statine , <i>n.f.</i>	recept za statine
prescrire une biopsie , <i>v.</i>	uputiti na biopsiju
présence , <i>n.f.</i>	prisustvo
présence d'une maladie , <i>n.f.</i>	prisustvo bolesti
présence des symptômes , <i>n.f.</i>	prisustvo simptoma
présentation , <i>n.f.</i>	pokazivanje, predstavljanje
présenter des symptômes d'une maladie , <i>v.</i>	pokazivati simptome bolesti
présenter un risque de développer une maladie , <i>v.</i>	imati rizik od oboljevanja
pression , <i>n.f.</i>	pritisak
pression artérielle , <i>n.f.</i>	arterijski pritisak
pression diastolique , <i>n.f.</i>	dijastolni pritisak
pression systolique , <i>n.f.</i>	sistolni pritisak
pression télédiastolique , <i>n.f.</i>	teledijastolni pritisak
prévalence , <i>n.f.</i>	prevalencija
préventif , <i>ve, adj.</i>	preventivan
prévention , <i>n.f.</i>	prevencija
prévention des pathologies , <i>n.f.</i>	prevencija bolesti
prévention primaire , <i>n.f.</i>	primarna prevencija
prévention primo-secondaire , <i>n.f.</i>	primarna i sekundarna prevencija
prévention secondaire , <i>n.f.</i>	sekundarna prevencija
primaire , <i>adj.</i>	primaran
primoinfection , <i>n.f.</i>	primarna infekcija
principe actif , <i>n.m.</i>	aktivna supstanca
prise , <i>n.f.</i>	uzimanje, merenje
prise alimentaire , <i>n.f.</i>	uzimanje hrane
prise de la pression , <i>n.f.</i>	merenje pritiska
prise de médicaments , <i>n.f.</i>	uzimanje lekova
prise de sang , <i>n.f.</i>	uzimanje krvi
prise en charge , <i>n.f.</i>	zbrinjavanje
prise en charge médicale , <i>n.f.</i>	medicinsko zbrinjavanje

prise médicamenteuse , <i>n.f.</i>	uzimanje leka
prise quotidienne , <i>n.f.</i>	dnevno uzimanje
privation , <i>n.f.</i>	gubitak, nedostatak
privation d'oxygène , <i>n.f.</i>	gubitak kisonika
pro(-)angiogénique , <i>adj.</i>	proangiogenetski
processus , <i>n.m.</i>	proces, postupak, ciklus
processus cicatriciel , <i>n.m.</i>	proces zarastanja
processus ischémique , <i>n.m.</i>	ishemijski proces
processus lésionnel , <i>n.m.</i>	proces nastajanja lezija
processus tumoral , <i>n.m.</i>	tumorski proces
procréer , <i>v.</i>	rađati
production , <i>n.f.</i>	produkcija, proizvodnja, stvaranje
production de salive , <i>n.f.</i>	produkcija pljuvačke
production hépatique du glucose , <i>n.f.</i>	produkcija glukoze u jetri
produit , <i>n.m.</i>	proizvod, sredstvo, supstanca
produit actif , <i>n.m.</i>	aktivna supstanca
produit de contraste , <i>n.m.</i>	kontrastno sredstvo
produit de contraste à base d'iode , <i>n.m.</i>	kontrastno sredstvo na bazi joda
profil , <i>n.m.</i>	profil
profil lipidique athérogène , <i>n.m.</i>	aterogeni lipidni profil
profond , <i>e</i> , <i>adj.</i>	dubok
progéniteur , <i>n.m.</i>	progenitorske ćelije
progéniteur hématopoïétique , <i>n.m.</i>	hematopoezne progenitorske ćelije
progéniteurs circulants , <i>n.m.</i>	cirkulišuće progenitorske ćelije
progéniteurs endothéliaux , <i>n.m.</i>	endotelne progenitorske ćelije
progéniture , <i>n.f.</i>	potomstvo
progéniture transgénique , <i>n.f.</i>	transgensko potomstvo
progestatif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	progestativni
programmation , <i>n.f.</i>	programiranje
programmation foetale , <i>n.f.</i>	fetalno programiranje
pro-inflammatoire , <i>adj.</i>	proinflamatorni
pro-insuline , <i>n.f.</i>	proinsulin
projet "Génome humain" , <i>n.m.</i>	projekat „Humani genom“
prolifératif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	proliferativan
prolifération , <i>n.f.</i>	proliferacija
prolifération anormale , <i>n.f.</i>	nenormalna proliferacija
prolifération cancéreuse , <i>n.f.</i>	tumorska proliferacija
prolifération cellulaire , <i>n.f.</i>	proliferacija ćelija
prolifération des cellules souches , <i>n.f.</i>	proliferacija matičnih ćelija
prolifération maligne , <i>n.f.</i>	maligna proliferacija
proliférer , <i>v.</i>	proliferovati

pronostic , <i>n.m.</i>	prognoza
pronostic de survie , <i>n.m.</i>	prognoza preživljanja
pronostic des patients , <i>n.m.</i>	prognoza pacijenata
pronostic d'une maladie , <i>n.m.</i>	prognoza bolesi
pronostic vital , <i>n.m.</i>	životna prognoza
prophylactique , <i>adj.</i>	profilaktički
propriété , <i>n.f.</i>	svojstvo, osobina, sposobnost
propriété anti-oxydante , <i>n.f.</i>	antioksidativno svojstvo
propriété bactéricide , <i>n.f.</i>	baktericidno svojstvo
propriété hypercholestérolémiante , <i>n.f.</i>	sposobnost povečanja nivoa holesterola u krvi
propriété pléiotrope , <i>n.f.</i>	plejotropno delovanje
prostacycline , <i>n.f.</i>	prostaciklin
prostate , <i>n.f.</i>	prostata
prostatectomie , <i>n.f.</i>	prostatektomija
prostatectomie radicale , <i>n.f.</i>	radikalna prostatektomija
prostatique , <i>adj.</i>	prostatni, koji se odnosi na prostatu
prostatite , <i>n.f.</i>	prostatitis, upala prostate
protéase , <i>n.f.</i>	proteaza
protéine , <i>n.f.</i>	protein
protéine de soutien , <i>n.f.</i>	potporni protein
protéine endogène , <i>n.f.</i>	endogeni protein
protéine héminique , <i>n.f.</i>	hemski protein
protéine intracellulaire , <i>n.f.</i>	intracelularni protein
protéinurie , <i>n.f.</i>	proteinurija
protéique , <i>adj.</i>	proteinski
protéolyse , <i>n.f.</i>	proteoliza
protéome , <i>n.m.</i>	proteom
protéome humain , <i>n.m.</i>	humani proteom
protéomique , <i>n.f.</i>	proteomski
prothèse , <i>n.f.</i>	protetsko sredstvo, proteza
prothèse articulaire , <i>n.f.</i>	proteza zgloba
prothèse cervico-céphalique , <i>n.f.</i>	Murova proteza
prothèse endo-cavitaire , <i>n.f.</i>	stent
prothèse mammaire , <i>n.f.</i>	proteza za dojku
prothrombine , <i>n.f.</i>	protrombin
prothrombotique , <i>adj.</i>	protrombotski
protocole , <i>n.m.</i>	protokol
protocole opératoire , <i>n.m.</i>	protokol operacije
protocoles thérapeutiques , <i>n.m.</i>	terapijski protokol
proto-oncogène , <i>adj.</i>	proto-onkogen
proximal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	proksimalan

pseudogrippal , <i>e, adj.</i>	nalik gripu, influenza-like
psoriasis , <i>n.m.</i>	psorijaza
psychiatrique , <i>adj.</i>	psihijatrijski
psychoactif , <i>ve, adj.</i>	psihoaktivan
psychologique , <i>adj.</i>	psihološki
psychomotricien , <i>n.m.</i>	specijalista reedukator psihomotorike
psycho-oncologie , <i>n.f.</i>	psiho-onkologija
psychophysiologique , <i>adj.</i>	psihofiziološki
psychose , <i>n.f.</i>	psihoza
psychose maniaco-dépressive , <i>n.f.</i>	manijakalno-depresivna psihoza
psychosomatique , <i>adj.</i>	psihosomatski
psychothérapie , <i>n.f.</i>	psihoterapija
psychothérapie de groupe , <i>n.f.</i>	grupna psihoterapija
psychothérapique , <i>adj.</i>	psihoterapijski
psychotique , <i>adj.</i>	psihotičan
psychotrope , <i>adj.</i>	psihotropan
puériculture , <i>n.f.</i>	puerikultura
pulmonaire , <i>adj.</i>	plućni
pulsatilité , <i>n.f.</i>	pulsiranje
pulsatilité hormonale , <i>n.f.</i>	oslobađanje hormona
pulsé , <i>e, adj.</i>	pulsiran
pulser , <i>v.</i>	pulsirati, kucati, lupati
pupille , <i>n.f.</i>	zenica, pupila
purifier , <i>v.</i>	prečistiti
purulent , <i>e, adj.</i>	gnojni, purulentan
pyélonéphrite , <i>n.f.</i>	pijelonefritis
pyélonéphrite chronique , <i>n.f.</i>	hronični pijelonefritis
pyogène , <i>n.m.</i>	piogen
pyosalpinx , <i>n.f.</i>	piosalpink

Q

qualité , <i>n.f.</i>	kvalitet
qualité de la perfusion , <i>n.f.</i>	kvalitet perfuzije
quiescence , <i>n.f.</i>	latencija, neaktivnost
quiscent , <i>e, adj.</i>	latentan, neaktivan

R

rachidien , <i>ne, adj.</i>	spinalni, kičmeni
radiation , <i>n.f.</i>	zračenje
radiation ionisante , <i>n.f.</i>	jonizujuće zračenje
radical , <i>e, adj. et n.m.</i>	radikalan, radikal
radical libre , <i>n.m.</i>	slobodni radikal

radiochimiothérapie concomitante , <i>n.f.</i>	konkomitantna radio-hemioterapija
radiographie , <i>n.f.</i>	rendgen
radiographie des poumons , <i>n.f.</i>	rendgen pluća
radiographie du thorax , <i>n.f.</i>	rendgen grudnog koša
radiographie thoracique , <i>n.f.</i>	rendgen grudnog koša
radio-isotope , <i>n.m.</i>	radio-izotop
radiologie , <i>n.f.</i>	radiologija
radiologique , <i>adj.</i>	radiološki
radiologue , <i>n.m.</i>	radiologija
radiopharmaceutique , <i>n.m.</i>	radiofarmaceutik
radiothérapeute , <i>n.m.</i>	radioterapeut
radiothérapie , <i>n.f.</i>	radioterapija, zračna terapija
radiothérapie hémicorporelle , <i>n.f.</i>	radioterapija polovine tela
radiothérapie locale , <i>n.f.</i>	lokalna radioterapija, lokalno zračenje
radique , <i>adj.</i>	koji se odnosi na zračenje
ralentissement , <i>n.m.</i>	usporenje, usporavanje, slabljenje
ralentissement de la fréquence cardiaque , <i>n.m.</i>	usporenje srčane frekvencije
rapport , <i>n.m.</i>	odnos
rapport molaire , <i>n.m.</i>	molarni odnos
rayonnement , <i>n.m.</i>	zračenje
rayonnement ionisant , <i>n.m.</i>	jonizujuće zračenje
réabsorption , <i>n.f.</i>	reapsorpcija
réactif , <i>n.m.</i>	reagens, reaktant
réaction , <i>n.f.</i>	reakcija
réaction anormale , <i>n.f.</i>	nenormalna reakcija
réaction chimique , <i>n.f.</i>	hemijska reakcija
réaction ciblée , <i>n.f.</i>	ciljana reakcija
réaction de défense , <i>n.f.</i>	odbrambena reakcija
réaction déciduale , <i>n.f.</i>	decidualna reakcija, reakcija decidue
réaction fébrile , <i>n.f.</i>	febrilna reakcija
réaction immunitaire , <i>n.f.</i>	imunska reakcija
réaction inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorna reakcija
réactivité , <i>n.f.</i>	reaktivnost
réanimation , <i>n.f.</i>	reanimacija
réanimation néonatale , <i>n.f.</i>	neonatalna reanimacija
recaptage , <i>n.m.</i>	preuzimanje
récepteur , <i>n.m.</i>	receptor
récepteur bêta3 adrénergique , <i>n.m.</i>	beta-3 adrenergički receptor
récepteur intrathoracique , <i>n.m.</i>	intratorakalni receptor
récepteur membranaire , <i>n.m.</i>	membranski receptor
récepteur nucléaire , <i>n.m.</i>	nuklearni receptor, jedarni receptor

récessif , <i>ve, adj.</i>	recesivan
recherche , <i>n.f.</i>	ispitivanje, istraživanje
recherche biologique , <i>n.f.</i>	biološko ispitivanje
recherche clinique , <i>n.f.</i>	kliničko ispitivanje
recherche épidémiologique , <i>n.f.</i>	epidemiološko ispitivanje
recherche fondamentale , <i>n.f.</i>	fundamentalno istraživanje
rechute , <i>n.f.</i>	relaps
récidivant , <i>e, adj.</i>	recidivirajući
récidive , <i>n.f.</i>	recidiv
récidive pariétale , <i>n.f.</i>	parijetalni recidiv
récidiver , <i>v.</i>	recidivirati
recombinant , <i>e, adj.</i>	rekombinant
rectal , <i>e, adj.</i>	rektalni
rectum , <i>n.m.</i>	rektum
réflexe , <i>n.m.</i>	refleks
réflexe nauséeux , <i>n.m.</i>	nagon za povraćanjem
reflux , <i>n.m.</i>	refluks
reflux gastro-oesophagien , <i>n.m.</i>	gastro-ezofagusni refluks
reflux hépatojugulaire , <i>n.m.</i>	hepatojugularni refluks
reflux veineux , <i>n.m.</i>	venski refluks
réfractaire , <i>adj.</i>	refraktorni
refus , <i>n.m.</i>	odbijanje, neprihvatanje, otkazivanje
refus de dialyse , <i>n.m.</i>	neprihvatanje dijalize
régénérateur , <i>trice, adj. et n.m.</i>	regeneratorski, regenerator
régénératif , <i>ve, adj.</i>	regenerativni
régénération , <i>n.f.</i>	regeneracija
régénération tissulaire , <i>n.f.</i>	regeneracija tkiva
régime , <i>n.m.</i>	režim, dijeta, način ishrane
régime alimentaire , <i>n.m.</i>	režim ishrane
régime dissocié , <i>n.m.</i>	kombinovana dijeta
régime fructose , <i>n.m.</i>	dijeta fruktozom
régime gras , <i>n.m.</i>	masna ishrana
régime hypocalorique , <i>n.m.</i>	hipokalorijska dijeta
régime riche en sel , <i>n.m.</i>	ishrana bogata solju
région , <i>n.f.</i>	region, oblast
région chromosomique , <i>n.f.</i>	region hromozoma
régresser , <i>v.</i>	regredirati
régulation , <i>n.f.</i>	regulacija
réguler , <i>v.</i>	regulisati
rein , <i>n.m.</i>	bubreg
rémission , <i>n.f.</i>	remisija
remodelage , <i>n.m.</i>	remodeliranje, remodelovanje

remodelage ventriculaire , <i>n.m.</i>	remodelovanje komore
rénal , <i>e, adj.</i>	bubrežni
rendement , <i>n.m.</i>	prinos, iznos, učinak, efikasnost
rendement métabolique de base , <i>n.m.</i>	učinak bazalnog metabolizma
rénovasculaire , <i>adj.</i>	renovaskularni
réparation , <i>n.f.</i>	reparacija
réparation cellulaire , <i>n.f.</i>	reparacija ćelije
reperfusion , <i>n.f.</i>	reperfuzija
réponse , <i>n.f.</i>	odgovor
réponse cellulaire , <i>n.f.</i>	ćelijski odgovor
réponse du patient à une substance , <i>n.f.</i>	odgovor pacijenta na unetu supstancu
réponse du patrimoine génétique individuel , <i>n.f.</i>	individualni genetski odgovor
réponse glycémique , <i>n.f.</i>	glikemijski odgovor
réponse humorale , <i>n.f.</i>	humoralni odgovor
réponse hypertensive , <i>n.f.</i>	hipertenzivni odgovor
réponse inflammatoire , <i>n.f.</i>	inflamatorni odgovor
réponse non spécifique , <i>n.f.</i>	nespecifični odgovor
réponse physiologique , <i>n.f.</i>	psihološki odgovor
réponse rénale , <i>n.f.</i>	renalni odgovor
réseau , <i>n.m.</i>	mreža
réseau de nerfs , <i>n.m.</i>	nervna mreža
réseau vasculaire collatéral , <i>n.m.</i>	kolateralna mreža krvnih sudova
résection , <i>n.f.</i>	resekcija
réserve , <i>n.f.</i>	rezerva
réserves lipidiques fémorales , <i>n.f.</i>	lipidne rezerve u butnoj kosti
résidu , <i>n.m.</i>	reziduum, ostatak
résiduel , <i>le, adj.</i>	rezidualni
résidus sérine , <i>n.m.</i>	ostaci serina
résistance , <i>n.f.</i>	otpornost, rezistencija, rezistentnost
résistance artériolaire , <i>n.f.</i>	arteriolarna rezistencija
résistant , <i>e, adj.</i>	otporan, rezistentan
résistine , <i>n.f.</i>	rezistin
résorbable , <i>adj.</i>	resorptivan
résorption , <i>n.f.</i>	resorpcija
résorption osseuse , <i>n.f.</i>	koštana resorpcija
respiration , <i>n.f.</i>	disanje
respiration mitochondriale , <i>n.f.</i>	ćelijsko disanje
respiratoire , <i>adj.</i>	respiratorni, disajni
respirer , <i>v.</i>	disati
resténose , <i>n.f.</i>	restenoza
restriction , <i>n.f.</i>	ograničenje, ograničenost, restrikcija

restriction cognitive , <i>n.f.</i>	kognitivna ograničenost
retard , <i>n.m.</i>	zastoj, zaostalost
retard de cicatrisation , <i>n.m.</i>	usporeno zarastanje
retard mental , <i>n.m.</i>	mentalna zaostalost
rétenion , <i>n.f.</i>	retencija
rétenion du sodium , <i>n.f.</i>	retencija natrijuma
rétenion intracytoplasmique , <i>n.f.</i>	zadržavanje u citoplazmi
rétine , <i>n.f.</i>	retina, mrežnjača
réтинien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	koji se odnosi na mrežnjaču, retinski
réтинopahtie , <i>n.f.</i>	retinopatija
réтинopahtie pigmentaire , <i>n.f.</i>	pigmentna retinopatija
réтинopathie diabétique , <i>n.f.</i>	dijabetesna retinopatija
réтинopathie hypertensive , <i>n.f.</i>	hipertenzivna retinopatija
retour , <i>n.m.</i>	vraćanje, povratak
retour veineux , <i>n.m.</i>	vraćanje venske krvi
rétrocontrôle , <i>n.m.</i>	povratna sprega
rérosternal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	retrosternalni
revascularisation , <i>n.f.</i>	revaskularizacija
revascularisation myocardique , <i>n.f.</i>	revaskularizacija miokarda
revasculariser , <i>v.</i>	revaskularizovati
réveil , <i>n.m.</i>	buđenje
réveil de gènes quiescents , <i>n.m.</i>	buđenje neaktivnih gena
rhinite , <i>n.f.</i>	rinitis
rhumatismal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	reumatski
rhumatisme , <i>n.m.</i>	reuma
rhumatoïde , <i>adj.</i>	reumatoidni
rhumatologue , <i>n.m.</i>	reumatolog
ribosome , <i>n.m.</i>	ribozom
risque , <i>n.m.</i>	rizik, faktor rizika
risque anténatal , <i>n.m.</i>	prenatalni faktor rizika
risque cardiovasculaire , <i>n.m.</i>	kardiovaskularni rizik
risque coronarien , <i>n.m.</i>	koronarni rizik
risque de décès , <i>n.m.</i>	rizik za smrtni ishod
risque de récidence , <i>n.m.</i>	rizik od recidiva
risque oncogène , <i>n.m.</i>	onkogeni rizik
risque postnatal , <i>n.m.</i>	postnatalni faktor rizika
rôle , <i>n.m.</i>	uloga
rôle carcinogénétique , <i>n.m.</i>	uloga u karcinogenezi
rougeole , <i>n.f.</i>	morbili, male boginje
rubéole , <i>n.f.</i>	rubeola
rupture , <i>n.f.</i>	ruptura, pucanje
rupture d'anévrisme , <i>n.f.</i>	ruptura aneurizme, pucanje aneurizme

rupture des vaisseaux , <i>n.f.</i>	ruptura krvnih sudova, pucanje krvnih sudova
rythme , <i>n.m.</i>	ritam
rythme cardiaque , <i>n.m.</i>	srčani ritam

S

saccharose , <i>n.m.</i>	saharoza
sage-femme , <i>n.f.</i>	babica
saignement , <i>n.m.</i>	krvarenje
saillie , <i>n.f.</i>	debljina (vene)
saillie des veines jugulaires du cou , <i>n.f.</i>	debljina jugularnih vena
salé , <i>e, adj.</i>	slan
salin , <i>e, adj.</i>	koji sadrži so
salivaire , <i>adj.</i>	pljuvačni
salmonelle , <i>n.f.</i>	salmonela
sang , <i>n.m.</i>	krv
sang circulant , <i>n.m.</i>	cirkulišuća krv
sanguin , <i>e, adj.</i>	krvni
sanitaire , <i>adj.</i>	zdravstveni
santé , <i>n.f.</i>	zdravlje
santé publique , <i>n.f.</i>	javno zdravlje
santé somatique , <i>n.f.</i>	somatsko zdravlje
sarcome , <i>n.m.</i>	sarkom
sarcome de Kaposi , <i>n.m.</i>	Kaposijev sarkom
saturé , <i>e, adj.</i>	zasićen
scanner , <i>n.m.</i>	skener
scanner abdominal , <i>n.m.</i>	skener abdomena
scanner du côlon , <i>n.m.</i>	virtuelna kolonoskopija
scanner thoracique , <i>n.m.</i>	skener grudnog koša
scanner thoracoabdominal , <i>n.m.</i>	skener grudnog koša i abdomena
scavenger receptors (récepteurs éboueurs) , <i>n.m.</i>	receptori hvatači, <i>scavenger</i> receptori
sciatique , <i>n.f.</i>	išijas
scintigraphie , <i>n.f.</i>	scintigrafija
scintigraphie du myocarde , <i>n.f.</i>	scintigrafija miokarda
scintigraphie osseuse , <i>n.f.</i>	scintigrafija kostiju
sclérodermie , <i>n.f.</i>	sklerodermija
sclérose , <i>n.f.</i>	skleroza
sclérose amyotrophique latérale , <i>n.f.</i>	amiotrofična lateralna skleroza
sclérose en plaques , <i>n.f.</i>	multipla skleroza
score , <i>n.m.</i>	skor
score de Framingham , <i>n.m.</i>	Framingham rizik skor

score de Gleason , <i>n.m.</i>	Glison skor
score de la douleur , <i>n.m.</i>	skala bola
secondaire , <i>adj.</i>	sekundaran, sporedan
sécrétion , <i>n.f.</i>	sekrecija, lučenje
sécrétion de mucus , <i>n.f.</i>	sekrecija sluzi
sécrétion de cortisol , <i>n.f.</i>	lučenje kortizola
sécrétoire , <i>adj.</i>	sekretorni
sécréteur , <i>trice</i> , <i>n.m. et adj.</i>	sekretor, koji luči
secteur , <i>n.m.</i>	sektor, odeljenje
secteur de réanimation , <i>n.m.</i>	odeljenje za reanimaciju
section , <i>n.f.</i>	sekcija, presek, isečak
section médullaire , <i>n.f.</i>	prekid kičmene moždine
sécurité , <i>n.f.</i>	bezbednost, sigurnost
sécurité sanitaire , <i>n.f.</i>	zdravstvena bezbednost
sédatif , <i>n.m.</i>	sedativ, sredstvo za umirenje
sédation , <i>n.f.</i>	sedacija
sein , <i>n.m.</i>	dojka
sel , <i>n.m.</i>	so
sel d'or , <i>n.m.</i>	so zlata
sels biliaires , <i>n.m.</i>	žučne soli
sels de potassium , <i>n.m.</i>	kalijumove soli
sélénium , <i>n.m.</i>	selen
selles , <i>n.f.</i>	stolica
séminome , <i>n.m.</i>	seminom
séminome testiculaire , <i>n.m.</i>	seminom testisa
sénescence , <i>n.f.</i>	starenje
sénologue , <i>n.m.</i>	specijalista za dojku
sensibilité , <i>n.f.</i>	osetljivost
sensibilité à l'insuline , <i>n.f.</i>	osetljivost na insulin
sensibilité hépatique , <i>n.f.</i>	osetljivost jetre
sensitif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	osetljiv
sensoriel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	senzorni
sepsis , <i>n.m.</i>	sepsa
sepsis d'origine dentaire , <i>n.m.</i>	sepsa zubnog porekla
septique , <i>adj.</i>	septični
séquençage , <i>n.m.</i>	sekvenciranje
séquence , <i>n.f.</i>	sekvenca
séquencer , <i>v.</i>	sekvencirati
séquenceur , <i>n.m.</i>	sekvencer
sérique , <i>adj.</i>	serumski
sérologie , <i>n.f.</i>	serologija
séronégatif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	seronegativan

séropositif , <i>ve, adj.</i>	seropozitivan
sérotinergique , <i>adj.</i>	serotoninergički
sérum , <i>n.m.</i>	serum
sérum physiologique , <i>n.m.</i>	fiziološki rastvor
seuil , <i>n.m.</i>	prag, vrednost
seuil de référence , <i>n.m.</i>	referentna vrednost
sévère , <i>adj.</i>	ozbiljan
sévérité , <i>n.f.</i>	ozbiljnost
sévérité de la maladie , <i>n.f.</i>	ozbiljnost bolesti
sevrage , <i>n.m.</i>	odvikavanje
sevrage tabagique , <i>n.m.</i>	odvikavanje od pušenja
sexuel, le , <i>adj.</i>	polni, seksualni
shear stress , <i>n.m.</i>	pritisak
sida , <i>n.m.</i>	sida
signe , <i>n.m.</i>	znak
signe clinique , <i>n.m.</i>	klinički znak
silencieux, euse , <i>adj.</i>	latentan
sinusal, e , <i>adj.</i>	sinusni
sinusite , <i>n.f.</i>	sinuzitis
situation , <i>n.f.</i>	položaj, situacija, stanje, mesto
situation absorptive/post-absorptive , <i>n.f.</i>	stanje apsorpcije/posle apsorpcije
situation cardio-respiratoire , <i>n.f.</i>	kardio-respiratorno stanje
situation digestive , <i>n.f.</i>	digestivno stanje
situs ambigu , <i>n.m. (inversion partielle, n.f.)</i>	parcijalna inverzija
situs inversus , <i>n.m. (inversion complète, n.f.)</i>	totalna inverzija
sodé, e , <i>adj.</i>	koji se odnosi na natrijum, koji sadrži natrijum
sodium (Na) , <i>n.m.</i>	natrijum
sodium plasmatique , <i>n.m.</i>	plazmatski natrijum
soins , <i>n.m.</i>	negu, briga
soins de santé primaire , <i>n.m.</i>	primarna zdravstvena zaštita
solide , <i>adj.</i>	čvrst, solidan
soluble , <i>adj.</i>	rastvorljiv
soluté , <i>n.m.</i>	rastvorak
soluté salé , <i>n.m.</i>	slani rastvorak
solution , <i>n.f.</i>	rastvor
solution vaccinale , <i>n.f.</i>	rastvor za vakcinu
somatique , <i>adj.</i>	somatski
somatotrope , <i>adj.</i>	somatotropni
sonde , <i>n.f.</i>	sonda

souffrir (de), v.	bolovati, patiti
soufré, e, adj.	koji se odnosi na sumpor, koji sadrži sumpor
sous-alimenter, v.	pothraniti
sous-clavier, clavière, adj.	koji se nalazi ispod ključnjače
sous-cutané, e, adj.	subkutani
sous-endothélial, e, adj.	subendotelni
sous-épicarde, n.m.	prostor ispod epikarda
sous-fraction, n.f.	pod-frakcija
sous-jacent, e, adj.	donji, niži, ispod
spécificité, n.f.	specifičnost, posebnost
spécifique, adj.	specifičan
spéculum, n.m.	spekulum
spermatide, n.m.	spermatid
spermatocytaire, adj.	spermatocitni
spermatogenèse, n.f.	spermatogeneza
spermatogonial, e, adj.	spermatogonijski
spermatogonie, n.f.	spermatogonija
spermatozoïde, n.m.	spermatozoid
sperme, n.m.	sperma
sphincter, n.m.	sfinkter
spina-bifida, n.f.	spina-bifida
spinal, e, adj.	spinalni, kičmeni
spray, n.m.	sprej, raspršivač
spray d'anesthésique, n.m.	anestetik u spreju
spumeux, euse, adj.	penast
squelettique, adj.	skeletni
stade, n.m.	stadijum
stade de bon/mauvais pronostic, n.m.	dobra/loša prognoza (bolesti)
stade métastatique, n.m.	metastatski stadijum (bolesti)
stade précoce, n.m.	rani stadijum (bolesti)
stadification, n.f.	određivanje stadijuma bolesti
standard, n.m.	standard
staphylocoque, n.f.	stafilokoka
stase, n.f.	staza
stase veineuse, n.f.	venska staza
statine, n.m.	statini
statique, n.f.	statika
statique vertébrale, n.f.	statika pršljenova
statural, e, adj.	koji se odnosi na visinu
staturopondéral, e, adj.	koji se odnosi na visinu i na težinu
statut, n.m.	status

statut pondéral , <i>n.m.</i>	status težine tela
statut tabagique , <i>n.m.</i>	pušenje
stéatose , <i>n.f.</i>	steatoza
stéatose hépatique , <i>n.f.</i>	steatoza jetre, masna jetra
sténose , <i>n.f.</i>	stenoza
sténose de l'artère , <i>n.f.</i>	stenoza arterije
sténose de l'artère rénale , <i>n.f.</i>	stenoza bubrežne arterije
stent , <i>n.m.</i>	stent
stérilité , <i>n.f.</i>	sterilnost, neplodnost
stérilité maternelle , <i>n.f.</i>	neplodnost majke
stéroïde , <i>adj.</i>	steroidni
stéroïdien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	steroidni
stérol , <i>n.m.</i>	sterol
stéthoscope , <i>n.m.</i>	stetoskop
stimulant , <i>n.m.</i>	stimulans
stimulateur cardiaque , <i>n.m.</i>	pejsmejker
stimulation , <i>n.f.</i>	stimulacija
stimulation ventriculaire , <i>n.f.</i>	stimulacija komore srca
stimulus , <i>n.m.</i> (<i>pl. stimuli</i>)	stimulus
stimuli sensoriels , <i>n.m.</i>	senzorni stimulusi
stomathérapie , <i>n.f.</i>	terapija pacijenata sa stromom
stomatologique , <i>adj.</i>	stomatološki
stress , <i>n.m.</i>	stres
stress oxydatif , <i>n.m.</i>	oksidativni stres
stress post-traumatique , <i>n.m.</i>	post-traumatski stres
strie , <i>n.f.</i>	strija, pruga
strie lipidique , <i>n.f.</i>	masna pruga
stroma , <i>n.m.</i>	stroma
stromal , <i>e</i> , <i>adj.</i>	stromalni
structure , <i>n.f.</i>	struktura
structures cérébrales , <i>n.f.</i>	moždane struktrure
substance , <i>n.f.</i>	supstanca
substance cytotoxique , <i>n.f.</i>	citotoksična supstanca
substance médicamenteuse , <i>n.f.</i>	lekovita supstanca
substitutif , <i>ve</i> , <i>adj.</i>	supstitutivni
substrat , <i>n.m.</i>	supstrat
sucrant , <i>e</i> , <i>adj.</i>	koji zaslađuje
sucré , <i>e</i> , <i>adj.</i>	sladak, zašećeren
sudation , <i>n.f.</i>	znojenje
suivi , <i>n.m.</i>	praćenje
suivi médical , <i>n.m.</i>	opservacija, medicinsko praćenje
sujet , <i>n.m.</i>	pacijent, osoba, subjekat, nosilac

sujet à haut risque , <i>n.m.</i>	visokorizičan pacijent
sujet homozygote , <i>n.m.</i>	homozigotni nosilac
sujet hypertendu , <i>n.m.</i>	hipertenzivni pacijent
sujet traité , <i>n.m.</i>	lečeni pacijent
sulfamide , <i>n.m.</i>	sulfonamid
sulfamides hypoglycémians , <i>n.m.</i>	hipoglikemijski sulfonamidi
superfamille , <i>n.f.</i>	superfamilija
superficiel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	površinski
supplémentation , <i>n.f.</i>	suplementacija
supplémentation en acide folique , <i>n.f.</i>	suplementacija folnom kiselinom
supplémentation en ubiquinone , <i>n.f.</i>	suplementacija ubikinonom (koenzimom Q10)
support , <i>n.m.</i>	podloga, nosač
support à base d'acide polyglycolique , <i>n.m.</i>	podloga na bazi poliglikolne kiseline
suppression , <i>n.f.</i>	supresija
suppression androgénique , <i>n.f.</i>	supresija androgena
supraphysiologique , <i>adj.</i>	suprafiziološki
supraventriculaire , <i>adj.</i>	supraventrikularni
suralimentation , <i>n.f.</i>	preterna ishrana
surcapacité , <i>n.f.</i>	velika sposobnost
surcharge , <i>n.f.</i>	preopterećenje, višak
surcharge en triglycérides , <i>n.f.</i>	povećani trigliceridi
surcharge excessive de lipides , <i>n.f.</i>	preterana opterećenost lipidima
surcharge lipidique , <i>n.f.</i>	povećanje lipida
surcharge pondérale , <i>n.f.</i>	prekomerna telesna težina
surcharge sodée , <i>n.f.</i>	povećanje koncentracije natrijuma
surcharge ventriculaire gauche , <i>n.f.</i>	preopterećenje leve komore
surcharger , <i>v.</i>	preopteretiti
sur-expression , <i>n.f.</i>	prevelika izraženost
sur-expression de gènes , <i>n.f.</i>	prevelika izraženost gena
surexprimer , <i>v.</i>	previše izraziti
surfactant , <i>n.m.</i>	surfaktant
surmortalité , <i>n.f.</i>	previsoka stopa smrtnosti
surnutrition , <i>n.f.</i>	preuhranjenost
surnutrition postnatale , <i>n.f.</i>	postnatalna preuhranjenost
surrénales , <i>n.f.</i>	nadbubrežne žlezde
surrénalien , <i>ne</i> , <i>adj.</i>	nadbubrežni
surveillance (d'une maladie) , <i>n.f.</i>	praćenje (bolesti)
survenue (d'une maladie) , <i>n.f.</i>	pojava, javljanje (bolesti)
survie , <i>n.f.</i>	preživljavanje
suspect , <i>e</i> , <i>adj.</i>	suspektan
suspension , <i>n.f.</i>	suspenzija

suture , <i>n.f.</i>	ušivanje, šav
suture hémostatique , <i>n.f.</i>	hemostatski šav
sympathique , <i>adj.</i>	simpatički
symptomatique , <i>adj.</i>	simptomatičan
symptomatologie , <i>n.f.</i>	simptomatologija
symptomatologie douloureuse , <i>n.f.</i>	simptomatologija bola
sympôme , <i>n.m.</i>	simptom
syncope , <i>n.f.</i>	sinkopa
syndactylie , <i>n.f.</i>	sindaktilija
syndrome , <i>n.m.</i>	sindrom
syndrome d'Alström , <i>n.m.</i>	Alstromov sindrom
syndrome de Cohen , <i>n.m.</i>	Cohen sindrom
syndrome de Conn , <i>n.m.</i>	Konov sindrom
syndrome de Cushing , <i>n.m.</i>	Kušingov sindrom
syndrome de Kartagener , <i>n.m.</i>	Kartagenerov sindrom
syndrome de Prader-Willi , <i>n.m.</i>	Prader-Vili sindrom
syndrome génétique , <i>n.m.</i>	genetski sindrom
syndrome HNPCC (cancer du côlon non polyposique) , <i>n.m.</i>	Linč sindrom
syndrome ischémique , <i>n.m.</i>	ishemijski sindrom
syndrome métabolique , <i>n.m.</i>	metabolički sindrom
syndrome néphrotique , <i>n.m.</i>	nefrotski sindrom
syndrome pseudogrippal , <i>n.m.</i>	sindrom nalik gripu, <i>influenca-like</i> sindrom
synoviocytaire , <i>adj.</i>	koji se odnosi na sinoviocite
synthase de l'oxyde nitrique , <i>n.f.</i>	azot-monoksid sintaza
synthèse , <i>n.f.</i>	sinteza
synthèse endogène , <i>n.f.</i>	endogena sinteza
synthétique , <i>adj.</i>	sintetski
synthétiser , <i>v.</i>	sintetisati
système , <i>n.m.</i>	sistem
système biopsychologique , <i>n.m.</i>	biopsihološki sistem
système cardiovasculaire , <i>n.m.</i>	kardiovaskularni sistem
système de coagulation du sang , <i>n.m.</i>	sistem koagulacije krvi
système du reward (récompense) , <i>n.m.</i>	sistem nagrađivanja
système hypothalamique , <i>n.m.</i>	hipotalamički sistem
système nerveux autonome , <i>n.m.</i>	autonomni nervni sistem
système nerveux central , <i>n.m.</i>	centralni nervni sistem
système opioïde , <i>n.m.</i>	opioidni sistem
système respiratoire , <i>n.m.</i>	respiratorni sistem, sistem organa za di-sanje
système sympathique , <i>n.m.</i>	simpatikusni sistem

systémique, adj.	sistemiški
systole, n.f.	sistola
systolique, adj.	sistolni
systolo-diastolique, adj.	sistolno-dijastolni

T

tachycardie, n.f.	tahikardija
tampon, n.m.	pufer
tamponnade, n.f.	tamponada
tardif, ve, adj.	kasan, pozan
taux, n.m.	nivo, količina, sadržaj, koncentracija
taux de calcium intracellulaire, n.m.	koncentracija intracelularnog kalcijuma
taux de cholestérol plasmatique, n.m.	koncentracija plazmatskog holesterola
taux de cholestérol-LDL normal, n.m.	normalan nivo LDL holesterola
taux de plaquettes, n.m.	nivo trombocita
taux du sucre dans le sang, n.m.	nivo šećera u krvi
taux plasmatique, n.m.	plazmatska koncentracija
taux sanguin, n.m.	koncentracija u krvi
taux sérique, n.m.	koncentracija u serumu
technique, n.f.	tehnika
technique des radiofréquences, n.f.	tehnika radiofrekvencija
télédiastolique, adj.	teledijastolni
télomérase, n.f.	telomeraza
télomère, n.m.	telomeraza
tensiomètre, n.m.	aparatus za merenje krvnog pritiska
tension, n.f.	krvni pritisak
tension élevée, n.f.	povišen krvni pritisak
tension légère, n.f.	lako povišen krvni pritisak
tension modérée, n.f.	srednje visok krvni pritisak
tension nerveuse, n.f.	nervna tenzija
tension normale, n.f.	normalan krvni pritisak
tension normale élevée, n.f.	krvni pritisak na gornjoj granici
tension optimale, n.f.	optimalan krvni pritisak
tension sévère, n.f.	jako visok krvni pritisak
tensionnel, le, adj.	koji se odnosi na krvni pritisak
tératogénicité, n.f.	teratogenost
tératome, n.m.	teratom
tératome intracardiaque, n.m.	intrakardijalni teratom
terminal, e, adj.	terminalni
test, n.m.	test, ispitivanje
test HPV, n.m.	test na HPV
test oral de tolérance au glucose, n.m.	oralni glukoza tolerans test

test préclinique , <i>n.m.</i>	pretkliničko ispitivanje
tests immunologiques , <i>n.m.</i>	imunološki testovi
testiculaire , <i>adj.</i>	testikularni
testostérone , <i>n.f.</i>	testosteron
tête , <i>n.f.</i>	glava
tête de spermatozoïde , <i>n.f.</i>	glava spermatozoida
tête fémorale , <i>n.f.</i>	glava butne kosti
texture , <i>n.f.</i>	tekstura
thérapeutique , <i>n.f. et adj.</i>	terapija, lečenje, terapijski
thérapeutique vaccinale , <i>n.f.</i>	lečenje vakcinom
thérapie , <i>n.f.</i>	terapija, lečenje
thérapie à base d'ARN interférent , <i>n.f.</i>	terapija na bazi interferentne RNK
thérapie cellulaire , <i>n.f.</i>	ćelijska terapija
thérapie génique , <i>n.f.</i>	genska terapija
thérapie proangiogénique , <i>n.f.</i>	proangiogena terapija
thiazolidinediones , <i>n.m.</i>	tiazolidinedioni
thoracique , <i>adj.</i>	torakalni
thoracoabdominal , <i>e, adj.</i>	torako-abdominalni
thorax , <i>n.m.</i>	toraks, grudni koš
thrombine , <i>n.f.</i>	trombin
thrombocytose , <i>n.f.</i>	trombocitoza
thrombo(-)embolique , <i>adj.</i>	tromboembolijski
thrombogène , <i>adj.</i>	trombogeni
thrombogénicité , <i>n.f.</i>	trombogenost
thrombolyse , <i>n.f.</i>	tromboliza
thrombolytique , <i>n.m.</i>	trombolitik
thrombopénie , <i>n.f.</i>	trombocitopenija
thrombose , <i>n.f.</i>	tromboza
thrombose veineuse , <i>n.f.</i>	venska tromboza
thrombose veineuse profonde , <i>n.f.</i>	duboka venska tromboza
thrombose veineuse superficielle , <i>n.f.</i>	površinska venska tromboza
thrombotique , <i>adj.</i>	trombotski
thrombus , <i>n.m.</i>	tromb
thrombus occlusif , <i>n.m.</i>	okluzivni tromb
thrombus vasculaire , <i>n.m.</i>	tromb u krvnom sudu
thyréotrope , <i>adj.</i>	tireotropni
thyroïde , <i>n.f.</i>	tireoidea, tireoidna žlezda, štitasta žlezda
thyroïdien , <i>ne, adj.</i>	tireoidni
tibia , <i>n.m.</i>	tibia
tissu , <i>n.m.</i>	tkivo, materijal
tissu adipeux blanc , <i>n.m.</i>	belo adipozno tkivo

tissu adipeux sous-cutané , <i>n.m.</i>	subkutano adipozno tkivo
tissu adipeux abdominal , <i>n.m.</i>	adipozno tkivo u predelu stomaka
tissu artériel , <i>n.m.</i>	tkivo arterije
tissu cancéreux , <i>n.m.</i>	kancerozno tkivo
tissu cardiaque , <i>n.m.</i>	srčano tkivo
tissu conjonctif , <i>n.m.</i>	vezivno tkivo
tissu de soutien , <i>n.m.</i>	potporno tkivo
tissu digestif , <i>n.m.</i>	tkivo digestivnog trakta
tissu gras , <i>n.m.</i>	masno tkivo
tissu hybride , <i>n.m.</i>	hibridni materijal
tissu intestinal , <i>n.m.</i>	tkivo creva
tissu ischémié , <i>n.m.</i>	ishemijsko oštećenje tkiva
tissu maigre , <i>n.m.</i>	nemasno tkivo
tissu neurologique , <i>n.m.</i>	nervno tkivo
tissu osseux , <i>n.m.</i>	koštano tkivo
tissu sous-jacent , <i>n.m.</i>	donji sloj tkiva
tissulaire , <i>adj.</i>	tkivni
tolérance , <i>n.f.</i>	tolerancija
tolérance à la molécule , <i>n.f.</i>	tolerancija na supstancu
tolérance à l'exercice , <i>n.f.</i>	tolerancija na napor
tolérance au glucose , <i>n.f.</i>	tolerancija na glukozu
tolérance glucosée , <i>n.f.</i>	tolerancija na glukozu
tolérance immune , <i>n.f.</i>	imunska tolerancija
tolérer (une maladie) , <i>v.</i>	tolerisati, podnositi (bolest)
tonus , <i>n.m.</i>	tonus
tonus parasympathique , <i>n.m.</i>	parasimpatički tonus
tonus sympathique , <i>n.m.</i>	simpatički tonus
tonus sympathique central , <i>n.m.</i>	centralni simpatički tonus
tonus vasculaire , <i>n.m.</i>	vaskulatni tonus
total, e , <i>adj.</i>	totalni, ukupni
toxémie , <i>n.f.</i>	toksemija
toxémie gravidique , <i>n.f.</i>	graviditetna toksemija
toxicité , <i>n.f.</i>	toksičnost, opasnost
toxicité hématologique , <i>n.f.</i>	hematološka toksičnost
toxicité thromboembolique , <i>n.f.</i>	stepen opasnosti tromboembolije
toxicomanie , <i>n.f.</i>	narkomanija
toxique , <i>adj.</i>	toksičan
trachée , <i>n.f.</i>	dušnik
tractus , <i>n.m.</i>	trakt
tractus génital , <i>n.m.</i>	genitalni trakt
trafic , <i>n.m.</i>	transport
trafic membranaire , <i>n.m.</i>	membranski transport

traitement , <i>n.m.</i>	terapija, tretman, lečenje
traitement antiagrégant plaquettaire , <i>n.m.</i>	terapija inhibitorima agregacije trombocita
traitement anticholestérol , <i>n.m.</i>	terapija lekovima za snižavanje nivoa holesterola
traitement antihypertenseur , <i>n.m.</i>	antihipertenzivna terapija
traitement antirejet , <i>n.m.</i>	terapija protiv odbacivanja organa
traitement bêtabloquant , <i>n.m.</i>	terapija beta blokatorima
traitement chimiothérapeutique , <i>n.m.</i>	tretman hemioterapijom
traitement chronique , <i>n.m.</i>	hronična terapija
traitement corticoïde , <i>n.m.</i>	terapija kortikosteroidima
traitement curatif , <i>n.m.</i>	kurativna terapija
traitement de fond , <i>n.m.</i>	osnovna terapija
traitement de seconde intention , <i>n.m.</i>	terapija drugog izbora
traitement estrogénique , <i>n.m.</i>	terapija estrogenima
traitement hormonal , <i>n.m.</i>	hormonska terapija
traitement hormonal substitutif , <i>n.m.</i>	supstitutivna hormonska terapija
traitement intraveineux , <i>n.m.</i>	intravenska terapija
traitement médicamenteux , <i>n.m.</i>	medikamentozna terapija
traitement médicamenteux antihypertenseur , <i>n.m.</i>	medikamentozna terapija antihipertenzivima
traitement palliatif , <i>n.m.</i>	palijativna terapija
traitement par statine , <i>n.m.</i>	terapija statinima
traitement préventif , <i>n.m.</i>	preventivna terapija
traitement progestatif , <i>n.m.</i>	terapija progestativnim sredstvima
traitement prophylactique , <i>n.m.</i>	profilaktička terapija
traitement psychotrope neuroleptique , <i>n.m.</i>	lečenje psihotropnim neurolepticima
traitement substitutif , <i>n.m.</i>	supstitutivna terapija
traiter , <i>v.</i>	tretirati, lečiti, davati terapiju
transcriptomique , <i>n.f.</i>	transkriptomika
transcytose , <i>n.f.</i>	transcitoza
transaminases , <i>n.f.</i>	transaminaze
transcription , <i>n.f.</i>	transkripcija
transcription des gènes , <i>n.f.</i>	transkripcija gena
transcriptionnel , <i>le</i> , <i>adj.</i>	transkripcioni
transcriptome , <i>n.m.</i>	transkriptom
transdifférentiation , <i>n.f.</i>	transdiferencijacija
transduction , <i>n.f.</i>	transdukcija
transfecter , <i>v.</i>	unositi transfekcijom
transfection , <i>n.f.</i>	transfekcija
transfert , <i>n.m.</i>	transfer

transfert de gène, n.m.	transfer gena
transfusion, n.f.	transfuzija
transgène, n.m.	transgen
transgénique, adj.	transgenski, transgeni
transitoire, adj.	tranzitorni, prolazan
translocation, n.f.	translokacija
transmembranaire, adj.	transmembranski
transmissibilité, n.f.	prenosivost
transmission, n.f.	prenos, transmisija, nasleđivanje
transmission autosomique récessive, n.m.	autozomno-recesivno nasleđivanje
transmission cutanée, n.f.	prenost (bolesti) putem kože
transmission muqueuse, n.f.	prenost (bolesti) putem sluzokože
trans-oesophagien, ne, adj.	transezofagusni
transpiration, n.f.	znojenje
transpiration importante, n.f.	jako znojenje
transplantation, n.f.	transplantacija, presađivanje
transplantation cardiaque, n.f.	transplantacija srca
transplantation rénale, n.f.	transplantacija bubrega
transport, n.m.	transport, prenos
transsuder, v.	transsudirati
trans-thoracique, adj.	transtorakalni
traumatisme, n.m.	trauma
traumatisme crânien, n.m.	trauma lobanje
traumatisme psychique grave, n.m.	teška psihička trauma
triallélique, adj.	sa tri alela
triglycéridémie, n.f.	trigliceridemija
triglycérides, n.m.	trigliceridi
trigone, n.m.	trigon
triplet, n.m.	kodon, triplet
tronc, n.m.	stablo
tronc coronarien, n.m.	koronarno stablo
trophique, adj.	trofički
tropisme, n.m.	tropizam
tropisme génital, n.m.	tropizam za kožu genitalija/genitalnu mukozu
tropisme muqueux, n.m.	tropizam za sluzokožu/mukozne membrane
troponine, n.m.	troponin
trouble, n.m.	poremećaj, smetnja
trouble de la glycorégulation, n.m.	poremećaj glikoregulacije
trouble héréditaire grave, n.m.	težak nasledni poremećaj
troubles circulatoires, n.m.	poremećaj cirkulacije

troubles coronaires , <i>n.m.</i>	koronarne smetnje
troubles cutanés , <i>n.m.</i>	poremećaj kože
troubles de la fertilité , <i>n.m.</i>	poremećaj plodnosti
troubles digestifs , <i>n.m.</i>	digestivne smetnje
troubles irréversibles , <i>n.m.</i>	ireverzibilni poremećaj
troubles lymphatiques , <i>n.m.</i>	poremećaj limfnog sistema
troubles mictionnels , <i>n.m.</i>	poremećaj mokrenja
troubles orthopédiques , <i>n.m.</i>	ortopedske smetnje
troubles psychiatriques , <i>n.m.</i>	psihijatrijski poremećaj
troubles psychiques , <i>n.m.</i>	psihički poremećaj
troubles sensitifs , <i>n.m.</i>	poremećaj osetljivosti
troubles sexuels , <i>n.m.</i>	seksualne smetnje
troubles visuels , <i>n.m.</i>	poremećaj vida
trousse (de secours) , <i>n.f.</i>	komplet za prvu pomoć
tryptophane , <i>n.m.</i>	triptofan
tube , <i>n.m.</i>	kanal, cev
tube à essais , <i>n.m.</i>	epruveta
tube de la moelle épinière , <i>n.m.</i>	kanal kičmene moždine
tube digestif , <i>n.m.</i>	digestivna cev
tuberculeux , <i>euse</i> , <i>adj.</i>	tuberkulozan
tuberculose , <i>n.f.</i>	tuberkuloza
tuberculose rénale , <i>n.f.</i>	tuberkuloza bubrega
tubule , <i>n.f.</i>	tubule
tubules du cortex rénal , <i>n.f.</i>	tubule kore bubrega
tumeur , <i>n.f.</i>	tumor
tumeur bénigne , <i>n.f.</i>	benigni tumor
tumeur cancéreuse , <i>n.f.</i>	kancerozni tumor
tumeur colique , <i>n.f.</i>	tumor kolona
tumeur digestive , <i>n.f.</i>	tumor digestivnog trakta
tumeur maligne , <i>n.f.</i>	maligni tumor
tumeur primitive de foie , <i>n.f.</i>	primarni tumor jetre
tumeur rectale , <i>n.f.</i>	tumor rektuma
tumeur solide , <i>n.f.</i>	čvrst tumor
tumeur surrénalienne , <i>n.f.</i>	tumor nadbubrega
tumeur taxane-résistante , <i>n.f.</i>	tumor rezistentan na taksan
tumoral , <i>e</i> , <i>adj.</i>	tumorski
tunique , <i>n.f.</i>	sloj zida krvnog suda
type , <i>n.m.</i>	tip, vrsta
type de cancer , <i>n.m.</i>	tip karcinoma
tyrosine , <i>n.f.</i>	tirozin

U

ubiquinone (coenzyme Q10), n.m.	ubikinon (koenzim Q10)
ulcération, n.f.	ulceracija
ulcéré, e, adj.	ulcerozan
ulcère, n.m.	ulkus, čir
ulcère gastro-duodéal, n.m.	čir na dvanaestopalačnom crevu
ultrasonore, adj.	ultrazvučni
unicellulaire, adj.	jednoćelijski
unique, adj.	jedini, jedinstven
unité, n.f.	jedinica, odeljenje
unité de soins intensifs, n.f.	odeljenje intenzivne nege
urée, n.f.	ureja
urémique, adj.	uremijski
uretère, n.m.	mokraćni kanal
urgence, n.f.	hitnost
urgences, n.f.	urgentni centar, hitna služba
urgence vitale, n.f.	životna ugroženost
urinaire, adj.	urinarni, mokraćni
urine, n.m.	urin, mokraća
urogénital, e, adj.	urogenitalni
urologie, n.f.	urologija
uro-oncologue, n.m.	uro-onkolog
urothélial, e, adj.	urotelijalni
utérin, e, adj.	materični, uterusni
utérus, n.m.	materica, uterus
utilisation, n.f.	upotreba, primena, korišćenje
utilisation musculaire du glucose, n.f.	potrošnja glukoze u mišićima

V

vaccin, n.m.	vakcina
vaccin anticholestérol, n.m.	vakcina protiv holesterola
vaccin curatif, n.m.	kurativna vakcina
vaccin hépatite B, n.m.	vakcina protiv hepatitisa B
vaccin monovalent, n.m.	monovalentna vakcina
vaccin bivalent, n.m.	bivalentna vakcina
vaccin quadrivalent, n.m.	trovalentna vakcina
vaccin pentavalent, n.m.	petovalentna vakcina
vaccin préventif, n.m.	preventivna vakcina
vaccin thérapeutique, n.m.	terapijska vakcina
vaccinal, e, adj.	vakcinalni

vaccination , <i>n.f.</i>	vakcinacija
vacciner , <i>v.</i>	vakcinisati
vagal , <i>e, adj.</i>	vagalni, vagusni
vaginal , <i>e, adj.</i>	vaginalni
vaisseau sanguin , <i>n.m.</i>	krvni sud
valeur , <i>n.f.</i>	vrednost
valeur pronostique , <i>n.f.</i>	prognostička vrednost
valeur seuil , <i>n.f.</i>	granična vrednost
valve , <i>n.f.</i>	zalistak
valve aortique , <i>n.f.</i>	aortni zalistak
valve cardiaque , <i>n.f.</i>	srčani zalistak
valve mitrale , <i>n.f.</i>	mitralni zalistak
valve pulmonaire , <i>n.f.</i>	plućni zalistak
valve tricuspide , <i>n.f.</i>	trikuspidni zalistak
variation , <i>n.f.</i>	varijacija
variation allélique , <i>n.f.</i>	alelska varijacija
variation pondérale , <i>n.f.</i>	varijacija telesne težine
variations génétiques , <i>n.f.</i>	genetska varijacija
varice , <i>n.m.</i>	variks
varices oesophagiennes , <i>n.f.</i>	varikozitet
varicosité , <i>n.f.</i>	ezofagusni varikozitet
variolique , <i>adj.</i>	koji se odnosi na variolu
variqueux , <i>euse, adj.</i>	varikozan
vasa-vasorum , <i>n.m.pl.</i>	vaza-vazorum
vasculaire , <i>adj.</i>	vaskularni
vascularisation , <i>n.f.</i>	vaskularizacija
vasculariser , <i>v.</i>	vaskularizovati
vascularité , <i>n.f.</i>	vaskularitet
vasculo-cérébral , <i>e, adj.</i>	cerebrovaskularni
vasculopathie , <i>n.f.</i>	vaskulopatija
vasculopathie cérébrale sévère , <i>n.f.</i>	teška cerebralna vaskulopatija
vasoconstricteur , <i>trice, adj. et n.m.</i>	vazokonstriktivan, vazokonstriktor
vasoconstricteur nasal , <i>n.m.</i>	nazalni vazokonstriktor
vaso(-)constriction , <i>n.f.</i>	vazokonstrikcija
vaso-dilatation , <i>n.f.</i>	vazodilatacija
vasodilatation accrue , <i>n.f.</i>	pojačana vazodilatacija
vasodilatation coronaire , <i>n.f.</i>	koronarna vazodilatacija
vaso-occlusif , <i>ve, adj.</i>	vazo-okluzivan
vasopressine , <i>n.f.</i>	vazopresin
vasorelaxation , <i>n.f.</i>	vazorelaksacija
végétatif , <i>ve, adj.</i>	vegetativni
veine , <i>n.f.</i>	vena

veine cave inférieure, n.f.	gornja vena kava, gornja šuplja vena
veine cave supérieure, n.f.	donja vena kava, donja šuplja vena
veine pulmonaire, n.f.	plućna vena
veineux, euse, adj.	venski
veinule, n.f.	venula
vélocimétrie, n.f.	velosimetrija
vénérien, ne, adj.	veneričan
ventral, e, adj.	ventralni
ventriculaire, adj.	ventrikularni
ventricule, n.m.	ventrikula, komora
ventriculographique, adj.	ventrikulografija
verru plantaire, n.f.	plantarna bradavica
vertébral, e, adj.	vertebralni
vertébrés, n.m.	kičmenjaci
vésicule, n.m.	kesa, kesica
vésicule biliaire, n.f.	žučna kesa
viral, e, adj.	virusni
virose, n.f.	viroza
virus, n.m.	virus
virus de la variole, n.m.	virus variole
virus oncogène, n.m.	onkogeni virus
virus variolique, n.m.	virus variole
virus VIH, n.m.	HIV
viscéral, e, adj.	visceralni
vissage, n.m.	fiksacija zavrtnjima, šrafljenje
vissage du col fémoral, n.m.	fiksacija budne kosti zavrtnjima
vital, e, adj.	vitalan, životni
vitamine B12, n.f.	viramin B12
vitesse de sédimentation, n.f.	brzina sedimentacije
voie, n.f.	put
voie aérienne, n.f.	vazdušni put
voie inhalée, n.f.	inhaliranjem
voie injectable, n.f.	putem injekcije
voie nasale, n.f.	nazalni put
voies aérodigestives, n.f.	aerodigestivni putevi
voies anaboliques/cataboliques, n.f.	anabolički/katabolički putevi
voies biliaires, n.f.	žučni putevi
voies nerveuses, n.f.	nervni putevi
volume, n.m.	zapremina
volume de la tumeur, n.m.	zapremina tumora
volume prostatique, n.m.	zapremina prostate
volume sanguin, n.m.	zapremina krvi

volumineux, euse, adj.	voluminozan, veliki
vomissements, n.m.	povraćanje
vomissements sévères, n.m.	jako povraćanje
vulvaire, adj.	vulvarni
vulvovaginal, e, adj.	vulvovaginalni

X

xénogreffe, n.m.	ksenograft
-------------------------	------------

Y

« yo-yo » pondéral, n.m.	jo-jo efekat
---------------------------------	--------------

Z

zone, n.f.	zona
zone infarctie, n.f.	zona infarkta
zone ischémiee, n.f.	ishemijska zona

SIGLE

5-FU (5-fluoro-uracile)	5-FU (5-fluorouracil)
AA (acide aminé)	AK (amino kiselina)
AA (acide arachidonique)	AK (arahidonska kiselina)
AA2 (antagonistes de l'angiotensine II)	antagonisti angioenzina II
ADN (acide désoxyribonucléique)	DNK (dezoksiribonukleinska kiselina)
ADN muté	mutirana DNK
ADNc (ADN complémentaire)	cDNK (komplementarna DNK)
ADP (adénosine-5'-triphosphate)	ADP (adenozin-difosfat)
Afssaps (Agence française de sécurité sanitaire des produits de santé)	Francuska agencija za bezbednost zdravstvenih proizvoda. Kod nas ALIMIS (Agencija za lekove i medicinska sredstva)
AG (acides gras)	MK (masne kiseline)
AGMI (acides gras mono insaturés)	MNMK (mononezasićene masne kiseline)
AGPI (acides gras poly insaturés)	PNMK (polinezasićene masne kiseline)
AGS (acides gras saturés)	ZMK (zasićene masne kiseline)
AgRP (Agouti-related protein/peptide)	AgRP (Agutiju srodni protein/peptid)
AINS (anti-inflammatoire non-stéroïdien)	NSAIL (nesteroidni anti-inflamatorni lekovi)
AIT (accident ischémique transitoire)	TIA (tranzitorni ishemijski atak)
AMM (autorisation de mise sur le marché)	MA (dozvola za stavljanje gotovog leka u promet)
ANP (Atrial Natriuretic Peptide auriculaire)	ANP (atrijalni natriuretski peptid)
APC (Adenomatous Polyposis Coli)	APC (Adenomatous Polyposis Coli)

AR (<i>acide rétinoïque</i>)	AR (<i>retinenska kiselina</i>)
ARC (<i>noyau arqué</i>)	Arc (<i>arkuatno jadro</i>)
ARN (<i>acide ribonucléique</i>)	RNK (<i>ribonukleinska kiselina</i>)
ARN interférent	interferentna RNK
ARNm (<i>ARN messenger</i>)	iRNK (<i>informaciona RNK</i>)
ASAT (<i>aspartate aminotransférase</i>)	AST (<i>aspartat aminotransferaza</i>)
ATU (<i>autorisation temporaire d'utilisation</i>)	privremena dozvola za lek
AVC (<i>accident vasculaire cérébral</i>)	cerebrovaskularni događaj
BBS (<i>syndrome de Bardet-Biedl</i>)	BBS (<i>sindrom Bardet-Biedl</i>)
BCG (<i>bacille Calmette-Guérin</i>)	BCG (<i>vakcina protiv tuberkuloze, Kalmet Gerenov bacil</i>)
BDNF (<i>brain-derived neurotrophic factor</i>)	BDNF (<i>neurotrofni moždani faktor</i>)
BMI (<i>Body Mass Index</i>)	BMI (<i>indeks telesne mase</i>)
BNP (<i>Brain Natriuretic Peptide / péptide natriurétique de type B</i>)	BNP (<i>moždani natriuretski peptid</i>)
CETP (<i>protéine de transfert des esters de cholestérol</i>)	CETP (<i>holesterolestar transferni protein</i>)
CGP (<i>cellules germinales primordiales</i>)	prvobitne germinativne ćelije
CIN (<i>néoplasie intraépithéliale cervicale</i>)	CIN (<i>cervikalna intraepitelna neoplazija</i>)
cM (<i>centimorgan</i>)	cM (<i>centimorgan</i>)
CML (<i>cellules musculaires lisses</i>)	GMĆ (<i>ćelije glatkih mišića</i>)
CNTF (<i>Ciliary NeuroTrophic Factor</i>)	CNTF (<i>cilijarni neurotrofni faktor</i>)
CPK (<i>créatine phosphokinase</i>)	CPK (<i>kreatin fosfokinaza</i>)
CPK MB (<i>créatine phosphokinase isoenzyme MB</i>)	CPK-MB (<i>kreatin fosfokinaza koenzim MB</i>)
CRH (<i>Corticotrophin Releasing Hormone / hormone de libération de l'hormone corticotrope</i>)	CRH (<i>kortikotropni oslobađajući hormon</i>)
CRP (<i>C-reactive protein, protéine C réactive</i>)	CRP (<i>C-reaktivni protein</i>)
CSE (<i>cellules souches embryonnaires</i>)	ESC (<i>embrionske matične ćelije</i>)
CSEm (<i>cellules souches embryonnaires murines</i>)	CSEm (<i>embrionske matične ćelije glodara</i>)
CSH (<i>cellules souches hématopoïétiques</i>)	hematopoetske matične ćelije
DC (<i>débit cardiaque</i>)	protok krvi kroz srce
DHEA (<i>déhydroépiandrosterone</i>)	DHEA (<i>dehidroepiandrosteron</i>)
DID (<i>diabète insulino-dépendant</i>)	insulin zavisni dijabetes
DMLA (<i>dégénérescence maculaire liée à l'âge</i>)	ARMD (<i>senilna makularna degeneracija</i>)
DMN (<i>noyau dorsomédian</i>)	NDM (<i>dorzomedijalni nukleus</i>)
DNID (<i>diabète non insulino-dépendant</i>)	IND (<i>insulin nezavisni dijabetes</i>)
EB (<i>corps embryoides</i>)	EB (<i>embrioidna telašca</i>)

ECG (<i>électrocardiogramme</i>)	EKG (<i>elektrokardiogram</i>)
ECG d'effort (<i>électrocardiogramme d'effort</i>)	EKG pod opterećenjem
ECG de repos (<i>électrocardiogramme de repos</i>)	EKG u mirovanju
EDRF (<i>endothelium-derived relaxing factor</i>)	EDRF (<i>endotel zavisni relaksirajući faktor</i>)
EGF (<i>Epidermal Growth Factor</i>)	EGF (<i>epidermalni faktor rasta</i>)
ESC (<i>Embryonic Stem Cells</i>)	ESC (<i>embrionske matične ćelije</i>)
FC (<i>fréquence cardiaque</i>)	SF i HR (<i>srčana frekvencija</i>)
FCU (<i>frottis cervico-utérin</i>)	CB (<i>cervikalni bris</i>)
FCV (<i>frottis cervico-vaginal</i>)	VB (<i>vaginalni bris</i>)
FGF (<i>Fibroblast Growth Factor</i>)	FGF (<i>fibroblastni faktor rasta</i>)
FIV (<i>fécondation in vitro</i>)	IVO (<i>vantelesna oplodnja</i>)
FR (<i>facteurs de risque</i>)	FR (<i>faktori rizika</i>)
G6PD (<i>glucose-6-phosphate-déshydrogénase</i>)	G6PD i G6PDH (<i>glukoza-6-fosfat dehidrogenaza</i>)
GIP (<i>polypéptide intestinal gastrique</i>)	GIP (<i>gastrični inhibitorni polipeptid</i>)
HbA1c (<i>hémoglobine glyquée</i>)	HbA1C (<i>glikozirani hemoglobin</i>)
HBP (<i>hypertrophie bénigne de la prostate</i>)	BHP (<i>benigna hipertrofija prostate</i>)
HDL (<i>High Density Lipoproteins, lipoprotéines de haute densité</i>)	HDL (<i>lipoproteini visoke gustine</i>)
HF (<i>hypercholestérolémie familiale</i>)	FH (<i>familijarna/porodična holesterolemija</i>)
HGPO (<i>hyperglycémie provoquée par voie orale</i>)	OGTT (<i>oralni glukoza tolerans test</i>)
HIF (<i>facteur induit par l'hypoxie</i>)	HIF (<i>faktor indukovani hipoksijom</i>)
HIV (<i>human immunodeficiency virus</i>)	HIV (<i>virus humane imunodeficijencije</i>)
HIV positif, m.	HIV pozitivan
HLA (<i>Human Leukocyte Antigen</i>)	HLA (<i>humani leukocitni antigen</i>)
HMJ (<i>hyperglycémie modérée à jeun</i>)	IFG (<i>povišena glikemija natašte</i>)
HNPCC (<i>Hereditary Non Polyposis Colorectal Cancer</i>)	NNKK (<i>nasledni nepolipozni kolorektalni kancer</i>)
HPV (<i>papillomavirus humain</i>)	HPV (<i>humani papiloma virus</i>)
HSV (<i>virus herpès simplex</i>)	HSV (<i>virus herpes simpleks</i>)
HTA (<i>hypertension artérielle</i>)	AH (<i>arterijska hipertenzija</i>)
HTA chronique, n.f.	hronična hipertenzija
HTA diastolique, n.f.	dijastolna hipertenzija
HTA gravidique, n.f.	hipertenzija u trudnoći
HTA rénovasculaire, n.f.	renovaskularna hipertenzija
HTA systolique, n.f.	sistolna hipertenzija
HTA systolo-diastolique, n.f.	sistolno-dijastolna hipertenzija
HVG (<i>hypertrophie ventriculaire gauche</i>)	LVH (<i>hipertrofija leve komore</i>)

IC (<i>inhibiteurs calciques</i>)	IC (<i>kalcijumovi inhibitori</i>)
IDM (<i>infarctus du myocarde</i>)	IM (<i>infarkt miokarda</i>)
IEC (<i>inhibiteurs de l'enzyme de conversion</i>)	IEC (<i>inhibitor enzima konverzije</i>)
IL-4 (<i>interleukine-4</i>)	IL-4 (<i>interleukin-4</i>)
IMC (<i>indice de masse corporelle</i>)	BMI (<i>indeks telesne mase</i>)
INR (<i>International Normalized Ratio</i>)	INR (<i>internacionalni normalizovani odnos</i>)
IRM (<i>imagerie par résonance magnétique</i>)	MR (<i>magnetna rezonanca</i>)
IRM cardiaque	MRS (<i>magnetna rezonanca srca</i>)
IST (<i>infections sexuellement transmissibles</i>)	PPI (<i>polno prenosive infekcije</i>)
IVG (<i>insuffisance ventriculaire gauche</i>)	ILK (<i>insuficijencija leve komore srca</i>)
IVG (<i>interruption volontaire de grossesse</i>)	namerni prekid trudnoće
LCR (<i>liquide céphalorachidien</i>)	LCR (<i>likvor</i>)
LDH (<i>lactodéshydrogénase</i>)	LDH (<i>laktodehidrogenaza</i>)
LDL (<i>Low Density Lipoproteins, lipoprotéines de basse densité</i>)	LDL (<i>lipoproteini male gustine</i>)
LDL cholestérol	LDL holesterol
LDL en excès	povišen LDL
LDL-oxydés	oksidovani LDL
LEE (<i>limitante élastique externe</i>)	<i>lamina elastica externa</i>
LEI (<i>limitante élastique interne</i>)	<i>lamina elastica interna</i>
MAG (<i>Multiple Antigenic Glycopeptide</i>)	MAG (<i>multipli antigeni peptid</i>)
MAGE (<i>antigène de mélanome</i>)	MAGE (<i>antigen melanoma</i>)
MAP (<i>menace d'accouchement prématuré</i>)	rizik od prevremenog porođaja
MAPA (<i>mesure ambulatoire de la pression artérielle</i>)	AMKP (<i>ambulatorno merenje krvnog pritiska</i>)
MCH (<i>Melanin-Concentrating Hormone</i>)	MCH (<i>melanin-koncentrirajući hormon</i>)
MCV (<i>maladies cardiovasculaires</i>)	KVB (<i>kardiovaskularne bolesti</i>)
MH (<i>maladie de Huntington</i>)	HD (<i>Hantingtonova bolest</i>)
MMP (<i>métalloprotéase</i>)	MMP (<i>metaloproteaza</i>)
MMPs (<i>métalloprotéinases de la matrice extracellulaire</i>)	MMPs (<i>matriks metaloproteaza</i>)
MSH (<i>mélanocortine</i>)	MSH (<i>melanocit-stimulišući hormon</i>)
NaCl (<i>chlorure de sodium</i>)	NaCL (<i>natrijum hlorid</i>)
NKT (<i>Natural Killer T cells/lymphocytes T naturellement tueurs</i>)	NKT (<i>T ćelije prirodne ubice</i>)
NOS (<i>synthase de l'oxyde nitrique</i>)	NOS (<i>azot-monoksid sintaza</i>)
NPCC (<i>cancer du côlon non polypoidique</i>)	NKK (<i>nepolipozni kolorektalni kancer</i>)

NPY (<i>neuropéptide Y</i>)	NPY (<i>neuropeptid Y</i>)
NVP (<i>particules vésiculaires nodales</i>)	NVP (<i>paraventrikularni nukleus</i>)
OP (<i>oedème pulmonaire</i>)	edem pluća
OMS (<i>Organisation mondiale de la santé</i>)	SZO (<i>Svetska zdravstvena organizacija</i>)
PAD (<i>pression artérielle diastolique</i>)	DAP (<i>dijastolni arterijski pritisak</i>)
PAS (<i>pression artérielle systolique</i>)	SAP (<i>sistolni arterijski pritisak</i>)
PM (<i>poids moléculaire</i>)	molekulska masa
PR (<i>polyarthrite rhumatoïde</i>)	RA (<i>reumatoidni poliartritis</i>)
PR séropositive érosive, f.	seropozitivni erozivni PR
PSA (<i>antigène spécifique de la prostate</i>)	PSA (<i>prostata specifični antigen</i>)
PSA complexé	kompleksni/vezani PSA
PSA libre (PSAL)	fPSA (<i>slobodni PSA</i>)
PSA sérique	serumski PSA
PSA total (PSAT)	tPSA (<i>totalni/ukupni PSA</i>)
PSAD (<i>densité de PSA</i>)	PSAD (<i>gustina PSA</i>)
PVN (<i>noyau paraventriculaire</i>)	PVN (<i>paraventrikularno jedro hipotalamusa</i>)
QTL (<i>Quantitative Trait Loci</i>)	QTL (<i>lokus za kvantitativna svojstva</i>)
RCIU (<i>retard de croissance intra-utérin</i>)	IUGR (<i>zastoj intrauterinog rasta</i>)
SAPL (<i>syndrome des antiphospholipides</i>)	APS (<i>antifosfolipidni sindrom</i>)
SAS (<i>syndrome d'apnée du sommeil</i>)	SAS (<i>sindrom apneje u snu</i>)
SDRA (<i>syndrome de détresse respiratoire aiguë</i>)	ARDS (<i>sindrom akutnog respiratornog distresa</i>)
SG (<i>semaine de grossesse</i>)	GN (<i>gestacijska nedelja</i>)
SGOT (<i>sérum glutamate oxalo-acétique-transaminase</i>)	SGOT (<i>serumska glutamat oksalacetat transaminaza</i>)
SMR (<i>standardized mortality ratio</i>)	BMR (<i>standardizovana stopa mortaliteta</i>)
SNP (<i>Single Nucleotide Polymorphism, polymorphisme d'un seul nucléotide</i>)	SNP (<i>jednonukleotidni polimorfizam</i>)
SPECT (<i>single photon emission tomographie</i>)	SPECT (<i>jednofotonska emisiona kompjuterska tomografija</i>)
TA (<i>tension artérielle</i>)	AP (<i>arterijski pritisak</i>)
TCA (<i>temps de céphaline activé</i>)	aPTT ili aPTV (<i>aktivirano parcijalno tromboplastinsko vreme</i>)
TD (<i>temps de doublement</i>)	vreme dupliranja
TMS (<i>théorie de la mutation somatique</i>)	teorija somatske mutacije
TNF (<i>facteur nécrosant des tumeurs</i>)	TNF (<i>faktor nekroze tumora</i>)
TNT (<i>Treating to New Targets</i>)	TNT (<i>Treating to New Targets</i>)
TP (<i>taux de prothrombine</i>)	PR (<i>koncentracija protrombina</i>)
TR (<i>toucher rectal</i>)	DRE (<i>digitorektalni pregled</i>)
TZD (<i>thiazolidinediones</i>)	TZD (<i>tiazolidinedioni</i>)
UCP (<i>Uncoupling Protein, protéines</i>)	UCP protein (<i>dekuplujući protein</i>)

découplantes)

VEGF (*Vascular Endothelial Growth Factor, facteur de croissance de l'endothélium vasculaire*)

VES (*volume d'éjection systolique*)

VIH (*virus d'immunodéficience humaine*)

VLP (*virus-like particles, particules virales non-infectantes*)

VMN (*noyau ventromédian*)

VTD (*volume télédiastolique*)

VTs (*volume télésystolique*)

YAC (*yeast artificial chromosome*)

VEGF (*vaskularni endotelni faktor rasta*)

SV (*sistolni volumen*)

HIV (*virus humane imunodeficijencije*)

VLP (*virusu slične čestice*)

ventromedijalno jedro

teledijastolni volumen

telesistolni volumen

YAC (*veštački hromozom kvasca*)

BIOGRAFIJA AUTORA

Milica Mirić rođena je 1970. godine u Beogradu gde je završila osnovno, srednje i visoko obrazovanje. Diplomirala je 1994. godine na grupi za francuski jezik i književnost Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Na istom fakultetu završila je magistarske studije i odbraila magistarski rad Sintaksička i semantička analiza naziva lekovitog bilja u francuskom i srpskom jeziku 2002. godine čime je stekla akademski naziv magistra nauka.

Školske 1994-1995. godine predavala je francuski jezik u École française de Belgrade. Od 1995. godine zaposlena je kao nastavnik francuskog jezika na Farmaceutskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Bila je predavač na specijalističkim studijama u oblasti prevođenja u organizaciji Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Centra za obrazovne politike i Ecole Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs okviru predmeta Naučno prevođenje. Učestvovala je kao nastavnik francuskog jezika u Francuskom institutu u Beogradu i povremeno kao ispitivač kandidata za dobijanje diplome francuskog jezika DELF i DALF.

Kao stipendista francuske vlade, boravila je više puta na stručnom usavršavanju na univerzitetima u Francuskoj (CUEF, Université Stendhal, Grenoble 3; ESIT Université de la Sorbonne Nouvelle, Paris III). Radila je kao saradnik na projektu izrade Francusko-srpskog rečnika u izdanju Zavoda za udžbenike. Bila je član organizacionog odbora Konferencije „Jezik struke: teorija i praksa“ i jedan je od urednika Zbornika radova sa ove konferencije. Član je Društva za strane jezike i književnosti Srbije čiji je bila sekretar, kao i Sekcije univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke u kojoj je bila koordinator za francuski jezik i sekretar.

Publikovala je naučne i stručne radove iz uže naučne oblasti i metodike nastave jezika struke, a u saradnji sa drugim autorima i iz oblasti istorije farmacije. Sa saopštenjima je učestvovala na naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Потписана **Милица Мирић**

број индекса _____

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

Однос језика струке према општем језику на примеру француског језика у области здравства

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршила ауторска права и користила интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, 22.4.2014. год.

Прилог 2.

**Изјава о истоветности штампане и електронске
верзије докторског рада**

Име и презиме аутора **Милица Мирић**

Број индекса _____

Студијски програм _____

Наслов рада **Однос језика струке према општем језику на примеру
француског језика у области здравства**

Ментор **др Михаило Поповић, ванредни професор
Универзитет у Београду – Филолошки факултет**

Потписана **Милица Мирић**

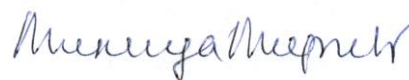
Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предала за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, 22.4.2014. год.

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Однос језика струке према општем језику на примеру француског језика у области здравства

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предала сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучила.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

Потпис докторанда

У Београду, 22.4.2014. год.

